ion drăguşanul

povestea aşezărilor moldovene

Z

Cluj-Napoca, 2024

Coperţile:

Ziguratul-Ceahlău din Densuş, dintr-o acuarelă, *din 1805,*

a lui

Franz JASCHKE

Precuvântare:

Zi de zi

Zi de zi, minimum câte zece ore pe zi, în ultimul an eu am trăit intens în Moldova, deşi locuiesc în inima Transilvaniei, la Cluj-Napoca. A fost ca şi cum aş fi străbătut o pădure seculară, în care cunoşteam potecile şi puteam desluşi urmele strămoşilor până spre treptele ziguratului de la Pomârla sau de la Volovăţ, ambele aidoma, în descrieri, celui descoperit de Cezar Bolliac, la poalele sudice ale Carpaţilor, toate reproducând peştera, iar în exterior, vârful Toaca din Ceahlău. Poate că de aceea mi-am scris precuvântările cu dese şi ample evadări spre spiritualitate, spre cărunţenia vremurilor metafizice şi nicidecum mistice, urmând să închei acest ultim volum, al XVIII-lea (peste 16.000 de pagini) al poveştii aşezărilor moldovene cu o tentativă de retrăire a urcuşului pe munte, întru retrăirea, întotdeauna primăvăratică, a nuntirii cosmice.

Premeditându-mi îndelung această lucrare, pe care am trăit-o cu sufletul ca o tăcere, am să reiau, drept postfaţă, acele şoapte ale tăcerii depline (fără şoapte, nu s-ar auzi tăcerea), precuvântările, adică mărturiile mele, pe la răscrucile potecilor sau pe malurile smălţuite cu frunze şi cer ale izvoarelor aflate în cale.

După o imensă documentare şi o trudă proporţională cu scrierea şi tehnoredactarea rudimentară a celor 16.000 de pagini, ar trebui să mă simt ostenit. Nici vorbă! Mă regăsesc atât de proaspăt la suflet şi la trup, încât abia aştept să mă îndrept spre alte cărţi, care mă aşteaptă nescrise. Prospeţime, asta înseamnă Moldova, zare a zărilor şi a cerului neprihănit, căreia mă închin cu netrucată evlavie (**I. D.**).

ZABOLOTENI

(sat pe Prut, comuna Hermeziul, Iaşi).

1623, noiembrie 6: Întărit de Radul voievod Mitropoliei din Suceava, care primeşte uric pentru „un sat numit Zaboloteni şi locul de moară pe râul Suceava, ţinutul Suceava, care este propriu al domniei noastre şi care stă sub ascultarea ocolului Suceava”[1].

1624, aprilie 5: Zapis de mărturie a Măgdălinei, preoteasa din **Pereni** (Perieni, Iaşi), a feciorilor ei Constantin şi Vasile, şi a lui Arvasie Hoşmăndioie, cu feciorii lui Nastasie şi cu Acsinie”, prin care mărturisesc „cum a căzut un cal a dumisale, al lui Dumitraşcu diacul, feciorul şetrarului, întru grupa noastră şi n-am avut cu ce-l plăti, că l-au biciuluit oameni buni drept 25 de lei. / Deci noi, de a noastră bunăvoie, de nimeni nevoiţi, nici asupriţi, am dat a noastră dreaptă ocină şi moşie din sat den Pereni, ce este în ţinutul Ieşilor, pe Turie, din a cincea parte din tot satul, a treia parte, cu tot venitul, în tot locul şi ne-a mai dat Dumitraşcu şi 7 lei bani gata. Deci noi i-am dat ca să-i fie lui şi feciorilor lui şi a cui se va alege din sămânţa lui, în veci; şi nimeni dintru sămânţa noastră să n-aibă a se amesteca, în veci. / Şi la această tocmeală a noastră au fost popa Toader de **Stâlpeni** (lângă Găureni, azi Vâlcele, Iaşi), şi Pavăl ce-a fost pârcălab, şi Barna de **Zaboloteni** (pe Prut, Iaşi), Calapod aprod de **Rusi** (pe

---

[1] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 119, pp. 165-167

Siret, Suceava), şi Tiron diacul de Stâlpeni, şi Necufor Machidun pitar de Zaboloteni, şi Gavril Ciurlic de **Trifeşti** (pe Prut, Iaşi) şi mulţi oameni buni megieşi”[2].

1902: „**Zabolotenii Fotei**, sat în partea de nord a comunei Hermeziul, plasa Turia, judeţul Iași, situat în şes, pe malul Prutului, mai în sus de satul Zabolotenii Sturzoaei. Are o populaţie de 182 suflete. / **Zabolotenii Sturzoaei**, sat în partea de nord a comunei Hermeziul, situat în şes, pe malul Prutului. Are, dimpreună cu târg-şorul Danachi, 438 locuitori; o biserică”[3].

ZĂBRĂUȚI

(Spăriiaţii, azi Zăbrăuţi, înglobat în Moviliţa,
comuna Moviliţa, Vrancea).

1495, martie 13: Întărit de Ştefan (cel Mare) voievod fraţilor Cârstea, Dobrul, Neaga şi Nastea, care cumpără, cu 25 zloţi, de la fraţii Şteful, Ion şi Stana, fiii fostului stolnic Ioanăş, „ocina lor dreaptă, jumătate din satul pe Zăbrăuţi, anume jumătate din Spăreaţi, unde a fost Spăreatul, partea de jos”[4]. Hotarul, din veac.

1626, ianuarie 20: Întărit de Radul voievod diacului Pătraşco, în baza unui zapis de mărturie semnat de

---

[2] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 191, p. 264, 265

[3] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 781

[4] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 183, pp. 331-333

Ion Bogdan, Toma, Ţapul, Prodan, Glogorie şi Vasile Hulpaş din **Bătineşti** (ţinutul Putna, Vrancea), şi de Procopie, Tofan şi Toma din **Şoldeşti** (azi Fitioneşti, Vrancea), „scriind şi mărturisind acele zapise că… Pătru din Bătineşti i-a vândut un ogor în ţarină, pentru 5 taleri număraţi. Şi de asemenea i-a vândut un ogor în Ţeline, pentru 5 taleri… la **Zăbrăuţi** (comuna Moviliţă, Vrancea)”[5].

1633, ianuarie 12: Zapisul pârcălabului Dimula, în care mărturiseşte că a venit înaintea sa Partenie, egumenul de Tazlău şi, dinaintea lui Gligorie, egumenul de Berzunţ, „a venit Zaharia Futichi şi a vândut un pământ în frunte, din bătrânul Molneştilor, Neculei lui Crucian şi soţiei lui Maria, din apa Siretului până în Drumul Furilor, în hotarul **Zăbrăuţului** (comuna Movi-liţa, Vrancea), cu tot venitul şi cu 9 săpături în dumbravă şi cu pometi, drept 17 ughi şi un bou şi o vacă cu viţel… / Aşijderea, au venit Vasile Logoş şi femeia lui Gaftona, nepoţii lui Girduman, Vasile, feciorul lui Lazăr, nepot lui Girdoman, şi au vândut o jumătate de răzor, drept 18 ughi şi o vacă cu viţel şi o pereche de cizme. / Şi a mai venit Costul şi a vândut un răzor jumătate, în sat în **Periiaţi** (azi Speriaţi, azi Zăbrăuţi, contopit cu Moviliţa, comuna Moviliţa, Vrancea), drept 8 ughi jumătate, iar din partea Girdomăneştilor. / Aşijderea, Oprea, fecior lui Lazor, a vândut un pământ în frunte Neculei lui Crucian şi femeii lui Maria, iar în sat în Periiaţi, din apa Siretului, până în hotarul Zăbrăuţului… / Şi s-au prilejit şi alţi oameni buni, anume Tauca, Nenea Buhudaiul, Stan Coţofană şi Iosip

---

[5] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 7, pp. 11, 12

Precup ot **Drăghiceşti** (azi Drăgugeşti, comuna Helegiu, Bacău) şi Nechita Freanţ şi Cozma Freanţii”[6].

1636, aprilie 2: Întărit de Vasile Lupu voievod cămăraşului Pătraşco, fraţilor şi tuturor rudelor lui, care primesc uric pentru „jumătate din satul **Şoldeşti** (comuna Fitioneşti, Vrancea), pe apa Zăbrăuţi. Şi hotarul acestui sat începe mai în jos de hotarul **Spăriiaţilor** (azi Zăbrăuţi, înglobat în Moviliţa, comuna Moviliţa, Vrancea), pe valea Zăbrăuţi, drept în sus până la obârşie şi dealul de la **Căpoteşti** (comuna Boloteşti, Vrancea), pe unde arată şi uricul pe care îl au de la Ştefan voievod cel Bătrân. Iar poienile şi curăturile să aibă a le stăpâni pe unde le-a hotărnicit Dumitraşco Gheuca vornic, cu oameni buni, megieşi, anume: Calcea din **Muncel** (Muncelu, comuna Străoane, Vrancea), Zăbrăuţi din **Brudureşti** (pe Putna, Vrancea), Ursu Dudăilă din **Săcătură** (în Viişoara, comuna Vidra, Vrancea), Gliga din **Budea** (Buda, înglobat în Angheleşti, comuna Rugineşti, Vrancea) Oprea fost pârcălab, popa Ioachim de la mitropolitul Varlaam, popa Sava de la **Cruce** (înglobat în Panciu, Vrancea), Focea uricar şi Frâncul din **Nădălbiţi** (în Putna, Vrancea), Pricopie diac din **Băloteşti** (comuna Boloteşti, Vrancea) şi mulţi oameni buni”[7].

1643, august 31: Loghin şi femeia lui Cârstina cumpără „de la Andriu din **Buteşti** (comuna Ungureni, Bacău) două pogoane din dealul dinspre **Spăreţi** (Speriaţi, apoi Zăbrăuţi, înglobat în Moviliţa, Vrancea), drept 40 lei bani buni. Şi au fost oameni buni din **Băloteşti**

---

[6] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 268, pp. 339, 340

[7] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 385, pp. 432, 433

(comuna Boloteşti, Vrancea), anume Abruzachie, Ion Muşi, Apostol, Onufrie şi Neca. / Şi eu am dăruit lui Ion Cătena din vale, din via **Branişte** (la confluenţa Jijiei cu Prutul, Iaşi), la vânzare, ca să ştie şi Andrei. Cine va găsi în acea Branişte să taie vreun lemn, să fie de gloabă mare. Din gard, dat-am până la vale, Cine se va ispiti în acea Branişte, fără de Loghi, să fie triclet şi proclet 118 Oteţi de la Niceea”[8].

1741, august 12: Carte de împuternicire, dată de Grigore Ghica voievod „rugătorului nostru, preotului Macovei şi altor fraţi de-ai săi, să fie volnici a ţine şi a stăpâni şi a dijmui nişte părţi de moşie ce sunt la **Zebraucu** şi la **Rugineşti** ot ţinutul Putnei, şi să-şi din a zecea”[9].

1774, iunie 26: Satul **Spărieţii**, ţinutul Putnii, ocolul Zăbrăuţului, după recensământul lui Rumeanţev[10], avea **toată suma caselor 49**. Scădere rufeturi 11: 2 mazili şi ruptaşi, 4 popi şi diaconi, 2 nevolnici, 1 slujitor, 2 slugi. Rămân birnici 38. / **Birnici**: Ion Bahul, vornic / Iftenie, vătăman / Grigoraş a prescurniţii / Neculai Gârlian / Toader Apostol / Năstasă a Despii / Costantin Aga / Costantin Păragină / Dumitru Pârţan / Vasile Poşorcan / Toader Verdeş / Vasile Hăbiac / Andrei Ciolac / Alicsandru Mişină / Neculai Bahul / Ion Voicu / Ion Zgârce / Toader, rotar / Toader Gotul / Marcu, muntean / Mihăilă, muntean / Dumitraşco, muntean / Ştefan, argat / Grigoraş Cantimir / Ion Paizan / Tănase, muntean /

---

[8] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 156, p. 150

[9] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. X, Iassi 1888, pp. 59, 60

[10] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, pp. 295, 296

Ştefan, chelar / Avram, muntean / Voico, chelar / Vasile, cărnar / Toader Berbece / Ion Bădălău / Mănăilă / Petre / Ion Hăbăciac / Gheorghe Hăbăciac / Postolache Fofică / Pavel Odobescul. // **Rufeturi:** Pătrăşcan, slugă dumnealui banului Neculai Ruset, staroste / Panhile, chelar, la fel dumisale / Apostol Mezân, mazil / Vasile Corodian, ruptaş / Manolache, nevolnic / Ioniţă Săvoiul, nevolnic / Popa Ion Nica / Popa Vasile / Popa Costantin / Diaconul Panaite / Ioniţă Turturică, slujitor.

1774, iunie 26: Satul **Moviliţa**, ţinutul Putnii, ocolul Zăbrăuţului, după recensământul lui Rumeanţev[11], avea **toată suma caselor 98**. Scădere rufeturi 53: 6 popi și diaconi, 6 nevolnici, 1 slujitor, 40 poştaşi. Rămân birnici 45. / **Birnicii şi poştaşii**: Lupul Bădărău, vornic / Racoviţă Nanu, vătăman / Ion Pricopie / Ion Mihălache / Ion Bengescul / Ion Vrătan / Neculai Strătulă / Sandul Condre / Ioniţă Turture / Ilie Păragină / Stoica Berbece / Ioniţă Condrache / Costantin a Cărămănesii / Pintelei Drile / Ştefan Ariton / Simion al Alboaei / Petre Condrat / Antohie Condrat / Tudor cumnat Grecu / Sandul Ropoţăl / Neculai Radul / Costantin Colţun / Vasile Brânză / Miron Vicol / Lupul, pas / Vasile Dămian / Irimie Dămian / Alicsandru al lui Paizan / Zotie fiul ţiganului / Ion Onilă / Ifrim Dămian / Ilie Dămian / Ion Dudul / Ştefan Andronic / Irimie Ciuntul / Vasile, rotar / Vasile Bangul / Ion Bahluian / Iftenie Blajă / Dumitru, vornic / Gheoca Condrat / Vasile Racoviţă / Savin Păragină / Dumitraşco Vicol / Ştefan Stan / Costantin Buliman / Dumitraşco Buliman / Dabija Drăguţul / Ştefan Drăguţul / Toader Drăguţul / Ştefan Pavăl / Sandul Pavăl / Dinul,

[11] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, pp. 296, 297

cofetar / Vasile Blaja fiul vornicului / Ştefan Păsul / Neculai Păsul / Mihălache fiul lui Zănoiu / Ion Blaja / In (alt) Vasile Blaja / Ion Paizan / Neculai Arvinte / Ion Racoviţă / Miron Coţman / Mihai Arhire / Simion Turiatcă / Ştefan Duţul / Ion Dămian / Sandul Dămian / Sandul Turturică / Dumitraşco fiul lui Iordache / Dumitraşco Pătrăşcan / Toader Alicsandru / Ion, prisăcar / Antohie a Postolăchioaei / Ştefan fiul lui Antohie / Iamandi / Andrei, chelar / Vasile Codiţă / Sandul Dănilă / Ion Dămian / Luca Grăjdian / Dumitru Volintir. // **Rufeturi:** Dumitru Grecu, slujitor / Popa Ilie / Popa Radul / Popa Dumitru / Diaconul Ion / Diaconul Vasile / Marchie, monah / Gheorghe Ciutic, nevolnic / Simion Andronache, nevolnic / Iordache Buliman, nevolnic / Iliana Paizăniasă / Iona, spracă / Paraschiva, săracă.

ZĂBRICENI

(sat pe Terebne, numit iniţial Zubricăuţi,
raionul Edineţ, Moldova).

1429, aprilie 17: Întărit de Alexandru cel Bun lui „pan Radul, gramaticul nostru”, care primeşte uric pentru „două sate la Terebne, anume, acele două sate, Zubricăuţi şi Ivancăuţi… Iar hotarul acestor două sate să-l aibă şi la apă, la Ciuhr, ca să-şi facă în el mori; iar hotarul dinspre

alte părţi, dinspre toate, să fie după hotarul vechi, pe unde au folosit din veac”[12].

1479, mai 24: Întărit de Ştefan voievod lui Hanco, care cumpărase, cu 200 de zloţi tătăreşti, de la Jivert şi Roman din Cozăreşti şi Vasco, fiul lui Hobiian, şi Iura, cumnatul lui Vasco, şi Tulea „satele anume: Zubriceanii şi, în alt hotar, Vancăuţii şi cu moară pe Ciuhru”[13]. Hotarul, din veac.

1621, mai 10: Olena, femeia lui Drăgan Mălai din **Blitceanăuţi** (sau Bliscenăuţi, Bleşcenouţi, raionul Edineţ[14], Moldova) din ţinutul Hotinului, feciorii ei Dumitraşco şi Ionaşco, şi Vasile Anghelina, fecior lui Dragan sin (fiu) Hiastri, după ce au „luat 70 galbeni de la egumenul mănăsirii Sfântul Sava şi cu aceşti bani am plătit o moarte de om, care a făcut-o feciorul meu Samson, hiastrul lui Drăgan Mălai… am pus zălog a patra parte de sat **Zlobicean** (sau Zubriceni, azi Zăbriceni, raionul Edineţ[15], Moldova), cu vecin şi cu tot venitul, şi cu casă, iar egumenul să aibă a ţine sau a le vinde, cum îi va fi voia”[16].

1626, ianuarie 14: Întărit de Radul voievod Gheorghiţă Jorea, care cumpără, cu 100 ughi galbeni, „de la sfânta mănăstire Sfântul Sava din Iaşi… jumătate din

---

[12] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 86, pp. 128-130

[13] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 218, pp. 331, 332

[14] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 35

[15] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, pp. 286, 287

[16] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 236, 237

tot satul **Bleşcenăuţi** (Blijcinăuţi, ţinutul Hotin, Moldova) şi a patra parte din satul **Zubriceni** (ţinutul Hotin, Moldova), care sunt în ţinutul Hotinului, cu tot venitul… care jumătate de sat Bleşcenăuţi şi a patra parte din satul Zubriceni le pusese zălog călugării de la Sfântul Sava jupânesei Olena, soţia lui Drăgan Mălai, şi cu fiii ei Dumitraşcu, Ionaşcu şi Vasile”[17].

1628, iunie 23: Întărit de Miron Barnovschi voievod lui Gheorghie Jora, pârcălab de Hotin, care a „făcut schimb cu Solomca, sora lui Pilipovschi… Şi a dat boierul nostru a patra parte din satul **Zubriceni** (ţinutul Hotin, Moldova), şi Solomca i-a dat în schimb pentru schimb a patra parte din satul **Blijcinăuţi** (Bleşcinăuţi, ţinutul Hotin, Moldova)”[18].

1632, martie 1: Zapisul fiilor lui Simion Jorea, Ionaşco, Gheorghe şi Grăpina, şi al nepoatei lor Safta, care îşi împart moşiile moştenite după „părinţii noştri Simion Jorea şi maica noastră Anna Joroae”. „Deci s-au venit în partea lui Ionaşco Jorea jumătate de **Ruptură** (azi Izvoare, comuna Bahna, Neamţ) în ţinutul Neamţului, a patra parte de **Seliştea** (azi Slobozia-Silişcani, comuna Mihălăşeni, Botoşani), în ţinutul Hotinului, jumătate din a patra parte de **Măndăcăuţi** (Mendicăuţi, comună în raionul Hotin, Ucraina) de acolo şi a patra parte de Onut (scris „Unotu”) în ţinutul Cernăuţilor”; / „Iar lui Gheorghie Jora s-au venit jumătate de **Costeşti** (comuna Duruitoarea, raionul Râşcani, Moldova) în ţinutul Hotinului şi jumătate din a patra parte de Măndă-

---

[17] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 6, pp. 10, 11

[18] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 370, pp. 515, 516

căuţi de acolo şi a patra parte din Onut, în ţinutul Cernăuţilor, şi a patra parte din **Creceşti** (azi Chirceşti, comuna Micleşti, Vaslui) şi jumătate e **Ruseni** (sat, Vaslui), în ţinutul Vasluiului"; / „Iar surorii noastre, Grăpinei, s-au venit jumătate de sat **Zubriceni** (azi Zăbriceni, comună în raionul Ediniţa, Moldova), în ţinutul Hotinului, şi jumătate de **Părceleni**, de acolo, şi a patra parte de **Zăvădeni** (sat, raionul Hotin, Ucraina) şi o falce şi un fărtai de vie în **Cotnar**; / Iar nepoatei noastre, Saftei, fetei Nastasiei, surorii noastre, s-au venit jumătate de sat **Porceleni** (Oneşti, fost Porciuleanca, comuna Zăbriceni, raionul Ediniţa, Moldova), în ţinutul Hotinului, jumătate de Zăvodeni de acolo şi a patra parte de Zăvedeni, iarăşi de acolo, şi două fălci de vie la Cotnar. Însă cea moară din jos de **Pojogeni** (raionul Ediniţa, Moldova) să fie în două Grăpina cu Safta. Şi dintr-acele heleşteie să le fie după părţi"[19].

1632, august 5: Întărit de Alexandru Iliaş voievod fostului pârcălab Simion Pilipovschi şi surorilor lui Greaca, Nastasica, Olena, Solomiia şi Maruşca, copiii lui Mănăilă Pilipovschi, nepoţii lui Ivancu Pilipovschi, care primesc urice pentru „jumătate de sat **Mihalcăuţii** (Mihăileanca, comuna Belousovca, regiunea Cernăuţi, Ucraina), cu moară în pârâul Vilii, şi jumătate sat **Volcăuţii** (Văscăuţi, comuna Văscăuţi, regiunea Cernăuţi, Ucraina), şi cu eleşteu şi cu moară despre izvorul Vilii, şi jumătate sat **Zubriceni** (comuna Zăbriceni, raionul Ediniţa, Moldova), sub Terebna, cu locul de moară în Ciuhur, şi satul **Blişcinăuţi** (comuna Bleşteni, raionul Ediniţa, Moldova), tij sub Terebna, şi satul **Înşâneţul** (In-

[19] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 10, pp. 9, 10

şineţ, comuna Iujineţ, Bucovina), pe Nistru, şi satul **Diiacăuţii, ce se numeşte Briceni** (oraş, Moldova), cu locul de eleşteu şi moară în Vilnia, şi satul **Vişineva** (Vişneva, regiunea Cernăuţi, Ucraina), pe Nistru, şi a patra parte de satul **Siliştea** (comuna Seliştea, regiunea Cernăuţi, Ucraina), cu loc de moară pe acelaşi pârâu, şi a treia parte de satul **Pilipăuţii** (comuna Pilipăuţi, Dorohoi, Botoşani) şi a şasea parte din satul **Orăşăni** (Bucovina), ce sunt pe Prut, şi a şasea parte din satul **Nipolcăuţii** (Nepolocăuţi, Bucovina)şi a şasea parte din satul **Bârnova** (raionul Donduşani, Moldova), şi a şasea parte din satul **Şăndreni** (Şendriceni, comuna Mămăliga, regiunea Cernăuţi, Ucraina), şi a şasea parte din satul **Negreştii** (Negreni, comuna Mămăliga, regiunea Cernăuţi, Ucraina)”[20].

1632, septembrie 20: Zapisul călugărilor de la mănăstirea Sfântul Sava, în care mărturisesc că „Olena, femeia lui Drăgan Mălai, şi cu feciorii să, Ionaşco, Dumitraşco, Vasile şi Anghelina, în zilele lui Gaşpar Vodă, au pus zălog, în două săptămâni, jumătate de sat **Blişcenăuţ** şi a patra parte de **Zubriceni**, în ţinutul Hotinului, de le-am dat 100 de galbeni bani buni, de şi-au răscumpărat de la pierzare pe un fecior al ei, anume Samson. Deci le-am pus zi, de vreo zece ori, şi am aşteptat 7 ani, până în zilele Radului vodă, în domnia a doua. Deci, dacă am văzut că stau banii pieitori ai sfintei mănăstiri şi au fost banii cu camătă, de s-a pus camătă întocmai cu capetele, noi i-am strâns. Deci au mai dat, dintr-acea sută de galbeni, au dat 30 ughi, iar pentru 70 de galbeni şi pentru acea camătă, ei şi-au lăsat satele

[20] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 166, pp. 209, 210

pieitoare. / Deci noi le-am vândut lui Gheorghe Jorăi, drept acei 70 ughi bani buni. Deci le-a ţinut 7 ani, până în zilele lui Alexandru vodă Iliaş. / Deci acum au venit de au pârât pe Gheorghe Jora, iar el şi-a pus sodăş, cum că a cumpărat de la mănăstire. Deci legea a zis că de vor vrea, de bunăvoie, ei să întoarcă acei 70 de galbeni călugărilor, iar călugării să întoarcă Jorăi ce vor fi luat de la dânsul. După aceea, ei s-au tocmit, de bunăvoia lor, întru sine. Deci au dat ei 15 ughi (ducaţi ungureşti) bani buni călugărilor şi le-au dat jumătate de sat Blişcenăuţi, şi au dat Jora 55 ughi bani buni şi i-au dat a patra parte de sat de Zubriceni, de s-au împlut cei 70 ughi, ce scrie mai sus”[21].

1633, ianuarie 29: Întărit de Alexandru Iliaş voievod pârcălabului Gheorghe Jora, după o judecată la divan cu pârâşul Drăgan Mălai şi femeia lui Olena, „pentru jumătate din satul **Blişcenăuţi** şi pentru a patra parte de sat din **Zubriceni**, ce sunt în ţinutul Hotin, care ocini au fost puse zălog, pentru două săptămâni, la sfânta mănăstire numită Sfântul Sava cel sfinţit, din mijlocul târgului Iaşi, pentru 70 ughi”. Având greutăţi financiare, călugării „au voit să vândă acele ocini şi s-a aflat Gheorghe Jora pârcălab, vărul lui Drăgan Mălai, şi a cumpărat acele ocini… pentru 100 ughi buni, ca să nu cumpere alţi oameni străini, şi tot el şi-a făcut case şi iazuri şi a adus vecini, iar acum ei s-au pârât pentru acele ocini… şi am pus zi lui Drăgan şi femeii lui Olena, să întoarcă acei bani şi tot n-au întors”[22].

---

[21] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 216, pp. 272, 273
[22] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 280, pp. 357-359

1635, septembrie 14: „Mărturisit-au Gheorghe Corobca din **Căpoteni** (azi Kalininsk, raionul Edineţ, Moldova) de o vizunie ce a săpat într-o movilă, în hotarul **Cupciciului** (Cupcina, azi Kalininsk, raionul Edineţ, Moldova); și a săpat cu Ștefan, ginerele lui Braţcic din **Parcova** (comuna Parcova, raionul Edineţ, Moldova), și cu Golăe de acolo. Și a mărturisit Gheorghe Corobca c-au găsit o piatră mică într-acea vizunie și o au scos el singur dintr-acea vizunie și au găsit numai acea piatră, iar mai multe pietre n-au fost la cea vizunie. Și a mers Gheorghe Corobca la cea movilă, unde a săpat acea vizunie, să vadă acea piatră ce a găsit, când a săpat vizunie. Și a găsit piatra și s-au aflat și o piatră mare și douăzeci și șase mai mici, care pietre n-au fost când a săpat Gheorghe Corobca acea vizunie. Și din cele pietre mai mici nu s-au aflat, mai mult de cea piatră ce au scos singur din vizunie. / Iar de niște cuvinte ce au grăit Vasilic din Parcova și Erema de acolo, că au fost și ei când a săpat Gheorghe Corobca acea vizunie, ei n-au fost la cea săpătură. Și Vasile au zis și Erema că au săpat vizunie cu un negeag, iar Gheorghe a zis că a săpat vizunie cu un hârleț. Și a mas Gheorghe Corobca la vizunie, până au venit Ștefan, ginerele lui Bratcic, și Golăi din Parcova, și au săpat ei vizunie, toți trei, iar Vasile și Erema n-au fost la cea săpătură. / Și la ceastă mărturie, când a mărturisit Gheorghe Corobca, cum a fost numai o piatră, când au săpat acea vizunie, au fost Gheorghe Corosteanul, Gligorie Tăban, și Condrea hotnogul de călărași de **Vertep** (comuna Vertep, raionul Edineţ, Moldova), Eremiia chihae, Haraga, Ursul Pae, Vasile Pilipovschii, Gligorie Muha din **Bârova** (comuna Bârnova, raionul Ocniţa, Moldova),Toader vătăman ot tam, și Vasco ureadnic ot **Vasileuți** (comuna Vasileuţi,

raionul Râşcani, Moldova), și Pătrașco ureadnic ot **Vozdouți** (azi Gvizdivşi, raionul Secureni, Ucraina), și Tabără ureadnic ot **Clocucina** (azi Clocuşna, comuna Clocuşna, raionul Ocniţa, Moldova), Ostahie din **Vertep**, și Bazga den **Căpotini**, și Căzacul Comișescul din **Zubriceni** (azi Zăbriceni, comuna Zăbriceni, raionul Edineţ, Moldova) și alți mulți oameni buni”[23].

1638, mai 17: Zapisul lui Neaniul, vornicul de poartă, în care mărturiseşte cum a împărţit „părţi de ocină”ce-au rămas după Gheorghe Jora, ce-a fost sulger. „Deci, am strâns oameni buni, megieşi, anume Andronic Isăcescul, Gheorghe Cucoranul, Dondea, Lupul Tăbuci, Vasile ce-a fost şoltuz, Andreica şi Pancul din **Ştefăneşti** (comuna Ştefăneşti, Botoşani)… şi s-au tocmit jupâneasa Ileana, cu cucoanele sale, Grăpina şi Mărica, fetele Jorei, pentru jumătate de sat **Selicicani** (Silişcani, comuna Gorbăneşti, Botoşani), cu vecini, partea de jos, cu heleşteul din jos,jumătate de sat **Volodeni** (comuna Bleşteni, raionul Edineţ, Moldova) şi jumătate de sat **Brândzeni** (Brânzeni, comuna Brânzeni, raionul Edineţ, Moldova). Aceste părţi s-au cenit acestor cucoane. / Iar jumătate de sat **Brândzeni** şi a treia parte de sat **Miteşti** (comuna Miroslăveşti, Iaşi), şi două mori în Prut, s-au venit jupânesei Ileana. / Aşijderea, s-au venit lui Gligoraşco jumătate de sat de **Volcineţi** (comuna Maiovka, raionul Ocniţa, Moldova) şi jumătate de cat **Căzcecani** (comuna Ocniţa, raionul Ocniţa, Moldova), şi jumătate de a treia parte de sat de **Bâzdâgeni** (înglobat în Ialoveni, raionul Ialoveni, Moldova), şi a şasea parte de sat de **Coşciugeni** (Costiugeni, comuna Albeşti, Boroşani). / Aşijderea, s-au

---

[23] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 233, pp. 276, 277

venit ca să aibă a ţine Toader şi Todosie, cuconii Jorăi, două părţi de sat de **Costeşti** (oraşul Costeşti, raionul Râşcani, Moldova), şi două părţi din **Hancăuţi** (comuna Hancăuţi, raionul Edineţ, Moldova), şi jumătate de sat Onut (Bucovina), şi din a patra parte de sat **Zubriceni** (Zăbriceni, raionul Edineţ, Moldova) jumătate, şi o moară la Costeşti, ce este în Prut, să aibă a ţine Gligoraşco cu Toader şi Todosie. / Aşa s-au tocmit ei şi s-au împărţit, să aibă a alege Enachie pitarul cel mare, cu jupâneasa Ileana şi cu Macri căpitanul şi Gligoraşcu Jora părţile, cum s-au tocmit, pe cuconi"[24].

1644, noiembrie 27: Eonașcu, soră-sa Florea și Todosie, feciorii Irinei, fetei Solonchei, surorii lui Simion Pilipovschi, vând lui Macri căpitanul și jupânesei Gră-pina, drept 180 lei, „a patra parte de sat **Zubriceni** (Zăbriceni, județul Edineț, Moldova), cu loc de heleșteie și cu vad de moară... Și în tocmeală au fost Popăscul pârcălab și Ursul Pârcălab de **Dorohoi**, Condrea hotnog, Vasile Ropceanul, Lupul de la Ghica, Gligorcea de la hatmanul, Tofan, Pătrașco Brăteanul, Vasile Mândrele, Nicoară călăraș și alți oameni buni din Dorohoi"[25].

1646, februarie 5: Întărit de Vasile Lupu voievod lui Macri căitan şi cneaghinei lui Gripina, care cumpără, cu 180 taleri bătuţi, de la fraţii Ionaşco, Floarea şi Todosia, fiii Irinei, fata Soloncăi, sora lui Simion Pili-povschi, „a patra parte din satul **Zbriceni**, ce este în

---

[24] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 354, pp. 348, 349

[25] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 456, pp. 433, 434

ţinutul Hotin, cu loc de iaz şi de moară"[26].

1646, februarie 9: Vasile Macri căpitan dăruieşte vărului său Pătraşco Ciogolea logofăt şi jupânesei lui Grăina, în faţa boierilor divaniţi, „jumătate de sat **Holovcinţi** (Holoşniţa, comuna Şeptelici, raionul Soroca, Moldova), ce sunt în ţinutul Sorocii, pe Nistru, care sat i-a fost lui moşie, deosebit de alţi fraţi ai lui... şi o falce de vie în dealul ce se cheamă Ciocârlie, care i-a fost cumpărătură de la Bogdan… / Şi a patra parte din tot satul **Zubriceni** (Zăbriceni, comuna Zăbriceni, raionul Edineţ, Moldova), ce este în ţinutul Hotinului, cumpărătură de la feciorii lui Bejan Ureche, ce lor le-a fost moşie de pe maica lor Irina, fata Solonchei, nepoata lui Simion Pilipovschi"[27].

1646, iulie: Macri, fost căpitan, şi femeia lui Grăpina dăruiesc nepoţilor lor Constantin, fecioril lui Nicoară de-a fost logofăt, şi Todoscăi, fetei lui Ionaşco Jorea, moşiile lor, adică „satul **Giumătăţenii** (Jumătăţeni, comuna Albeşti, Botoşani), cu curţi gata şi cu heleşteu în Jijia, şi cu alt heleşteu în ţarină, şi cu toţi vecinii; / jumătate din satul **Iurieşti** (Iureşti, comuna Todireni, Botoşani), ce sunt în ţinutul Hârlăului; / jumătate din satul **Holovcinţi** (Holoşniţa, comuna Şeptelici, raionul Soroca, Moldova), cu vecini şi cu vad de moară în Nistru şi cu heleşteu în ţarină, ce este în ţinutul Sorocii; / jumătate de sat **Purciuliani** (azi Oneşti, comuna Zăbriceni, raionul Edineţ, Moldova), cu 12 vecini din **Zubriceni** (comuna Zăbriceni, raionul Edineţ, Moldova),

---

[26] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 285, p. 225, 226

[27] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 287, pp. 227, 228

care au fost de loc, unii vecini, de moşia Purciuleni, cu vad de moară în Ciuhur şi cu heleşteu în sat, ce este în ţinutul Hotinului… / şi două fălci de vie în **Feteşti** (comuna Scobinţi, Iaşi), în Dealul Ciocârliei"[28].

1770-1772: Satul **Zăbricenii**, ţinutul Hotinului, ocolul Mijlocului, avea, după recensământul lui Rumeanţev[29], **toată suma caselor: 31**. Scădere rufeturi 5: 2 popi, 3 cu cartea grafului. Rămân birnici 26. / **Birnicii**: Lupul Țurcanul / Ioniță fiul lui / Postolache fiul lui Lupul / Simion Bordeian / Nichita fiul lui Safta / Ștefan al lui Anghel / Nistor / Ion Moșniagul / Constandin Păgânul / Toader Țurcanul / Cozma / Vasile Gamă / Grigoraș, cibotariul / Toader fiul Sandei / Gheorghe Bordeianul / Chiriac Bordeianul / Vasile Tintiuc / Toader, rotariul / Apostol, rotariul / Istrate fiul lui Apostol / Istrate, vieriul / Constandin / Ștefan, rotariul / Simion / Acsănti, vătăman. // **Rufeturi**: Popa Vasile / Popa Iftimie / Petre, sârbul, are cartea grafului / Simion, porcarul Tăunii, porucic de la Afki polc / Ghervasă al poradiului.

1904: „**Zabriceni**: sat în judeţul Bălţi, centrul volostei Zabriceni. Are 172 case, cu o populaţie de 1.190 suflete de ţărani români; biserică; o şcoală cu o clasă, unde se învaţă numai ruseşte. Ţăranii posedă pământ de împroprietărire 1.077 deseatini. Proprietarul Mihail Ciugureanu are aici, la Oneşti şi Porciuleanca, 968 deseatini; doamna Safonov are, la Porciuleanca şi Tiurt, peste 1.808

---

[28] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 433, pp. 372, 373

[29] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, pp. 160, 161

deseatini”[30].

ZABULICHENI

(pe Bujor, lângă Goeşti, Vaslui).

1584: Carte de împuternicire, dată de Petru (Şchiopul) voievod fraţilor Constandin Leul vătav de aprozi şi Vasiliuţă clucer din Goeşti pe Prut, cărora li „se dă cu mare tărie acest zapis să-şi ţină drepte ale sale moşii şi ocini **Goeşti** şi **Zabulichi** (Zabulicheni), ce sunt la ţinutul Fălciului, pe valea Bujorului, la care este şi vad de moară cu amândouă malurile, după hotarul vechi”[31].

1706, iulie 10: Cartea paharnicului Radul, a lui Arhirie Pivniceriu şi a aprodului Mihalachi Penişoară, trimişii domneşti să hotărască „nişte moşii ale vistiernicului Ştefan Luca, anume **Găeştii** şi **Zabulicenii** pe Bujor, în ţinutul Fălciului, fiind multă vreme necăutată, împresurată de unii şi de alţii… Am mers cu oameni buni, anume Trohin Poroschi, Lupul Polei, Constantin Şotropa din **Deleni**, Andrei Bpdros din **Chiţivoeşti**, şi Savin cel bătrân din **Oţeleni**… deci luând seama şi vrând să hotărâm, am zis să-şi scoată scrisori dovezi cine va avea acea selişte, dar nimeni nu a avut scrisori sau altă dovadă, fără cât au mărturisit oamenii că, fiind acel loc slobod, au arat cine unde i-a fost voia, iar drepţii moşeni de pe acea

[30] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 231

[31] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VII, Iaşi 1912, p. 94

selişte nu i-au ştiut, fără cât pe vistierul Ştefan, care a scos şi două ispisoace ale strămoşului Constantin Leu vatav de aprozi, scriind anume cele două selişti, Goeştii şi Zabulicenii, şi alte două, **Similiştii** şi **Milicenii** pe valea Chigeciului, tot ale dumisale. Deci ne-având nici o dovadă pe acele moşii, am hotărât începând hotarul din apa Bujorului, spre apus, alături cu Chiţivoeştii, unde s-a aflat hotar vechi, care, mergând tot spre apus, până unde se întâlneşte cu hotarul Bărboşilor, iar pe din jos merge alături cu hotarul Bălăneştilor, tot din semne în semne şi precum am adeverit din scrisorile strămoşilor dumisale şi din martorii ce au fost de faţă, şi am făcut mărturie, ca să-şi facă dumnealui şi întăritură"[32].

1741, mai 30: Cartea lui Grigore Ghica voievod, prin care îi înştiinţează pe episcopul de Huşi şi pe Toader medelnicer că „jelui Adam Luca sulgerul, precum că, având moşie în Ţara de Jos, la Fălciu, şi acum, de multă vreme, întâmplându-i-se traiul în Ţara de Sus, se acolisesc unii şi alţii cu împresurări din moşiile sale, şi mai ales se jelui pe preotul Mihăilă din **Bărboşi**, cum i-au poprit şi dijma pe două selişti, anume **Goeţii** şi **Zabuliceni**¸ pentru care zise că are şi ispisoace de la strămoşi; / deci, venindu-vă cartea domniei mele, să chemaţi pe acel preot faţă şi, precum veţi afla drept, să alegeţi şi să faceţi şi mărturia la mâna cui s-ar cădea… / Şi cu alţii, care ar mai avea pricini de moşie, cu toţii să luaţi seama şi pentru satul **Lieşti**, ce sunt la ţinutul Vasluiului, zicând sulgerul că, de câţiva ani, şed pe locul dumisale, la Lieşti, şi ce ar fi dijma moşiei nu dau. Deci, precum îţi afla drept pe scrisori ce or avea părţile de moşie ale sulgerului, să le

[32] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române,* vol. VIII, Iaşi 1913, pp. 35, 36

alegeţi cu mărturie în semne, şi de la cine i-ar fi poprit dijma, să căutaţi să pliniţi”[33].

1777, iunie 11: Carte de împuternicire, dată de Grigore Ghica voievod mazililor de Fălciu Constantin şi Mihalachi Agapie, strănepoţi lui Constantin Leul, ce-a fost vătav de aprozi, şi clucerului Vasiliuţă Ciornei, „să fie volnici a ţine şi a stăpâni ale lor drepte ocine, ce ziseră că le au, anume **Zabulichii** şi **Goeştii**, ce sunt alături, pe apa Bujorului, şi **Săuleştii**, pe apa Prutului, din jos de Vetrişoae, ce se hotărăsc pe din jos cu altă moşie, **Popeştii** lui Iordache Bădros, şi **Mălaeştii** de peste Prut, pe Tigheaci”[34].

ZADOBRIUCA

(Bucovina, Ucraina).

În **4 martie 1652**, se împart moşiile răposatului Gavrilaş Mateiaş între copii lui, Ieremie, Ileana comisoaia şi Alexandra vorniceasa. „Partea jupânesei Alexandra visterniceasa a fost… satul Zadobruca cu două heleşteie”.

1730: În 1730, Iordachi Cantacuzino dăruia fetei sale, Balaşa, jupâneasa lui Aristarh Hrisoscoleu vel comis, „satul Zadubreuca”.

[33] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VII, Iaşi 1912, pp. 94, 95

[34] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VII, Iaşi 1912, p. 98

1766: În 5 mai 1766, când se stabileşte hotarul dinspre Şirăuţi, Zadobriuca era „moşia du-sale Iordache Hrisosculeu” (Petrino) fost mare ban.

1772: Recensământul lui Rumeanţev[35], din 1772-1773, înregistrează la Zadobriuca, moşie răzăşească, „31 – toată suma caselor”, însemnând 1 popă, Ştefan, 1 dascăl, Ion, 1 jidov, Leizer, 3 văduve, Maria, Nastasa şi Maria, 4 case pustii şi 21 birnici, şi anume: Toader vornic, Ion croitor, Simion croitor, Grigoraş, Andrei MORĂRAŞ, Ivan CĂZACU, Vasile IRIMIŢĂ, Anton, Toader sin ANTON, Ion, Tănasă sin Ion, Gavril DRUMNIAC, Iacob ANDRUSCIAK, Ivan ANDRESCIAK, Vasile cojocar, Tănasă morar, Toader POHORILĂ, Alecsa TIHOMI, Hrihor sin CRAINIC şi Tănasă sin ANDREI.

1782: În 8 aprilie 1782, vechilul Ion Mitescul căpitan, declară, în faţa Comisiei cezaro-crăieşti de delimitare a proprietăţilor în Bucovina, că vornicul Nicolae Roset stăpâneşte satul Zadobreuca.

1800: În 23 aprilie 1800, fiul lui Nicolae Roset, Iordachi, arendează Zadobriuca, pe 10 ani, baronului Cavallar, dar Nicolae Roset face un schimb de moşii, în 4 iunie 1805, şi Zadobriuca ajunge în proprietatea lui Theodor von Mustaţă.

1864: Din 1864, la Zadobriuca funcţiona o şcoală cu 2 clase[36].

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în

---

[35] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 401

[36] SCHEMATISMUS DER BUKOWINAER, Czernowitz, 1843 p. 17, 1876 p. 28, 1907 p. 60

Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea districtului Cernăuţi – **Sadagura** (târg, cu tribunalul raional): Bila sau Bilka, Boian, Buda, Cernauca, Dobronăuţi, Gogolina sau Stroieştii de Sus, Cotul Ostriţa, Lehucenii Teutului, Lenţeşti Camerale, Lenţeşti Privat, Mahala Biała, Novoseliţa sau Stroieştii de Jos, Rarancea, Slobozia Rarancei, Rohozna, Şerăuţii de Sus, Şerăuţii de Jos sau Slobudka, Şubraneţ, Toporăuţ, Vaslăuţ, Zadobriuwka, Jucica Veche, Jucica Nouă”[37].

1906: Biserica Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril din Zadobriuca a fost construită în 1906, pe locul unei bisericuţe vechi, care avea, în 1843, 602 enoriaşi, păstoriţi de parohul Grigorie ANDRIICIUC, patron bisericesc fiind Ioan de MUSTATZA. În 1876, biserica avea 872 enoriaşi, patron era Cajetan von LUKASIEWICZ, paroh fiind Alexandru ALEXIEVICI. În 1907, patron al bisericii era evreul Kisiel SOKAL, paroh fiind Dimitrie DROBOT, născut în 1862, preot din 1886, paroh din 1903, iar cantor, din 1899, Alexie IEREMICIUC, născut în 1862.

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zadobriuca** (Zadobrówka), comună rurală, districtul Cernăuţi, aşezată pe partea stângă a pârâului Cuciur, care de aici, încolo, se numeşte Zadobriuca, la nord de Sadagura. Suprafaţa: 9,10 kmp; populaţia: 889 locuitori ruteni, de religie gr. or. Este situat lângă drumul principal Sadagura-Cernăuţi, care se uneşte, nu departe de comună, cu cel de la Riskupie. Are o şcoală populară, cu o clasă, şi o biserică, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Ga-

---

[37] *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich,* Wien 1869. pp. 158-161

vril", zidită la 1765. Această comună aparţinea, la 1776, marelui vistiernic Nicolae Ruset. Populaţia se ocupă cu agricultura şi cu creşterea vitelor. Comuna posedă 707 hectare pămînt arabil, 186 hectare fânaţuri, 5 hectare grădini, 87 hectare imaşuri, 10 hectare păduri şi 15 hectare heleşteie. Se găsesc 38 cai, 203 vite cornute, 150 oi, 64 porci. **Zadobriuca, moşie**, cu administraţie particulară, districtul Cernăuţi. Suprafaţa: 3,36 kmp; populaţia: 44 locuitori, în majoritate poloni, restul ruteni şi izraeliţi. **Zadobriuca, pârâu**, afluent, pe stânga, al Prutului, care ia naştere din împreunarea cu pârâiaşul Cuciur, mai jos de satul Cuciur Mic, districtul Cernăuţi, şi se varsă în Prut, la târguleţul Sadagura, unindu-şi gura cu cea a pârâului Şubraneţ"[38].

1919: Prin deciziunea ministerială nr. 1593/1919, semnată, în numele lui Ion Nistor, de Iorgu Toma, erau numiţi în „Comisiunea de apel pentru evaluarea taxei de cărşmărit" pe anul în curs, cei mai renumiţi cârciumari, unul dintre aceştia fiind „**Nicolai Andriciuc** din Zadobriuca"[39].

---

[38] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 245

[39] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 69, Cernăuţi, în 3 octombrie nou 1919, pp. 1-3

ZAGARANCEA

(fost Laslăoani, comuna Bereşti,
raionul Ungheni, Moldova).

1490, octombrie 14: Întărit de Ştefan voievod acestor „adevărate slugi ale noastre, Iurşa şi nepotul lui, Iliaş Saula, nepoţii lui Stoian Procelnic cel bătrân, ne-au slujit drept şi credincios. De aceea, noi, văzând dreapta şi credincioasa lor slujbă către noi, i-am miluit cu deosebita noastră milă, le-am dat şi le-am întărit în ţara noastră, în Moldova, ocinile lor drepte, pe care le-a avut bunicul lor, Stoian Procelnic cel bătrân, de la bunicul nostru, Alexandru voievod, satele la Cârligătură, anume: Procelnicii, unde a fost curtea bunicului lor Stoian Procelnic, şi Bogdăneştii, şi Hovceştii, şi Medelenii, şi Nedeianii şi Bogheasa, şi, pe Bahlui, unde a fost Dragoş, şi moara pe Bahlui, şi, pe Jijia, Lazorenii, unde a fost Rosneag, şi Procelnicii, şi moara pe Jijia, şi Cozmeştii, şi Oişanii, şi, peste Prut: Laslăoanii, la gura Hlabnicului, amândouă cuturile, şi Negoeştii, şi Stancăuţii, şi Scutureceanii, şi Cernăteştii, şi Găurenii, şi Deleştii, la gura Delei, amândouă cuturile… Iar privilegiul pe care l-a avut bunicul lor, Stoian Procelnic, de la bunicul nostru, Alexandru voievod, pentru aceste sate, acel privilegiu a pierit de turci, cum ne este cunoscut nouă şi boierilor noştri. De aceea, nimeni, niciodată, să nu pârască, nici să dobân-

dească peste acest privilegiu al nostru, niciodată, în veci”[40]. Hotarul, din veac.

1640, august 28: Ispisoc de judecată de la Vasile Lupu voievod, după ce „călugării de la mănăstirea Sfânta Vineri s-au pârât, înaintea domniei mele, cu Petrea, nepotul Zăgărancei, şi cu alţi răzeşi pentru un vad de pod ce este pe Prut, zicând Petrea şi cu răzeşii lui cum acel vad este pe locul lor, pe hotarul satului **Grindeşti** (azi Zagarancea, comuna Bereşti, judeţul Ungheni, Moldova), Iar rugătorii noştri, călugării, au dat seamă cum acel vad este pe hotarul **Şocanilor** (Zagarancea, comuna Bereşti, judeţul Ungheni, Moldova) şi au arătat şi drese de la Irimia vodă, de la Radul vodă, de la Barnovschi vodă şi de la domnia mea pe satul Şocani şi pe acel vad de pod. / Deci am trimis acolo pe Ionaşco vătavul şi a strând oameni buni, de au socotit şi au aflat cum acel vad de pod este pe locul Şocanilor, numai ce se află, cât trag podul cu priponul, câţiva paşi mai sus de stâlp, pe locul lor, când vine apa mare… / Deci Petrea cu răzeşii lui au rămas din toată legea ţării”[41].

---

[40] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 80, pp. 155-157

[41] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXV, Bucureşti 2003, doc. 427, p. 432

ZAGORENI

(sau Zahoreni, sat lângă Gociman,
comuna Români, Neamţ).

Întărit, în **3 iunie 1429**, de Alexandru cel Bun, fiilor lui Oană, vornicul de Suceava şi, ulterior, de Tulova, Lazăr, Stanciul şi Costea, care primeau uric pentru, pe lângă alte sate din viitoarea Bucovina, şi pentru satele „Gândinţi, la Cobâla… şi pe Orbic, Seliştea, unde este curtea lor, şi **Zagoreni, mai sus de Cociman** şi unde a fost Başea, şi Costinţi, la obârşia Orbicului, şi Moişinţi, la Iucaş, unde a fost vie, şi Plopeşti, la Slatină, şi Dumitreşti, mai în jos de Iaz, şi Cărbuneşti, la Văratic, şi amândouă seliştile lui Drăghici, pe Bistriţa, şi moara… iar la Dumbrava Înaltă satele: unde este vătăman Minco, şi, pe Iubăneasa, la Iaz, şi unde este Stan; iar hotarul lor să fie cât vor putea să folosească destul trei sate; şi peste Prut, la Derenice, zece locuri: unde a aşezat sat Stanco, la Cornul Lâcinului, şi Fântâna Rece, şi unde este Andiaş, şi Bahmatăuţi, şi, pe Ciuhru, sub Horodişte, şi Suhoverhul, unde este Ion al lui Filea; în tot acest hotar să-şi întemeieze zece sate; şi satul Spărietului, la obârşia Dobromirei, cu vechile şi dreptele hotare; şi, pe Prut, zece locuri, să-şi întemeieze zece sate de această parte a Prutului; iar hotarul acestor sate care sunt pe Prut să fie anume de la Unghiul Strâmt, care este mai sus de satul lui Ivan Şurinschi, apoi în jos pe Prut, până la balta care se cheamă Ochiul, apoi drept la Pârâul Sărat, apoi în sus pe Pârâul Sărat, până la pârâul care se cheamă Dobromira,

apoi pe Dobromira în sus, până la Unghiul Strâmt, pe Prut; acesta le este tot hotarul"[42].

ZAGORNA

(sau Zahorna, comuna Răuceşti,
raionul Floreşti, Moldova).

1429, august 31: Întărit de Alexandru cel Bun mănăstirii Neamţ, care primeşte uric pentru „iezerul la Nistru, anume Zagorna, şi prisaca la Zagorna"[43].

1447, august 22: Întărit de Ştefan voievod mănăstirii Neamţ, care primeşte uric pentru, „Temişeşti, şi Dvorenişti, şi Cârstieneşti, şi Băloşeşti, şi Gemineşti, şi Paşco, şi Petrică, şi, la Gura Cracăului, Sauceşti, şi Baţoteni, şi Fântânele, şi Dumbrăviţa, şi Telebecinţi cu mori, şi Clococina, şi Cobâcini, şi Bilosăuţi, şi Dragomireşti, şi Hlapeşti şi iezerele lor, Luciu şi Zahorna"[44]. Hotarul, din veac.

1456, martie 1: Întărit de Petru voievod, mănăstirii Neamţ, care primesc uric, pentru iezerul Zagorna, „iar hotarul ei să fie în jos pe Nistru, de la Chişinău în jos, până la gura Zagornei, şi cu toate gârlele câte cad în Zagorna şi în Gârla Voievodului şi cu prisaca lui Ivanco

---

[42] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 90, pp. 134-136
[43] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 92, pp. 138-139
[44] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 273, pp. 386-388

şi prisaca Zagornei şi trei vaduri la Nistru; Havoronea şi Corabca şi la gura Zagornei, şi toate gardurile de nuiele câte se fac în acest hotar. Şi în dumbrăvile lor să nu umble nimeni fără voia lor, nici în bălţi, si nimeni întru nimic să nu cuteze să se amestece. Şi, de asemenea, în acest hotar, desetina din albine, ori ale cui vor fi, să ia desetina dregătorii mănăstirii, şi de asemenea, şi vama care va fi luata pe peşte în hotarul Zagornei”[45].

1500, martie 17: Întărit de Ştefan voievod „sfintei noastre mănăstiri de la Neamţ, care primeşte uric pentru iezerul „Zahorna şi cu gârla ce cade în Nistru şi cu prisaca ce este a lor”, dar şi pentru „balta Strâmbei şi iezerul, anume sub Subrovca şi cu gârla anume a lui Chişcă, care este din obârşie, de sub capul Piscului, pe unde iese gârla din Nistru şi curge la vale până la iezerul Dubrovca, şi din Dubrovca, până unde cade în iezer, în Zahorna”[46]. Hotarul, din veac.

1614, noiembrie 1: Zapis de la marele pitar Grigore, Ionaşco al treilea logofăt, Băseanul fost uricar, Necula cămăraş de Ocnă, Dumitru fost pitar, Isac diac de **Dişcova**, Vlasie pitărel de **Morozeni**, Bocşe de **Tărceţei**, Lupul păhărnicel de **Verca**, Hanţul pitar de **Sverjea**, Andronic păhărnicel de **Horodişte**, Duma uşerel de **Zahorna** din ţinutul Sorocii, în care mărturisesc cum Antemia, soţia lui Pătraşco visternicel, şi sora ei Nastasia, fetele lui Văscan, nepoatele Dudoşei, strănepoatele lui Duma Ciochină, au vândut marelui logofăt Beldiman, pentru 80 taleri de argint, „moşia din jumătatea de jos a

[45] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. II, Bucureşti 1976, doc. 57, pp. 83, 84
[46] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 254, pp. 454-456

satului **Sămăşcani**, din jumătate din jumătate, a patra parte, care este sub pădurea Horodiştei, până la fântână, şi cu loc de iaz şi de moară pe râul satului, care este în ţinutul Orhei”[47].

1637, septembrie 1: Întărit de Vasile Lupu voievod diacului Enachi, care cumpără, cu 45 taleri bătuţi, de la Melinti şi jupâneasa lui Todosia, fata Mexanii, nepot Sorcăi din Cohoreşti şi de la Vasile, fecior Mexanii, fratele Todosiei, „partea lor ce se va alege din sat de **Cohoreşti** (Cuconeştii Vechi, comuna Cuconeştii Vechi, raionul Edineţ, Moldova), din **Cotiujani** (Cotiujăni, comuna Cotiujăni, raionul Floreşti, Moldova) şi din **Zahorna** (comuna Răuceşti, raionul Floreşti, Moldova), ce sunt în ţinutul Sorocii”, iar de la Miron, fecior Maricăi preotesei din Cohoreşti, cu 20 taleri de argint, părţile lui din aceleaşi trei sate, „din vatra satului, din câmp, din pădure şi din tot venitul”[48].

1904: „**Zagorna**, sat în judeţul Soroca, volosti Cotiujeni, aşezat la sud de satul răzeşesc Răceşti. Are 47 case, cu o populaţie de 389 suflete; 190 vite mari”[49].

---

[47] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944, doc. 38, pp. 51-53

[48] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 181, pp. 164, 165

[49] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 231

ZAGORNAŢ

(satul Gorna, în Orhei, Moldova).

1628, mai 22: Întărit de Miron Barnovschi voievod lui Ionaşco Hrincovici, după o pâră la Divan cu fraţii Veaveriţă de **Gorna** (satul Zagornaţ, în Orhei, Moldova), vornicel de **Trifăuţi** (sat în Orhei, Moldova), pentru „un loc de este în gura văii Otmanovca, la **Ţărmurile Roşii** (toponim în satul Voruncăuţi, ţinutul Soroca, Moldova), zicând Ionaşco, cu fraţii săi, c-a trimis Necoriţă hatman pe acel vornicel pe Veaveriţă, ca să strângă oameni cu cărţile domniei mele de slobozenie la selişte, la **Zaluceni** (în ţinutul Soroca, Moldova) şi la **Nemirov** (în ţinutul Soroca, Moldova). Deci acel vornicel a pus un stâlp de slobozenie în seliştea Zalucevilor, iar alt stâlp nu l-a pus în seliştea Nemirovului, ci l-a pus pe acel loc, la Ţărmurile Roşii, ce este hotarul satului lor, a **Voruncăuţilor** (Voruncăuţi, ţinutul Soroca, Moldova). Cercetează pârcălabii de Soroca”[50].

---

[50] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 359, pp. 503, 504

ZĂHĂCANI

(sau Zăhăicani, sat în raionul Orhei, Moldova).

1627, septembrie 1: Zapisul lui Grăjdan şi al femeii lui Mărica din târgul **Orhei**, prin care zălogesc „ocina şi via ce ni se alege din sat de **Telenişti** (Ţeleneşti, Orhei, Moldova), din văile cu fânul şi ţarini şi din pădure şi de unde-i hrana… la Istrăţel de **Verejeni** (sat în raionul Orhei, Moldova), de-am luat o bute de vin de 90 de vedre, drept 27 taleri bani gata, şi 5 berbeci de mesărniţi, drept 5 galbeni… dinaintea lui Iani cel bătrân de târgul Orhei, Zaharia de Verejeni, Miron de **Zăhăcani** (sat în raionul Orhei, Moldova), Romaşco mesergeul, Orhăiu, Onaşco Bulmedzea, Precom şelar din târgul Orhei şi dinaintea a mulţi oameni buni"[51].

1904: „**Zăhăicani**, sat în judeţul Orhei, aşezat pe ţărmul drept al râului Răut, în faţa satului Sărăteni. Face partea din volostea Ciocolteni. Are 67 case, cu o populaţie de 810 suflete; 398 vite mari"[52].

---

[51] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 235, pp. 320, 321

[52] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 232

ZĂHĂICANI

(sat pe Ciuhur, raionul Edineţ[53], lângă Coropceni, Orhei, Moldova).

1559: Întărit de Alexandru (Lăpuşneanu) voievod lui Ionaşco, drept danie a tatălui său, Neagoe, pârcălab de Hotin, „satul **Zăhăicani** pe Ciuhur şi cu moară în Ciuhur, ce i-a fost cumpărătură”[54].

1596, septembrie 22: Ispisoc de judecată de la Ieremia Moghilă voievod, după ce „jupâneasa Negoiasa şi nepoţii săi Gligorie şi Toader, feciorii lui Pătraşco, nepoţii lui Neagoe pârcălab de Hotin s-au pârţt de faţă cu Toader şi Zamfira, feciorii lui Ionaşco Neagoe, pentru satul **Zăhăicani**, în ţinutul Eşii… iar Negoiasa şi nepoţii săi Gligorie şi Toader au fost daţi rămaşi din toată legea ţării”[55].

1596: Întărit de Eremia Moghilă voievod lui Toader diac şi Zamfirei, feciorii lui Ionaşco sin (fiu) Neagoe, care primesc ispisoc pentru „satul **Zăhăicani** pe Ciuhur, după ispisocul lui Alexandru vodă din 7067 (1559), august 7”[56].

---

[53] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 284

[54] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XIX, Iaşi 1927, p. 44

[55] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XX, Iaşi 1928, pp. 45, 46

[56] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XX, Iaşi 1928, pp. 44, 45

1598: Întărit de Eremia Moghilă voievod fraţilor Toader, Dimitrie şi Zamfira, feciorii lui Ionaşco Neagoe, care primesc ispisov pentru „satul **Zăhăicani** pe Ciugur, în ţinutul Iaşii, cu iaz şi cu moară în Ciuhur”[57].

1774, iunie 5: Satul **Zăhăicanii**, ţinutul Orhei-Lăpuşna, ocolul Culii, după recensământul lui Rumeanţev[58], avea **toată suma caselor 8**. Scădere rufeturi 5: 2 volintiri, 3 femei sărace. Rămân birnici 3. / **Birnici:** Ștefan, cojocar / Pavel, cheptănar / Dumitru, sârbul. // **Rufeturi:** Vasile Tătaru, volintir / Cole, sârbul, volintir / Marie, femeie săracă / Ioana Huzunița, săracă / Ioana, săracă.

1904: „**Zăhăicani**, sat în judeţul Bălţi, aşezat pe valea Ciuhurului, între satele Cucueţu şi Pociumbăuţi. Aparţine volostei Glodeni. Are 240 case, cu o populaţie de 1.617 suflete; o biserică, cu hramul Buna-Vestire; o şcoală cu o clasă, unde se învaţă numai ruseşte; 349 vite mari. Ţăranii posedă pământ de împroprietărire 2.109 deseatini. Boierii Stroescu au atât aici, cât şi pe moşiile lor din Stolniceni, Pociumbăuţ şi jumătate din moşia Tiurt, 2.504 deseatini. Împrejurul satului sunt vii şi grădini cu pomi”[59].

---

[57] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române,* vol. XX, Iaşi 1928, pp. 65, 66

[58] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, p. 412

[59] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 232

ZAHAREŞTI

(lângă Stroeştii Sucevei, Bucovina).

Povestea începe în **3 iunie 1429**, când feciorii lui Oană, vornic de Tulova, Lazăr, Stanciul şi Costea, primesc întăritură de la Alexandru cel Bun pentru „satele tatălui lor Strointii şi Zaharinţii la obărşia Şomuzului”. Oană sau Ivan vornic, ctitor de biserici şi al Mănăstirii Humorului, fusese unul dintre cei mai mari dregători domneşti, deţinând şi vornicia Sucevei, înainte de a fi avansat vornic de Tulova (Tolva, adică Vornicenii de azi, localitate importantă pe atunci), în locul lui Drăgoi Viteazul, întemeietorul Drăgoieştilor şi a multor sate munteneşti, care tocmai răposase.

1577: Peste vreun secol şi jumătate de tăcere, în cancelaria domnească se rosteşte doar numele Zahareştilor, care, în 6 aprilie 1577, sunt întăriţi vornicului Ion Hâra (ctitorul bisericii), care moare în mai puţin de un an, satul fiind moştenit, în părţi egale fetelor lui, Marica şi Aniţa.

1646: „Din anul 1646, Iulie 10, ne-a rămasu unu actu de împăcare, scris de însăși mâna Mitropolitului Varlaam, care act, fiind important din mai multe puncte de vedere, îl reproducemu aci, precum urmează[60]: „Varlaam, Arhiepiscop și mitropolitu Suceaskii, scriem și dăm știre, cu această scrisoarere a noastră, cum s-au pârât, de față înaintea Mărirei sale, lui vodă, Safta, femeia lui Du-

[60] *Arhivele Istorice*, Tomul III, p. 226

mitrașco Șeptelici, cu Ștefan Murguleț, ginerele lui Dumitrașco Șeptelici, pentru o parte de ocină, din sat din Zaharești, care parte a zis Safta, înaintea Măririei sale, că a dat-o Dumitrașco Șeptelici, la boala lui, unei cucoane mai mici, ce-a făcut, mai apoi, cu dânsa, iară Zlata fata lui cea cu femeia cea dintâi, care este după Ștefan Murguleț, să n-aibă treabă într-acea parte de ocină, și a zis că are și martori, pe un preot, care a fost duhovnicul lui Dumitrașco, și pe alţi săteni, care au fost acolo, de s-au prilegit, Măria sa Vodă i-a trimis la noi, să-și aducă Safta acei martori, și duhovnicul acela, cum vor mărturisi ei cu sufletele sale, și a adus Safta duhovnicul și acei oameni, ce s-au prilegit acolo, înaintea noastră, de au mărturisit cum a fost dat Dumitrașco Șeptelici, la boala lui, acea parte de ocină acelei cucoane mai mici, ce a făcut-o cu femeia aceasta d-apoi cu Safta, și au fost făcut și zapis, iară dacă a poruncit de a venit și Zlata, fata cea mai mare, femeia lui Ștefan Murguleț, iară Dumitrașco a luat zapisul acela și l-a rupt, și a socotit să fie acea parte din Zaharești și pe aiurea pe unde vor fi ocine amândurora, să le ţină frățește, într-aceasta, zicu, chip au mărturisit martorii, că a lăsat Dumitrașco cu limbă de moarte, văzând și Safta mărturisind acei matori așa, s-a tocmit cu surorile ce pe unde va fi și acea parte din Zaharești, să ţină frățește Zlata și cu soră-sa, și și-au făcut zapis una alteia, zicu, ca să nu mai pârască, pentru aceea le-am făcut și noi, de la noi, această scrisoare a noastră, ca să nu mai scornească pâră sau să se mai pârască, ci să le fie lor această scrisoare de credință, de aceasta screm și dăm știre, pis u metropolie (scrisu în mitropolie) miasiul i (luna Iulie 10) vtt. 7154 / Az (eu) Varlaam metropolit”[61].

[61] *Biserica și Școala,* Nr. 8, Anul X, Arad, 23 februarie / 7 martie

1667: Marica era căsătorită cu Gheorghe Cărcu, cu care avea trei băieţi, Gheorghe, Vasăle şi Costin Cărcu, moştenitori ai jumătăţii de sat, cuvenită părinţilor lor. În 12 aprilie 1667, Măricuţa, jupâneasa lui Cârcu cel Bătrân, fata lui Toader Murguleţ, şi cu copiii ei, Neculai Cârcu şi Nastasia, jupâneasa postelnicului Eni Ţica, se judecau cu Tudosie Dubău pentru părţi de moşie în Părhăuţi şi în Zahareşti.

1687: Aniţa era jupâneasa lui Grigoraş Şeptilici, boier mare şi cu moşii întinse, inclusiv în Horodniceni, Litenii Bucovinei şi în coasta Sucevei, iar copiii lor, Ion, Ilie şi Sandul Şeptilici, vor vinde o jumătate din partea de sat moştenită, în 1687, lui Tudosie Dubău.

1765: La Zahareşti, proprietate, din 5 august 1765, a fraţilor Sandul şi Gavril Miclescul, urmaşi, prin părintele lor, Gavril Miclescul, ai lui Tudosie Dubău, dar în veşnică dispută cu Petrea Cheşcu, care „le furase satul”, apoi, din 6 aprilie 1779, proprietate a boierului Lupu Kostaki (Conachi, în alte documente), vin mulţi emigranţi transilvăneni, urmaşii unora dintre aceşti purtând, astăzi, numele satului de origine şi nu cel al străbunului deja uitat: Simeon BURCIU (Rodna, 1768), Ilie TURCĂ (Bungard, 1738), Andrei BORŞAN (Ilva Mare, 1763), preotul Ilie POP (Bârgău, 1776), Pintilei TÂRNOVAN (Logig, 1777), Ioan NICĂ (Chintelec, 1776), Petru PUFRA (Rondola, 1774), Ştefan MOLDOVAN (Şieuţ, 1746), Vasile MOROŞAN (Borş, 1774), Gheorghe CHISTEA (Rodna, 1777), Dănilă COCA (Maier, 1767), Vaşcu RUSU (Băiţa, 1776), Ioan BLAGA (Băiţa, 1776), Ioan PINTIC (Pintic, 1777), Iacob BALAŞ (Topliţa, 1762), preotul Ion POPA (Zagra, 1777), Dumi-

---

1886, p. 59

tru BÂRSA (Bârsău, 1776), diaconul Ioan DASCĂL (Ticuş, 1777), Simion BORDEAN (Ruşii de Sus, 1778), Petru CORDICAN (Ruşii de Sus, 1777), Lupu GHIR-LEŞAN (Şărioara, 1778), Mariauţă SABU (Ghinda, 1778), Ursu MOLDOVAN (Chintelec, 1777), Vasile MOROŞAN (St. Martin, 1770), Toma CERGHIZAN (Cerghid, 1771), Ioan SUZ (Leschia, 1770), Octav MOLDOVAN (Cosma, 1777), Procopie MOLDOVAN (Secula, 1776), Ioan FILIP (Serghid, 1774), Ion DIAC (Mocin-Cluj, 1778), Lupu ARDELEAN (Ghiriş-Cluj, 1778).

1863: După cum povesteşte I.G. Sbiera, fratele său, Niculai, a fost numit preot, la Zahareşti, în 1863 şi, cum biserica satului însemna prima lui parohie, Niculai Sbiera, ulterior preot la Solca, apoi la Cernăuţi, s-a stră-duit, cu zel şi însufleţire, „să lumineze pre poporeni la toate prilejurile binevenite, precum asupra datorinţelor religioase şi morale, aşa şi asupra condiţiunilor unui trai bun şi cu ticnă aice, pe pământ. Pe timpurile acelea, referinţele (raporturile) cam triste, de odinioară, dintre foştii clăcaşi şi stăpânul moşiei nu erau încă pe deplin schimbate, şterse şi uitate; tot mai reînviau, din când în când, deşi acum sub alte forme… / Fratele meu căuta să împace şi să armonizeze interesele micului agricultor cu ale marelui proprietar, trăind în cea mai bună înţelegere cu ambele părţi”, Niculai Sbiera fiind cel care, prin exemplul personal, avea să-i înveţe pe zahareşteni cum să folosească gunoiul de grajd pentru fertilizarea arăturilor. Şi a izbutit abia după ce a cedat pământurile bune parohiale, la schimb cu nişte terenuri sterpe, dar care, îngrăşate cu gunoi, au dat, în acei ani, recolte mai bune şi decât cele de pe cele mai roditoare pământuri”.

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea districtului Suceava – **Suceava** (Oraş cu tribunal districtual) cu Cutul Zamca, Iţcanii Vechi şi Şeptilici, Bosance cu Nemericeni, Podeni, Hriaţca şi Lisaura, Buneşti, Buninţi, Chilişeni, Danila, Găureni, Hatna cu Dărmăneşti, Iacobeşti sau Fogodisten cu Gura Solcii, Slobozia sau Milişăuţii de Jos, St. Ilie, Ipoteşti, Iţacanii Noi, Călineşti Enache cu Vasilache, Călineştii lui Kuparenko, Costâna cu Berindeşti, Liteni, Mereţei, Mihoveni, Mitocul Dragomirnei cu Lipoveni, Părhăuţi, Pătrăuţi pe Suceava, Reuseni, Romaneşti, Rus Mănăstioara, Rus Plavalar cu Rus Poienile, Securiceni, Şcheia, Soloneţ, Stroieşti pe Suceava, Tişăuţi, Todireşti cu Pietroasa, Uideşti, **Zahareşti**”[62].

1883: Şcoala din Zahareşti „se deschise, în anul 1883, cu o clasă. După ce s-a produs un număr oarecare de cărturari agricultori, s-a înfiinţat în sat, în anul 1896, şi un cabinet de lectură, sub numele de „Cloşca”, cooperând la aceasta cu îndemnuri şi fiul parohului (Niculai Sbiera), Ioniţă” [63].

1895: Zahareştii aveau, în 1895, când Daniel Werenka publică „Topographie der Bukowina”, 950 locuitori, păstoriţi de preotul Constantin Berariu, învăţător al satului fiind Vasile Sluşanschi, iar cantor, Leon Malcinschi. Primar al satului era Constantin Fărtăeş.

1904: „Sara spre Zahareşti, pe cărăruşi pline de lepădături, pe drumuri largi, pe cărări rupte, cleioase, prin

---

[62] *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich*, Wien 1869. pp. 158-161

[63] I. G. SBIERA, *Amintiri din viaţa autorului*, Cernăuţ 1899, p. 323

hârtopuri în care pocnesc roatele. Dealuri se suie şi se coboară timp de peste un ceas în fiorul de frig al nopţii ce se apropie. De pe o culme se văd trei sate: Stupca, Stroieştii şi Zahareştii. La acesta din urmă se ajunge prin coclaurile unui drum săpat. În mijlocul unui sat românesc, o biserică, făcută de urmaşii lui Hâra, credinciosul boier din restriştea lui Petru Rareş. Unul dintre dânşii e chiar îngropat în bisericuţa pătrată, care poartă pe uşa săpată nedibaci două scuturi cu stemă boierească, un X şi ceva ca nişte foarfeci. O femeie cu picioarele goale, înfăşurată într-un mare cojoc, câţiva copii foarte sfioşi stau cu noi în biserica luminată slab de o făclie. / Oamenii mi se par mai îngroziţi decât la noi, muţi, înfricoşaţi de această cârmuire care nu-i iubeşte şi nu-i înţelege, de cârmuirea cea brutală, dispreţuitoare, a „neamurilor", a „Nemţilor". Satul e mai bun decât cele de mijloc de la noi, curţile nu sunt pietruite, nici îngrijite, casele nu stau în rând, ci între ele şerpuiesc drumuri noroioase. Şcoala e o baracă joasă, scundă, umedă, unde va fi dascăl cine ştie ce străin: polon, german, evreu, cine ştie ce Român smuls din neamul său"[64].

1905: În 1905, „au plecat în America o ceată de gospodari din satul Zahareşti… Cei mai mulţi şi-au găsit de lucru la tren, în târgul Montreal din Canada. Lucrează câte zece ceasuri pe zi… / Zahareştenii nu erau deprinşi cu lucrul aşa de greu şi mulţi s-au îmbolnăvit din pricina asta. Mai slab decât toţi era George a lui Toader Gramadă, care, poate din pricina lucrului celui greu, a gogit o bună bucată de vreme, până ce şi-a dat sufletul… / Un flăcău tot din Zahareşti, cu numele Alexandru Bandol, a

---

[64] NICOLAE IORGA, *Neamul românesc în Bucovina*, Bucureşti 1905, p. 32

picat, într-o Duminecă din toamna aceasta, de pe maşina trenului şi a fost sfâşiat în Bucăţi”[65].

1905: „Pe la sfârşitul lui August 1905 şi începutul lui Septembrie, Grigore Filimon a venit cu bicicleta sa la părintele Ioan Doroftei, de la Stroieşti, judeţul Suceava, plângându-se de dureri de cap şi de piept. De aici a plecat la părintele Eugen Sârbu, la Tişăuţi, unde i s-a făcut tot mai mare rău, încât, în cele din urmă, a trebuit să plece (să fie transportat) la spitalul de boli nervoase din Cernăuţi” (Dionisie Udişteanu), unde a şi murit.

1907: În Biroul comitetului districtual al Sucevei activa, ca secretar II, Eugen Turturean din Zaharești[66]. Postul de învățător, însă, nu era ocupat[67].

1907: Adunând „cântece populare româneşti din Bucovina”, care aveau să vadă lumina tiparului sub semnătura nemeritată a lui Mattias Friedwagner[68], în 1940, Alexandru VOEVIDCA a cules folclor şi de la zahareştenii Raveca TOMOIAGA (21 ani în 1908), Maria PUŞCAŞ (19 ani în 1908), Eugen AVRAM (învăţător superior, 40 ani în 1907) şi Natalia AVRAM (soţia învăţătorului, 36 ani în 1907).

1908: Gospodărie turcească în Zahareşti. „Comitetul comunal este sufletul unui sat, căci de la comitet atârnă bunăstarea comunei. Membrii din comitet ar trebui să fie părinţi ai comunei, nu jupitori şi de nouă piei. Să începem, mai întâi, cu comitetul comunal. La noi, dom-

[65] Ion Grămadă, în *Deşteptarea*, nr. 1/1907, pp. 9, 10

[66] *Apărarea Națională,* Nr. 21, Anul II, joi 21 martie stil nou 1907, p. 3

[67] *Apărarea Națională,* Nr. 42 și 43, Anul II, duminicî 9 iunie stil nou 1907, p. 3

[68] MATTHIAS FRIEDWAGNER, *Rumanische Volkslieder aus der Bukowina*, Konrad Triltsch Verlag Wurzburg, 1940

nilor, de 12 ani, în care vreme s-au perindat patru vornici, nu s-a făcut răfuiala nici unui vornic, aşa că satul nu ştie cum stă cu banii grămezii. De câte ori a încercat vreunul dintre cei din comitet ca să-i îndemne şi pe ceilalţi să facă odată răfuiala, n-a izbutit deloc, pentru că atât **Dumitru Băiţan, Constantin Frîncu** şi **Nicolai Vartepniuc**, cât şi alţi deputaţi s-au înfruptat din banii comunei şi amână răfuiala pe mai târziu. Noi nu ştim ce să facem, vornicul de acum şi care, peste trei luni, iese şi el din vornicie, şi azi e tot nerăfuit. Am voit să facem o poftire la comitetul ţării şi n-are cine să ne-o facă, pentru că noi nu ştim carte, iar **dascălul Malcinschi** este sluga vornicului, ca şi a **secrearul comunal Ştefaniuc**, cine-i, ştie el, care poartă întreaga comună de nas. La şedinţele comitetului, Ştefaniuc vorbeşte nemţeşte cu vornicul, poate au chiar şi secrete, iar noi nu-i înţelegem ce vorbesc. Cu dreptate este oare aceasta? L-am rugat pe **superiorul Avram** să ne scrie poftirea, dar el nu vrea să se strice nici cu unul, nici cu altul, aşa că averea comunei noastre se isprăveşte şi, la urmă, datoriile făcute de comitetul comunal pe nedrept ni le pun la leul birului. / Tot astfel stă treaba şi la bancă. Lucrurile merg calea racului. Gospodari cinstiţi, ca **Costan Fărtăiş a Răbuianului, Vasile Tomoiagă** şi alţii, membri în comisia de control, au fost daţi afară, pentru că erau primejdioşi, deoarece începură acuma să priceapă bine cum merg şuruburile băncii. Cum am zis, directorul băncii ţine cu **vornicul Băiţan** şi nu-l sileşte să plătească nici carnetele la bancă, măcar că n-a plătit de doi ani nimic nici din capital, nici din dobândă. Afară de asta, Băiţan n-are nici o avere pe dânsul, măcar o codiţă de purcel, şi totuşi i-au dat bani ca împrumut. Asta se cheamă gospodărie? / I-aţi dat pe Costan Fărtăiş şi Vasile

Tomoiagă afară din bancă şi aţi pus în loc pe nişte gospodari tineri, pe care îi purtaţi dumneavoastră cum vreţi. Ba, ce-i mai mult, **Dumitru Vartepniuc**, deşi îi om cinstit, nu-i membru în bancă, numai tatăl său, şi totuşi l-aţi băgat pe Dumitru în comisia de control. Pe **Marcu Fărtăiş**, hargat la preotul, nu-l silesc să plătească carnetele, iar lui **Ilie Grămadă** nu vreau să-i deie părtăşia înapoi, măcar că a plătit toate datoriile şi a cerut-o de vreo 8 luni. / Deocamdată numai atâta, mai târziu însă vom povesti din fir în păr toate trebuşoarele săteşti, ca să ştie şi cei de sus cum îşi împlinesc cei chiemaţi datorinţele. / **Vasile a Saftei**"[69].

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zahareşti**, comună rurală, districtul Suceava, aşezată la confluenţa celor două pâraie, afluente ale Hraniţei, Treparu şi Pripasna. Suprafaţa: 10,30 kmp; populaţia: 901 locuitori români, de religie gr. or. Prin drumuri de câmp este legata cu comunele învecinătoare, Stroeşti şi Liteni, precum şi cu drumul districtual Suceava-Gurahumora. Are o şcoală populară, cu o clasă (deci, doar vreo 30 şcolari – n. n.) şi o biserică parohială, cu hramul „Sfântul Dumitru", ce ţine de biserica filială din Liteni şi satul Buneşti. La 1542, boerul Nicoară Crovici, pârcălabul Hotinului, a zidit aci o biserică de piatră. La 1776, era proprietatea vornicului Costache Lupu. Populaţia, formată din locuitori originari, peste care a venit, mai târziu, o colonie de români transilvăneni, se ocupă cu agricultura şi cu creşterea vitelor. Comuna posedă 912 hectare pământ arabil, 118 hectare fânaţuri, 5 hectare 50 ari grădini, 35 hectare imaşuri, 1 hectar 50 ari heleşteie. Se găsesc 30

---

[69] *Apărarea Neamului*, Nr. 5, Anul I, Cernăuţi, Sâmbătă 30 mai 1908, pp. 59, 60

cai, 362 vite cornute, 678 oi, 185 porci şi 16 stupi. **Zahareşti, moşie**, cu administraţie specială, districtul Suceava. Suprafaţa: 3,62 kmp.; populaţia: 17 locuitori, dintre cari 9 izraeliţi şi 8 români greco-orientali. Depindea, odată, de comuna Zahareşti, cu care, la 1756, era în stăpânirea vornicului Costache Lupu”[70].

1910: În 1910, despre deja uitatul binefăcător al Bucovinei, a scris, cu durere şi revoltă, Ion Grămadă, zahareşteanul care avea să sfârşească drept Erou al Bucovinei şi să fie, ulterior, uitat, ca şi celălalt „martir uitat de neamul nostru, Grigore Filimon, înfiinţătorul băncilor rurale de la noi, din ţară. / Am mers la deal (prin cimitirul din Cernăuţi, în noaptea de Înviere, în căutarea mormântului lui Filimon), ne-am întors iarăşi la vale, cetind la zarea lumânărilor toate inscripţiile de pe cruci, şterse de ploi şi de soare, că doară vom da de numele Filimon, dar numai cu greu am aflat mormântul lui. / Doamne, ce mormânt! Aproape una cu pământul şi, deasupra, iarbă şi buruene dese, iar la cap o cruciţă de lemn, pe care cu greu puteai descifra inscripţia ruginită. Pumnul măcar are un monument, Filimon, însă, nimică! Şi doară s-au strâns bani în numele lui, s-au făcut colecte pentru o cruce… / Îndureraţi, am început cu toţii să plivim iarba, să smulgem buruenile una câte una şi, apoi, i-am înfipt şi lui lumânări în ţărâna mormântului, căci vezi, sărmane Filimon, tu n-ai neamuri pe aici, care să-şi aducă aminte de tine; tu ai fost un biet fecior de ţăran din ţinutul Sucevei şi, de aceea, „Domnii” au uitat astăzi de tine; tu de mic te-ai luptat cu nevoia şi cu sărăcia ca să ajungi, vreodată, la liman mai liniştit, dar nu ţi-a fost scris să-ţi

[70] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, pp. 245, 246

vezi visul cu ochii, căci, din pricina durerilor şi sărăciei neamului nostru, ai uitat de sărăcia ta proprie şi ai alergat, zi şi noapte, flămând şi însetat, în trăsură şi cu bicicleta, din sat în sat, pe ploaie şi pe vânt, pe arşiţa dogoritoare a soarelui şi pe geruri cumplite, ca să faci bănci rurale, să scapi ţărănimea noastră din robia economică, până ce ai căzut înfrânt şi istovit de puteri. Prea a fost grea sarcina asta pentru tine! / Acum te-ai liniştit şi tu, cel vecinic neobosit, tu care n-ai ştiut ce-i odihna şi somnul, nici traiul cel bun şi ticnit; care ai tremurat, totdeauna, cu gândul la ziua de mâine şi n-ai avut parte de bucuriile din familie, căci familia ţi-a fost tot neamul nostru oropsit, pe care ai voit să-l ridici din nevoi. / Dormi liniştit, sărmane visător, măcar tinerimea de nu te-ar uita, cel puţin o dată pe an, ci să-ţi aprindă, din când în când, o candelă care să-ţi lumineze întunericul din cimitir”. / Parcă ar fi vorbit despre posteritatea sa Eroul Bucovinei, o posteritate la fel de vrăjmaşă şi de nerecunoscătoare, care avea să-l ignore, vreme de aproape un secol, pe Doctorul în Istorie şi pe marele scriitor bucovinean Ion Grămadă, cel născut la Zahareşti, în 3 ianuarie 1886, mort pentru Întregirea Neamului Românesc, la Cireşoaia, în 27 August 1917.

5/18 septembrie **1917**: „Vrednic de însemnat este numele tânărului profesor şi publicist bucovinean Dimitrie Marmeliuc, sublocotenent în Armata Română. Abia ieşit din şcoala de ofiţeri de la Botoşani, pe care a terminat-o acum câteva luni, acest brav fiu al Bucovinei, care se află rănit într-un spital de lângă front, a fost decorat de M. S. Regele, cu mâna sa, cu ordinul Mihai Viteazul, pentru eroismul cu care a luptat în cumplita şi glorioasa zi de 6/19 august. Dimitrie Marmeliuc este fiu de ţăran român, din comuna Zahareşti, judeţul Suceava

(din Liteni-Moara – n.n.). Păcat numai că poartă, la sfârşitul numelui, o coadă ruteană, după cum o fac, de altfel, o mulţime de români intelectuali din frumoasa noastră Bucovină, fără să-şi dea seama cât de supărător este acest lucru pentru oricare român adevărat, mai ales acum, în România Mare!”71.

12/25 septembrie **1917**: „Ion Grămadă, fiu de ţăran din satul bucovinean Zahareşti, ofiţer voluntar în Armata Română, scriitor de frunte şi bun cunoscător al trecutului neamului nostru, a murit moarte de erou pe Valea Trotuşului, luptând pentru realizarea idealului naţional. El a fost un bun profesor al liceului din Cernăuţi; vorbea frumos şi cu căldură; iubit şi mult apreciat de elevii săi; ca chip, avea o înfăţişare voinică şi frumoasă; stăpânit de o minte ageră şi aleasă. Se pregătea şi era aproape să ia doctoratul în litere la Viena (doctorat în litere şi filozofie, pe care îl luase în 16 iulie 1913 – n.n.), pentru care îşi avea preparată teza, tratând despre „Românii la asediul Vienii din anul 1683”. / În urma lui Ion Grămadă a rămas şi o lucrare de actualitate foarte importantă, pe care o scrise ca un document istoric, cu gândul ca s-o publice în mai multe limbi europene, şi în care înfăţişează, cu o extraordinară putere de evocare, toate nelegiuirile, toate sălbătăciile fără nume săvârşite de austrieci în Bucovina, cu date exacte şi controlate în mod foarte riguros. Ar fi bine ca această lucrare să nu rămână în părăsire şi să se publice, pe lângă româneşte, şi în limba franceză, fiind de mare folos pentru cauza noastră naţională (în realitate, lucrarea, premeditată drept „Cartea sângelui”, era doar începută, capitolul „Vremuri de bejenie” însemnând una dintre primele proze româneşti cu

[71] Bianu, I, pp. 213, 214

adevărat moderne; „Cartea sângelui”, cuprinzând toate prozele Eroului Bucovinei, Ion Grămadă, inclusiv „Vremuri de bejenie”, a văzut lumina tiparului în vara anului 2002, în 27 august, ziua în care a fost răpus, depunând-o pe mormântul lui din Suceava)”72.

1914-1918: Obolul de sânge pentru Bucovina a fost depus de „Rezervistul **Axinte Rusu**, Zahareşti, Regimentul 22, rănit; Corporalul **Vasile Salamach**, Zahareşti, Regimentul 22, rănit”[73]; „Fruntaşul **Dumitru Fartaiş**, Zahareşti, Regimentul 22, prizonier”[74]; „Corporalul **Ion Fărtăieş**, Zahareşti, Regimentul 22, prizonier; Rezervistul **Gavril Pinciuc**, Zahareşti, Regimentul 22, prizonier”[75].

1922: „Având în vedere concursurile publicate, cererile prezentate şi propunerile făcute de revizorate, Consiliul şcolar al ţării a făcut, în şedinţa din 27 Martie 1922, sub preşedinţia domnului Director general delegat al învăţământului din Bucovina, următoarele numiri, pe ziua de 1 Aprilie 1922 – **a).** în calitate de învăţători superiori: **Ştefan Totoiescul** la Zahareşti”[76].

1942, ianuarie 29: „Noi, general Victor Iliescu, subsecretar de Stat al Educaţiei Extraşcolare; / Având în vedere jurnalul Consiliului de Miniştri Nr. 21 din 14 Ianuarie 1942… / Decidem: Art. unic. Se angajează, pe data prezentării la serviciu, ca diurnişti la formaţiunile tineretului extraşcolar, următorul personal, plătibil cu îndemnizaţia de şedinţă respectivă: **Flontaş Vasile**, seria

---

[72] Bianu, I, p. 223

[73] *Viaţa Nouă*, IV, nr. 157 – Supliment, din 8 iulie n. 1915

[74] *Viaţa Nouă*, IV, nr. 159 – Supliment, din 6 august n. 1915

[75] *Viaţă Nouă*, IV, nr. 175 din 5 martie n. 1916, p. 4

[76] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 8, Cernăuţi 21 aprilie 1922, p. 41

1938, media 7,50, numit în comuna Zahareşti, postul IV, jud. Suceava; **Purja M. Ioan**, seria 1938, media 7,50, numit în comuna Zahareşti, postul V, jud. Suceava"[77].

1947: „Având în vedere raportul cu Nr. 16.799 din 1947 al Inspectoratului şcolar regional Suceava, înregistrat sub Nr. 264.182 din 1947[78], următorii învăţători se repartizează, pe data de 1 septembrie 1947, la şcolile primare indicate în dreptul fiecăruia: **Larion Lazăr**, de la Bosanci Nr. 1, la Zahareşti; **Belţa Silvia**, de la Dărmăneşti, la Zahareşti; **Corduban Ecaterina**, de la Dărmăneşti, la Zahareşti; **Cojocaru Adrian**, de la Zahareşti, la Sf. Ilie; **Bartoş Ilie**, de la Zahareşti, la Stupca". „**Bocăneţ Elisabeta**, de la Zahareşti, la Suceava, Şc. nr. 3, post II, soţ învăţător"[79].

ZĂHARNA

(Saharna sau Zăharna, comuna Saharna Nouă,
raionul Rezina, Moldova).

1495, ianuarie 24: Întărit de Ştefan voievod, cu ocazia unei împărţiri de moşii între Magda, fata Mihului, feciorul lui Cananov, şi fratele ei Negrilă, şi fraţii Costea şi Toader, nepoţii lui Drăgşan, şi rudele lor Ioan, feciorul Pântei, şi Iacuşa, Fedcu, Marica, Ghinda, toţi nepoţii lui Sima Rugină, şi Done, fiica Nastasiei, nepoata Marine,

[77] *Monitorul Oficial*, Anul CX, Nr. 24, joi 29 ianuarie 1942, pp. 561, 565
[78] *Monitorul Oficial*, Nr. 250, 29 octombrie 1947, pp. 9652-9657
[79] *Monitorul Oficial*, Nr. 135, 17 iulie 1947, p. 4912

care primesc uric pentru sate şi părţi de sat în „Todireni pe Bârlad, unde a fost Iacuş Mihu, şi satul Liudeştii pe Bârlad, şi Brezăştii pe Bârlad, şi, pe Nistru, în gura Zăharnei, satul anume Zăharna, şi satul unde a fost Zlatariu vătămanul, şi satul Horodiştea, (şi) unde a fost Jaza vătămanul”[80]. Hotarul, din veac.

1602, februarie 24 : Ispisoc de întăritură de la Ieremia Movilă voievod, după împărţirea moşiilor lui Bucium vornic, între văduva lui Antemia şi feciorul lor lor Grigore Bucium… / Şi s-au venit în partea lui Bucium vornicul „jumătate de sat **Crainici** pe Polocin, satul **Faurii**, cu vad de moară, satul ce se cheamă **Lunca Mare**, cu vad de moară, jumătate de sat **Oteştii**, cu vad de moară în Răcătău, jumătate de sat **Buciuleşti**, cu vad de moară în Bistriţa, jumătate de sat **Găureni** pe Prut, a treia parte de sat **Echimăuţi**, în ţinutul Orheiului, a treia parte de sat **Săharna**, satul **Boşotenii** pe Bistriţa, cu vad de moară, a patra parte de sat **Poienile**, la Vaslui, 2 fălci de vii în dealul **Horodiştii**, lângă **Cotnari**, şi o falce de vie la **Zlodiica**… / Şi jupânesei Antemia i s-a venit satul **Năneştii** şi cu hotarul **Ungurenii**, jumătate de sat **Horgeştii** pe Răcătău şi cu vad de moară, a patra parte din sat **Găleşti**, pe pârâul Răcătăul, a patra parte din **Bizigheşti**, cu moară, a patra parte a satului **Poenile**, la Tecuci, jumătate de sat **Voineşti**, a patra parte de sat **Corneştii** de la Cârligătură, a patra parte de sat **Porosălnici**, trei fălci de vie la **Cotnari**, 2 fălci la dealul

[80] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 175, pp. 318, 319

Horodiştii, 1 fălci la **Zlodiica**… / Deci s-au aşezat de bunăvoie”[81].

ZAHORENI

(sat pe Volovăţ, comuna Manoleasa, Botoşani).

1428, aprilie 15: Întărit de Alexandru cel Bun lui Vâlcea, fiul popii Zaharia, care primeşte uric pentru „un sat, anume Călugării, pe Vulhova, unde este casa lui… Iar hotarul acestui sat să fie cu toate hotarele sale vechi, pe unde au folosit din veac”[82]. / **1428**, aprilie 15: Întărit de Alexandru voievod lui Vâlcu, fiul popii Zaharia, care primeşte uric pentru „un sat anume **Călugăra** (Călugării pe Vulhova[83], probabil Zahoreni pe Prut[84], Botoşani), pe Vulhovea, unde-i este casa… Iar hotarul acestui sat, pe unde din veci au îmblat”[85].

1546, mai 25: Întărite de Petru (Rareş) voievod fiicelor postelnicului Alecsa[86], care primesc ispisoc pentru „moşiile **Zahorenii, Dumuşenii** (Dumşani, Dum-

---

[81] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944, doc. 17, pp. 28, 29

[82] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 74, pp. 107, 108

[83] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 52

[84] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 284

[85] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVIII, Iaşi 1892, pp. 1-4

[86] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 284

şeni, Domoşeni, inclus în Manoleasa[87], Botoşani) şi **Teşcurenii** de la ţinutul Dorohoiului"[88].

1902: „**Zahoreni** (Arăpoaia), sat pe moşia cu acelaş nume, comuna Avrămeni, plasa Başeul, judeţul Dorohoi, cu 172 suflete. Hotarele moşiei sunt cu Manoleasa și Domoșeni"[89].

ZAHORENI

(raionul Orhei, Moldova)

1579, iunie 13: Întărit de Petru (Şchiopul) voievod lui Gavril Hârovici, logofăt al treilea, care cumpără, cu 120 zloţi tătăreşti, de la Morozeanul, feciorul Maricăi, nepotul Fedorii, „din a opta parte din tot satul **Holohoreni**, din a treia parte, ce se va alege partea lui Morăzanul şi a fratelui său Oniul, a surorilor Tesca şi Armanca, fiindcă el a făcut cu dânşii tocmeală şi le-a dat partea sa din **Zahoreani** ot ţinutul Orheiului, unde sunt casele lor"[90].

1904: „**Zahoreni**, sat în judeţul Orhei, volosti Chiperceni, aşezat la 5 km de satul Chiştelniţa, la gura

---

[87] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 93

[88] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XVIII, Iaşi 1927, p. 224

[89] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 781

[90] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XIX, Iaşi 1927, p. 220, 221

văii Zahoreni. Are 208 case, cu o populaţie de 1.020 suflete de ţărani români; 280 capete vite mari”[91].

ZAHORNA

(Sârbi, sat mai sus de Iaşi, contopit cu Horleşti, comuna Rediu, Iaşi).

Întărit, în **25 ianuarie 1472**, de Ştefan voievod, lui Şandro Tătăreanul, care primeşte uric pentru „ocina dreaptă a soţiei lui, Magda, satele anume: Moimeşti şi Sârbi şi Geamiri, mai sus de târgul Iaşi… Cernu şi Romănel şi Drăgoi şi tot neamul lor să nu mai pârască… pentru că au pierdut cu privilegiile lor, deoarece au fost false şi le-am stricat”[92].

1902: „**Zahorna**, sat şi reşedinţa comunei Tăuteşti, plasa Copoul, judeţul Iaşi, situat în valea Zahornei, prin mijlocul căreia trece pârâul cu acelaşi nume. Are o populaţie de 192 locuitori răzeşi. Are o biserică, şi o școală, înființată în anul 1877”[93].

---

[91] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 231

[92] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 182, pp. 268, 269

[93] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 781

ZALUCEA

(sub Luncuşoară, unde şade Dragomir,
comuna Drepcăuţi, raionul Briceni, Moldova).

1437, decembrie 20: Întărit de Ilie şi Ştefan voievozi marelui boier Mihail de la Dorohoi, care primeşte uric pentru „satele lui şi privilegiul pe care i 1-a dat sfânt răposatul părintele nostru, anume: satul Chindinţi (Cândeşti pe Siret, comuna Mihăileni, Botoşani), şi satul lui Herţea (Herţa, raionul Hliboca, Ucraina), pe Prut, satul Pecialăuţi (raionul Noua Suliţă, Ucraina), la Pecialova, şi satul Ugrinăuţi (Grineacica, comuna Rohatin, raionul Hotin, Ucraina), şi satul la Iaz (Stăuceni, în Vorniceni, Botoşani), şi satul pe Rochitna (Rochitna, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul unde a fost Dragomir al lui Mândrea (Cerlena, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul Coteleu (Cotelău, raionul Noua Suliţă, Ucraina), şi satul Milianăuţi (Mălineşti, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul unde a fost Şizco (Şişcăuţi, comuna Ringaci, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul Dzinăuţi (Dinăuţi, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul unde a fost Malici, lângă Giurgică (Malinţi, raionul Hotin, Ucraina), încă satul de lângă Simca (Sincăuţi, comuna Malinţi, raionul Hotin, Ucraina), încă satul Salicee (Şilăuţi, comuna Bocicăuţi, raionul Hotin, Ucraina), încă satul Cristinţi (Cristineşti, comuna Mălineşti, raionul Noua Suliţă, Ucraina), încă satul unde a şezut Petrişor, la capătul Doljocului (Doljoc, comuna Malineşti, raion Noua Suliţă, Ucraina), şi încă **satul, sub Luncuşoară,**

unde şade Dragomir (Zalucea, comuna Drepcăuţi, raionul Briceni, Moldova), şi încă satul, în jos de Prut, Itovoeuţi (sat pe Prut, lângă Rădăuţi-Prut, Botoşani), şi satul Rădăuţi (Rădăuţi-Prut, Botoşani), şi satul Vişneuţi (Işnovăţ, azi Rediu, comuna Rădăuţi-Prut, Botoşani), şi satul Lipnic, la Nistru (Lipnic la Nistru, raionul Donduşani, Moldova), încă satul unde a fost Cuseară (Bârnova, raionul Donduşani, Moldova, fost Vusareu), şi încă satul unde sunt Caragunicii (Tumaniuca, înglobat în Mereşeuca, comuna Lencăuţi, raionul Donduşani, Moldova), încă satul la moara Naslavcei (Naslavcea, raionul Donduşani, Moldova), încă satul lui Pavust (Paustova, comuna Lipnic, Moldova), încă satul de lângă Macsim (Maxim, în Mereşeuca, comuna Lencăuţi, raionul Donduşanu, Moldova), încă satul lui Mirişce (Mereşceuca, comuna Lencăuţi, raionul Donduşani, Moldova), încă satul unde este Noguicoi (lângă Lencăuţi, raionul Donduşani, Moldova), şi satul unde a fost Cleţină (lângă Lencăuţi, raionul Donduşani, Moldova), şi satul Tereşeuţi (Teleuşca, raionul Donduşani, Moldova), încă satul unde este Rospop, în jos la Bineva (Făgădău, comuna Văscăuţi, raionul Floreşti, Moldova), şi satul Cuhareuţi (Cuhureştii de Sus şi de Jos, raionul Floreşti, Moldova) şi alt sat, Cunicea, sub Bineva (Floreşti, raionul Floreşti, Moldova), şi satul unde este Ţârvici (Ţâra, comuna Ghindeşti, raionul Floreşti, Moldova), încă satul, sub Caragine, unde este Simeon cneaz, la obârşia Dobruşei, încă satul, sub Caragine, Dobruşa, şi satul, sub Caragine, Mordvina, încă satul, mai jos de Mordovina, sub Caragine, pe Dobruşa, unde sunt Fântânile (toate părţi ale comunei Receşti, raionul Rezina, Moldova), încă satul lui Oleşco, sub Caragine (Olişcani, raionul Rezina, Moldova), încă satul,

la obârşia Rezinei, unde şade Ţigan (Sămăşcani, raionul Rezina, Moldova)), încă satul, pe Răut, unde este Vadul Pietrei (Lazo, numit şi Piatra, raionul Orhei, Moldova), şi, mai sus de Vadul Pietrei, tot pe Răut, la capătul Stâncii (Stânca, comuna Slobotca, raionul Ohei, Moldova), încă satele, pe Răut, unde este moara, încă satul, la Moiatinul de Jos (toponim), unde este Nichita (Ghermăneşti, comuna Suhuluceni, raionul Orhei, Moldova), şi satul unde şed Grabăuţii (Văsieni, comuna Suhuluceni, raionul Orhei, Moldova), la capătul de sus al Culişăului, unde a şezut Radul (Văsieni, comuna Suhuluceni, raionul Orhei, Moldova), şi încă seliştea unde este iazul, la Cornul Bagului, unde au şezut fiii lui Cosco (Bahu, comuna Seseni, raionul Călăraşi, Moldova), încă seliştea de sub Măiatini, unde şade Rujici, şi, la Moiatinul de Sus, satele ce au fost ale cneaghinei, şi, la Carpeni, satul unde şade Stan, şi, la capătul de sus al Carpenilor, la Başeu, unde şade Matei (Mateieni, comuna Corlăţini, Botoşani), şi, sub Dumbrava înaltă, unde şade Miclouş (Miclăuşeni, comuna Corlăţeni, Botoşani)… Iar hotarul tuturor acestor sate mai sus scrise să fie cu toate hotarele lor vechi, pe unde au folosit din veac”[94].

1770-1772: Satul **Zalucia**, care păzeşte podul de peste Prut, ţinutul Hotinului, ocolul Mijlocului, avea, după recensământul lui Rumeanţev[95], **toată suma caselor: 95**. Scădere rufeturi 95: 2 popi, 93 podari. / **Podari**: Grigore Coșman / Toader Carabul / Pavel al ungurianului / Dămian fiul lui Ștefan / Dumitrașcul / Gavril, hotin-

---

[94] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. I, Bucureşti 1975, doc. 175, pp. 245-248

[95] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, pp. 170, 171

cianul / Nicolae / Lupul fratele lui / Costan / Tănase, harabagiu / Ștefan, harabagiu / Vasile Ciobotaș / Sandul, pas / Ion, rusul / Ion fiul lui Ion / Vasile, rus / Gheorghe Bădărău / Sava Cărădan / Gora fiul lui Vasile / Gheorghe, sârbul / Vasile Țurcan / Ioniță al Mariei / Lupașcu fiul lui Stahie / Costia al Oțăloaei / Iure fiul lui Stahie / Grigoraș Bolat / Andronic, croitor / Ignat fiul lui Savin / Isac Dațul / Ion Dațul / Ursul fiul lui Barbălată / Simion Grosul / Ostahe al Maftei / Prodan Carunbă / Iacob fiul lui Matei / Ion fiul haidăului / Iordache Cirinpei / Chirilă Cirinpei / Apostol al lui Sâmpetru / Istrate fiul lui Istrate / Irimia fiul lui Istrate / Macsim, rusul / Toader Focșa / Toader fiul lui Tiron / Hilip al haidăului / Ștefan / Nicolae al lui / Lupul Mohoraș / Hilip Hertan / Vasile Mohoroi / Chiriac Polică / Timofte Cardan / Vasile Guțul / Ion Doron / Costandin Crangă / Ursul Pădure / Gavril fiul rotarului / Vasile fiul ungurianului / Ion Cerepeu / Ilie Focșa / Ion fiul morarului / Sandul, morar / Gheorghe Lătan / Lupaș, morariul / Petre Șepteboi / Andrei Șepteboi / Ștefan fratele lui Hilip / Ion Bulagă / Vasile Băligă / Ioniță, vă-tăman / Vasile, vătăman / Dumitraș cumnat lui Vasile / Ursul fiul lui Toader / Gheorghe Neculcia / Sava Șepteboi / Andronachi Șepteboi / Lupașcu Moșniaga / Andrei fratele lui Prodan / Ion fiul lui Gheorghiță / Irimia lui Antohe / Pavel fratele lui / Luca cumnat lui / Nichifor / Marcul / Crăciun al lui Antohe / Vasile al lui Ropotă / Grigore Pagubă / Ivan, rusul / Tănase, vătăman / Ioniță Șepteboi / Andrei / Lupașcu, vornic. // **Preoții**: Popa Ștefan / Popa Ion.

1904: „**Zaluci**, sat în judeţul Hotin, volosti Lipcani, aşezat pe şoseaua dintre Lipcani şi Noua Suliţă.

La 5 km de târgul Lipcani, lângă căile ferate Ocniţa-Noua Suliţă. Are 85 case, cu o populaţie de 725 suflete”[96].

ZALUCENI

(comuna Zaluceni, raionul Camenca, Moldova).

1624, martie 24: Întărit de Radul Mihnea voievod hatmanului şi părcălabului de Suceava Miron Barnovschi, care primeşte uric pentru „patru sate, anume Verbova, şi Verejanii, şi Zalucenii şi Nemirova, ce sunt în ţinutul Soroca”[97], danie de la Ştefan Tomşa, din satele confiscate pentru hiclenie hatmanului Balica.

1628, mai 22: Întărit de Miron Barnovschi voievod lui Ionaşco Hrincovici, după o pâră la Divan cu fraţii Veaveriţă de **Gorna** (satul Zagornaţ, în Orhei, Moldova), vornicel de **Trifăuţi** (sat în Orhei, Moldova), pentru „un loc de este în gura văii Otmanovca, la **Ţărmurile Roşii** (toponim în satul Voruncăuţi, ţinutul Soroca, Moldova), zicând Ionaşco, cu fraţii săi, c-a trimis Necoriţă hatman pe acel vornicel pe Veaveriţă, ca să strângă oameni cu cărţile domniei mele de slobozenie la selişte, la **Zaluceni** (în ţinutul Soroca, Moldova) şi la **Nemirov** (în ţinutul Soroca, Moldova). Deci acel vornicel a pus un stâlp de slobozenie în seliştea Zalucevilor, iar alt stâlp nu l-a pus în seliştea Nemirovului, ci l-a pus pe acel loc, la

---

96 Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 232

97 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 181, pp. 240-242

Ţărmurile Roşii, ce este hotarul satului lor, a **Voruncăuţilor** (Voruncăuţi, ţinutul Soroca, Moldova). Cercetează pârcălabii de Soroca"[98].

1638, iunie 4: Carte de împuternicire, dată de Vasile Lupu voievod lui Strătulat Dobrenschi şi Gheorghe Volcinschi, feciorilor lui Miron şi al lui Mătieş, şi lui Pătraşco Horbinescu şi nepoţilor lui Toader şi Micul „să fie tari şi puternici a opri şi a ţine ale lor părţi de ocină din sat din **Beserecani** (Bisericani, comuna Cuhneşti, raionul Glodeni, Moldova), şi din **Zaluceni** (comuna Zaluceni, raionul Camenca, Moldova), şi din **Socrujeni** (comuna Gorbăneşti, Botoşani), şi din **Culiceni** (comuna Culiceni, raionul Herţa, Ucraina), ce se vor alege părţile lor de ocini, ale moşilor lor Toader şi Micul"[99].

1638, iulie 17: Carte de împuternicire, dată de Vasile Lupu voievod lui David, „ca să fie tare şi puternic a ţine şi a opri dreapta sa ocină şi moşie satul **Zălucenii** (comuna Zăluceni, raionul Camenca, Moldova), să n-aibă a ara, nici a cosi pe hotarul său, nici a goni peşte în nişte bălţi ce sunt acolo... şi să ia zecia şi fânul, iar cine va fi făcut peste voia lui să aibă a-l lua tot"[100].

1645, decembrie 24: Carte de împuternicire, dată de Vasile Lupu voievod lui David din **Zăluceni** (Zaluceni, comuna Târgul Vertiujeni, raionul Camenca, Moldova) „ca să fie tare şi puternic a opri şi a ţine a sa dreaptă ocină şi moşie din satul **Cuzlău** (comuna Păltiniş,

---

[98] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 359, pp. 503, 504

[99] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 365, p. 356

[100] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 417, p. 398

Botoşani); pentru aceea să fie tare şi puternic a lua a zecea din pâine şi din fân, şi din tot venitul”[101].

1662, ianuarie 25: David de **Zăluceni**, Savin de **Hudeşti**, Petre Dronea şi Toader Hermeziu, toţi nepoţii Ciogoleştilor, mărturisesc „cum am luat 60 de lei bani proşti de la Dumitraşco fost vistier, de 22 galbeni ce i-a fost dator cu bani de argint unchiul nostru Ciogolea lui Dumitraşco vistiernicul, deci acei bani i-am luat pentru o parte de ocină de **Pomârla**, ce se va alege”[102].

1672, ianuarie 25: Dumitraşco Nacul vistiernic cumpără, cu 62 lei bani proşti şi cu 22 galbeni, „un zălog, părţile nepoţilor Ciogoleştilor din **Pomârla**, anume David din **Zăluceanu**, Savin de **Hudeşti**, Petre Docnea şi Toader Hermeziu”[103].

1904: „**Zaluceni**, sat în judeţul Soroca, aşezat pe malul drept al Nistrului, între satele Cerlina şi Vertijeni ale răzeşilor. Are 117 case, cu o populaţie de 985 suflete; biserică; 343 vite mari”[104].

---

[101] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 265, p. 210

[102] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IV, Iaşi 1908, p. 92

[103] Buletinul *„Ioan Neculce”*, Iaşi, An VIII, Fasc. VIII, 1930, p. 8

[104] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 232

ZALUCENI

(Zaloceni, în Drepcăuţi, comuna Drepcăuţi,
raionul Briceni, Moldova).

1635, aprilie 30: Întărit de Vasile Lupu voievod diacului Ponici din **Rogăşăşti** (Rogojeşti, comuna Mihăileni, Botoşani) „şi altor oameni din sămânţa lor”, care primesc uric pentru „un sat, **Socruzenii** (Socrujeni, comuna Gorbăneşti, Botoşani), şi alt sa, **Bisăricanii** (Bisericani, comuna Cuhneşti, raionul Glodeni, Moldova), şi altă jumătate de sat, **Zalocenii** (Zaluceni, în Drepcăuţi, comuna Drepcăuţi, raionul Briceni, Moldova), şi **Sfetcoţii** (Sfetcăuţi, înglobat în Trinca, comuna Trinca, raionul Edineţ, Moldova), şi jumătate de sat de **Hriţeni** (raionul Edineţ, Moldova), şi un sat **Vlădeni** (înglobat în Mihăileni, comuna Mihăileni, Botoşani)… Aşijderi, jupânesei Milintienii, fetei lui Tuduram, nepoată lui Ponici, un sat **Hilisău** (Şilişeu, comuna Pomârla, Botoşani), la ţinutul Dorohoiului”[105].

1646, iunie 17: Porunca dată de Vasile Lupu voievod lui Dumitraşco şi Andronic Badiul, să meargă, să aleagă „hotarul **Zalucenilor** (comuna Drepcăuţi, raionul Briceni, Moldova, şi Zăluceni, comuna Târgul Vertiujeni, raionul Camenca, Moldova, ca în Index) dinspre **Derecăuţi** (Drevcăuţi sau Drepcăuţi, comuna Drepcăuţi, raionul Briceni, Moldova), pe unde vor şti oamenii buni, şi veţi

[105] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 105, p. 143

face şi scrisoare cum veţi găsi cu dreptul"[106].

1669, iunie 29: Porunca dată de Duca voievod lui Bejan, iuzbaşea de **Burnăreşti**, şi iuzbaşei de **Zaluceani**, după ce i „s-a jeluit rugătorul nostru, egumenul de Golăea, zicând că tu, iuzbaşe de Zaluceani, ai avut oamenii tăi la hotarul Burnăreştilor şi la alte hotare împrejur şi de a zecea nu vreţi să daţi… Deci îţi scriem să daţi de-a zecea ce vă va veni, că apoi voi trimite un aprod de va lua şi ciubote de pe voi şi veţi da şi de a zecea. Şi tu, Bejane iuzbaşe, un om care este acolo, nu ştim călăraş este au ţăran, a sărit pe feciorul egumenului de n-a dat a zecea. Deci să mergi numai pe câtă pâine va fi avut, să iei de-a zecea, să dea pe seamă mănăstirii, iar cui va părea cu strâmbul să vină aicea, să stea de faţă cu egumenul, să-şi întrebe"[107].

1776, februarie 18: Scrisoarea hotarnicilor trimişi de Grigore Alexandru Ghica voievod „la **Zalucenii**, ce este la ţinutul Isşii, de ceea parte de Prut, drept Tabără, să alegem a patra parte din moşia Zalucenii, ce este a logofătului Ioniţă Codreanu, zestre de la socru-său Ioniţă Codresco madelnicer, şi după poruncă am mers şi, acolo, adunându-ne cu toţii, am făcut ştire lui Dumitru Osmaki, de a venit de faţă, dar n-a scos scrisorile, zicând că sunt zălogite la Iaşi; şi întrebând pe Ioniţă Codreanu cu ce dovadă cere acea a patra parte, întâi ne-a arătat izvodul de zestre, al doilea ne-a arătat un zapis din 1743 (7251), noiembrie 1, de vânzare a acestei părţi de la Sandul şi Ion sin (fii) Cărlig, că au vândut-o Ursului, căpitam de Tabă-

---

[106] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 407, p. 349

[107] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 91, pp. 117, 118

ră. A treia dovadă, ne-a arătat alt zapis, tot din acest veleat, martie 12, de la Ioan a Irinii, ce scrie că au răscumpărat această a patra parte de Zaluceni de la Ursul căpitanul şi au vândut-o Codrescului, fiindu-i rudenie, şi ne-a mai arătat Ioniţă Codreanu şi o copie de pe **hotarnica Zalucenilor** din leat 1759 (7267), când au hotărât Enachi Buzilă de la vistierie, cu Gheorghiţă sin (fiu) Ioan a Irinii, vânzător Codrescului, care parte au stâlpit-o şi cu pietre hotare; iar jumătate de Zaluceni, partea de sus, a rămas a lui Gheorghiţă din Ioan a Irinii, cu partea Codrescului, ce o are cumpărătură de la tatăl lui Gheorghiţă"[108].

ZAMCIOCI

(Orhei, Moldova).

1675, mai 3: Costanda, femeia lui Vasile Gotcă, fata Mihalcii, vinde lui Gheorghe, drept 15 lei bătuţi, partea ei „din sat din **Rădeni**, din partea lui Păcurar a mea aleasă parte… ce este pe Ichil, de ţinutul Orheiului… dinaintea lui Chiriac din **Rădeni**, Andrei Jule şi Apostol sin (fiu) Danul din **Zamciocii**, Bălan frate lui Chiriac şi Pavăl Sorăci ot **Chişinău**… şi eu, Andonie diac ot Chişinău am scris şi Ştefan"[109].

1677, martie **20**: Donosie, feciorul lui Dumitraşcu

---

108 Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. II, Iassi 1889, pp. 189-192

109 Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 103, p. 129

Portărescul din **Trebujeni**, nepotul Irimiei medelnicer, strănepot lui Golăi logofătul, dăruieşte o moşie naşului său Andrei Mihuleţ, pârcălab de Orhei, „mie părinte, de-au cununat părinţii dumnealui pe părinţii mei şi dumnealui m-a botezat şi m-a cununat… Şi fiind eu rămas de fraţii mei, care au fost şi dumnealui ca nişte fraţi, şi având eu o parte de ocină în Trebujeni, cumpărată de la fratele meu Crăciun, care parte a fost a lui zestre de la neanea al nostru Dumitraşcu, şi o parte de ocină ce a fost cumpărată de Crăciun, cu mine împreună, şi cu surorile mele Arsenia şi Gherghina de la Antemia, fata lui Constantin, unchiul, am socotit cu toţi fraţii şi cumnaţii, cu surorile ce sunt, şi l-am luat pe dumnealui frate în locul lui Crăciun, frăţâne-meu, şi i-am dat dumnealui partea lui Crăciun… Şi când am făcut acest zapis fost-au toţi cumnaţii mei, şi veri primari, şi nepoţi, anume Guruţă cumnatu-meu şi soru-mea Arsenia, Gherghina, nepoţii mei Gheorghe, Gligore, Caidac şi Nechifor, feciorii Mircei… şi mărturii anume Neculai Donici clucerul cel mare, Constantin ce-a fost cllucer mare, Gavril Donici pârcălab de **Orhei**, Loghin ce-a fost pârcălab, Ştefan spătarul, Neculai postelnicul, feciorii lui Constantin clucerul, Doroftei preotul de **Peştera**, Tănase şoltuzul de târgul **Orhei**, Ursul, vornicul de **Peştera**, Sema ce-a fost vornic, Gligoraş feciorul lui Artenie de Fălciu**,** Albul Maremance, Gligoraş Sauca şi Luchian de **Peştera**, Maftei Pârţă de **Zamcioci**, Vasile Hodoroge ce-a fost vătav de hânsari, Lupul Ciupag ce-a fost vătav, Iordachi, Savin şi Arsenie de **Pocrişăni**, Bobeică şi Vlasie de **Cotelneci**, Ştefan Ciurlenco de **Peştera** şi mulţi oameni buni s-au prilejit”[110].

---

[110] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944, doc. 139, pp. 138, 139

ZĂMEŞTI

(Vaslui).

1720, decembrie 26: Împărţirea moşiilor rămase de pe urma lui Ştefan Darie stolnicul, între noştenitorii lui Ştefan Darie… / şi au venit în partea lui ginerilor Toader Mălai şi neculai Brăescul sate întregi **Spărieţii, Băbiceni, Petroasa** şi **Tufeştii**, şi jumătate de sat de **Perişori**, iar în partea ginerilor lui Gavril Donici şi ai Mariei s-au venit sate întregi **Căţelenii, Mireştii, Stolnicenii** şi **Zămeştii** la Vaslui şi jumătate de sat **Perişori**”[111].

ZĂMIŞĂŞTI

(sau Zemeş, satul Dzemeştii, moşia Zemişu, comuna Bârsăneşti, Bacău)**.**

1392, 6 octombrie: Întărit de Ştefan voievod lui Petru Negrea, care primeşte uric pentru „ocina lui dreaptă, satele anume: Dzemeştii la gura Tazlăului, pe care el l-a cumpărat de la Trişor, pentru 100 de zloţi, şi a patra parte din Filipeşti pe Oituz, şi Săcălişeşti, chiar la gura

---

[111] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 131, pp. 155, 156

Tazlăului”[112]. Hotarele, din veac. / **1392**, octombrie 6: Întărit de Ştefan voievod lui Petre Ciorănul (adică Negu), care primeşte uric „pentru satele, anume **Zămeştii**, la gura Tazlăului, care el a cumpărat de la Tâmpişul, drept 100 galbeni, şi **Sacalişăştii**, chiar la gura Tazlăului”[113].

1449, martie 23: Întărit de Petru voievod lui Petre Tâmpa, care primeşte „din uricul de miluire ce a avut bunul lui de la Ştefan voievod, din anul 6901 (1392), pe una sat la gura Tazlăului mare, la ţinutul Trotuşului, anume **Zămeşăştii** şi **Săcăloşăştii**, care i-au zis **Edumireşti**, alături de satul **Măneştii**, iar hotarul acestora să fie precum au hotărât şi s-au socotit în semne, ce s-au început din apa Caraclăului Zămeşăşti şi alături cu satul Măneşti, peste apa Tazlăului şi peste pârâul Belice, la deal, la Râpa Roşie şi, de acolo, drept pe râpă, la vale, la Reotuş, ceva mai jos din gura Tazlăului, şi tot Trotuşul în sus, la Caraclău, unde este tot hotarul satului Edumireştii, alături cu Măneştii, de unde s-a început”[114].

1587, octombrie 3: Zapisul şoltuzului şi al celor 12 pârgari din **Trotuş**, anume Coşea Giurgiu, Simion, Grozav, Mişpeatri, Tămaş, Gligorie, Petria, Măteiaş, Dimitri, Putneanul, Luţea Tămaş şi Savul, în care scriu cum au venit „Marta Comisoaia şi Coste vătah din **Zeameşti** şi au vândut a sa parte de ocină din **Măneşti** lui Coste vătah şi femeii lui Anghelina, pentru 180 zloţi tătăreşti”[115].

---

[112] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 111, pp. 159, 160

[113] Buletinul *„Ioan Neculce”*, Iaşi, An III, Fasc. III, 1923, pp. 197, 198

[114] Buletinul *„Ioan Neculce”*, Iaşi, An III, Fasc. III, 1923, p. 198

[115] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVIII, Iaşi 1892, pp. 211-213

1632, mai 26: Zapisul lui Arhip, fost călăraş, prin care mărturiseşte că a vândut cumpărătura lui din „sat în **Măneşti**, pe Tazlău, mai sus de **Zeameş**, a patra parte de sat de Măneşti, ce mi-a fost cumpărătură de la Gligorie Şandru şi sora lui Marga, fiii lui Şandru starago, ce mi-au vândut mie drept 6o de zloţi bătuţi… lui Marco de **Brătila**… / Aşijderea i-am vândut altă parte, ce am avut cumpărătură de la Greaca, fata Savului de Măneşti, nepoata Conşăi… a patra parte din patru bătrâni, drept 10 galbeni”[116].

1636, septembrie 17: Zapisul şoltuzului de **Trotuş** Soci Mihai, al celor 12 pârgari, Nechita staroste de Trotuş, Iane vameşul, Dumitru Puia de **Negoeşti** (comuna suburbană Ştefan cel Mare, inclusă în Oneşti, Bacău), Bosiioc de **Bordzeşti** (Borzeşti, sat înglobat în Oneşti, Bacău), Ionaşco vornicul de **Bogdana** (comuna suburbană Ştefan cel Mare, inclusă în Oneşti, Bacău), în care mărturisesc cum au venit înaintea lor Ion Tăzlăonul, feciorul lui Toader diaconul, şi Măteiu de **Provăzăşti** (Prohozeşti, comuna Poduri Bacău) şi „au vândut fratele nostru Ion (Tăzlăonul) a noastră dreaptă moşie, un bătrând din sat de **Dănăeşti** (lângă Oneşti, Bacău)… lui Arhip fost cămăraş şi femeii sale Evghenia, drept 15 galbeni. Noi, dacă am auzit că a vândut, am făcut carte Măriei sale să-i întoarcem. El n-a vrut, deci ne-am pârât înaintea Măriei Sale pentru că ne-a zălogit moşia. Deci ne-a rămas Arhip ca să ţină toate părţile lui Ion din Dănăeşti şi din **Măneşte** (Măneşti, lângă Brătila, comuna Helegiu, Bacău) şi din **Dzeameş** (Zemeş, lângă Brătila, comuna Helegiu, Bacău), iar cu părţile noastre să n-aibă

[116] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 92, p. 105

treabă… după aceea, ne-am tocmit cu Arhip să ţină toată partea noastră din Dănăeşti… şi ne-a dat bani 10 ughi”[117].

1636, decembrie 18: Porunca dată de Vasile Lupu voievod lui Dumitraşco, după ce i s-au jeluit fraţii Mihalcea şi Cozmiţă „pe Arhip de **Dănăeşti** (lângă Oneşti, înglobat în Oneşti, Bacău), zicând că le ţine ocina şi moşia lor dreaptă, ce au la **Sacalişeşti** (sat înglobat în Oneşti, Bacău) şi la **Dzemeşeşti** (Zemeş, lângă Brătila, comuna Helegiu, Bacău), în cura Tazlăului… iar tu să ai a opri pe Arhip din acele moşii ale lor, şi să-i dai zi, să vină să stea de faţă înaintea Domniei mele; şi să aibă a-şi aduce şi dresele”[118].

1651, septembrie 27: Arpentie, ginerele lui Ştefan Poinici, vinnde marelui căminar Enache, pentru 7 galbeni, „toată partea sa din **Zeameş** şi **Săcălăşeşti**, din gura Tazlăului”[119].

1690, iunie 23: Gherghina, femeia Dediului gramatic, răzeşiţă din Zemeş, cumpără „partea lui Dumitraşco Vână din **Zemeş**, plătindu-i datoria lui către Bejan, 5 lei şi 16 bani, pentru sare”[120].

---

[117] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 512, p. 566, 567

[118] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 570, p. 618

[119] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907, p. 109

[120] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. V, Iaşi 1908, pp. 79, 80

ZAMOSTEA

(lângă Zvoriştea, Suceava).

Moştenind satele primite, în 6 iulie 1413, de soacra lui Alexandru cel Bun, doamna Anastasia, „Episcopia de Rădăuţi, a Sfântului Neculai, unde sunt îngropaţi moşii” voievodului moldav. Poftea, în mod cât se poate de natural pământesc, înmulţirea păcătoaselor averi pământeşti, dar de multe închinări şi rugi a fost nevoie, până în primăvara anului 1490, când, sub pretextul ascultării, 50 de biserici, printre care şi cea din Zamostea, îi sunt închinate de către evlaviosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt al Moldovei, iar odată cu închinarea bisericilor încap pe mâini călugăreşti şi satele şi moşiile cărora acele biserici le deschideau calea spre cer, chestia asta numindu-se, la începuturile civilizaţiei umane, în toate limbile pământului *Daina, Daena* sau *Doina*, cu înţelesul de *perspectivă, deschidere spre*, deci ca primă tentativă religioasă a omenirii, născocită de un şaman care şi-a zis *Cali Caluşar*, adică *Naşterea Luminii – Naşterea Limbii Credinţei*. Numai că întâmplările acestea mitice nu-şi au locul aici şi nu ştiu ce-mi veni să le amintesc, deşi gândul îmi zbura la celelalte sate din zonă ale lui Ianis Viteazul, care, neavând biserică, nu au fost închinate şi au mai aparţinut, cale de vremelnice veacuri, unor oameni vrednici şi, desigur, Istoriei. Zamostea, în schimb, dacă tot învăţase să se pună pe genunchi, a fost pentru mult amar de vreme îngenunchiată şi mai deloc mărturisită. Abia du-

pă cumpărarea unei bucăţi din Moldova turcilor, aflată sub stăpânirea efectivă a ruşilor, de către austrieci, s-a mai populat şi Zamostea, iar ca sat de graniţă, s-a şi istoricizat, pentru că rutenii bucovineni de peste graniţă şi rutenii moldoveni liuzi puneau adesea de negustorie prin contrabandă, inclusiv prin metoda furtului din pădurea Zamoşceanca, care avea să devină proprietate la fel de nemțească precum Bucovina, dar „de Coroană". Furau din lemnul „domeniului României" sătenii din Negostina şi Şerbăuţi şi îşi vedeau numele tipărite în *Monitorul Oficial*, în cazul în care îi şi interesa – chestie de care mă îndoiesc, pentru că româneşte nu ştiau iotă, româna fiind, după predicile preoţeşti, „limbă satanică": „Învaţă, Mărie, ruseşte, ca să-i poţi explica lui Iisus toate păcatele tale, căci Iisus nu ştie româneşte, ci numai slavoneşte!". Chestiile astea nu-şi mai au rostul în istorie, deoarece, tot în slavonă şi tot în tinda bisericii valahilor, s-a zămislit şi cultura română.

1490, martie 15: Printre cele „50 de biserici cu popii; din ținutul Suceava 44", întărite Episcopiei de Rădăuți, se numără și „a 23-a biserică, la Zamostia, cu popă"[121].

1723: Viitorul proprietar al moşiei şi satului Zamostea de pe malul Siretului, schitul Zamostea, se înfiinţează în părţile Vijniţei. „**Zamostia, schit**, fondat, după cum ne spune un hrisov din decembrie 1723, al domnului Moldovei, Mihai Racoviţă, de către starostele Cernăuţului, Dumitru Pîru, şi dăruit de către mazilii zamosteni Gheorghiţă Onciul, Dumitraş Gafencu, Toader al lui Grigoraş Costea, Ioniţă – ginerele lui Neculae al lui

[121] AȘSP, *Documenta Romaniae Historica*, voumul III, București 1980, doc. 73, pp. 137, 138

Miron Cuparenco, Ilie Ţintă, Tănase Ţintă şi Enache Herăscu. La aceste danii, s-a mai adăugat, la 1726, şi un teren lângă satul Vilaucea, dăruit de Maria Cernauşca. Cu prilejul secularizării mănăstirilor, de către austrieci, a fost desfiinţat şi acest schit (1784) şi averile sale încorporate fondului religionar bucovinean"[122].

1766: „Emigrarea muncitorilor ruteni în Moldova a început pe la 1766, urmând să fie chiar încurajaţi de agenţii boierilor moldoveni, care duceau nevoie de braţe de muncă pe numeroasele şi întinsele lor moşii. Este deci lesne de înţeles că colonii ruteni nu se aşezară numai pe pământurile Bucovinei de mai târziu, ci deopotrivă ei pătrunseră şi mai adânc în Moldova. Aşa s-a putut întâmpla că, la tragerea cordonului între Bucovina şi Moldova, mulţi fugari ruteni să rămână dincolo de cordon, în Moldova. Mai ştim încă din istoria ocupării că stabilirea definitivă a fruntariilor Bucovinei spre Moldova se făcu numai la 1776. Între anii 1774 şi 1776, pajurile împărăteşti urmară să fie de mai multe ori mutate, când încolo, când încoace, până ce se înfipseră definitiv de-a lungul hotarului de azi. La aşezarea definitivă a hotarului, pe temeiul convenţiunii de la Balamutca, rămaseră dincolo de cordon 64 sate şi 10 cătune, cu o populaţie de vreo 12.000 de suflete. Sunt satele de la frontiera Bucovinei, ca Hreaţca, Molniţa, Godineşti, Mogoşeşti, Turiatca, **Balileştii Ruseşti şi ai lui Ciomortan**, Adâncată, Burdujeni, Plopeni, Salcea, Horodniceni, Mihăeşti, Rotopăneşti, Dolheşti, Onceşti, **Zamostea**, Dumbrăveni, Fântânele, Şerbăneşti, Honceşti, Baloşeni, ş. a. În satele acestea se adăpostiră mulţi fugari ruteni, care, după aşe-

[122] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 246

zarea hotarului, n-aveau nici un motiv să se mute în Bucovina, ci, din contra, pribegii adăpostiţi în Bucovina năzuiau mereu spre hotarul Moldovei şi anume mai ales din momentul în care ei urmară să fie reclamaţi de stăpânii lor din Galiţia şi de când administraţia Bucovinei se învoi să-i extrădeze. Aceasta o ştiau fugarii ruteni prea bine şi, de aceea, cei cari mai reuşeau să se furişeze peste hotar în Bucovina, grijeau să se adăpostească în satele de la hotar, pentru ca, în momentul când ar fi ameninţaţi cu extrădarea, la Galiţia şi darea din nou pe mâinile vechilor lor stăpâni, ei să poată fugi imediat, peste cordon, în Moldova. La 1779, Enzenberg raportează consiliului aulic de război din Viena că, cu prilejul călătoriei sale de-a lungul fruntariilor, de la Nistru, până la hotarul Transilvaniei, nimerise foarte mulţi fugari din Galiţia, care, înainte cu câţiva ani, se aşezaseră drept la hotar şi-şi clădeau acolo case. Se putea observa foarte bine că ei numai de teamă de a nu fi prinşi şi trimişi înapoi la Galiţia se sălăşluiau la hotar, pentru a-l putea trece la caz de nevoie"[123].

1772-1774: În Ocolul Siretului de Sus, conform recensământului rusesc dispus de Rumeanţev, la **Zamostea** existau doar 19 case şi doar 10 birnici, 9 fiind rufeturi, adică 2 mazili, 3 volintiri, 3 păstori ai **medelnicerului Silion** şi 1 ţigan[124].

1775: În recensământul ordonat de generalul Spleny, primul guvernator militar al Bucovinei, înainte de

---

[123] Nistor, I., *Românii şi rutenii în Bucovina*, Bucureşti 1915, pp. 56, 57

[124] AŞRSSM, *Moldova în epoca feudalismului*, vol. I, Chiţinău 1975, p. 344

convenirea graniţelor definitive, în Ocolul Siretului, Zamostea are 1 popă şi 23 ţărani[125].

1803: În 1803, când încă aparţinea mănăstirii Râşca, Zamostea avea un plus de 148 liuzi (străini veniţi din Galiţia), în vreme ce „Ruşii lui Ciomărtan, ai lui Ianacachi Ciomărtan" aveau 91 de liuzi, iar „Bălileştii dumisale logofetesei Ilincăi Palade"[126], doar 48 dintre nefericiţii iobagi ai Poloniei, care şi-au luat lumea în cap de atâta suferinţă, devenind rădăcini genealogice pentru mândrul neam moldovenesc de astăzi.

1810: „**Parohia Zamostea**, 450 familii, cu cătunele Răuțeni, Tăuteşti şi Nicani, are biserica parohială „Sfântul Ioan Botezătorul", fondată, din piatră şi cărămidă, de căpitanul Grigore Costrăş, proprietar, la 1803, călugărit, în urmă, la mănăstirea Râșca, şi numit Ghenadie, iar soţia sa, monahia Teodora. Pe o icoană mică, cu hramul Sfântului Ioan Botezătorul, se citeşte: „Acest sfânt şi Dumnezeiesc locaş este făcut, din temelie, de căpitanul Grigore Costrăş, cu toată cheltuiala, spre a sa pomenire şi a neamului său, făcând şi 2 clopote, unul de 1.600 ocă şi altul de 100 ocă, şi două rânduri vestminte preoţeşti, 2 diaconeşti şi alte tacâmuri bisericeşti, şi au ferecat şi o Sfântă Evanghelie cu argint şi se prăznuieşte hramul Sfântului Ioan Botezătorul, ghenarie 7 zile, şi s-au sfinţit la anul de la Christos 1810, făcând şi zid de piatră în jurul acestui locaş. Asemene, cu a sa cheltuială, şi la acest sfânt locaş au dat şi satul ajutor cu căratul materiei, care cum au voit, spre a lor pomenire, şi catapiteasma săpată, zugrăvită, a făcut tretrapoade, cu strane cu tot".

---

[125] Spleny von Mihaldy, Gabriel, *Descrierea districtului Bucovina*, p. 55

[126] Codrescu, Th., *Uricarul*, Vol. VII, Iaşi 1886, p. 243

Altă inscripţie, deasupra uşii. Actuala biserică se ridică în locul unei alte bisericuţi de lemn, ce fusese puţin mai la vale, în acest cimitir. Un clopot mic, cu litere slavone, se zice a fi de la fosta bisericuţă. Sunt icoane de la fosta bisericuţă, din care pe cea a hramului este data 7299 (1721 – n. n.) April 8. În pridvor se vede portretul Bisericii, a Mântuitorului, a Sfântului Ioan Botez, şi a ctitorilor. Catapiteasma, în 4 rânduri icoane mici, cu pictură şi sculptură aleasă. Evanghelia de argint poartă data 1815, cu numele satului Zamostea şi a fundatorului. Pe Sfântul Potir de argint se citeşte: „Pomeneşte, Doamne, pe robii tăi Iordache, Elena, Zoi şi tot neamul lor 1830". Clopotniţa, cu un turn, are 4 clopote, podeala, jos, scânduri, în sfântul altar, cu cărămidă, ca şi în antret, la centru, şi pridvor piatră. Sunt 25,5 fălci pământ bisericesc în tabela delimitării. Proprietatea moşiei e a statului, fostă a mănăstirii Râşca, iar din vechime, a mănăstirii Zamostea din Bucovina, până la 1785, când s-a vândut. Pâraiele Humăria, Putreda şi Caranca se varsă în Siret, ce curge pe margine. Este şi pădurea Baranca, pe şes. Clerul, în 1894: paroh – I. Măcărescu, seminar 4 clase, atestat No. 682 din 1872, Huşi. Cântăreţi – T. Băncescu, decret No. 3110 din 1864, şi Al. Popescu, decret No. 368 din 1888, urmând Al. Ionescu şi Al. Andriescu. I. Măcărescu, în locul lui Ionescu. **Parohia Bălineşti**, 150 familii, anexată de cotuna Ciomârtan, şi Corpaci, Badragi, 100 familii, toate comuna Zamostea, are biserica parohială „Sfântul Nicolai", fondată, de cărămidă şi piatră, de logofătul Ioan Tăutu. Inscripţia de afară, în zidul bisericii, partea de miazăzi, sus, cu litere sârbeşti, zice: „Cu voinţa Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, pan Tăutul logofăt a început şi a zidit această biserică, în

numele celui întru sfinţi, părintele nostru arhiereu şi făcător de minuni Nicolai, în zilele blagoslovitului şi de Christos iubitor Domn Io Ştefan Voievod, fiul lui Bogdan Voievod, şi s-a săvârşit în anul 7007 (1499 – n. n.), luna Decembrie 6”. Deasupra inscripţiei abia se mai zăresc urmele portretului Logofătului Tăutu, şezând pe scaun, la o masă. În lăuntrul bisericii, pe peretele ce desparte pridvorul de centru, se vede portretul bisericii, a logofătului Tăutu, a Doamnei Margareta, a fiicei Nastasia, Ioan şi Petruşcă fii, în superbul costum elveţian: cingătoare cu paftale, deasupra mantia cu mâneci, guler de samur, toc pe cap. În peretele cu portret se văd sondaje (săpături), căutându-se bani. Se spune că s-ar fi găsit o pungă de mătasă albă, putredă, pusă de Tăutu la zidire, punga ar fi fost din cele prezentate de Sultan logofătului Tăutu, dar că banii ar fi fost luaţi de zidari. Încă 2 săpături se văd şi în altar. Biserica, înlăuntru şi afară, este zugrăvită cu figurile sfinţilor şi tablouri biblice, pictură bizantină, cu litere la inscripţii slavone. Grosimea pereţilor la ferestre e ca la 6 palme. În afară, sus, la streşina acoperământului, sunt deferite olane (tăbliţe) rotunde (medalioane), arătând marca Moldovei, figurile vietăţilor şi a planetelor: zimbrul, steaua, doi delfini şi o femeie. Dinainte la uşa bisericii, un coridor de piatră, lipit de biserică, susţinut de 2 stâlpi de piatră, are, sus, clopotniţă cu 2 clopote, cu inscripţie slavonă. Jos, podeala bisericii e de piatră în deteriorare. Tradiţia poporală spune că, sub biserică, ar exista o tainiţă mare boltită, conţinând odoare. Nouă pietre mormântale se aflã în pridvorul bisericii şi una în coridor, la intrare, toate cu inscripţii în litere slavone. Mormintele descifrate, prevăzute în notele arheologice ale P. S. Melchisedec, sunt: I). 7002, septembrie 20

(1494) al lui Petru Tăutu, fiul; II). 7002, septembrie 22 (1494) al lui Teodor Tăutu, fiul; III). 7003 septembrie 18 (1495), al Vasălcăi (Vasilica), fiica lui Tăutu Logofăt; IV). 7007, martie 13 (1499), al Kneaghinei Maria Tăutu, mama lui Dragotă Tautulovici; V). 7008, septembrie 29 (l500) al Mariei Tăutul, soţia logofătului I. Tăutu; VI). 7019 (1511), al lui Ioan Tăutu, logofătul; VII). 7125, mai 20 (1617), al Anghelinei, soţia lui Dragan Tăutu. Inscripţiile epitafice, copiate de pictorul Bucevschi, la 1882, sunt depuse la Academie. / În invaziuni, biserica fu arsă în acoperământ şi catapeteasmă, s-au ţinut în ea vite şi producte. Mult timp, biserica arsă stătu descoperită. Acoperemântul de şindrilă s-a stricat, în 1894, ploua pe pereţi şi în podul bisericii. În 1899, statul a acoperit-o cu şindrilă. Monument istoric, urmează a fi restaurată, pictura de pe perete şi sculptura au mai multe variaţiuni ca biserica „Sfântul Nicolai din Dorohoi", fondată de Ştefan Cel Mare. Sub icoanele împărăteşti, din catapeteasmă, se citeşte inscripţia: „Această sfântă catapeteasmă s-a făcut cu cheltuiala Dlui Ieremia Jigniceriu, spre iertarea păcatelor dumisale şi ale soției lui". Catapeteasma, în 3 rânduri, pe lângă cele împărăteşti, are pictură şi sculptură aleasă. Pe o piatră mormântală, lângă biserică, afară, se scrie: „Viliah 1815 Noem. 21 Is. chr. Nica. Aici odihneşte trupul robului lui Dumnezeu, Dumnealui Arhon Jigniceriu Ieremia Bahrinescu ot sat Bălineşti". El fu proprietarul moşiei pe la 1793. / Ioan Tăutu, logofăt mare al lui Ştefan Vodă, fu unul din solii trimişi, în 2 rânduri, înaintea lui Albert al Poloniei, care, la 7005 (1497 – n. n.), venea, cu o armată de 80 mii, asupra Moldovei. Albert, după ce a trecu Nistrul, pe la Mihălceni, la Coţmani, luă pe logofătul Tăutu şi pe Isac, vistiernicul, îi

puse în obezi şi i-a trimis de i-au închis la Liov. Când s-a făcut pace între Ştefan cel Bun, cu leşii, a trimis pe Ioan Tăutu, logofăt, sol la leşi şi i-a dăruit Craiul Leşesc Tăutului aceste sate de la marginea ţării: Câmpulung rusesc, Putila, Răstoacele, Vișniţa, Ispasul, Milie, Vilavce, Corapciu, Zamostie, Văscăuţi și Voloca (ruseşti) și a pus hotar apa Ceremuşului (eroare: satele au fost dăruite Tăutenilor în timpul tratatului încheiat de Ștefan, fiul lui Alexandru cel Bun – n. n.), într-o duminică, dimineaţa (*Letopiseț*, II p. 181). Bogdan, fiul lui Ştefan, trimis-a la turci pe Tăutu, logofătul cel mare, cu slujitori şi pedestrimi darabani, de au dus birul (tribut) turcilor; au început moldovenii a plăti din timpul lui Petru Vodă, zis Aron Harnazan, birul 10 pungi de bani şi s-au închinat, cu toată ţara, la Soleiman Amurat (alţi Baiazet). Împăratul Turciei cu dragoste i-a primit şi i-a dăruit toţi banii Tăutului, logofătului celui mare, şi s-au adus în ţară şi s-a apucat, cu acei bani, de a zidit (poate a terminat) cu acei bani o iscusită biserică (începută la 1494), în sat la Bălineşti pe Siret. (*Letopisețul*, I, p. 179). Tot atunci făcu, în Constantinopol, Palatul Bogdan Serai, cu Capela Sfântul Nicolai. Vorbesc oamenii că l-a pus Vizirul pe Tăutul, de a şezut înaintea Vizirului, pe macat, şi n-a fost având mestii la nădragi, că, trăgându-i ciubotele, cu colţuni a fost încălţat şi, dându-i cafea, nu ştia cum o va bea şi a început a închina, să trăiască Împăratul şi Vizirul, şi, închinând, a sorbit felegeanul ca altă băutură (*Letopisețul*, II, p. 182). / Proprietatea moşiei Bălineşti este a statului, iar înaintea secularizării, era a mănăstirii Varaticul şi, din vechime, a marelui logofăt Ioan Tăutu. Biserica posedă 8,12 fălci, prin delimitare. Sătenii împroprietăriţi au 438,2 hectare, iar statul 443,95 hectare câmp şi 455,23 hectare

pădure fag şi stejar. **Filiala „Sfinții Voievozi”** din cătunele **Ruşi-Ciomărtan**, Corpaci şi Badragi, e construită din lemn bârne, adusă, de la Hilișău, de proprietarul Emanoil Ciomărtan, în 1801. Reparată de Iancu Volcinschi, care o podi, făcând şi clopotniţa de scânduri, lipită de biserică. Altă reparaţiune avu în anul 1910, de familia Holban. Proprietatea moșiei e a dlor Gh. Herescu, Maria N. Holban şi a erezilor defunctului Enache Lepădatu. Catapeteasma veche, de muşama, stil grec, refăcută de lemn, în ultima reparaţie, făcută de Nicu Holban, cu locuitorii. Biserica posedă 6 fălci. Sătenii împroprietăriţi au 338,10 hectare pământ, iar proprietatea 753 hectare câmp și 716,19 hectare pădure. Clerul de la 1894: paroh – N. Teodoriu, seminar 4 clase, atestat No. 156 din 1871, Iaşi. Cântăreţi – V. Diaconescu, decretat din 1859, şi Al. Dărăbăneanu, din 1883. Urmează C. Ciomârtan şi C. Vomicu”[127].

1847, Veniturile **moșiilor mănăstirii Râșca**, în 1847: **Zamostia**, ținutul Dorohoi, împosesuite dlui Alecu fon Bontaș în 1.350 # pe aceeași vreme[128].

1878: „**Tribunalul de** Dorohoi: **Ioan Lipcaliuc**, din Bucovina, este citat, pentru 14 noiembrie, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea; la neurmare, se va precede conform legei. No. 10.935. / **Vasile Hrisovschi**, din Bucovina, este citat, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de

---

[127] Ciocoiu, C., Iconomul, *Note la Monografia bisericilor parohiale și filiale,* Dorohoi 1894, pp. 57-61

[128] *Analele Parlamentare ale României*, Tomul 15, partea a 2-a Anexe, Iași 1848, pp. 947-949

lemne din pădurea Statului Zamostea. / **Dumitru Hrisovschi** , din Bucovina, este citat, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea. / **Groholea Casimir**, din Bucovina , este citat, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea. / **Neculai Prochiupiuc**, din Bucovina, este citat, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea. / **Gheorghe Scripciuc**, din Bucovina, este, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea. / **Ion Ştranciuc**, din Bucovina, este citat, pentru 14 noiembrie 1878, a se prezenta în camera acestui tribunal, orele 10 a. m., ca inculpat pentru furare de lemne din pădurea Statului Zamostea"[129]. Prima citare a aceloraşi acuzaţi bucovineni se făcuse în 27 aprilie / 9 mai 1878[130].

1891: „Zamoștia: comună rurală, în plasa Berhometele, formată din satele: Bălinești, Ruși-Ciomârtan şi Zamoştia, cu reşedinţa primăriei în satul Zamoștia Are: 669 familii și 2.805 suflete; 3 biserici, cu 3 preoţi, 5 cântăreți și 3 pălimari; 1 şcoală cu 1 învăţător şi 90 elevi; 2.337 hectare 34 ari pământ sătesc; 2.643 hectare 83 ari câmp şi 2.212 hectare 74 ari pădure, proprietăresc. Bugetul comunei a fost, în anul 1889-1890, de lei 5.901, bani 99, venituri, şi lei 5.900, cheltuieli; iar în 1890-1891,

[129] *Monitorul Oficial,* No. 238, 25 octombrie / 6 noiembrie 1878, pp. 5933, 5934

[130] *Monitorul Oficial*, Nr. 93, 27 aprilie / 9 mai 1878, p. 2592

lei 8.548, bani 08, venituri, şi lei 6.332, bani 39, cheltuieli. Vite mari alba cornute 1.140, oi 1.066, capre 34, cai 166, porci 866, şi stupi 200. / **Zamoștia, sat**, pe moşia cu asemenea numire, comuna Zamoştia, plasa Berhometele, format din cotunele Răuțeni, Tăuteşti şi Nicani, cu: 461 familii și 1.956 suflete şi bună situaţie. Aşezările sătenilor, în parte, sunt bune, cu livezi şi grădini; iar stăpânul moşiei are casă de vălătuci, cu heiuri şi grădini. Proprietatea e a Statului; fostă a mănăstirii Râşca, iar din vechime a mănăstirii Zamostie din Bucovina, până la 1785, când s-a vândut. Biserica, cu patronul „Sfântul Ioan Botezătorul”, cu 2 preoţi, 2 cântăreți şi 1 pălimar, este bine zidită, făcută în 1803, de fraţii Alecu şi Grigore Cristescu. Şcoala primară, cu 1 învăţător şi 90 elevi, are bun local, făcut de comună. Calitatea pământului e cam puţin fertilă. Sătenii împroprietăriţi au 1.561 hectare 9 ari pământ, iar proprietatea: 1446 hectare 52 ari câmp şi 1.031 hectare 18 ari pădure, atât în partea dealului, cât şi pe şesul Siretului. Pâraiele ce trec pe moşie sunt Putrida, Humăria şi Baranca, începătoare din pădurea moşiei, şi se varsă în râul Siret, ce curge pe marginii. Drumuri sunt acel ce duce la Mihăileni şi acel ducător la satele vecine. Moşia se hotărăște cu Balniţii, Ruşi-Ciomârtan şi Zvoriștea. / **Zamoșteanca** (Pădurea), pe moşia Zamoştia, comuna cu asemenea numire, plasa Berhometele”[131]. / În varianta ulterioară a lui Lahovari: / „**Zamoştia, comună rurală**, în județul Dorohoi, plasa Berhometele, formată din satele: Bălineşti, Ruşi-Ciomârtanul şi Zamoştia. Are o populaţie de 2.805 suflete; 3 biserici şi o şcoală. Locuitorii posedă: 1.140 vite mari cornute, 1.066 oi, 34

---

[131] Filipescu-Dubău, Nicu, *Dicționar geografic aj județului Dorohoi*, Iași 1891, pp. 369, 371

capre, 166 cai, 866 porci şi 200 stupi. **Zamoştia, sat**, pe moşia cu acelaşi nume, județul Dorohoi, plasa Berhometele, comuna Zamoştia, format din cătunele Răuţeni, Tăuteşti şi Nicani, cu o populaţie de 1.956 suflete. Proprietatea moşiei e a statului, fostă a mănăstirii Râşca, iar din vechime a mănăstirii Zamoştia din Bucovina, până la 1785, când s-a vândut. Are o biserică (1803) şi o şcoală. E udat de: Putrida, Humăria şi Caranca, începătoare din pădurea moşiei şi care se varsă în râul Siretul, ce curge pe margine. Drumuri: acel ce duce la Mihăileni şi acel ce duce la satele vecine. Moşia se hotărăște cu: Balniţi, Ruşi Ciomârtanul şi Zvoriştea”[132]. „Biserica, cu patronatul „Sfântul Ioan Botezătorul”, cu 2 preoţi, 2 cântăreţi şi 1 palamar; este bine zidită, făcută la 1803, de fraţii Alecu şi Gheorghe Cristescu. Şcoala primară, cu 1 învăţător şi 90 elevi, are bun local, făcut de comună. Calitatea pământului e cam puţin fertilă. Sătenii împroprietăriţi au 1.561 hectare 9 ari pământ; iar proprietatea: 1.446 hectare 52 ari câmp şi 1.031 hectare 18 ari pădure, atât în partea dealului, cât şi pe şesul Siretului… Drumuri sunt acel ce duce la Mihăileni şi acel ducător la satele vecine. Moşia se hotărăşte cu Balniţii, Ruşii-Ciomărtan şi Zvorăştea”[133].

1892: „Ministerul, auzind pe consiliul permanent al instrucţiunii, publică concurs pentru ziua de 15 Septembrie 1892, pentru ocuparea, cu titlu provizoriu a şcolilor rurale din circumscripţiunile mai jos notate: Judeţul Dorohoi, plasa Berhometele: Şcoala judeţeană din co-

---

[132] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicționar Geografic al României*, Volumul V, București 1902, p. 782

[133] Filipescu-Dubău, Nicu, *Dicţionar geografic al judeţului Dorohoi*, Iaşi 1891, p. 370

muna Zamostea, cătunul Bălineşti; Şcoala comunală din comuna Zvoriştea, cătunul Şerbăneşti”[134].

1893: „Comisiunea de indigenate, întrunindu-se în ziua de 19 Martie 1893, în majoritate de 5 membri, sub președinta Dlui colonel P. Tufelcik, fiind prezenți Dnii: Gr. Capşa, Dr. Florea Theodorescu, Anton Cincu şi D. C. Popescu, a luat în cercetare proiectul de lege, votat şi adoptat de Adunarea deputaţilor în şedinţa de la 24 Februarie 1893 şi adus în deliberarea Senatului cu Mesagiul regal No. 811 de la 6 Martie 1893, prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituţiune, se cere a se acorda împământenirea cu dispensă de stagiu Dlui Vladislav Laczynski, de religiune romano-catolică, de profesiune proprietar, domiciliat în comuna Hudeștii Mari, judeţul Dorohoiu. / Examinând actele aflate în dosarul acestei cereri, a constat: / Că este **născut în comuna Zamostea**, judeţul Dorohoiu, la 8 Maiu 1860, din părinţii Scarlat Laczynski şi Euphrosina; / Că la 15 Septembre 1885 s-a căsătorit la primăria comunei Dorohoi cu Dşoara Catinca Grecu, de religie ortodoxă; / Că a absolvit şcoala de agricultură şi silvicultură din Viena; / Că se bucură de bună conduită în societate; / Că nu s-a bucurat niciodată de vreo protecţie străină; / Că se ocupă cu agricultura, fiind proprietar de imobile; / Că la 21 Iulie 1879 a obţinut diploma cu No. 1.180 de bacalaureat de la Universitatea din Iaşi; / Că Scarlat Laczynski, tatăl suplicantelui, a obţinut de la Corpurile legiuitoare naturalizarea cu dispensă de stagiu în anul 1886. / În faţa acestor constatări, comisiunea, în unanimitatea membrilor prezenţi, a admis cererea Dlui Vladislav Laczynski, ca unul ce întrunește condiţiunile prescrise de art. 7, § II, lit.

[134] *Monitorul Oficial*, Nr. 114, 23 august 1892, p. 3498

a din Constituţiune şi, prin subsemnatul numit raportor, vă roagă să binevoiţi a-i acorda împământenirea cu dispensă de stagiu, votând proiectul de lege următor, aşa cum s-a votat şi de onorata Adunare a deputaţilor. / Raportor, D. C. Popescu. / LEGE / Art. unic. În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituţiune, se acordă Dlui Vladislav Laczynski, din comuna Hudeștii Mari, judeţul Dorohoi, împământenirea cu dispensă de stagiu. / Această lege s-a votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa de la 24 Februarie 1893, şi s-a adoptat cu majoritate de şesezeci şi şese voturi, contra a cinci. / Preşedinte, G. Manu. / (L. S. A. D.) Secretar, Docan"[135].

1895: „Soldaţii mai jos notaţi dezertând, sunt rugate toate autorităţile civile şi militare a-i urmări şi prinzându-i, să-i trimită depozitului de recrutare Dorohoi: Regimentul 12 artilerie: **Urâtu Gheorghe**, contingentul 1889, din comuna Zamostea, judeţul Dorohoi. / Batalionul 4 vânători: **Ifrim Theodor**, contingentul 1886, din comuna Zamostea, judeţul Dorohoi. / Regimentul 4 roşiori: **Istrate Petre**, contingentul 1890, din comuna Zamostea, judeţul Dorohoi. / Regimentul 4 artilerie: **Hrumei Ioan**, contingentul 1880, din comuna Zamostea, judeţul Dorohoi. / Regimentul 8 Dragoş No. 29: **Briabăn Gheorghe**, contingentul 1881, din comuna Zamostea, judeţul Dorohoi; **Luchian Gheorghe**, contingentul 1893, din comuna Zamostia, judeţul Dorohoi"[136].

1899: „Se publică spre cunoştinţa generală că, în ziua de 18 Noiembrie 1899, orele 11 a. m., se va ţine, în localul primăriei comunelor respective de care depinde fiecare din bunurile notate mai jos, licitaţiune publică

[135] *Dezbaterile Senatului*, No. 75, 11 iunie 1893, p. 1087
[136] *Monitorul Oficial*, No. 118, 26 august 1895, pp. 4007-4013

orală pentru arendarea terenurilor de arătură, de fâneţe şi a golurilor de munte pentru păşune, încorporate pădurilor prin perimetrarea lor, cu ocaziunea vinderii de veci a moşiilor respective: **Zamostea:** „158. **Locurile de arătură şi de fâneţe**, anume: poienile numite a lui Iordache, a Irinei, a lui Gheorghe Gavriloaei, a Preotului Dumitru, a lui Ioan Pătroaia, a lui Constantin Cliru, a lui Manole Otăraşu, a lui Gheorghe Beldianu si capul Bahnei, în întindere ca de 6 hectare, 3.907 mp, situate în perimetrul pădurii Statului **Zamostea**; garanţia provizorie lei 120. / 100. **Locurile de fâneţe**, şi anume Putrida, ca de 6.800 mp; Marginea la Budăi, ca de 1 hectar, 8.000 mp; la Humărie, ca de 5.000 mp; poiana lui Mihaiu, ca de 3.000 mp; la Velniţe, ca 1 hectar, 8.000 mp; sub garanţie, ca 15 hectare; Grigore Andrei, ca 7.000 mp; Huciul Burlacului, ca 1.800 mp; Livada lui Ilie, ca 1 hectar; în prisos, la Răuţeni, ca 2 hectare, 2.000 mp; Prisacu I. Andrei Răuţu, ca 5.800 mp; linia Cristodor, 6.000 mp; Andreeşti, ca 7.000 mp; la Fântâna Litru, ca 2 hectare, 3.000 mp; Nicolae Gherman, ca 8.000 mp; Cojocarului, ca 1 hectar, 7.000 mp; la Peri, ca 3.000 mp; poiana Ion a Lupului, ea de 1 hectar, 7.000 mp; Marginea Petrea Haraga, ca 7.000 mp; Marginea N. Cojocăraşu, ca 7.000 mp; Marginea Hariţag, ca 7.000 mp; Marginea Ioan Ivăneaţă, ca 7.200 mp; Marginea Ioan Olăreasca, ca 1 hectar, 2.000 mp; Marginea Martiuc, ca 6.000 mp; Marginea Dângeni, ca 1 hectar, 8.000 mp; Marginea Carnicești, ca 13 hectar, 6.000 mp; Marginea podul Bursei, ca 2 hectare, 5.000 mp; Marginea Prisosului, ca 1 hectar, 2.000 mp; Poiana Carniciuc, ca 1 hectar, 2.000 mp; Ion Lupașcu, ca 6.000 mp; Baranca Nioanei, ca 5 hectare, 5.000 mp; Peste Baranca, ca 2 hectare, 5.000 mp; la Marișca, ca 1 hectar,

7.000 mp; Gherasim, ca 2.000 mp; Dascălu Gheorghe, ca 3.400 mp; Toader Cararie, ca 1.700 mp; Hatageni, ca 1 hectar, 2.000 mp; Ion Alexandru, ca 3.500 mp; Hârțac, ca 2.000 mp; Zăvoiul Popii Simion, ca 7 hectare; poiana de la Popa, ca 2 hectare; podul lui Mihai, ca 1 hectar, 5.000 mp; poiana Ion Moscaliuc, ca 7.000 mp; Ohaci, ca 5.000 mp; câmpul Boerescu, ca 30 hectare, poiana Zăvoiul Pralei, ca 5 hectare, 6.000 mp; poiana zăvoiul Breabăn, ca 12 hectare, 5.000 mp; poienile Zăvoiul de la Țintirim, ca 11 hectare, 5.000 mp; poiana Zăvoiul popii Vasile, ca 5 hectare, 5.000 mp; poiana la Zăvoiul Nichiforeni, ca 7 hectare, 2.000 mp; poiana Baciului, ca 1 hectar, 9.000 mp; la Strejet, ca 23 hectare, dimpreună cu **locurile de arătură**, și anume: la gârla Calistului, ca 2.500 mp; livada lui Ilie, ca 3 hectare, 8.000 mp; la Sandola Răuțeni, ca 4 hectare, 5.000 mp; la Merii Cojocarului, ca 10 hectare; fântâna Litrului, ca 3 hectare, 7.000 mp; linia Hristodor, ca 32 hectare; linia Gherasinilor, ca 6 hectare, 5.000 mp; la Rohatca, ca 1 hectar, 5.000 mp; Marginea Lanului Budăi, 3 hectare, 8.000 mp; Gavril Șandru, ca 5.000 mp; Butnărești, ca 9 hectare, 5.000 mp; la Murișca, ca 2 hectare, 6.000 mp; Olăranu, ca 6.000 mp; Chiri-Beșu, ca 6.500 mp; Vărzari, ca 1 hectar, 2.000 mp; Dimitrie Amorli, ca 1 hectar; Carg ca 5.000 mp; Bucnelinilor, ca 1 hectar; Costache a Jităriței, ca 2 hectare, 5.000 mp; Ion Popa, ca 3 hectare; pe malul Siretului, ca 2 hectare, 2.000 mp; Curătura popii Simion, ca 17 hectare; În pârloage, ca 27 hectare; Curătura Țintirim, ca 24 hectare; poiana Zăvoiul Pralei, ca 3.000 mp; poiana Zăvoiul Breabănu, ca 2 hectare, și **locurile loturilor schimbate**, ca 13 hectare; în total întindere ca 343 hectare, 2.000 mp, răspândite prin pădurea şi

zăvoaiele Statului de pe moșia **Zamostea**; precum și cu dreptul de a introduce vite la pășune în următoarele zăvoaie bătrâne, până când vor fi puse în exploatare fără dreptul pentru arendaș a ridica vreo pretențiune, în cazul când, în cursul periodului de arendare, s-ar **da în tăiere**, și anume: în zăvoiul bătrân Nichiforeni, ca 11 hectare, 300 mp, fără 1 hectar, 1.430 mp lăstar tânăr de nuiele; limitat la Nord și Vest cu râul Siret, la Sud cu frontiera Austriei, la Est cu loturile locuitorilor. În zăvoiul bătrân Breabănu, ca 30 hectare, 5.000 mp, fără 7 hectare, 1.600 mp lăstar tânăr de nuiele; limitat la Nord, Vest și Sud cu Siretul și la Est cu locurile locuitorilor. În zăvoiul bătrân Talpei, ca 5.400 mp, fără 4 hectare, 1.200 mp lăstar, limitat la Nord și Est cu râul Siret, la apus cu Bucovina și la Sud cu locurile locuitorilor. În zăvoiul bătrân Popa Vasile, ca 5 hectare, 100 mp, fără 2 hectare, 1.500 mp lăstar, și în zăvoiul bătrân Țintirim, ca 15 hectare, 3.900 mp, fără 4 hectare, 2.900 mp lăstar; amândouă zăvoaiele limitate la Nord, Vest și Est cu moșia Hăpâi și la Sud cu pădurea Statului Zamostea. În zăvoiul Vadu Mihai, ca 1 hectar, 4.300 mp, fără 2 hectare, 2.860 mp lăstar, și cu zăvoiul Popa Simion, ca 13 hectare, 6.000 mp, fără 3 hectare, 5.800 mp lăstar; ambele limitate la Nord, Vest și Est cu râul Siretul și la Sud cu pădurea Zamostea. În zăvoiul bătrân Pralea, ca 6 hectare, 9.100 mp, fără 5 hectare, 7.300 mp lăstar; limitat la Nord, Est și Vest cu râul Siret și la Sud cu pădurea Zamostea. Arendașul fiind obligat pe această întindere de 84 hectare, 1.410 mp, zăvoaie bătrâne, să nu introducă decât numărul de 17 vite mari. Orice vite introduse în plus sau în alte părți, prin

zăvoaiele tinere, va plăti amendă după codul silvic; garanția provizorie 3.000 lei”[137].

1906: Se înființează „Banca populară „Prevederea” din comuna Hânțești și filialele ei: Adâncata, Vârful Câmpului, Zamostea și Grămești din plasa Berhometele, județul Dorohoi”[138].

1913: „S-a aprobat, pe 1 noiembrie 1913, pe următoarele persoane ca suplinitoare la şcolile rurale din judeţul Dorohoi: dl **Dumitru Capră**, absolvent de gimnaziu, la școala rurală Zamostea, postul al 3-lea”[139].

1919: „**EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la exproprierea moşiei Bălineşti-Ruşi din **comuna Zamostea, proprietatea doamnei Hortansa Gh. Constantinescu**. Din această moşie s-au expropriat 77 ha 84 ari, care se găseşte lângă satul Badragi şi se întinde înspre moşia Ciomârtea-Holban şi se megieşeşte la răsărit cu restul proprietăţii, la apus cu pădurea proprietăţii Bălineşti, la nord cu moşia Ciomârtan-Holban, iar la sud cu ţarina locuitorilor din Badragi. Terenul expropriat se compune din 30 ha calitatea I, 32 ha calitatea II, iar restul de 15 ha 84 arii calitatea III. Comisiunea opinează a se plăti cu 1.100 lei ha calitatea I, cu 1.000 lei ha calitatea II şi cu 600 lei calitatea III. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunei, / judecător M. Balasan. / Secretar, I. Baer”[140].

1922. „Se vinde din pădurea Statului Zamostea, seria II Zăvoaiele, de pe proprietatea Statului Zamostea,

---

[137] *Monitorul Oficial*, Nr. 172, 2 noiembrie 1899, pp. 5915, 5916

[138] Biblioteca Academiei Române, *Creșterile din anul 1906*, No. II, aprilie 107, București 1907, p, 52

[139] *Opinia*, No. 2026, Anul X, duminică 3 noiembrie 1913, p. 3

[140] *Monitorul Oficial*, No. 90, 9 august 1919, pp. 4957, 4958

situată în județul Dorohoi, plasa Siret, un număr de patru parchete, formând seria II Zăvoaiele, la suprafață totală ca de 108 ha, care se limitează: la nord cu râul Siret și poieni din perimetru, în sud cu poieni din perimetru, râul Siret și locurile locuitorilor, la est cu râul Siret și poieni perimetrale, și la vest cu poieni din perimetrul râului Siret și locurile locuitorilor"[141].

1925: Informaţia despre **misterele paranormale**, care şi-au revărsat enigmele asupra nordului Moldovei, începând cu data de 7 aprilie 1925, captând interesul savanţilor Europei şi Americii, precum F. Grünewald sau Harry Price, am găsit-o, mai întâi, în presa franceză şi cum povestea fetiţei de 13 anişori, din Talpa, este incredibilă (bolboroseau apele Siretului şi se abătea grindina asupra casei ei, când ieşea în uliţă; obiecte mari şi grele căpătau imponderabilitate; un preot din Zamostea, care, ca şi cei de la Sfântul Ioan cel Nou, a vrut să o exorcizeze a fost lovit de un fulger, ivit din senin şi intrat în biserică pe uşă, apoi dispărând prin vitraliul ferestrei bisericii, pe care a spart-o, etc.) şi, după ce am verificat-o şi prin presa română a vremii, am zis că e bine să o fac ştiută, cu câte o relatare de presă pe zi, doar ca să ne convingem cât de uitucă este mintea nemărturisitoare a românilor. Precizez, încă din start, că în toată această reală poveste a paranormalului nu „diavolul" o sâcâia, poznaş de copilăreşte, pe Eleonora (de pildă, în prezenţa a numeroşi martori, după ce şoferul trimisului doctorului Pădeanu, din Bucureşti, întorcea maşina trudnic, în câte o jumătate de oră, spiritul o repunea, imediat, în poziţia iniţială, în care fusese parcată în faţa bisericii mănăstirii Gorovei). Întâmplarea paranormală din 1925 şi din anii următori (in-

[141] *Monitorul Oficial*, Nr. 210, 26 decembrie 1922, p. 9963

ternată în ospiciul din Cernăuţi şi izolată în celula unui pavilion mărginaş, Eleonora dispare inexplicabil) merită cunoscută, pentru că, vorba unui uitat gazetar bucovinean, Gavril Todică, probează că suntem total neştiutor în ceea ce priveşte „ştiinţa despre suflet” şi că, „deocamdată, putem primi lecţii aspre prin Eleonora Zugun, care ne arată că navigăm în plin necunoscut şi trebuie să fim foarte rezervaţi în negaţii”. Dar iată, mai întâi, relatarea din „La Liberté”, care mi-a deschis calea spre un subiect fantastic şi adevărat, pe care vă vi-l voi prezenta în întregime: / „De aproape două luni, o întâmplare cât se poate de stranie ţine toată Bucovina românească în precipitată respiraţie. Este vorba despre un caz enigmatic, unul dintre cele mai incredibile şi mai neliniştitoare dintre câte s-au văzut pe aici. Iată faptele. Nu poate fi nici o dispută în privinţa lor. Rapoartele poliţiei, ale experţilor medicali, ale unei misiuni ştiinţifice au stabilit aceleaşi concluzii, pe care noi le vom prezenta. / În 7 aprilie trecut (1925 – n. n.), o tânără ţărancă din Talpa, un sat mare, situat la frontiera română ungară, se întorcea din satul vecin, Buhai. Eleonora Zugun fusese în vizită la bunica, o vrăjitoare de aproape o sută de ani, foarte cunoscută în regiune. Ce s-a întâmplat în cursul acestei vizite? Este imposibil de ştiut. / Dar, la întoarcerea Eleonorei, fenomene inexplicabile au început să se producă în casa ei părintească: apariţii stranii, lamentaţii sfâşietoare, a căror origine era necunoscută. Când copila intra într-o cameră, toate obiectele metalice se puneau în mişcare. Oalele grele începeau să plutească. Când ieşea pe uliţele satului, apa Siretului, care traversează localitatea, începea să clocotească, o ploaie cu pietre se abătea atunci peste casa micii vrăjitoare. / Panica domnea peste tot în sat.

Posedata fu dusă la moaştele Sfântului Ioan cel Nou din Suceava, pentru a fi exorcizată. Toţi preoţii au trudit zadarnic. Manifestările diabolice s-au dublat. În cadrul unei exorcizări, oficiată de preotul Ioan Macarescu, din Zamostea[142], un fulger, ivit din senin, l-a lovit în faţă şi a spart vitraliul ferestrei bisericii. A fost nevoie să fie transportat, muribund, la spitalul din Cernăuţi. / Exorcismele trebuiau întrerupte. Într-adevăr, un fel de contagiune satanică părea că ar fi prins călugărițele mănăstirii[143]. Posedarea părea să fie cât mai curând posibilă. / Internată la azilul de alienaţi din Cernăuţi, aceleaşi simptome de blestem urmară. Ceea ce au constatat şi medicii ospiciului, doi profesori universitari cunoscuţi, doctorii Flohr şi Rammler. / A fost nevoie ca tânăra fată să fie închisă în celula unui pavilion izolat, din care bolnavii fuseseră evacuaţi. Or – şi aceasta este cea mai nebunească întâmplare – în 2 mai 1925, pe când medicii veniră să-şi facă vizita cotidiană, ei au constatat că fata a dispărut. Nu ştim ce a devenit Eleonora Zugun"[144].

1925: „Posedata, la Londra. Manifestări satanice apar în jurul Eleonorei Zugun. Am relatat, acum câteva zile, tulburătoarele mistere care o apasă pe Eleonora Zugun, o româncuţă în vârstă de 13 ani, care a spus că este posedată de diavol. Contesa Zoe Wassilko Serecki, care a găsit-o pe această copilă într-un azil de

[142] În biserica mănăstirii Gorovei, după cum aveam să aflu ulterior – n. I. D.

[143] Călugăriţele mănăstirii Gorovei, martore, în Miercurea Patimilor anului 1925, la 21 de fenomene, din cele peste 400, câte au fost notate, câtă vreme Eleonora a stat aici, înainte de a fi dusă de baronesa Wassilko pe la somităţile medicale ale Europei – n. I. D.

[144] *Un envoutement mysterieux: La possédée de Talpa*, in *La Liberté*, 60 année, No. 22.303, Dimanche 24 mai 1925, p. 1

nebuni şi a scos-o de acolo şi a dus-o la Londra, pentru a o prezenta unei examinări din partea Laboratorului Naţional Britanic pentru Cercetări Psihice. / Contesa Se-recki afirmă că a avut de constat următoarele fenomene: pe corpul Eleonorei Zugun, au apărut brusc amprente de dinţi, precum în cazul unor muşcături adânci; acele apar de nu se ştie de unde şi se înfig în faţa ei; pensule invizibile trasează semne misterioase; un pumnal, care se găsea pe o mobilă, în camera posedatei, a zburat, pentru a se înfige în lemnul uşii. / Un scepticism universal a întâmpinat aceste stranii declaraţii. Acum se pare că toţi aşteaptă primele concluzii ale Laboratorului Psihic, în stabilirea adevărului. Sâmbăta trecută, într-adevăr, mani-festări „satanice" s-au produs în jurul Eleonorei Zugun. În cursul după-amiezii, pe când tânăra fată se afla în compania a doi observatori, şase pete de arsură i-au apărut pe piept. Aceste pete au prins contur şi s-a putut constata că ele desenau foarte clar o muşcătură adâncă. Fenomenul a durat un sfert de oră, timp în care Eleonora nu a încetat să plângă şi să se vaiete, ca şi cum s-ar fi aflat în mâinile unui torţionar invizibil. / Domnul Harry Price, directorul Laboratorului şi un nume binecunoscut în lumea psihiatrilor, a declarat că el a constatat alte fenomene, nu mai puţin tulburătoare. Scrisorile, închise şi încuiate cu cheia într-un cufăr din metal, s-au găsit, nu se ştie cum, căzute într-un colţ al camerei. Adineauri, inelul tinerei fete, pe când un observator o ţinea de fiecare încheietură, căzu de pe degetul inelar, ca şi cum o mână invizibilă l-ar fi rupt. Acest inel a fost găsit, apoi, pe coridorul imobilului. / „Nu sunt omul care să exagereze lesne, a declarat domnul Price reporterilor care au venit şi

l-au asediat cu întrebări, dar susţin am constat în jurul Eleonorei Zugun manifestări ale unor forţe oculte”[145].

1925: „Femeia care are în ea pe diavolul. Am arătat şi noi, în gazeta noastră, ce i s-a întâmplat, anul trecut, unei fetiţe de 14 ani, cu numele Eleonora Zugun, dintr-un sat din Bucovina. Cum, fiind ea de faţă oriunde, mobilele din jur încep să joace, toate obiectele din casă încep să zboare, zbârnăind prin aer, farfuriile se izbesc de ziduri şi se sparg, fără ca cineva să le atingă; pe faţă îi apar, deodată, urme de gheară, acele din ghemul de aţă sar şi i se împlântă în obraz, ca într-o perinită, şi altele multe. Nemaiavând odihnă şi pace nicăieri, părinţii ei au dus-o într-o mănăstire, dar nici acolo n-a avut pace. Citind despre aceasta, o baroneasă din Anglia[146], a venit la noi, în ţară, şi a dus-o cu sine în Anglia, ca s-o arate doctorilor celor vestiţi. La Londra, copila a fost cercetată de doctorii cei mai vestiţi, ba au chemat şi doctori din Viena, care toţi au rămas foarte miraţi de toate cele văzute, dar au mărturisit că nu ştiu să spună care este cauza. / Baroneasa a hotărât, acum, s-o ducă Ia Berlin şi să o arete şi doctorilor de acolo, în nădejdea că aceia vor fi mai fericiţi în a constata boala copilei. Copila însăşi spune că ea este sigură că diavolul a intrat într-însa. Şi anume ea a aflat, anul trecut, un ban de argint pe drum. L-a arătat bună-sa, care i-a spus, să nu-l cheltuiască, că altfel se va băga dracul în ea. Copila a cheltuit banul şi, din clipita aceea, a simţit că o putere nevăzută, dar foarte rea o stăpâneşte. Întru atâta este ea de sigură că o stă-

---

[145] *La possédée de Londres / Des Manifestation satanique se produisent autor d’Eleonora Zugun*, in *La Liberté*, 61 année, No. 22804, 5 octobre 1926, p. 1

[146] Wassilko – n. n.

pâneşte dracul, încât, când ea ştie că dracul a fost bun cu ea, îi păstrează, peste noapte, din mâncarea care ştie că-i place. Iar când e rău, ea îi păstrează mâncarea pe care e sigură că n-o poate suferi. De altfel, dracul a şi batjocorit-o, mai de multe ori, ghierându-i pe faţă literele: „Dracul". Noi am arătat şi atunci, când încă fetiţa nu ştia să spună ce-o stăpâneşte, că numai diavolul o poate stăpâni, şi aceasta am arătat-o pe baza cărţii „Hipnotism şi spiritism", a Înalt Preasfinţitului mitropolit Vasile al Blajului. Doctorii stau neputincioşi în faţa acestei copile, n-o pot ajuta, noi însă suntem siguri că un preot bun şi cu frica lui Dumnezeu ar putea-o scăpa"[147].

1926: „În plin necunoscut. O senzaţie a zilelor noastre este, fără îndoială, *Eleonora Zugun* şi *demonul* ei. O fetiţă de 13 ani, din Dorohoi, infestată şi maltratată de „dracul" – cum se exprimă ea. O doamnă binevoitoare din Bucovina a plimbat-o şi o mai plimbă pe la somităţi medicale în Viena şi Londra, ca să o poată vindeca. Rezultatul e nul cât priveşte vindecarea, dar toată presa de specialitate din Austria, Germania, Anglia, America, Franţa, tratează pe larg fenomenele extraordinare, ce se petrec cu această fată, cu acest „medium", cum se zice în terminologia ocultistă. Patru memorii ştiinţifice au apărut, până acuma, în chestiunea Eleonorei. / Un memoriu al psihistului F. Grünewald, în revista germană *Psychische Studien* din Lipsca. / O broşură a doamnei Wassilko, *Der Spuk von Talpa,* în editura Barth din München. / Un articol antemergător al psihistului din Londra, Harry Price, publicat în *Journal of the American Society for psychicaJ Research* (August,1926). / E în curs de publicare un memoriu al profesorului *Thiring* din Viena

---

[147] *Unirea Poporului*, Anul IX, Nr. 5, Blaj, 30 ianuarie 1927 p. 5

şi o a doua broşură a doamnei Wassilko. Fenomenele sunt nenumărate: cu zecile, într-o singură zi. / Rezumăm câteva, după scrisoarea preotului *Ionichie Irimciuc,* superiorul mănăstirii Gorovei, către dl doctor *Pădeanu* din Bucureşti (publicată în revista *Iniţierea*):

„Eu, personal, şi alţi părinţi ai mănăstirii am văzut mai bine de 400 de fenomene, în majoritate ridicări de obiecte în aer, ce veneau asupra fetei.

1). În Miercurea Patimilor, când un preot îi cetea, în biserică, seara, pe la ora 8, a venit, prin uşa deschisă a bisericii, o *lingură de lemn din bucătăria servitorilor,* depărtată de 50 m., şi a lovit-o în cap. Eu singur am ridicat lingura de jos.

2). A fost apoi lovită, de două ori, cu capul de duşumea, cum sta aplecată sub patrafirul preotului.

3). După ce i s-a cetit de preot, mergând să se închine la icoane, iată că o masă, ce se afla în biserică, fu trântită violent pe podeală.

4). În aceeaşi seară, când s-a culcat, a fost trântită jos din pat, de două ori.

5). Am dispus să se culce jos, pe duşumea, dar atunci a început să fie lovită de verigile (roatele) de la plită (cuptor), de cuiele din zid, de bucăţi de zahăr cubic, de o damigeană şi un sfeşnic. Eu strângeam lucrurile şi le treceam în dormitorul meu, de alături.

6). Încetând aceste lovituri, au început bombardări în uşa mea, cu o pereche de ghete, cu mare violenţă, o râşniţă de cafea, o legătură de 20 kg făină de grâu, o cutie de chibrituri, haine din cuier etc.

7). A urmat, apoi, stingerea luminii ce-o aveam în mână, a rupt o pernă şi a aruncat-o în capul nostru.

8). Pe fată a început a o lovi cu pumnii în piept (mai bine de 10 lovituri, fata strigând mereu: Văleu! mă bate!).

9). Hainele bărbăteşti, ce le aveam cu mine, le-a aruncat în lumânarea noastră, stingând-o.

10). Am dat hainele în salon, am închis şi încuiat uşa, dar uşa s-a descuiat şi deschis imediat, singură. Lucrul s-a repetat de 3 ori.

11). Odată cu descuiatul uşii, un băiat, ce sta pe o ladă cu lingerie, a fost zguduit de 10 ori. Eu priveam toate cu resemnare, iar fata era acoperită şi peste cap cu plapoma. La 12 fără un sfert, am intrat în linişte.

12). Dimineaţa, am găsit sub mine, în aşternut, 3 cuie mari.

13). A doua zi, în bucătărie fiind 4 oameni şi Eleonora, s-a ridicat o oală de pe cuptor, ca de 2 kg, cu ceai, s-a înălţat până la un metru în aer şi apoi a fost trântită jos, fără să se verse o picătură de ceai din ea.

14). În aceeaşi zi i s-a pus, din rafturi, o oală în cap.

15). Pe mine m-a lovit cu un cartof degerat.

16). A adus un topor, de la tăietor, ce era la 10 m depărtare, trecându-l prin 2 uşi deschise şi lovind pe Eleonora cu muchea în picior.

17). Seara, la ora 7, a ridicat o oală de ciorbă dulce de pe cuptor, fiind de faţă 6 bărbaţi şi 2 cucoane, şi a trântit-o în mijlocul bucătăriei, vărsând conţinutul fierbinte peste picioarele tuturor, îndeosebi peste ale Eleonorei.

18). În acea seară, în timpul mesei, s-a aruncat cu zahăr în lampă, s-a stricat un pahar de vin, a aruncat zahăr

pe masă, a luat o ceaşcă cu cafea, cu tot, şi cu farfurioara ei şi le-a sfărmat în bucăţi, în mijlocul cerdacului.

19). A adus, prin uşa deschisă, o cutie de chibrituri aprinse, trecând-o prin altă uşă, în odaia mosafirilor: a dat foc în pivniţa de zarzavat, arzându-mi tot – nefiind nici foc, nici vânt prin preajmă.

20). A vârât într-un vas cu var o haina călugărească a unui frate.

21). Eleonora, fiind la răsădit varză, cu alte fete, în gradină, i s-a adus, din bucătăria servitorilor, de la 100 m depărtare, o bucată de came, ce fierbea pe maşină şi i-a vârât-o în sân, fără să vadă cineva, decât auzind ca ea începe să strige: Văleu, mă frige!

Inginerul ocultist Fritz Grünewald, din München, fu chemat de specialiştii din Cernăuţi şi a studiat pe Eleonora timp de 2 săptămâni, înregistrând 187 de fenomene. Dl Pădeanu, de la Bucureşti, a trimis pe secretarul revistei dumisale la faţa locului, unde a mai aflat următoarele fenomene:

22). Pe când dl secretar, sceptic, vizita mănăstirea (fiind de faţă preotul şi Eleonora), sare dopul de la o sticlă cu vin, ce o ţinea fata, şi-l stropeşte cu vin pe faţă. Voind să plece, şoferul cade într-o ameţeală, ce-l ţinea 10 minute. Revenindu-şi în fire şi voind să întoarcă automobilul, se căzneşte, o jumătate de oră, căci, de câte ori reuşea, să o întoarcă, maşina revenea singură la loc.

23). Altădată, Eleonora fu lovită de o monedă. Preotul o lua, o curăţa, constatând că era o monedă veche de 108 ani. O dădu Eleonorei, care o îngropă în pământ şi puse o cărămida pe locul respectiv. Abia făcu, însă, câţiva paşi şi moneda o lovi din nou în spate. Dându-se cărămida la o parte şi deschizându-se groapa, se constată că

moneda dispăruse. Părintele stareţ luă moneda şi o puse în buzunarul său, spre a vedea dacă fenomenul se mai reproduce. După o jumătate de oră, băgând mâna în buzunar, constată că moneda nu mai era acolo.

24). O fată din Bucecea, care se pretindea vrăjitoare, a venit să înveţe pe Eleonora cum să-şi hrănească diavolul. A făcut o mămăligă fără sare, mestecată de la dreapta, spre stânga. O puse pe o farfurie cu lapte şi o aşeză în pod. Când, peste câtva timp, se duse în pod, găsi mămăliga vârâtă în nişte ţoale. O puse la loc şi, la a doua vizită, o găsi în cenuşă, în loc de lapte, deşi nu era deloc cenuşă în pod, iar oblonul fusese închis şi nimeni nu pătrunsese acolo.

25). Pe când vrăjitoarea se cobora pe scară, fu lovită cu un ciomag în cap, deşi nu era nimeni în pod.

26). Punând un ou lângă farfuria cu lapte, oul a fost aruncat în capul fetei, murdărind-o. Farfuria a fost aruncată, prin fereastra podului, jos, pe iarbă, spărgându-se. O altă farfurie din pod a fost azvârlită la fel, pe nişte lemne, dar nu s-a stricat.

27). Şeful postului de jandarmi, îndoindu-se de realitatea fenomenelor ce i se povestiseră, fu lovit cu o bucată do cărămidă, venită din pod, lucru de care s-a speriat foarte tare.

28). Pe când inginerul Grünewald sta, cu Eleonora, la masă, veni, prin aer, un toc de cauciuc, de la o pereche de ghete ale lui, ce se aflau în altă cameră, şi apoi se aşeză pe masă.

29). Tot pe acea masă se mai aflau 2 monede de 2 lei, un ceasornic, o ruletă, nişte mărgele ale fetei şi câteva bucăţi de zahăr. Zahărul a sărit în capul fetei, mărgelele au plecat şi s-au întors după 10 minute la locul lor.

Monedele s-au ridicat, s-au lovit de tavan şi apoi au căzut la loc. Ruleta a sărit şi l-a lovit pe Grünewald, apoi a căzut în iarbă, la distantă de 5 m.

30). Într-o zi, cumpărând din satul apropiat, Vârful Câmpului, nişte zahăr şi punându-l în mâneca unei polcuţe, atârnată în cui, zahărul dispăru şi nu putu fi găsit, cu toate cercetările călugăriţelor. Seara, pe când se aflau la masă, au început să lovească pe Eleonora câte 3 bucăţele de zahăr, până când i s-a înapoiat toată cantitatea ce cumpărase.

31). Două ouă au fost luate de sub cloşcă, aduse în casă prin două uşi şi sparte pe duşumea.

32). Bucătăreasa a luat 7 ouă, pentru gătit, şi, când a ajuns la bucătărie, a constatat că 3 lipsesc.

33). Într-o seară, a fost scoasă sticla de la o lampă aprinsă, trântită de tavan şi apoi căzută pe pământ, fără a se sparge.

34). O haină lungă a Eleonorei începu a i se sfâşia, de jos, în sus, şi cu toată lupta fetei de a opri fenomenul, haina a fost ruptă în întregime.

35). Pe când voia să pună nişte cartofi, toţi îi veneau în cap.

36). Odată, părintele stareţ i-a dat Eleonorei 3 colaci. Unul i-a fost smuls din mână, ridicat până în tavan şi trântit pe duşumea, iar ceilalţi doi au fost aruncaţi în spatele stareţului, deşi fata căuta sa-i ţină strâns.

37). Altădată, dându-i-se o Psaltire, să cetească, fata fu lovita cu ea pe frunte, de trei ori, şi apoi Psaltirea fu rupta în bucăţi.

38). O călimară străină, necunoscută, a venit prin aer, lovind pe inginerul Grünewald în piept.

39). O strachină cu hrean a fost ridicată în tavan şi spartă de duşumea, un capac de fier, de asemenea. Nişte foarfeci din cui au fost azvârlite în tavan, cu forţă, şi s-au înfipt într-o bârnă.

40). Pe când Grünewald nota fenomenul precedent, o cană smălţuită, de o jumătate kg, a fost aruncată oblic în tavan şi a căzut în cratiţa cu lapte, cu gura în sus, începând a se învârti în ea.

41). Muriseră nişte găini în sat. Un ghem de pene a venit, din vale, şi a lovit pe Eleonora în piept, împrăştiindu-se apoi în toate părţile.

42). Într-o zi, Eleonora sta pe un scaun, în faţa bucătăriei, şi fu aruncată jos, în troaca găinilor. Mai târziu, o lingură o lovi în cap, iar masa din cameră a început a merge şi a se ridica.

43). Altădată, dintr-un butoi cu resturi pentru porci, ieşi un băţ, care servea de mestecător, şi lovi atât pe Eleonora, cât şi pe stareţ.

44). O ceaşcă a ieşit din casă şi a lovit pe Eleonora. Unei bucătărese i-a fost smulsă din mână o cutie de chibrituri şi apoi aprinsă spre gura Eleonorei.

45). Într-o zi, spre a nu mai lăsa obiectele să fie aruncate, stareţul a strâns mai multe din ele în camera sa, între care şi o râşniţă. Voind, mai în urmă, să ia râşniţa, ea dispăruse. Ulterior, râşniţa fu aruncată, cu putere, de uşă şi stricată.

46). Lumânările aprinsese stingeau. Lucrurile pe care Eleonora le lua să le cureţe îi zburau din mâini, spărgându-se, sau erau azvârlite la distanţe mari.

47). Un şervet din cui fu băgat în oala cu mâncare, iar săpunul de rufe azvârlit în asistenţi.

48). Într-o zi, o găleată cu apă fu azvârlită spre un grup de oameni, udându-i până la piele.

49). Un făcăleţ de mămăligă lovi pe Eleonora în cap, în umăr şi apoi căzu jos, unde începu a se învârti pe loc.

50). De nenumărate ori, Eleonorii i se încleştau dinţii, neputându-şi deschide gura. Într-o zi, i s-a întâmplat aceasta chiar în faţa arhimandritului Ciubotariul, superiorul mânăstirii Neamţ.

Acestea sunt numai fenomenele produse la mănăstirea Gorovei, foarte puţine în comparaţie cu celelalte, descrise în memoriile menţionate şi care se vor mai descrie. Ele sunt drastice şi, vorbind spiriticeşte, ne fac impresia că atât Eleonora, ca medium, cât şi demonul ei, ca spirit inferior, dar nu tocmai „drac", au să-şi expieze ceva păcate. Fenomenele nu vor înceta, până nu se va împlini expiaţiunea. Atunci vor înceta de sine. Ele mai pot avea darul să zguduie, tocmai astăzi, în frământările noastre excesiv de materialiste, scepticismul savanţilor de multe categorii, care nu văd decât până la vârful nasului. Pot constitui dovezi drastice, ca tot natul să înţeleagă, că viaţa noastră e cârmuită şi de alte puteri, nevăzute, nu numai de forţele naturale cunoscute. Că învăţăturile religioase nu sunt vorbe goale, superstiţii băbeşti, oricât le-ar zeflemisi doctorii iscusiţi şi oricât le-ar tălmăci şi răstălmăci diferitele secte şi biserici. *Faptele* sunt mai tari decât teoriile, care ar vrea să le nege, ori să le interpreteze greşit, atribuindu-le pur şi simplu diavolului. Dacă există diavol, trebuie să existe şi spirite superioare. Dacă există negativ, există şi pozitiv. Dacă există demoni, există şi îngeri. / Psihologia savanta de astăzi vorbeşte de toate, numai de „suflet" nu prea vorbeşte. Ori, când vorbeşte, îi

neagă existenţa. Aceasta ştiinţă mai degrabă este un amestec de somatologie, citologie, fiziologie, neurologie etc., decât „ştiinţă despre suflet”. Psihologii moderni se pot compara cu acei savanţi teoreticieni ai muzicii, care ar „explica” virtuozitatea unui pianist, disecând şi examinând sârmele instrumentului, descriind şi analizând claviatura, măsurând jocul clapelor, angrenarea ciocănelelor, ritmul şi amplitudinea oscilaţiilor, acordarea, cutia de rezonanţă, efectul pedalei şi, mai ales, discordările multiple ale întregului instrument. După atâta ştiinţă muzicală, experimentală, precisă, exactă, pianistul devine, fireşte, de prisos. Virtuozitatea acestuia e un „non-sens” un „deus ex machina”. „Pianul e totul şi mai ales claviatura”, ar exclama, cu tot dreptul, teoreticienii noştri înţelepţi, care îşi bazează afirmaţiile numai pe experienţă şi calcul! / Dar iată că, la acelaşi instrument, se pune câteodată alt virtuos, nu proprietarul instrumentului. Şi la acelaşi aparat, produce alte armonii, alte dizarmonii; alte melodii, cu alt timbru şi alte oscilaţii… / Psihologii, cu măsurile şi înregistrările lor, rămân perplecşi, dezorientaţi. Caută explicaţii şi ipoteze noi. Sperăm că vor tot căuta, până vor afla. Deocamdată, putem primi lecţii aspre prin Eleonora Zugun, care ne arată că navigăm în plin necunoscut şi trebuie să fim foarte rezervaţi în negaţii. / **Gavril Todică**”[148].

1927: „Îndrăcita din Bucovina, cauza unui mare proces. Am arătat în gazetă cum contesa engleză Vasilco a dus-o pe Elenora Zugun, îndrăcita din Bucovina, la Londra, unde au vizitat-o mai mulţi medici vestiţi. Unul dintre aceşti medici, doctorul Rosenbusch, a

[148] Todică, Gavril, *În plin necunoscut*, în revista *Societatea de mâine,* Anul IV, Nr. 22, Cluj, Duminică 5 ianuarie 1927, pp. 291, 292

scris, într-un mare ziar german, că lucrurile care se întâmplă cu Eleonora Zugun nu se pot explica altfel decât că fata, dimpreună cu contesa, fac şarlatanie. Contesa Vasilco l-a pârât pe doctorul Rosenbusch, pentru acest articol, iară procesul se va dezbate la tribunalul din München, Germania”[149]. / „Contesa Wassilko, din Viena, ne explică un film, reprezentând fenomenele copilei Eleonora Zugun, pe care a studiat-o personal”[150]. / „Raportul despre Eleonora Zugun, de Dr. W Kröner, secretar al comisiei care a examinat-o în perioada noiembrie 1926 – ianuarie 1927. Fenomenele ei sunt declarate a fi supranaturale ca origine, şi că ele apar numai pe astfel de părţi ale corpului ei, sub formă de muşcături sau zgârieturi”[151].

1941: „Centrul de recrutare „Logofătul Tăutu”. La 26 Mai 1941, transport de la Dorohoi, la Zvoriştea; / la 30 Mai 1941, recrutează tinerii din comunele Zamostea şi Hănţeşti; la 31 Mai 1941, recrutează tinerii din comuna Zvoriştea; / la 1 Iunie 1941, după-masă, recrutează tinerii din comunele Lozna, Grămeşti şi încheierea plasei, în localul primăriei Zvoriştea. / La 2 Iunie 1941, transport, de la Zvoriştea, la Dorohoi”[152].

1941: „Se publică mai jos lista Nr. 13, de gradele inferioare (trupă), **morţi pentru patrie**, în actualul război, începând de la 22 Iunie 1941, ora 24: **Buhaiu Teodor**, fruntaş, ctg. 1936, cu ultimul domiciliu în com. Zamostea, jud. Dorohoi, mort la 2 iulie 1941; **Măciucă**

---

[149] *Unirea Poporului*, Anul IX, Nr. 10, Blaj, 6 martie 1927, p. 5
[150] *Buletin de la Société d’Etudes Psychiques de Nancy*, 28 Année, No. 3, Novembre-Décembre 1927, p. 130
[151] notă după *Zeitsch. F. Parapsychologie*, Aprilie 1927, în *Journal of the Society for Psychical Research*, Volume XXIV 1927-1928, p. 123
[152] *Monitorul Oficial*, Nr. 91, 16 aprilie 1941, p. 2074

Dumitru, soldat, ctg. 1933, cu ultimul domiciliu în com. Zamostea, judeţul Dorohoi, mort la 3 iulie 1941; **Cutas Petru**, soldat, ctg. 1935, cu ultimul domiciliu în com. Zamostea, jud. Dorohoi, mort la 7 iulie 1941; . **Ştefancu Cezar**, caporal, ctg. 1932, cu ultimul domiciliu în com. Zamostea, jud. Dorohoi, mort la 29 iulie 1941”[153].

1945: „Următorii învăţători se transferă, pe data de 1 Septembrie 1945, la şcolile primare din judeţul Dorohoi, arătate în dreptul fiecăruia: **Enescu Eleonora**, gr. I, de la Zamostea, Zamostea, la Dorohoi, Şcoala mixtă Nr. 3, post VIII, interese materiale; **Pruncu Nicolae**, grad definitiv, de la Pomârla-Hulubeşti, la Zamostea, post VII, interese materiale; **Barbacaru Maria**, gr. Il, de la Rogojeşti, Rădăuţi, la Zamostea, post VI, interese materiale şi familiare; **Ioniţeanu Constantin**, grad definitiv, de la Lozna-Străjeni, la Zamostea-Nicani, post 1, interese materiale şi familiare; **Barbacaru Teodor**, gr. II, la Zamostea, post IX; **Prisecaru Haralambie**, grad definitiv, la Zamostea-Ciomârteni, post II”[154].

1948: „Membrii corpului didactic cuprinși în alăturatele tablouri, care fac parte integrantă din prezenta decizie, ale cărora raționalizări, fixări li repartizări au fost anulate cu decizia Nr. 164.743 din 1948, rămân la dispoziția ministerului, fiind obligați să ceară detașarea în posturile ce vor fi publicate vacante: **Ungureanu Ion**, Şcoala Bălineşti-Botoşeniţa, postul I; **Bobu Elisabeta**, Şcoala Bălineşti-Botoşeniţa, postul II”[155].

La Zamostea s-a născut, în 22 august 1939, poetul, prozatorul şi publicistul **Ion Beldeanu**.

---

[153] *Monitorul Oficial*, Nr. 220, 17 septembrie 1941, pp. 5543-5549
[154] *Monitorul Oficial*, Nr. 241, 22 octombrie 1945, pp. 9229-9231
[155] *Monitorul Oficial*, Nr. 194, 23 august 1948, pp. 6963, 7021-7023

ZAMOSTIE

(Bucovina, Ucraina).

În **15 martie 1490**, dintre bisericile întărite de Ştefan cel Mare Episcopiei de Rădăuţi, se afla şi „a 23-a biserică, la Zamostie, cu popă”.

1680: În 1 aprilie 1680, când Grozava, fata lui Isac de Sinehău, văduva lui Constantin Cocoranul, determină împărţirea moştenirii rămase după soţul ei, cumnaţii ei, Miron Cucoranul, Vasile Căzăcescul, Tudosie Ţintă, Costaşco căpitanul Turculeţu şi Trinca, le revene „a patra parte din sat din Zamostie”.

1764: În 1 aprilie 1764, Miron Cuparenco dă copiilor săi, Vasile şi Maria, „a opta parte la Zamostie în ţănutul Cernăuţilor”.

1772: Recensământul lui Rumeanţev[156], din 1772-1773, înregistrează la Zamostie, moşie răzeşească, „30 – toată suma caselor”, însemnând 1 popă, Gligore, 1 dascăl, Gligoraş, 6 şleahtici, Alecsandru COSTRĂŞ căpitan, Sârghie PREIROSUL, Pintelei ONCIUL ruptaş, Ion ONCIUL ruptaş, Ştefan DRACINSCHI şliahte şi Vasili nepot ONCIUL şliahte, 3 argaţi, Chirilă CHIFOC şi Nicolai ŞANDRO, argaţi ai lui Sârghie PREIROSUL, şi Andrei CHIFEI, argatul lui Alecsandru COSTRĂŞ, 3 jidovi, Nahta, Peisa şi Herşko, şi 16 birnici, adică: Mihail

---

156 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 449

ungurian, Vasilie COŞMAN, Hrihor PRIMA, Mihail CHIFIC, Ivan ŞTEFAN, Hrihor brat ego, Iacob brat ego, Alecsa PALIDĂCIOC, Ştefan sin DĂNILĂ, Matei VA-RENCO, Simion rotar, Ivan BĂLAN, Macovei BOE-CIOC, Andrei strugar, Vasili ungurian şi Vasili CO-ŞFRU.

1783: În 24 martie 1783, stăpâni declaraţi ai celor trei părţi egale ale satului Zamostie erau schitul Zamostie, Gherman şi Ţintă, care vor lăsa partea lor lui Serghie, Vasile, Sandul, Gavril şi Miron Grierosul, precum şi lui Gligori Roschip şi lui Vasilie Onciul, împreună cu Ţintenii, a treia parte a satului Zamostie aparţinând lui Gheorghiţă Onciul, care va fi moştenit de Pintilie, Ion, Mihalachi şi Vasile Onciul, precum şi de Alexandru Costriş.

1790: În 22 iunie 1790, Mihalache Onciul dăruieşte nepotului său, Vasile Mihailuc, un odgon de moşia Zamostea, martori fiind Vasile Chirste mazil, Ioan Peletiuc mazil, Sandu Racoce răzeş şi Sandu Zavialeţ răzeş.

1796: În 25 mai 1796, Ion Onciul dăruia fetei lui, Aniţa, jupâneasa lui Mihalachi Răut, partea ei din Zamostie şi Vilauce, Mihalachi Răut arendând, în 14 iunie 1796, pe zece ani, şi vadul de moară, cu vatră de eleşteu, al lui Ştefan Grierosul. Nicolai von Aivas va cumpăra, începând din 25 iulie 1796, părţi de moşie din Zamostie de la Ioniţă, fiul lui Constantin Humă, Safta, sora lui Ioniţă Humă, Ioniţă, fiul lui Negoiţă Cerne, Manole Mihovan şi Vasile Zavialeţ, şi de la Vasilaş şi Vasile Draghinda.

1797: Alte părţi de sat aveau să fie vândute lui Andrei Gafenco, cel care arendează, în 9 martie 1797, moşia din Zamoste a lui Ion Onciul şi care va cumpăra de

la copiii lui Ştefan Draghinda, care moşteneau o parte din moşia Onciuleştilor, de pe bunica lor, Sanda.

1861: Din 1861, la Zamostie funcţiona o şcoală cu 3 clase[157].

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea districtului Storojineţ – **Vaşcăuţi** (Târg) **pe Ceremuş**, Banila rusească pe Ceremuş, Slobozia Banilei, Berbeşti cu Ostra pe Prut, Bobeşti, Ciartoria, Dracineţ, Hliniţa, Căbeşti, Călineşti pe Ceremuş, Carapciu pe Ceremuş, Costeşti, Stăneştii de Sus pe Ceremuş, **Stăneştii de Jos** (tribunal districtual), Vilaucea, Voloca pe Ceremuş, **Zamostie**, Zeleneu cu Samsonowka, Pleşniţa”[158].

1888: În toamna anului 1888, „biserica ortodox-orientală din Zamosti a ars cu totul. Focul s-a iscat în lăuntrul bisericii”[159].

1904: Actuala biserică a fost construită, în locul celei căzute pradă focului, 1904. În 1843, vechea biserică era frecventată de 1.002 enoriaşi, paroh fiind Andrei CHIBICI, iar patron bisericesc, Ioan de GAFENCO. În 1876, patronatul bisericesc fusese moştenit de Andrei de GAFENCO, păstorul celor 1.202 enoriaşi fiind parohul Dimitrie ILASIEVICI. În 1907, patron al bisericii devenise Roman FREITAG, paroh era Vasile VOLOŞENKO,

---

[157] SCHEMATISMUS DER BUKOWINAER, Czernowitz, 1843 p. 22, 1876 p. 96, 1907 p. 60

[158] *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich*, Wien 1869. pp. 158-161

[159] REVISTA POLITICĂ, Anul III, nr. 19, 15 octombrie 1888, p. 12

născut în 1872, preot din 1897, paroh din 1903, iar cantor, din 1904, Ilarion VLAD, născut în 1866.

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zamostia** (**Zamostie**), comună rurală, districtul Vijniţa, aşezată pe pârâul Pisariv, afluent al Hlibiciocului, între Vilaucea, la sud-vest, şi Carapciu pe Ceremuş, la est. Suprafaţa: 21,61 kmp; populaţia: 1.447 locuitori ruteni gr. or. şi puţini izraeliţi. Este unită cu Vaşcăuţi şi cu Carapciu pe Ceremuş prin bune drumuri comunale; iar prin drumuri de ţară, cu Vilaucea, precum şi, mai de-a dreptul, cu Carapciu pe Ceremuş. Are o şcoală populară, cu o clasă, şi o biserică, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, care a fost, odată, a schitului Zamostia. Această comună este menţionată într-un hrisov din decembrie 1433, al lui Ştefan Vodă. La 1776, era împărţită în trei părţi, dintre care două erau în stăpânirea lui Alexandru Costreş. Între Zamostia şi comuna învecinată, Vilaucea, se întindea o parte din aşa numitul „Codrul Bucovinean”,ce forma aci o zonă neutră, între teritoriul Moldovei Vechi şi al Poloniei de pe atunci. Populaţia se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor. Comuna posedă 1.066 hectare pământ arabil, 119 hectare fânaţuri, 18 hectare 50 ari grădini, 57 hectare imaşuri, 840 hectare păduri. Se găsesc 112 cai, 436 vite cornute, 57 oi, 350 porci, 13 stupi. **Zamostia, schit**, fondat, după cum ne spune un hrisov din decembrie 1723, al domnului Moldovei, Mihai Racoviţă, de către starostele Cernăuţului, Dumitru Pîru, şi dăruit de către mazilii zamosteni Gheorghiţă Onciul, Dumitraş Gafencu, Toader al lui Grigoraş Costea, Ioniţă – ginerele lui Neculae al lui Miron Cuparenco, Ilie Ţintă, Tănase Ţintă şi Enache Herăscu. La aceste danii, s-a mai adăugat, la 1726, şi un teren

lângă satul Vilaucea, dăruit de Maria Cernauşca. Cu prilejul secularizării mănăstirilor, de către austrieci, a fost desfiinţat şi acest schit (1784) şi averile sale încorporate fondului religionar bucovinean"[160].

1941: „**Clem Nicolae**, din com. **Zamostea**, jud. Storojineţ, „ca funcţionar al regimului sovietic, a persecutat populaţiunea română, luând cu forţa pământul şi casa unora şi evacuând din casă pe preotul comunei, iar cu ocazia recensământului, ce s-a făcut de ruşi, a refuzat să înscrie ca români pe aeei ce se declarau ca atare şi a făcut, în acest timp, propagandă comunistă şi anti-religioasă"[161].

1943: „Se numesc cu titlul definitiv, pe ziua de 1 septembrie 1943[162], următorii învăţători şi învăţătoare: **Scraba Ipolit**, comuna Zamostea, jud. Storojineţ, media. 7.00".

ZĂNEŞTI

(prin satul Fauri, înglobat în Zăneşti, Neamţ).

1462, septembrie 15: Întărit de Ştefan voievod, „mănăstirii noastre de la Piatra lui Crăciun (Piatra Neamţ), unde este hramul Adormirea preasfintei născătoare de Dumnezeu şi pururi fecioară Maria", care primeşte uric pentru „anume satele şi morile: moara cea mare care este pe Bistriţa (Bistriţa, comuna Viişoara,

---

[160] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 246

[161] *Monitorul Oficial*, nr. 170 din 24 iulie 1942, pp. 6188-6192

[162] *Monitorul Oficial*, Nr. 71, 24 martie 1944, pp. 2549-2552

Neamţ) şi în Zdvijinţii (Zvijinţi, Arca sau Doamna, parte din Piatra Neamţ), de la Doamna şi Soboleşti (sat lângă Săvineşti, Neamţ), şi **Faurii** (înglobat în Zăneşti, Neamţ), şi Vascăuţi (lângă Săvineşti, Neamţ), şi Braşeuţi (Brăşăuţi, comuna Dumbrava Roşie, Neamţ), şi Bulgari (partea a municipiului Piatra Neamţ), şi Mărăţei (în Piatra Neamţ), şi Dărmăneştii pe Chivejdi (în Piatra Neamţ), şi Oprişani (Cuejdiu, comuna Gârcina, Neamţ), de asemenea pe Chivejdi, şi Răidăceştii (lângă Turtureşti, comuna Girov, Neamţ), şi Tortoreştii (numit şi Tătăraşi, azi Turtureşti, comuna Girov (neamţ), două părţi – o parte pe care ei au cumpărat-o de la Cozma, fiul lui Băloş, pentru 75 de zloţi tătăreşti –, şi Căuceleştii pe Cracău şi cu moară (Căciuleşti, comuna Girov, Neamţ), şi Mândreştii pe Orbic (lângă Goşmani, comuna Români, Neamţ), şi satul lui Şerbu Răspop (Beşicani, comuna Săuceşti, Bacău), şi Stăuciani, amândouă cuturile şi cu moară şi cu iaz (Săuceşti, Bacău), şi morile de la Bacău, pe care ei le-au întemeiat din pustiu, şi prisaca de la Fundu, dincolo de Siret (Siretu, comuna Letea Veche, Bacău), unde a întemeiat Martie, şi via de la sare, la Bacău, în Dealul Sării, şi Vâlsăneştii, mai sus de Bacău, şi cu dârsta (partea de sus a Bacăului), şi Lucăceştii pe Tazlăul Sărat (parte a oraşului Moineşti, Bacău), şi satul anume Heciani, şi cu morile, pe Siret, pe care l-a dat lor pan Hodco Ştibor din uricul său, pentru sufletul său, şi mănăstirea unde este hramul Sfântul Bogoslov, şi mănăstirea de la Bahlui, şi cu moara, şi mănăstirea de la Bohotin, şi cu moara, şi prisaca Cozia, de la Bohotin, şi Botna, pe Nistru, şi cu prisaca şi cu Iezerul Alb şi cu toate gârlele, care din veac ascultă de Botna, şi moara de la gura Chivejdiului, sub Piatra lui

Crăciun, şi prisaca de la Itchil, şi poiana de sub Ceahlău, şi poienile de la Chivejdi”[163]. Hotarele, din veac.

1468, februarie 5: Întărit de Ştefan voievod lui Dragoş, care primeşte uric pentru „ocina lui, satele anume Faurii pe Bistriţă şi cu loc de iaz la Bistriţa, iar de aici, drept în faţă, satul Băhneni, la gura Bahnei şi cu loc de iaz şi cu mori… Iar hotarul acestor ocine mai sus scrise, **părţi din satele Fauri** cu Băhneni la gura Bahnei, şi cu loc de iaz şi cu mori, să fie cum se va alege pe părţi, iar din celelalte părţi, după vechiul hotar, pe unde au folosit din veac”[164].

1491, aprilie 20: Întărit de Ştefan voievod „sfintei noastre mănăstiri, pe care am făcut-o la Tazlăul Mare, trei sate din satele noastre drepte domneşti, ce sunt pe Bistriţa, anume: Zăneştii şi Stolnicii (comuna Zăneşti) şi Faurii (contopit cu Zăneşti), mai jos de gura Cracăului, care acele sate au fost din ocolul curţilor noastre de la Piatra… Şi iarăşi am dat şi am miluit domnia mea sfânta noastră mănăstire mai sus scrisă, Tazlău, cu un sat, anume Bureştii pe Siret, unde se numeşte Fundul (Buneşti, numit şi Fundul lui Bogdan, apoi Siretu, Bacău), care acel sat Bureştii a fost ascultător de curţile de la Bacău, şi cu loc de prisacă peste Siret, în pustie, unde se cheamă Mănăstirea, şi cu bălţi la Siret, să fie sfintei noastre mănăstiri mai sus scrise, a Tazlăului, şi cu tot venitul, de la noi uric, neclintit niciodată, în veci. Iar hotarul acelor sate mai sus scrise pe Bistriţa să fie după vechile hotare, şi al acelui sat de pe Siret să fie din toate

---

[163] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. II, Bucureşti 1976, doc. 107, pp. 151-154

[164] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 151, pp. 219, 220

părţile după vechile hotare, pe unde au folosit din veac"[165].

1623, martie 9: Porunca lui Ştefan Tomşa voievod, dată slujbaşilor şi dăbilarilor de a lăsa „foarte în pace satele Zăneştii şi Dinganii (inclus în Zăneşti), care sunt ale sfintei mănăstiri Tazlău"[166].

1634, aprilie 25: Zapisul popii Ionaşco şi al fratelui său Gheorghe din **Ruşciori** (lângă Jideşti, contopit cu Dochia, comuna Girov, Neamţ), prin care mărturisesc că au vândut a lor „dreaptă moşie din sat din **Aldeşti** (înglobat în Cârligi, comuna Filipeşti, Bacău), din jumătate de sat jumătate, adică din tot satul Aldeşti, a patra parte de sat… jupânesei Nastasia slugeroaei, jupâneasa lui Gheorghe Arapul ce-a fost sulger mare şi cuconilor dumisale, drept 120 lei… Şi în tocmeala noastră au fost preotul Trifan şi Albul ot **Costiani** (Costeni, lângă Podoleni, Neamţ), Ionaşco vătămanul ot **Podoliani** (comuna Podoleni, Neamţ), Păntelei şi Dumitraşco sinovi Păntelei ot **Hărliceşti** (înglobat în Orbic, contopit cu oraşul Buhuşi, Bacău), Constantin Bantăş, ot **Fauri** (contopit cu Zăneşti, comuna Zăneşti, Neamţ) şi mulţi oameni buni s-au prilejit"[167].

1774, iunie: Satele **Roznovul, Brăşăuţii** şi **Zăneştii**, ţinutul Neamţului, ocolul Bistriţei, după recensământul lui Rumeanţev[168], aveau **toată suma caselor**

---

[165] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 93, pp. 185, 186

[166] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 31, pp. 45, 46

[167] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXII, Bucureşti 1974, doc. 104, p. 116

[168] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, pp. 23, 24

349. Scădere rufeturi 115: 9 popi, 1 mazil, 5 văduve, 60 ţigani, 40 case pustii. Rămân birnici 234. / **Birnici**: Onul Suciul / Dumitru Hilipe / Ion Mărginian / Toader, cojocar / Ion a Petricăi / Vasile, vezeteu / Ion Paisa / Ioniţă a Tomulesii / Gavril Negru / Nistor a Tomulesii / Vasile Ignat / Ion Rostuşan / Pintelei, ungurian / Istrate Roman / Andrieş Tofan / Neculai Horşu / Dumitru brat (frate) lui / Irimie Grigore / Sârghii Tofan / Ion, ungurian / Vasile Tofan / Andrei Buciulica / Toader Drăguşan / Ştefan Bâtlan / Ştefan, craiovan / Savin Bâtlan / Macovei, ungurian / Sandul lui Ilie / Ion Plăcintă / Zaharie Măroi / Ion Vereş / Toader Plăcintă / Ştefan Paisie / Apostol a Pascăi / Chirilă Paisie / Blaga Onu / Vasile, păcurar / Dumitru Drăgan / Vasile Cătană / Vasile, văcar / Costantin Tărsân / Ion fiul lui Ştefan Bâtlan / Ioniţă Epure / Mitre, morar / Zaharie, rus / Macarie a Ghirvasii / Flore zet (ginere) Tomoşei / Vasile a Ilincăi / Toader Lite / Simeon, dascăl / Mihăilă, rotar / Vasile Martin / Sandul al Urâtii / Simeon Ceucăşel / Vasile, şindilar / Toader fiul chelarului / Pavăl, şindilar / Acsenti, grădinar / Costantin Botoşan / Gavril din Ceucăşeni / Costantin, vătăman / Ioniţă, muntean / Iftimi Tudosă / Ion, grădinar / Toader fiul vornicului Vasilache / Dumitraşco Bărhan / Ichim Vrila / Simeon Albu / Ştefan, baci / Ion Răzmeriţă, vornic / Vasile, păscar / Toader, vătăman / Grigoraj Corchez / Toader Moşniaga / Sandu Corchez /Andrei Dănilă / Ioniţă Botoşan / Ion, morar / Ioniţă, muntean / Irimie, baci / Ion, bârsan / Nistor Moroşan / Andrieş Drăguşan / Toader fiul lui Drăguşan / Ion Ţurcan / Ion Loghin / Iftimie, fratele lui / Ştefan Mereuţă / Simeon Ţurcan / Ştefan Ţurcan / Toader Cresteţ / Ion Brebine / Ion Mereuţă / Ion, vrâncean / Vasile, muntean / In (alt) Vasile, muntean /

Vasile, ciobotar / Toader, muntean / Preda, muntean / Stan, muntean / Ion, muntean / Stan, muntean, tij (la fel) /Radu, muntean / Opre, muntean / Aniţa, babă cu holtei / Marin, muntean / Iftimii, muntean, cojocar / Vasile, muntean / Gheorghiţă, muntean / Luca, muntean / Lupul, muntean / Toader, muntean / Radu Moşniaga / Dumitraşco, muntean / Costantin, muntean / Dumitraşco / Toader, muntean / Ioniţă, muntean / Costantin Prutian / Vasile, muntean / Sandul, păscar / Vasile, baci / Pavăl, baci / Costantin, bejenar / Sandu, ciobotar / Acsănti Dămian / Vasili Dămian / Maftei / Vasile Cumpătă / Stan al lui Gheucar / Vasile, puşcaş / Costantin, muntean / Ioniţă, baci / In (alt) Ioniţă, baci / Ion, păscar / Vasile al ciubotăriţei / Miron fiul lui Şerban / Pălade / Dumitru Gânju / Nica / Sava cumnat lui Dămian / Iftimii cumnat Bulandrii / Vasile fratele lui Iftimi / Tudosă / Lupu Găucan / Ioniţă nepot Mircii / Dumitru fiul lui Şerban / Iancul, jidov din Roznov / Toader, slugă / Ilii fiul lui Grigore / Toader, plugar / Gheorghe Tofan, slugă / Dănilă, vornic / Sandul Ştuverdian / Tănasă, vezeteu / Gheorghe Jipa / Vasile, crav / Acsenti Turculeţ / Apostol, chelar / Ilie, blănar / Ioniţă, bărbier / Petre / Calistru, pânzar / Ioniţă, prisăcar / Iftimi Coloban / Dumitru, slugă / Ioniţă, stoler / Neculai, trăistar / Ion, rotar / Lazor, plugar / Toader Buliandră / Stanciul, bucătar / Ştefan, vier / Zaroschii, herghelegiu / Manolache, pânzar / Ioniţă, herghelegiu / Gheorghe Stupăcian, văcar / Costantin, panţăr, plugar / Gheorghe Pârjoale / Vasile, crainic / Vasilache, crainic / Andrei, ungurian, morar / Mihai, ungurian, morar / Andrei, butnar / Mihălachi / Miron Cumpătă, plugar / Simeon fiu lui vrâncean / Ştefan, vrâncean, plugar / Ioniţă, plugar / Dobre fiul lui Ivan /

Niagu fiu lui Lupu / Gheorghe fiu lui Ion / Şerban fiu lui Lupu / Pavăl fiu lui Ion / Dragotă fiu lui Grigore / Barbu fiu lui Toader / Stan fiu lui Stanciu / Ion fiu lui Stanciu / Andrei, cojocar / Dumitraşco Mănilă / Stanciul, râmnicean / Dragu Simion / Gheorghiţă fiu lui Ion / Mihăilă Custă / Matei fiu lui Ion / Pascul fiu lui Stanciul / Neculai Ghine / Andrei fiu lui Hanga / Iordache fiu lui Toader / Nedelcu frate lui Pascul / Ion al lui Dobre / Stanciul frate lui Nedelco / Lepădatu fiul lui Niagu / Voinia / Ifrim fiu lui Pavăl / Ion Uşeriul / Gheorghe fiu lui Voinia / Petre fiu lui Vasile / Costantin Golecan / Ion, ungurian / Stan Balchez / Nedelco fiu lui Vasile / Toma, butnar / Gheorghe Botoşan / Moisa, jidov / Eni, grec / Gheorghe, grec / Costantin, ciobotar. // **Rufeturi:** Popa Vasile / Popa Gavril / Diaconul Ioniţă / Diaconul Vasile / Diaconul Costantin / Popa Ştefan / Popa Dumitru / Ion fiu lui Popa / Vasile, diacon / Costantin Negel, mazil / Magdalina, văduvă / Aniţa / In (altă) Aniţa / Gafiţa / Lupa / Andrei, ţigan / In (alt) Andrei, ţigan / Ion, vezeteu / Vasile Văşcuş / Pricopii, lăcătuş / Manolache, ţigan / Vasile, ţigan / Toader, herar / Sârghii, scripcar / Costantin, cobzar / Vasile Chiţa, ţigan / Costantin, ţigan / Ştefan, scripcar / Ioniţă, ţigan / Andrei, lingurar / Pascu, ţigan / Proca, scripcar / Gheorghe, scripcar / Gheorghe, pitar / Costantin, dârvar / Vasile, căldărar / Iftimi, ţigan / Antohi, crav, ţigan / Neculai, dârvar, ţigan / Grigoraş, grădinar, ţigan / Ion, chetrar, ţigan / Costantin, crav, ţigan / Ştefan, ţigan / Costantin, ţigan / Grigoraş, ţigan / Petre, bucătar / Andrei, zlătar, ţigan / Maftei, jude / Grigore, ţigan / Costantin, ţigan / Roman, lăieş / Toader, ţigan / Strătule, ţigan / Ion, ţigan / Ursul, ţigan / Neculai, ţigan / Costantin, ţigan / Pavăl, ţigan / Vasile herar / Gheorghe,

vezeteu / Costantin, ţigan / Dumitru, ţigan / Gheorghe, ţigan / Nechita, ţigan / Pangu, cobzar / Vasile Balungu / Sandu, vezeteu / Grigore, ţigan / Dumitru, pitar / Ion, herar / Sandu, ţigan / Costantin Căldare, ţigan. // **40 case pustii**.

1902: „**Zăneşti**, comună rurală în judeţul Neamţ, plasa Bistriţa, situată pe partea stângă a râului Bistriţa, între comunele Roznovul, Mărgineni, Podoleni și Mastacănul. Este formată din satele Zăneşti, reşedinţă, Faurii de Sus, Faurii de Jos şi Traian (de la 1883), având o populaţie de 2.038 suflete, o biserică şi o şcoală. Imașul are o întindere de 142 hectare, nutrind un număr de 2.031 capete de vite. Căi: şoseaua naţională Piatra-Bacău; un drum, din satul Zăneşti, la satul Traian. / **Zăneşti**, sat în comuna Zăneşti; situat în stânga râului Bistriţa, la 17 km de orașul Piatra. Are o biserică și o şcoală”[169].

ZĂPENI

(Lăpuşna, Moldova).

1545: Hotarnica moşiilor mănăstirii **Căpriana**, întărită prin uric de la Petru (Rareş) voievod: „Se începe hotarul de la Ișnovăț, este piatră dinspre răsărit și alta împotrivă, ce este peste Ișnovăț, dinspre amiazăzi; se hotărăște cu **Mimorănii** și se coboară dincoace, în Valea lui Coste, și se suie drept la deal, înspre răsărit, și este

[169] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 784

piatră în muchie și purcede **ZĂPENI** înspre miazănoapte, pin vărsătura apei, pin mijlocul poienilor și se hotărăște cu locul **Trușănilor** și este piatră. Până aice a mers tot împreună cu a Mimorănilor hotar, de acolo purcede prin codru, pe vărsături deasupra Trușănilor și pe deasupra **Cojușnii** și pe deasupra **Volosănilor**, tot pe vărsătura apei, și se scoboară drept înspre Bâc, pe o vale ce se numeşte Domnească. / În gura văii acesteia este moviliță și piatră. De acolo, merge drept peste Bâc, în ținutul Orheiului, la movila ce este în gura văii **Găleştilor** și este pus cu piatră. Și de acolo purcede înspre apus, pe zare dealului, cu hotarul Găleştilor, prin fundul văii Căldăroasăi și loveşte mai sus de gura văii țarinii și în zarea dealului este piatră, și merge pe muchia dealului, până se împreună cu hotarul **Vărzăreştilor**, într-o vâlcică; se coboară drept la vale, în siliștea Vărzăreştilor, prin talpa casei lui Stan Vărzariu s-a pus piatră și mai la vale, fântâna cu budăi de stejar. / Și purcede alăture spre hotarul **Pitușcii**, până la Voloate și se suie drept pin voloate, la deal, este moviliță și piatră. De acolo, purcede pin vărsătura apei drept muchia, alături cu hotarul Pitușcii, pe la țigla cea mare cu dumbravă, unde se hotărăște și se împreună cu hotarul **Păuleştilor**, este piatră, și se coboară drept înspre apus, în Vale Păuleascăi, este moviliță și piatră, și taie curmeziș până în zarea dealului, la ruptură, spre Bâc, unde se împreună cu hotarul **Neșcanilor** și taie drept peste Bâc, în gura Verchii și pe mijlocul văii Verchiei se suie la deal și, în muchie, este piatră, și purcede tot zarea, mai la deal, deasupra **Tuzorii** și pe mijlocul codrului, pe deasupra **Uneaștilor** și pe deasupra **Horodiștii** dinspre Bâc, până în poienile Cunilii și acolo este țiglă mare, goală, fără copaci, și piatră, și

coboară drept la vale și trece peste Cunila și se suie la deal, la lacul cu rogozul lui și merge pin mijlocul codrului, și se coboară la Lacul Negru și trece peste valea **Ciorăștilor**, prin poieni, și se suie la deal, pe Valea Noarbei și iese deasupra Ciorăștilor, până deasupra **Răcătăului** și merge pin dumbravă spre Bâcovăț și se împreună cu **Corneştii**, este piatră în drum, și trece peste Bâcovăț. în ținutul Lăpușnii, drept la deal și se împreună cu hotarul **Cârsteştilor** și al **Căzăneştilor** și al **Săcărenilor** și merge pe mijlocul codrului, până în Poiana Cârlanilor, și merge pe marginea poienii, dinspre amiazăzi, înspre răsărit, mai jos de fundul Vălcinețului, este piatră într-o costișă, și se suie până în muchia dealului și merge în jos drept prin codru și se apropie de unde se văd marginile **Târnovcii**, din jos, dinspre mănăstire, este piatră în codru, unde am stătut de am arătat marginile poienii, și de la piatră se coboară drept la vale și taie pe valea Târnavcăi mai sus de luncă, în marginile poienii dinspre mănăstire este piatră, și de la piatră se suie drept la deal în mijlocul codrului, piatră și buor domnesc întrun stejar, și ia culmea dealului, în jos, înspre răsărit, între Botna și între Cătarha, deasupra ulmilor, până în fundul Suricii, în poiană este piatră, și purcede pe culme, între Surice și între Cătarha, deasupra **Pojorănilor**, și se împreună cu hotarul Mimorănilor, mai sus dintâi pomenit, într-o moviliță drept acel hotar întâi pomenit și de la moviliță se coboară la vale, peste Cătarha, și se împreună cu hotarul de unde am purces dintâi, în siliște **Zăpenilor** și a **Mimorenilor**”[170].

---

170 Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 7, pp. 11, 12

ZĂPODENI

(seliştea Drăncălăieştii, comuna Zăpodeni, Vaslui).

1479, aprilie 29: Întărită de Ştefan voievod fraţilor Toader, Ion, Puiu, Zaharia şi Todora, care cumpăraseră, cu 90 de zloţi tătăreşti, de la Anuşca, fiica lui Costea al lui Sărăcin, şi de la aprodul Matei „o selişte pe pârâul Telejna, anume Drăncălăeştii”[171]. Hotarul, din veac. / **1479**, aprilie 29: Întărit de Ştefan (cel mare) voievod fraţilor Toader, Ioan, Puiul, Zaharia, Tudora şi Uţina, care cumpără, cu 200 galbeni tătăreşti, de la Anuşca, fata lui Costin Sărăcean, şi de la fiul ei Matei aprod, „o selişte pe pârâul Telejinul, anume **Drăncălăeştii** (pe Teleajina, lângă Zăpodeni[172], Vaslui). Iar hotarul să-i fie pe unde din veci au apucat”[173].

1774, iulie 5: Satul **Zăpodenii**, ocolul Mijlocului, după recensământul lui Rumeanţev[174], avea următorii: **Birnicii:** Cozma Ciopată / Gavril Băltian / Gavril fiul lui / Toader fiul căpitanului / Ion al lui Ion Ciopată / Ioniţă fiul lui Ciopată / Mihalachi Chirascu / Neculai Bâle / Cristia al lui / Costandin, ciobotar / Vârlan Motăş / Costandin Solomon / Ştefan Caimac / Lupul Grigorii /

---

[171] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 213, pp. 322-324

[172] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 89

[173] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. II, Iassi 1889, pp. 250, 255

[174] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 228

Ion Zărnescul / Ioniţă Stratul / Zaharia Postolachi / Ianachi Stratul / Ianachi Buhuş / Ioniţă Bălăuţă / Vasile Ifteni / Lupul brat (frate) lui Ifteni / Gavril Pătrunsul / Ianachi Potoracu / Antohi Robul / Andrei Pester / Grigori Buhuş / Mardari fiul lui Costandin / Ianachi Robul / Ioniţă Chiroşcă, căpitan / Iamandi fiul lui Dumitraşcu / Vasile frate lui Grigori, cioban / Vasile Ţucă / Toader Grămadă / Todosă Moşuleţ / Toader a Trofinii / Vasile, pâslar / Maftei fiul lui Ioniţă, baciul. // **Babe:** Frăsina / Aniţa, săracă / Dobra. // **Ruptaşi:** Neculai Ştiucă. // **Copii în casă:** Pintelei. // **Preoţi:** Popa Vasile / Popa Coman. // **Diaconi:** Sandul, diacon / Neculai, diacon.

1774, iulie 5: Satul **Onceştii** (Unceşti), ocolul Mijlocului, după recensământul lui Rumeanţev[175], avea următorii: **Poştaşii:** Andrei Tiron / Toader Tiron / Ion sin (fiu) lui Zaharia / Ursul Tiron / Vasile zet (ginere) lui Băltian / Ştefan al lui Băltian / Dumitru fiul lui Gavril / Iordachi brat (frate) lui / Trohin fiul Sandii / Ioniţă Fărâmă / Toader Danciul / Solomon fiul lui Iordachi / Pavăl fiul lui Ion / Luca Bejenăriţii / Gheorghe Mertic / Toader Căldare / Sirghii fiul lui Gavril Danciul / Ion Toderescul / Vasile Căldare / Panaite Tăbuşcă / Cozma Chirascu / Cozma Buhuş / Bucur, chihae / Gheorghi, baciul / Toader fiul lui Mihălache, baciul / Mihălache Căldare / Tănasă, ciobotar / Sava, baciul / Ştefan Drăghici / Costandin fiul lui Ion / Sandul Grosul / Neculai, sârbul / Sava, porcişanul / Vasile Bucă / Ioniţă fiul lui / Sava Brânză / Costandin Romăşcan / Ioniţă Molan / Zaharia, baciul / Ioniţă, baciul / Trifan fiul lui / Vasile fiul lui Mihalachi, baciul / Mihalachi, baciul / Neculai Broatic /

175 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, pp. 227, 228

Grigori, cioban, fiul lui Strati / Gheorghe al lui Broatic / Neculai Molan / Gheorghi Bârdan / Ion Tânjală / Ioniţă Malcoci / Constandin văr lui / Andronachi Tiron / Constandin fiul lui / Mihalachi Şchiopul / Andronachi Tili / Gheorghi fiul lui Trohin / Gheorghe Merlă / Neculai Coruiu / Neculai, blănar / Ştefan, nepot lui Malcoci / Vasile fratele lui.

1902: „**Zăpodeni**, comună rurală spre nord-vest și la 23 km de orașul Vaslui, în centrul plăşii Mijlocul, judeţul Vaslui. E străbătută de un şir de deal, de la nord, spre sud, al cărui pisc principal se numeşte Chicerea. Această culme împarte comuna în două părți; pe coasta de vest se află satul Zăpodeni, iar pe cea de est, satele Portari de Mijloc şi Portari dde Jos. Întinderea comunei e cam de 1.300 hect. Prin marginea de sud a comunei trece râul Bârlad, iar pe partea de vest, pârâul Telejna. Are: 2 biserici, cu 3 preoţi şi 4 eclesiarhi; o şcoală; 2 mori; 1 iaz. Locuitorii posedă: 121 pluguri şi 181 care cu boi, 3 pluguri şi 8 căruţe cu cai, 224 stupi, 738 vite mari cornute, 1.770 oi, 2 capre, 70 cai şi 268 râmători. / **Zăpodeni**, sat în partea de vest a comunei Zăpodeni, aşezat pe coasta vest a dealului Chicerea, întretăiat, în direcţia est-vest, de trei râpi, cu o adâncime de la 5-15 metri., Are o suprafaţă de 840 hectare şi o populaţie de 49 suflete; o şcoală, înființată în anul 1865; o biserică, zidită la 1834; o moară”[176].

---

176 Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 784

ZĂRNEŞTI

(Rentea, ţinutul Grecenilor, raionul Cahul, Moldova).

1459, ianuarie 3: Întărit de Ştefan voievod lui Lână Rugină, care primeşte uric pentru „ocinile şi satele lui, anume: Ruginenii, unde a fost casa lui, şi Tăuţii, şi jumătate din Telejina, şi Ştoborenii, şi Botăşenii, şi ieterul Leahului, de la gârla lui Soare, cu vama şi cu moara, şi cu iezerul Leahului, cu grindul de la Bogata, mai jos de Rentea, Bogata până la gura gârlei lui Andrieş, şi încă cu şipotele, unde cad în Pruteţ”[177]. Hotarul, din veac.

1494, martie 2: Întărit de Ştefan voievod feciorilor Barbului Burcei, Andrica, Petre şi Costin, care cumpăraseră, cu 30 de zloţi tătăreşti, „moşia Zerneşti”[178].

1619, februarie 12: Carte de împuternicire, dată de Radul (Mihnea) voievod lui Apostol şi Gheorghe din satul **Mascurea** (sau Măscurei, între Zărneşti şi Boiştea, raionul Cahul, Moldova), ca „să fie tari şi puternici a stăpâni a lor ocină, satul Mascurea, în ţinutul Fălciului, în ocolul Grecenilor, la Cahul, care moşie Mascurea scrie în drese să meargă din apa Halmaha, de la apus spre răsărit, unde este fântâna lui Vlad, şi pe văiuga poienii, şi merge tot văiuga şi spre Cahul, partea din jos a coastei Boiştei, şi se începe din moviala Testianei, din apus, spre răsărit, unde este piatră de hotar, şi de acolo, tot înainte pe

[177] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 81, pp. 116, 117
[178] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 144, pp. 273, 274

ploştină, la o moviliţă, unde este piatră de hotar, ce este în faţa Cahulului, spre apus; şi de acolo, tot dept înainte, la o movilă mare, ce este în dreptuul satului **Luceşti** (sat pe Covurlui[179], Galaţi); şi de acolo, hotarul dealului în sus, la o piatră de hotar, care desparte Mascurea de **Breţcani** (sat pe Prut, la Gura Largă, raionul Cahul[180], Moldova); şi de acolo, pe valea Cahulului, spre apus, la vârful dealului, la o piatră hotar, şi, prin poiană, la o altă movilă, unde este piatră de hotar; şi de acolo, tot spre apus, la plotină, la un loc mare, ce este hotar, şi de acolo la Berbec, unde este piatră hotar şi la apa Halmagăi, şi de acolo, tot apa Halmaga în jos, la movila Tilica; şi de acolo, tot în jos, la un arbore, în pârâu şi la movila Testiana, ce este în vârful dealului ce desparte **Zărneştii** (raionul Cahul[181], Moldova) şi moşia **Boişte** (sat pe Prut, lângă Zărneşti, raionul Cahul[182], Moldova), de unde s-a început a măsura, şi s-a încheiat"[183].

1624, august 22: „Un zapis de la Tiron Petrea, feciorul Condrei, care vinde lui Pană stolnic a patra parte de sat de Zărneşti"[184].

---

[179] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 150

[180] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 43

[181] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 385

[182] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 37

[183] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 205-207

[184] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 228, p. 298

1624, august 22: „Un zapis de la Miron Negrea, feciorul Condrei, care vinde lui Pană stolnic a patra parte de sat de Zărneşti”[185].

1774, iunie 12: Satul **Zărneşti**, ţinutul Grecenii, avea, după recensământul lui Rumeanţev[186]**, toată suma caselor: 72**. Scădere rufeturi 5: 1 preut, 1 diacon, 3 rup-tași. Rămân birnici 67. / **Birnici:** Lupul Diacon, vornic / Andrei, vătăman / Mihai Obrejii / Ion Grosul / Ariton Onica / Alecsandru, văcar / Toader Gândac / Gavril Gogeniaţă / Arhire, muntean / Ion, muntean / Sandul Băgul / Ion Băgul / Mihălache, dascăl / Apostul Dănăilă / Dănăilă Hamza / Toader Spiţan / Pălade Năstasă / Pascal Bâtcă / Grigoriţă Cioară / Ştefan Ilisăi / Grigori Nucă / Simion Nucă / Andrei, arman / Constantin Berbeci / Crâste Dragăvară / Mihai fratele lui / Neculai Găvan / Ion, cojocar / Ion Zanhir / Ioniţă Găvan / Dumitru, morar / Ştefan Hileriu / Apostul, muntean / Ion Begiul / Constantin Cepu / Lupul Boiştian / Strătulat Crăstăfan / Apostul Giantăc / Vasile Miron / Sandul Balmuş / Toader Carabule / Vasile Budacul / Toader Budacul / Gavril Barbăalbă / Savin, bărbieriul / Necula Capsimon / Neculai Zvârlifus / Tănase Cărăiman / Constantin Grozăviţă / Constantin Barbă / Vasile Grozăviţă / Ştefan Grozăviţă / Constantin Petre / Ifros Cheptine / Ion Coteţă / Crăciun, dascăl / Costache, morar / Ifrim Cheptine / Ştefan Bodogai / Vasile, morar / Vasile Spănache / Constantin, diacon / Ion Nucă / Ştefan Curiman / Gheorghi Cepu / Iordachi Nucă / Ioniţă Nucă. //

---

185 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 229, p. 299

186 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, p. 219

Rufeturi: Popa Toader / Ioniţă, diacon / Toader, muntean, ruptaş / Vasile Capră, ruptaş / Ion Bogeniaţă, ruptaş.

1904: „**Zărneşti**, sat în judeţul Izmail, aşezat în valea Prutului. Are 67 case, cu o populaţie de 620 suflete; 210 vite mari”[187].

ZĂRNEŞTI

(Dzărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi).

1633, septembrie 8: Zapisul lui Nuor şi al femeii lui Piatra, prin care vând paharnicului Pană moşia lor „din sat în **Dzărneşti** (Zărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi), şi cu toate bucatele noastre, câte avem, iar dumnealui să aibă a ne socoti cu îmbrăcăminte şi de dajdie de zloţi, de lei, de toate angăriile, să fie grija dumisale… Şi în tocmeala noastră fost-a tot satul: Lohan, Simion, Maftei, Baciul, Polihroni, Dima ce-a fost comis, şi alt Maftei, Ghervasi, Boroico, Grigurii, Grecul şi alţi oameni buni”[188].

1635, iunie 8: Zapisul soţilor Piiatra şi Nuor, nepoata lui Constantin şi a Brânduşei, fata lui Gavril şi a Mărincăi din **Dzărneşti** (Zărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi), ţinutul Covurluiului, prin care mărturiseşte că a dat fostului paharnic Pană partea ei de ocină „din sat din Dzărneşti, a patra parte”, care selişte „fost-a un loc pustiu

[187] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 232

[188] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 388, p. 488

de 50 de ani şi l-a făcut dumnealui sat, de este cu oameni. Iar ei, Piiatra, fiind eu o săracă răzeşiţă şi străină şi neavând pe nimeni, nici feciori, nici nepoţi, nici nepoate, nici veri, nici vere, ci fiind noi numai cu capul, văzând noi oameni la moşia moşilor şi a părinţilor mei, venit-am şi noi la moşia mea, neavând eu pe nimeni, dat-am acea parte de ovină din sat din Dzărneşti dumisale paharnicului… să aibă a ne griji şi a ne comânda la moartea noastră şi după moartea noastră ca pe nişte părinţi ai dumisale"[189].

1636, septembrie 26: Întărit de Vasile Lupu voievod fostului paharnic Panu, în baza zapisului de la câţiva „boieri din Curtea domnească", prin care mărturisesc „cum au venit înaintea lor Pietra, cu bărbatul său Nuor, fiica lui Gavril şi a Marinchii, nepoata lui Constantin şi a Brânduşii… şi au dat şi au dăruit a patra parte din satul **Zărneşti** (comuna Jorăşti, Galaţi), care este în ţinutul Covurluiului boierului Panu, pentru ale sale sufleteşti… / Şi tot acolo a arătat alte zapise de mărturie, de la popa Ignat şi Cernica ot **Tărgovişte** (sau Târgoveţi, comuna Boloteşti, Vrancea), Ionaşco Boean şi alţi oamini buni, scriind cum a venit înaintea lor Tiron Negre, fiul lui Condra, şi a vândut… a patra parte din acel sat Zărneşti lui Panu paharnic, drept 40 galbeni ungureşti, pentru care (Tiron Negre) a fost dator cu doi cai buni lui Mihail Sârbul şi a dat acei bani pentru aceşti cai în mâinile lui Mihail Sârbul. / Şi alt zapis de mărurie de la Matei, Apostol, Apostol, Ionaşco, Sinzan, Grigore, Petroşcan, Toader Rouă şi Simion Rădeanul din **Puţeni** (înglobat în Jorăşti, comuna Jorăşti, Galaţi), Ilarion Borotca şi Miron

[189] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 132, pp. 167, 168

din **Zărneşti**, Ursul diac din **Galan** (denumirea grecească pentru Galaţi), scrind cum au venit Sava cu muierea sa, nepoată Bălaei, şi au vândut partea lor din Zărneşti, o parte din a patra parte lui Panu paharnic, pentru 20 galbeni ungureşti"[190].

1636, noiembrie 9: Ispisoc de judecată de la Vasile Lupu voievod, după pâra fostului paharnic Pană „cu vecinii săi din sat din **Zărneşti**, anume Lazor, Ştefan cojocarul, Condrea, Toader feciorul Frăsinei, Ştefan Hulpe, Gligorie Hulpe, Nacul, Vasile, Bâzrdâgea, Sava, Jabulicul, Constantin Bulai, Ionaşco Giugariul, alt Ionaşco, Ciuparda, Nastasia Măera, Teleagă, Nistor Puteţ, Ivan ezarul, Todosi, Micul, Andronic Corcul, Dragoş, Constantin brat lui Micul, Dămghian rotarul, Bolghea, Ionaşco nepotul lui Bolghea, Pavăl rusul, Ion din casa Micului, zicând Pană paharnicul că—i sunt drepţi vecini şi nu vor să asculte de dânsul. Deci să-i fie vecini şi să aibă a asculta de dumnealui. Iar care nu va asculta de mare certare va fi la Domnia Mea"[191].

1636, decembrie 15: Zapisul lui Prăjină sin (fiul lui) Andronic, prin care mărturiseşte că a „vândut lui Pană paharnic partea sa din **Zărneşti**, cu tot venitul care se va alege"[192].

1637, mai 8: Pană paharnicul câştigă ocina „din **Dzirneşti**" (Zărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi) a bătrânilor Nuor, după moartea acestora, pentru că „până a fost Nuor

---

[190] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 524, p. 575

[191] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 551, p. 600

[192] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 569, p. 618

viu s-a dat dumisale să-l comânde şi de dânsul, şi femeia lui”, după procesul la Divan „cu Bărbânţă şi cu Tuluţ şi cu alţi nepoţi ai lui Nuor”[193].

1643, mai 5: Jerian, feciorul Petrii, nepot tâmpii ot Cătănaşi, vinde paharnicului Pană, „drept 13 galbeni, pentru că am fost furat eu o cinci vaci popii Coste din **Oncani** (lângă Crăieşti, comuna Vârlezi, Galaţi) şi popa m-a prins pe mine de faţă şi m-a dat pe mâna pârcălabilor din ţinutul Covurluiului. Deci eu cu aceşti bani m-am plătit de către popa şi de la pârcălabi… dintr-un moş, jumătate de bătrân, a patra parte din tot satul, şi cu vie de moşie părăsită, iară din satul **Cătănaşi** (lângă Zărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi), din ţinutul Covurluiului, pe Covurluiul Sec… / Şi vânzând eu această moşie, mi-am chemat pe fraţii mei şi pe surorile mele Dahina, Anghelița, Arsăniia, Nastasiia, Zlata şi Odohia şi s-au învoit cu mine şi şi-au dat şi ele părţile din Cătănaşi, iar eu, din alte moşii ce aveam pe aiurea, să nu am treabă, să-mi ţină ele părţile mele. Aşijderea, şi fraţii… / Şi în tocmeala noastră se prileji Ghervasie, Teleagă şi Constantin din **Dzirneşti** (Zărneşti, comuna Jorăşti, Galaţi), Dumitraşcu, cumnatul lui Jerian, Hulpe şi Moţoc din **Chicoşea** (sat pe Sohului, Galaţi). Şi pentru credinţă ne-am pus degetele”[194].

1902: „**Zărneşti**, sat în judeţul Covurlui, plasa Prutul, comuna Jorăşti, la 4 km spre nord de reședința

[193] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 95, p. 93

[194] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 88, p. 93

comunală. Numără, împreună cu grupuleţul Huleşti, 181 locuitori”[195].

ZASTAVNA

(Bucovina, Ucraina).

În **8 august 1629**, Ionaşco Grozăscul de Zastavna era martor la o tranzacţie funciară în Valeva.

1637: În 4 mai 1637, Onciul Iuraşcovici obţine uric pentru „jumătate de sat Zastavna, partea de jos… cu eleşteu şi cu moară pe pârâul satului”, cumpărată cu 500 taleri de argint, de la răzeşii Toader, fiul Gaşirei, nepot Maruşcinei, Ionaşco Catraş, fiul Anghelinei, Ştefan, fiul Nastasiei, de la nepoţii lui Vasilie şi sora lui Erina, copiii lui Toma, nepoţi Nastasiei, de la Ion, Simion şi Tofana, fii lui Gheorghie, fratele lui Toma Coifescu, de la Cornea, Platon şi Greaca, nepoţii Maricinii, toţi nepoţii Maruşcinei şi strănepoţii lui Şteful Isăcescul.

În iulie 1641, logofătul Gavrilaş Mateiaş cumpără, cu 120 taleri de argint, „din a patra parte de sat de Zastavna, a treia parte”, de la Toader Drăghici, ginerele lui Dumitraşco Costarga, şi de la copiii lui, Irina şi Vasilca.

1641: În 1644, Onciul Iuraşcovici, Dumitraşco din Zastavna, Iuraşco şi fratele său Nalivaicu, precum şi Grigorie Grozăvăscul, toţi din Zastavna, împart între ei părţile de moşie din Zastavna, Boianciuc şi Toutre, ju-

[195] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 785

mătate din Zastavna revenind fraţilor Iuraşco şi Nalivaicu, iar cealaltă jumătate, lui Grigorie Grozăvăscul. Şi tot în 1644, se aleg părţile de sat, Dumitraşco din Zastavna având, din jumătate de sat, a şasea parte, plus o moşioară de cumpărătură, din jumătate din sat, din a şasea parte, a treia parte, plus cumpărătura de la Andruşco, egală cu cealaltă cumpărătură.

1652: În 4 martie 1652, se împart moşiile răposatului Gavrilaş Mateiaş între copii lui, Ieremie, Ileana comisoaia şi Alexandra vorniceasa. „Partea lui Ierimie a fost… satul Zastavna, cu un heleşteu”.

1700: În 1700, Maria, fata Gafiţii, nepoata lui Onciul Iuraşcovici, şi ginerele ei, căpitanul Ştefan Străşca, convin cu Gavril Miclescul şi nepot, prin mamă, lui Onciul Iuraşcovici, ca „a şesa parte din jumătate de sat de Zastavna” să-i rămână lui Gavril Miclescul.

1704: În 7 august 1704, Ileana, văduva lui Iordachi Cantacuzino, vindea lui Constantin Turcul, pentru o datorie de 260 lei bătuţi a soţului ei, „jumătate de sat Zastavna…, care jumătate de sat ne-au lăsat părinţii noştri, anume Iordachi, fost mare vistiernic”.

1709: În 21 iunie 1709, fostul mare paharnic Gavril vindea, pentru 225 lui bani gata lui Constantin Turcul jumătatea lui de sat Zastavna, „care moşie mi-a dat-o răpousatul socrul mieu, Tudosie Dubău, lui însă i-a dăruit-i moaşa sa, Cârcoaia”.

1718: În 11 decembrie 1718, Mihai Racoviţă Vodă întărea Anitimiei, văduva lui Constantin Turcul, satul Zastavna, cumpărat de la Ileana Cantacuzino şi de la Gavrilaş Miclescul, cu 260 lei bătuţi.

1727: În 18 ianuarie 1727, Grigore Ghica Vodă porunceşte postelnicului Şerban Cantacuzino, staroste de

Cernăuţi, să cerceteze şi să judece cu dreptate faţă de conflictul ivit între Dumitraşco Calmuţchi şi Goeneşti „pentru nişte părţi de otcină din sat de Buenciuc şi din Toutri şi din Doroşiuţi şi din Zastavna şi Şişcăuţi”.

1731: În 31 iulie 1731, Grigore Ghica Vodă trimite pe starostele de Cernăuţi, Constantin Silion, să cerceteze conflictul dintre Sandul Nalivaico şi alţi răzeşi pentru părţi de moşii în „Tăutrea şi Boenciucul şi la Doroşăuţi şi Zăstavna”.

1772: Recensământul lui Rumeanţev[196], din 1772-1773, înregistrează la Zastavna, moşie a lui BAHMUŢCHI zet lui Gorei TURCULEŢ, „110 – toată suma caselor”, însemnând 3 popi, Chifa, Grigoraş şi Pricopie, 2 dascăli, Ştefan MAŢCOVSKI şi Toader, 1 marchitan, Pascal, 2 văduve, PELIMĂRIŞ şi PETROAI, 16 case pustii şi 86 birnici, şi anume: Vasili PRODAN vornic, Ion morar, Ivan LAZORIUC, Petre pânzar, Hrihor PAUC, Fedor pânzar, Vasili rus, Ştefan COVRIG, Hrihor COVRIG, Curilo ŞCARCO, Dumitru CULIŞER, Fedor PÂRZUC, Mihailo bejenar, Onofrei CIMPOEŞ, Timco ŞĂPCIUC, Mihailo PRISĂJNII, Iacob IAŢCO, Vasili pânzar, Alecsa PAIZUC, Fodor HOLODII, Pavlo HARILOVSKI, Echim HAVRILOVSKI, Hrihor LUCHIANIUC, Dumitru BUINOVSKI, Ostaf zet ego, Iurco JUCOVSKI, Vasili CHISĂLIŢĂ, Andrei RUDEI, Onofrei ZAPALANIUC, Semen CHISĂLIŢĂ, Vasili DRONIUC, Hrihor CHISĂLIŢĂ, Maftei CUCIURIVII, Alecsa CĂZACUL, Ivan IUSÂPENCO, Vasili LUCHIANCIUK, Vasili CUCERAVII, Ştefan zet ACSENTII, Mihailo ACSENTII, Andrieş IURIICIUK, Dumitraşco

[196] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 440

BĂRBIICIUK, Ostafi HOLII, Necolai sin IURII, Dumitru zet BĂRBĂCAR, Hrihor CUCIRAVII, Dumitru PREDOLOB, Semen zet MĂZĂRIŞ, Andrei HNIŞ, Hrihor CEPELI, Alecsa GOSPODAR, Ştefan HUŢULIAC, Alecsa HUŢULIAC, Ion CANTEMIR, Iacob CURILIAC, Gavril ŢURCAN, Hrihor nepot ŢURCAN, Ştefan IOSIPENCO, Dumitraş CHIRILUŞ, Ivan nepot HUŢULUI, Andrei ŢINEVSKI, Dănilă ŢINEVSKI, Iacob nepot HUŢULUI, Dumitru ŢINEVSKI, Necolai nepot HUŢULUI, Simion ARBURE, Dumitru HARAC, Petre ŢILIP, Simion zet CHIRILIUC, Ion PÂNTELEICIUK, Ion COLESNIC, Timco văcar, Mihălachi ŢURCAN, Andrieş CHIRILCIUC, Ion ŢURCAN, Toader ŢURCAN, Anton DĂMIAN, Iacob MARINIUK, Ursachi dejmar, Simion zet ego, Ion GEORGII, Petro PRIŞCO, Ion BRIŞCO, Ivan BORDIAN, Pilip rus, Iacob SFINTUN şi Fedor BOIKO. / În epoca Bucovinei istorice, Zastavna devine un important centru economic, datorită evreilor. Marcu şi Max Fischer aveau, la Zastavna, o fabrică de zahăr, o alta de băuturi alcoolice, o moară cu motor cu aburi. Hersch Weissglas şi fiul său, Siegmund Weissglas, stăpâneau întinse moşii în Zastavna şi în Vilauce, moştenite, ulterior, de Nora Gutherz. Alţi evrei din Zastavna, cu mari proprietăţi funciare au fost Mordko Korn, proprietar în Şipeniţ şi în Dracineţ, Janku Fisher, Bernhard Korn, Leon Korn, Simche Bartfeld, Aron Hager şi Mendl Jekeles.

1786: Din 1786, la Zastavna funcţiona o şcoală moldovenească trivială, cu 6 clase[197].

1838: În lista elevilor care au absolvit Academia cezaro-crăiască de Inginerie Militară din Viena, se află şi

---

[197] SCHEMATISMUS DER BUKOWINAER, Czernowitz, 1843 p. 32, 1876 p. 85, 1907 p. 92

ofiţeri-ingineri austrieci născuţi în Bucovina. Printre ei, şi armeanul „**Johann von Wartereseiewicz**, născut în 1 septembrie 1828, la Zastavna, în Bucovina. Tatăl este mare proprietar de pământ (armean). A absolvit în 22 septembrie 1845, când a fost repartizat, cu grad de locotenent, în Regimentul Nr. 10 Husari Preuszen. A renunţat la cariera militară şi la gradul de locotenent în 1846”[198].

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea raionului Coţman – **Zastavna** (judecătorie de district), Babin cu Ştefanovca, Boianciuc, Borăuţi, Brodok, Czarnypotok, Cincău, Doroşăuţi, Horoşăuţi, Iurcăuţi, Cadobeşti, Kiseleu, Krisciatek, Cuciur-mic, Culeuţi, Mitcău, Mosoriuca, Ocna, Onut, Pohorlăuţi, Prilipce cu Luca, Repujineţ, Samuşin, Teutri, Vasileu, Verbăuţi, Verenceanca, Zwiniec cu Koetriszöwka”[199].

1898: Biserica Sfântului Nicolai din Zastavna a fost construită în 1898, pe locul unei bisericuţe vechi, care avea, în 1843, 1.767 enoriaşi, dar fără paroh, postul fiind vacant, patron bisericesc fiind Wartan WARTARASIEWICZ. În 1876, patron bisericesc era Severin de WARTARASIEWICZ, păstor celor 2.726 enoriaşi fiindu-le parohul Titus TOMIUC. În 1907, patroni bisericeşti erau evreii Mortko KORN şi Hersch WEISSGLAS, paroh fiind Cornel NICOROVICI, născut în 1838, preot din

---

[198] Gatti, Friedrich, *Geschichte der k. k. Ingenieur- und k. k. Genie-Akademie / 1717-1869,* Wien 1901

[199] *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich,* Wien 1869. pp. 158-161

1863, paroh din 1865, iar cantor, din 1904, Mihail DZIUBEK, născut în 1880.

1899: „**Numiri**, în ceea ce privește **judecătorii regionali**: Cu privire la judecătorii regionali în calitate de judecător de district: Julian Curkowski, din Sadagura, în Zastavna”[200].

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zastavna**, târguleţ, aşezat, în masă compactă, între 3 iazuri, alimentate d e pârâul Verbovschi. Suprafaţa: 19,15 kmp; populaţia: 4.000 locuitori, de naţionalitate aproape exclusiv ruteană; sunt şi puţini germani, poloni şi izraeliţi; religia, în majoritate, greco-orientală. Este străbătut de şoseaua districtuală Cuciur Mic – Zaleszczyk, din care se bifurcă, puţin mai la nord, o altă şosea, aşa numită Zastavna – Toutri. E reşedinţa unei judecătorii şi percepţii de ocol; are un oficiu poştal; o şcoală populară, cu 4 clase, care purta numele de „Moldovenească”, fondată pe la 1786, pe când localitatea era centru de district. Are o biserică greco-orientală parohială, cu hramul „Sfântul Nicolae”, una romano-catolică şi alta greco-catolică. La 1776, era sat aparţiitor camăraşului Mihalachi Begnischi. Încă pe la 1766, această localitate a fost invadată de refugiaţi galiţieni, care au cotropit, pe cât se pare, populaţia băştinaşă de acolo. La 1739, a staţionat aci generalul rus Münich, cu armata sa, trecând în expediţie spre Moldova şi făcînd rechiziţiuni împilătoare prin întreaga regiune. Se găseşte aci o mare fabrică de spirt. Populaţia se ocupă cu agricultura, prăsila de vite, pescăria şi, în parte, cu negoţul, având şi începuturi de industrie casnică. Posedă 3.206 hectare pământ arabil, 207 hectare

---

[200] *Verordnungsblatt des k. k. Justizministeriums*, XV. Jahrgang 1899, Wien 1899, pp. 255, 256

fânaţuri, 30 hectare grădini, 1 hectar 50 ari vii, 58 hectare imaşuri, 13 hectare poieni, 134 hectare heleşteie, bălţi, mlaştini. Se găsesc 256 cai, 570 vite cornute, 198 oi, 181 porci, 65 stupi. / **Zastavna, moşie**, cu administraţie particulară, districtul Coţman. Suprafaţa: 18,42 kmp; populaţia: 263 locuitori, poloni, ruteni şi izraeliţi; rutenii sunt parte gr. or., parte gr. cat. Pe lângă moşia Zastavna propriu-zisă, cuprinde şi târlele: Persoliwka, Równina, Sapigora, Serednyj Tik”[201].

1914-1918: „**Dumitru a lui Vasile Dronec**, născut în **Zastavna**, la 1 iunie 1877, a plecat la război şi, ajungând în captivitate la moscali, să fi murit într-un spital din Portova, Rusia, în anul 1916. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează, la cererea Mariei Dronec, procedura pentru declararea morţii celui dispărut”[202]; „**Maria a lui Vasili Michailiuc**, născută în **Zastavna**, la 30 martie 1909 stil nou, să fi murit în luna lui martie 1915, în Zastavna, după cum afirmă martorii. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează, la cererea lui Ştefan Michailiuc, procedura pentru declararea morţii celui dispărut”[203]; „**Vasile a lui Mihai Isopescu**, născut în **Zastavna**, la 31 august 1888, înrolat, la 1 august 1914, în armata austriacă, şi lipseşte, din ziua plecării sale, în august 1914, orice o ştire despre el. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează, la cererea soţiei sale, Maria Isopescu, proce-

---

[201] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 247

[202] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 18, Cernăuţi, 15 iunie nou 1921, pp. 232-240

[203] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 13, Cernăuţi 15 aprilie nou 1921, pp. 157-161

dura pentru declararea morţii celui dispărut"[204]; „**Ioan a lui Vasile Paziuc**, născut în **Zastavna**, la 27 februarie 1880, a plecat, în 1 august 1914, la război şi ar fi căzut în luptele de la Bolovce, Galiţia, la un atac cu baioneta, în toamna anului 1914. Până în prezent n-a sosit nici o ştire despre el. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează, la cererea Alexandrei Paziuc, procedura pentru declararea morţii celui dispărut; **Ioan a lui Vasile Barabaşciuc**, născut în **Zastavna**, la 9 septembrie 1885, a plecat, în 1 august 1914, şi ar fi căzut în lupta de la Nicolaico, Galiţia, în toamna anului 1914, în luna septembrie, lipsind, până în prezent, orice ştire despre el. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează, la cererea Mariţei Barabaşciuc, procedura pentru declararea morţii celui dispărut"[205].

1919, septembrie 10: Decretul de confirmare a autorităţilor judecătoreşti. Începând cu 1 septembrie 1919, se confirmă „la autorităţile judecătoreşti din Bucovina, următoarele persoane[206]: La judecătoria Zastavna – **Smereczynski Vladimir**, judecător cu rangul IX; **Ţimpău Mihail**, judecător de district la tribunalul Suceava, consilier conducător de judecătorie cu rangul VII; **Drach Friedrich**, judecător de district la judecătoria Gura-Homorului, consilier cu rangul VII; **Goldschlag Maximilian**, ascultant[207] la tribunalul Suceava, judecător cu

---

[204] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 9, Cernăuţi 15 martie nou 1921, pp. 98-105

[205] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 10, Cernăuţi 22 martie nou 1921, pp. 112-117

[206] *Monitorul Bucovinei*, Anul 1919, Cernăuţi, în 10 Septembrie nou, Fascicula 63, pp. 1-4

[207] În textele anterioare, „ascultant" este trecut „auscultant", dovadă a cunoaşterii precare a limbii române de către „unioniştii" bucovineni

rangul IX; **Dr. Kwiatkowski Iosif**, ascultant la tribunalul Cernăuţi, judecător cu rangul IX; **Wihard Franz**, judecător la judecătoria Zastavna, judecător de district cu rangul VIII. Sunt transferaţi la Judecătoria Cernăuţi **Iosefovicz Kajetan**, pretor la judecătoria Zastavna, consilier de tribunal cu rangul VII, iar la Judecătoria Sadagura, **Dr. Rubel Iacob**, judecător la judecătoria Zastavna, pretor cu rangul VIII.

1919: Comisiunea agrară de ocol Zastavna: **/** Preşedinte: **Mihail Ţimpău**, consilier de tribunal şi şef al ocolului judecătoresc, Zastavna. / Locţiitor: **Vladimir Smerecinschi**, judecător, Zastavna. / Reprezentantul Administraţiei: **Vladimir Iliuţ, prefect, Zastavna**. / Locţiitor: **Ion Rapf**, concepist, Zastavna. / Reprezentantul Băncii regionale: **Leon Onciul**, agricultor, Cuciurul Mic. / Locţiitor: **Petre Zeman**, agricultor, Horoşăuţi. / Expert agricol: **Gheorghe Dracinschi**, învăţător, Tăuteni. / Locţiitor: **Onufrei Mihaiciuc**, agricultor, Vadu-Nistrului. / Reprezentantul proprietarilor expropriaţi: **Mihail Romaşcan**, proprietar, Pohorlăuţi. / Locţiitor: **Julian Balasinovici**, proprietar mare, Zastavna. / Inginer hotarnic: **Josef Stadler**, inginer hotarnic superior, Zastavna. / Locţiitor: **Vinzenz Eckel**, inginer, Cernăuţi. / Reprezentanţi al ţăranilor: **Dumitraş Semeniuc**, agricultor, Zastavna; **Dumitru Onofrei Ostapovici**, agricultor, Zastavna. / Locţiitori: **Mihai Jon Cabiuc**, agricultor, Zastavna; **Jurchif Tvardovschi**, agricultor, Zastavna[208].

1919: Prin deciziunea ministerială nr. 1593/1919, semnată, în numele lui Ion Nistor, de Iorgu Toma, erau numiţi în „Comisiunea de apel pentru evaluarea taxei de

[208] *Monitorul Bucovinei*, Fascicola 73, 13 octombrie nou 1919, pp. 1-8

cărşmărit” pe anul în curs numai cârciumarii renumiţi ai Bucovinei. În districtul Zastavna, cârciumarii **Süssie Fischer** şi **Isidor Linker** din Zastavna şi **Munisch Wacher** din Cincău contribuiau la sporirea dragostei pentru România Mare, având de partea lor, în acest avânt fără de asemuire, pe primarul din Cuciurul-Mic Jacov Burda, pe comisarul gărzii financiare Carol Swoboda, pe secretarul districtual Xaver Botuszanski, pe administratorul de percepţie Emil Schneider şi pe primarul din Vasilău Julian Balasinowicz[209].

1943: Prin ordinul „Nr. 63.175 din 20 martie 1944, se înaintează 1a gradul II în învăţământul primar, pe ziua de 1 septembrie 1943, următorii învăţători şi învăţătoare, care au reuşit la examenele de înaintare la gradul II, din sesiunea August 1943, la Centrul Cernăuţi, cu notele arătate în dreptul fiecăruia[210]: Bobeanu Olimpia, comuna **Zastavna**, judeţul Cernăuţi, media 8,37”.

ZĂTONUL

(lângă Şindilari, Vrancea).

1774, iunie 26: Satul **Zătonul**, ţinutul Putnii, ocolul Milcovului de Jos, după recensământul lui Rumeanţev[211], avea **toată suma caselor 13**. Scădere rufeturi 10: 2 popi, 1 nevolnic, 7 slujitori. Rămân birnici 3. / **Birnici**:

---

[209] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 69, Cernăuţi, în 3 octombrie nou 1919, pp. 1-3

[210] *Monitorul Oficial*, Nr. 72, 25 martie 1944, pp. 2612 şi urm.

[211] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, pp. 332, 333

Gheorghe fiul lui Șerban / Cârste, muntean / Grigore Belivacă. // **Rufeturi:** Apostol Ciocârlan, slujitor / Ion Pascul, slujitor / Enache cumnat lui, slujitor / Gheorghiță Belivacă, slujitor / Ion, ungurian, slujitor / Radul, muntean, slujitor / Ivan, blănar, slujitor / Popa Ioniță / Diaconul Gheorghiță / Șerban frate lui Albul, nevolnic.

ZĂVĂDENI

(sat, raionul Hotin, Ucraina).

1632, martie 1: Zapisul fiilor lui Simion Jorea, Ionaşco, Gheorghe şi Grăpina, şi al nepoatei lor Safta, care îşi împart moşiile moştenite după „părinţii noştri Simion Jorea şi maica noastră Anna Joroae”. „Deci s-au venit în partea lui Ionaşco Jorea jumătate de **Ruptură** (azi Izvoare, comuna Bahna, Neamţ) în ţinutul Neamţului, a patra parte de **Seliştea** (azi Slobozia-Silişcani, comuna Mihălăşeni, Botoşani), în ţinutul Hotinului, jumătate din a patra parte de **Măndăcăuţi** (Mendicăuţi, comună în raionul Hotin, Ucraina) de acolo şi a patra parte de Onut (scris „Unotu”) în ţinutul Cernăuţilor”; / „Iar lui Gheorghie Jora s-au venit jumătate de **Costeşti** (comuna Duruitoarea, raionul Râşcani, Moldova) în ţinutul Hotinului şi jumătate din a patra parte de Măndăcăuţi de acolo şi a patra parte din Onut, în ţinutul Cernăuţilor, şi a patra parte din **Creceşti** (azi Chirceşti, comuna Micleşti, Vaslui) şi jumătate e **Ruseni** (sat, Vaslui), în ţinutul Vasluiului”; / „Iar surorii noastre, Grăpinei, s-au venit jumătate de sat **Zubriceni** (azi Zăbriceni,

comună în raionul Edinița, Moldova), în ținutul Hotinului, și jumătate de **Pârceleni**, de acolo, și a patra parte de **Zăvădeni** (sat, raionul Hotin, Ucraina) și o falce și un fârtai de vie în **Cotnar**; / Iar nepoatei noastre, Saftei, fetei Nastasiei, surorii noastre, s-au venit jumătate de sat **Porceleni** (Onești, fost Porciuleanca, comuna Zăbriceni, raionul Edinița, Moldova), în ținutul Hotinului, jumătate de Zăvodeni de acolo și a patra parte de Zăvedeni, iarăși de acolo, și două fălci de vie la Cotnar. Însă cea moară din jos de **Pojogeni** (raionul Edinița, Moldova) să fie în două Grăpina cu Safta. Și dintr-acele heleșteie să le fie după părți"[212].

ZĂVĂDENI

(Zăvădinele sau Zăvadini, pe Răut, în Alexandreni, raionul Lazovsk, Moldova).

1570: Întărit de Bogdan (Lăpușneanu) voievod Ciorcei, fata lui Toader Fierăi, jupâneasa lui Danciul postelnic, care primește ispisoace pentru „ale ei drepte ocini și cumpărături ale tatălui ei Toader Ferăi… un loc în pustietate pe Botna cea mare, pe de ceea parte de Botna, pe din jos de Batog, în gura văii Colonului, ce se numește la Giurge Grecul, partea cea din mijloc, cu heleștee și cu moi pe Botna, cumpărată de la Dumitru, drept 250 zloți tătărești. Așjderi, din o a treia parte, o jumătate din partea cea de pe Udrina, partea cea din jos,

[212] AȘSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, București 1971, doc. 10, pp. 9, 10

cu parte din heleşteu şi din moară, cumpărată de la Giurge Grecul, fratele lui Dumitru, drept 150 zloţi tătăreşti. / Şi iarăşi i-am întărit o selişte sub Carahecul lui Mavrodin, pe Dobruşa, în ţinutul Sorocii, anume **Chipialca** (lângă Soroca, raionul Rezina, Moldova), la fântâna Niţăi, între **Dobruşa** (sub Caraghine, ţinutul Soroca, raionul Rezina, Moldova) şi între **Răspopeni** (ţinutul Soroca, raionul Rezina, Moldova, cumpărată de la Elisafta, nepoata dumisale, drept 360 zloţi tătăreşti, din drese ce a avut străbunul ei Mihail Dorohonstchi… / un loc din pustietate, pe Ciuluc, unde cade Urâta în Ciuluc, pe amândouă părţile Ciulucului, ce se numeşte acel los după satul **Urâtei**… / două locuri în pustietate, din sus de acel loc, pe acelaşi Ciuluc, în gura Cohanei, unde se numeşte **Curcubete**, ce sunt pe a,ândouă părţile Ciulucului… / şi iarăşi alt loc, unde se numeşte **seliştea lui Ivaşco**, până unde loveşte în drum… / un loc din pustietate, în ţinutul Sorocii, din sus de movila Hecii, de ceea parte de Urâta, şi satele **Zăvădinele** (Zăvadini, pe Răut, în Alexandreni, raionul Lazovsk, Moldova)… un loc în pustietate după **satul lui Ursul**, ce se numeşte acum **la Giurge**”[213].

1588, august 20: Întărit de Petru (Şchiopul) voievod hatmanului Andrei Ghetman, pârcălab de Suceava, care primeşte danie şi miluire domnească „un sat, anume **Zovadinele** (Zăvădeni, ocolul scutăriei domneşti pe Răut, inclus în Alexandreni, raionul Lazovsk[214], Moldova), ce-i în ţinutul Sorocii, pe apa Răutului şi cu loc de moară pe apa Răutului, care a fost drept domnesc… / Iar într-

---

[213] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IX, Iaşi 1914, pp. 41-43

[214] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 285

aceasta s-au sculat unele sate, anume **Budăeşti** (pe Răut, lângă Alexandreni, raionul Bălţi[215], Moldova) şi **Heciul** (pe Răut, în hotar cu Zăvădeni, raionul Lazovsk[216], Moldova), şi alte sate ce sunt în jurul **Zăvădenilor** şi s-au tânguit şi-au cerut loru-şi hotarnic pe Danciul fost pârcălab, ca să hotărască lor dinspre satul **Zăvadine**, însă cum le-a hotărât Danciul nu s-au mulţumit, ci au cerut alt hotarnic, pe Cohană spătar… care a strâns oameni buni şi a început a hotărî şi a pune stâlpi; / întâiul hotar se începe în movila cea mare, mai sus de Cheldea; de acolo, alt stâlp, mai în jos de fântâna Bobenilor, în pisc, şi alt stâlp în movila Bobenilor, în vârful Aluneilor; de acolo, alt stâlp, unde se întâlnește hotarul satului Zăvădinilor cu hotarul **satului lui Belici vatag** (Beliceni, raionul Lazovsk[217], Moldova), în vârful Sângereilor; de acolo, drept în jos, unde se unesc văile ce vin din țarina Bobeanilor, dinspre Soloneț, iar de acolo la movila unde este vârful Odăilor, dinspre Soloneț; iar de acolo, peste valea Niceștilor, în pisc, iar de acolo, în vârful rediului Florii, în marginea drumului ce merge la deal; iar de acolo, drept în vârful dealului, la obârșia Bârsanei, iar de acolo, drept în movila lui Ivașcu, ce-i în vârful Vârtopului, iar de acolo, stâlp în marginea salului **Schindireștilor** (pe Răut, lângă Zavedeni, raionul Lazovsk[218], Moldova), iar de acolo, la gura Coboltei, dinspre alte laturi, pe unde din veac a îm-

---

[215] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 45
[216] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 120
[217] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 30
[218] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 226

blat. / Iar satul **Budăeştii** nu s-a ţinut nici cu acest hotar, ci iarăși a venit cu pâră înaintea noastră. / Deci noi am cercetat din nou de rândul celui sat **Zăvădeni** și de hotarul lui, pe unde a ținut; deci astfel am aflat cum acel sat Zavadinile a fost **scutărie domnească, făcută de Alexandru (Lăpuşneanu) voievod**; și atunci când a stat acolo scutărie, s-au fost risipit toate satele, câte au fost pe Răut și pe îmbe laturile Răutului, până la **Nemțeni** (pe Răut, lângă Zăvedeni, la gura Căinari, raionul Floreşti[219], Moldova), și a fost hotarul salului Zăvădinilor valea până la Nemțeni și până la gura Căinarului, iar din sus, cât a putut cuprinde, căci mai în sus de Zăvadini a fost loc pustiu. Iar celor sale, ce s-au fost risipit, Alexandru Vodă le-a fost dat loc pentru loc, și le-a dat, pentru satul **Ileceștii**, **Visterniceni**, și pentru satul **Joldeștii**, tot în Visterniceni (pe Răut, lângă Gura Camenca, raionul Floreşti[220], Moldova) iar pentru **Prajilele** (Prajila), satul **Goeneștii** (pe Răut, raionul Floreşti[221], Moldova) pe Răut, iar pentru **Coluneștii** (pe Răut, lângă Zăvedeni, raionul Lazovsk[222], Moldova), salul **Bursuceanii** (pe Căinari, raionul Floreşti[223], Moldova), iar pentru **Drojdiești** (pe Răut, lângă

---

[219] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 175
[220] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 278
[221] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 112
[222] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 65
[223] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 47

Alexandreni, raionul Lazovsk[224], Moldova) datu-le-a lor între Trifan și între Miron, ce-s pe Căinar; iar pentru Nemțeni datu-le-a în fata Coziilor și mai sus de Coșciug, iar pentru **Mărculești** (pe Răut, raionul Floreşti[225], Moldova)**,** alți Mărculești pe Camănca, iar pentru **Prideani** (pe Răut, lângă gura Căinari, raionul Floreşti[226], Moldova) datu-le-a lor în jos **Hărceni** pe Răut, iar pentru **Begeni** (Bejeni pe Răut, lângă Alexandreni, raionul Bălţi[227], Moldova) alți Begeni, ce-s pe Căinar, iar pentru **Căinărești** dat-a lor în jos de gura Bololei, unde se numește la **Știuca**; iar pentru **Putinești** dat-a lor, în jos de gura Bursucilor, și mai sus de Bursuceani; iar pentru satul **Budăeștii** și **Țipliceștii** și **Puiceștii** și **Vădurenii** și unde se numește la Oprea, acele sale n-au fost din veac, ci s-au așezat după moartea lui Alexandru (Lăpuşneanu) vodă și după Bogdan voievod, și după risipirea scutăriei. Iar cele sale de mai sus scrise, cât timp a stat acolo scutărie, așezată în acele sate, toate s-au mutat pe unde le-a fost dat lor; iar după Alexandru voievod fost-a mult amestec pe toată țara noastră; și în acel amestec, toate acele de mai sus scrise sate cu jelanie s-au întors fiecare la ale sale locuri, şi le-au fost ţiituri, moșii şi danii; şi le-a fost dat lor Alexandru vodă. / Pentru aceea, domnia mea, văzând atâta jelanie a lor, iarăși am luat acele sate, care sunt scrise mai sus, toate și am miluit domnia mea cu acele

---

224 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 89

225 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 157

226 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 202

227 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 30

sate iarăși pe hatmanul Andrei Ghetman și pârcălab Sucevei, pentru a lui slujbă ce a slujit domniei mele, și țării domniei mele, când au venit acei tâlhari cazaci asupra domniei mele și asupra țării domniei mele; alta pentru că a dat domniei mele și 55.000 aspri, în treaba și în sarcina țării domniei mele”[228].

1766, iunie 9: Întărit de Grigore Alexandru Ghica voievod lui Sandu, Costachi şi Iordachi, feciorii lui Panaite, neguţător din Iaşi, la schimb pentru un loc în Iaşi, de care avea nevoie mănăstirea Golăii, şi cărora le dă „între ţinutul Şaşului şi ţinutul Sorocii, pe Răut, o moşie ce se numeşte **Bălţile**, care fiind domnească şi pustie, şi nefiind dată nimănui, s-a luat sub stăpânirea domniei”, care trimite hotarnici pe Iordachie logofăt şi pe medelnicerul Ioniţă Pilipoţchi „să aleagă şi să hotărască moşia aceasta… şi arată că au aflat că această moşie se hotărăşte şi merge alături cu moşia lui Gheorghe Carp, mare căpitan de Ropce, ce ce numeşte **Zăvădinele**, care şi aceasta a fost moşie domnească, dată danie de răposatul Petru voievod, din veleat 7096 (1588), august 20, hatmanului Andrei”, apoi, adunând martori (Postolache Cărste, Apostol Porcos, Timofte Hărbul din **Heci**, Ion Negre, Gheorghe Harbuz, Toader Uzun, Petre Topal, Toader Cioban, Vasile Hriţco, Grigoral Frunză, Vasile Deliul, Ion Moroşan şi Ion Rotar), „pe aceştia întrebându-i pentru moşia Bălţile, cum o ştiu toţi, au răspuns că, de când sunt ei trăitori şi aşezaţi cu şederea pe acea parte de loc, de aproape 40 ani, aşa au apucat şi ştiu, că moşia Bălţile tot domnească s-a numit şi nu a avut nici o parte boierească, nici răzăşească, şi că o stăpâneau tătarii, care o păşteau cu

---

228 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IX, Iaşi 1914, pp. 46-55

oile şi hergheliile lor, până acum, în vremea domniei mele, ce am dezrădăcinat tătarii şi s-au gonit din ţară. / Şi cercetând numiţii hotarnici întâi hotarele moșiei **Zăvădenilor**, pe din jos, alături cu moşia **Bălțile**, cu preotul și cu toți oamenii de mai sus arătați, le-au aflat toate deplin, după cum sunt arătate la hotarnica lui Carp, care vin către răsărit și către amiazăzi. / După aceea, au cercetat și de către miazănoapte, și iarăși au aflat piatră hotar, de unde au început a hotărî, punând stâlp de piatră într-o movilă din sus de gura Copăciancăi, dinspre apus și dinspre ținutul Iașului. Și de acolo, asupra Răutului, spre răsărit, și în muchia dealului Răutului, deasupra Strâmbului, între două movilițe, s-a pus iarăși piatră hotar, lângă drumul ce merge la Hotin. / Și de acolo, peste Răut, în șes lângă o movilă, unde au aflat piatra veche a hotarului dinspre partea Sorocii, și de acolo, drept spre răsărit, într-un podiș din sus de o movilă mare, s-a pus iarăși piatră hotar, în podișul din mijloc, deasupra drumului ce merge la Movilău, pe valea Flămânzii. / Și de acolo, drept peste vale, tot asupra răsăritului, în muchia dealului dinspre răsărit, alături cu Zăvădinele, iarăși au pus piatră hotar, chiotoarea, într-o moviliţă. De acolo, drept muchia dealului în jos, până în dreptul unei movile mari, au pus piatră hotar într-o movilă mică, dinspre răsărit. / De acolo, la vale, spre Răut, unde iarăși au pus piatră hotar într-o moviliţă de la deal de drumul Sorocii, alături cu altă movilă. / De acolo, peste Răut, dinspre ținutul Iașului, la deal, până într-o piatră veche hotar, ce au aflat într-un pisc, din jos de movila Bobeanului, după cum adevereşte hotarnica lui Carp, și de acolo, muchia dealului, la o movilă ce să numește a Bobeanului, iarăși au aflat piatra veche hotar, căzută la pământ, deasupra unor

alunei. / Și de acolo, tot pe deal în jos, până într-alt hotar vechi, în fundul Soloneţului, unde se împreună cu hotarul Zăvedinilor, cu hotarul satului lui Bilici vatav, deasupra Sângereilor, unde se întorc hotarele moșiilor lor spre răsărit, fiind piatra cheutoare moșiei Zavedinilor și a lui Hărbu și a lui Bilici vatav, și moșiei domnești, de acolo, podișul spre amiazăzi, până în muchia dealului, și din muchia dealului, peste hârtoape, până într-altă piatră hotar vechi, a lui Bilici vatav, ce scrie într-însa că este a sa, după cum s-a pomenit mai sus, care piatră este deasupra a trei rediuri, lângă un drum vechi, și de acolo au purces spre amiazăzi, peste Fundurile Ciulucurilor, pe din jos de acele rediuri, până la mijlocul unui podiș și au pus piatră hotar, și de acolo, tot înainte, asupra unei movile mari, deasupra bulucului celui mare, peste niște văi, și iarăși au pus piatră hotar într-o costișă, în fața dinspre răsărit, din sus de o movilă mare, ce este în muchia dealului din sus de movilă, și între hotar sunt niște ponoare, fiind piatra aceasta pusă din jos de niște ulmi; / de acolo se întoarce hotarul în sus, asupra apusului, până unde se întâlnește în capete cu alte moșii. / Cu aceste semne, au încheiat tot hotarul moșiei Bălților domnești, de către toate moșiile de primprejur, și, după porunca ce-au avut de la domnia mea, ca să măsoare moșia aceasta în curmeziș, după cum este obiceiul, au făcut stânjen de opt palme domnești, și după stânjen, au făcut funie odgon de 25 de stânjeni, cu care, măsurând moșia aceasta în curmeziș, s-au aflat 228 de odgoane, care fac stânjeni 6.450, iar în lung, până unde se întâlnește cu alte moșii. / Această moșie, după cum s-a hotărât, pe arătarea semnelor, din tot hotarul jumătate de moșie, parte dinspre apus, cu jumătate din apa Răutului, partea dinspre ținutul Iașului, care vine

dinspre apus, până unde se întâlnește în capete cu alte moșii, de către domnia mea s-a dat danie și dăruire Sandului, feciorul lui Panaite neguțător, și m-am miluit, pentru locul ce s-a luat în Iaşi, mai dând Sandului şi 150 lei, bani gata la făcutul dughenelor ce sunt să se facă pe acel loc, care ieste afierosit spitalului sfântului Spiridon. / Iar cealaltă jumătate de moșie, în lungul moșiei Zăvedinilor, ce este a lui Gheorghe Carp, de către domnia mea s-a dat sfintei mănăstiri a Sfântului Spiridon, ca să-i fie danie și miluire, deosebit de alte mile ce a făcut domnie mea cu această sfântă mănăstirea mai dinainte. Și fiindcă această moșie are pe dânsa și iaz, care vine o parte pe jumătate de moșie, ce s-a dat Sandului, și altă parte iarăși pe jumătate de moșie, ce s-a dat mănăstirii, acest iaz, când vor vrea ca să-l iezească, să prindă ruptura la cheltuiala iazului, cât Sandul Panaite, cât mănăstirea, tot într-un chip să dea, iar nu unul mai mult și altul mai puțin, cum și venitul iazului ce va ieși din pește și din raci, vor împărți iarăși în două, adică un ban unul, un ban altul, și la toate, precum arată în sus, va urma atât Sandul Panaite, cât și mănăstirea. / Drept aceea, prin domnescul hrisov al domnii mele hotărâm și dăm dintr-această moșie Bălțile, ce este domnească, pe jumătate după cum s-a arătat mai sus, să aibă a o stăpâni Sandul Panaite cu tot neamul său, cu jumătate de iaz, pe semnele ce sunt arătate. / Asemene și sfânta mănăstire va stăpâni cealaltă jumătate de moșie, cu jumătate de iaz, după cum i s-au dat de la domnia mea”[229].

[229] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IX, Iaşi 1914, pp. 260-266

ZĂVOIANI

(ţinutul Adjud, Bacău).

1578, iulie 12: Întărit de Petru voievod diacului Ştefan, care cumpără, cu 200 zloţi tătăreşti, de la Ursu, Odochia şi Chelsia, feciorii Salomiei, nepoţii lui Florea, strănepoţi Marenei, „din dresele de împărţeală ce a avut străbuna lor Marena de la tânărul Ştefan voievod, din jumătate de sat **Zăvoiani**, din partea de sus, jumătate, şi cu moară”, de la Gorghi, Toader, Nastasia, Voica şi Anuşca, feciorii Costei, nepoţi lui Micotă, strănepoţi tij (la fel) Marenei, cu 340 de zloţi tătăreşti, „jumătate de sat din Zăvoiani, din partea cea din sus, jumătate, a treia parte”, iar de la Crăstina, fata lui Sacotă, nepoată tij Marenei, cu 240 zloţi, „din jumătate de sat, a doua parte”[230].

1634, decembrie 7: Zapisul popii Apostolache, fecior Cozmei lui Staico, şi al surorii lui Catrina, prin care mărturisesc că au vândut „moşia noastră din sat din **Conţeşti** (comuna Sascut-Sat, Bacău)… ce ne-a fost moşie dreaptă de la moşul nostru, de la Cozma Staico, lui Chiriac ce a fost pitar, drept 12 zloţi de argint… Şi la tocmeală au fost popa Tofan şi popa Andronic din **Zăvoiani** (ţinutul Adjud, Bacău), Lazor Fărmachie, Gligorie Ioniţă, Ilie şi Grigorie ginerele lui Grajdu”[231].

---

[230] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XIX, Iaşi 1927, pp. 111, 112

[231] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXII, Bucureşti 1974, doc. 289, pp. 327, 328

ZĂZINCA

(pe Stemnic, lângă Vaslui, Vaslui).

1774, iulie 5: Satul **Zăzinca**, ţinutul Vasluiului, ocolul Stemnicului, după recensământul lui Rumeanţev[232], avea următorii: **Călărași:** Petre Buhuș / Ion Arsăni / Ioniță Buhuș. // **Birnici:** Gavril fiul aprodului.

ZBERENI

(sat pe Cârjoaia, comuna Cotnari, Iaşi).

1624, martie 15: Întărit de Radul Mihnea voievod fraţilor Gheorghe şi Iuraşco Başotă, care primesc uric pentru „dreptele lor ocini… ce ei au avut de la Ştefan Tomşa voievod, două silişti, anume **Tătărenii** (comuna Tătăreni, Iaşi), ce este în ţinutul Hârlău, pe pârâul Miletin, care acel sat a fost drept domnesc, ascultător de ocolul Şipotelor, şi satul **Zberenii** (sat pe Cârjoaia, Iaşi), ce este pe pârâul Cârjoaia, iarăşi în acel ţinut, care acel

[232] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 230

sat a fost drept domnesc, ascultător de ocolul târgului Hârlău”[233].

1638, aprilie 1: Zapisul lui Iuraşco visternicel, Ştefan pitărelul, Văsiian Nemţanul, Arsenie vătămanul şi Lazăr de **Porceşti** (Moldoveni, comuna Moldoveni, Neamţ), Pătraşco Ciogolea de **Ionăşeşti** (comuna Mirceşti, Iaşi), Gheorghe Boţul de **Dolheşti** (comuna Pipirig, Neamţ), Anton din **Zbiereni** (Zbereni, comuna Cotnari, Iaşi), Istratie Hurjui ot **Şerbeşti** (azi Ştefan cel Mare, Neamţ) şi Căzan ot **Tupilaţi** (comuna Tupilaţi, Neamţ), în care mărturisesc „cum au venit înaintea noastră Bosie Capotă, feciorul Măricăi, pentru o parte de ocină a lui, ce-a fost pusă zălog la Ion Curea din **Porceşti**, drept 14 taleri bătuţi. Dintr-aceşti bani, a întors Bosie lui Ion Ciurea 7 taleri bătuţi, iar 7 taleri n-a vrut să-i dea, ci a venit Toma stolnicul cel mare şi i-a dat 7 taleri bătuţi în mână lui Ion Ciurea, pentru că a mai avut o cumpărătură bătrână Gheorghe Başotă vistiernicul şi cu Iuraşco Başotă hatmanul de la Bosie Capotă”[234].

1902: „**Zbiereni**, sat în judeţul Iaşi, plasa Bahluiul, cu o populaţie de 302 suflete. / **Zbiereni**, sat în partea de nord-vest a comunei. Băiceni, plasa Bahluiul, judeţul. Iaşi, situat pe valea cu acelaş nume, înconjurat, din toate pările, cu dealuri, acoperite cu păduri, având în partea de sud pârâul Cârjoaia, iar în partea de nod, pârâul Valea Racului. Are o suprafaţă de 243 hectare, cu o populaţie de

[233] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 172, pp. 223, 224

[234] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 303, pp. 302, 303

171 locuitori; o biserică de lemn, numită Mitocul, pentru că a fost schit de călugări”[235].

ZBEREŞTI

(satul Zbereşti, Bacău).

1625, august 24: „Adică eu, Pătraşcu Başotă, al doilea logofăt, şi eu, Gheorghie Başotă, al doilea vistiernic, mărturisim noi cu mare credinţă, la mâna dumisale lui Pană vistiernic, că, trimiţându-ne cu cinstită carte a măriei sale, lui vodă, de i-am hotărât dumisale, lui Pană vistiernic, nişte părţi de moşie din **Mogăşăşti** (inclus în Costişa, Neamţ) de la ţinutul Neamţului, care le-a cumpărat Pană vistiernicul cu un zapis de la Zaharie şi fraţii lui, Irimie, şi Simion, şi Condre şi sora lor Tudora, toţi nepoţi Danciului din Mogoşăşti, ce au vândut, din jumătate de sat, a patra parte, ce s-au chemat partea Mânzăştilor, care le-a plătit Pană vistiernic cu 80 de taleri bătuţi. / Şi alt zapis, de la Macsâm, fecior Andriicăi Creţului, şi Gavril, cu fraţii lui, Ştifan şi Bejan, feciorii Măriei, toţi nepoţii Danciului Pardos cel bătrân, care a vândut lui Pană vistiernic, din tot satul Mogoşăştii, a patra parte, cu casele lor şi cu pivniţe şi jăcniţe. şi toate măiestriile ce sunt pe lângă casă, şi cu jumătate vad de moară, şi cu două mori gata, umblătoare în gârla Bistriţei. / Care toate aceste le-au plătit Pană vistiernic bani gata...

[235] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 787

şi coţi postav ce s-au cuprins 90 ughi bani buni, şi un zapis de la Toader Gărgăriţă, ficior lui Gligori Gărgăriţă cel bătrân şi cu femeia lui, cu Nastasie, fata popii Bechii şi a Gaftonii, şi cu fetele lor, cu Sofronie şi Ileana, au vândut, din jumătate de sat, a treia parte. / Deci noi, dacă am mers acolo, la moşie, împreună cu Trele, pârcălabul de Neamţ, şi cu Iuga pârcălabul şi Cârlig vornic de poartă, şi am strâns pe toţi răzeşii şi pe alţi oameni buni şi bătrâni: Alecsa ot **Hârliceşti** (sat lângă oraşul Buhuşi, Bacău), şi Pintilie ot tam, şi Veriva ot tam, şi Condre, şi Dămiian, şi Cortiş ot tam, şi Gavril Ciochirlie, şi Bănte ot **Vrânceni (?)**, şi Gavril de **Dumbrăveni** (comuna Dumbrăveni, Bacău), şi Patrichi de la **Orbic** (contopit cu oraşul Buhuşi, Bacău), şi Rusul călugărul din Mogoşăşti, şi Toader vornicul, şi diaconul Bănte din **Zbereşti** (satul Zbereşti, Bacău), şi Hroiţă, şi Ion, şi Costandin şi Toader din **Dorneşti** (satul Dorneşti, Bacău). / Şi mergând cu toţii la Bistriţă, întâi am făcut o funie de 20 de stânjeni ş-am măsurat, din apa Bistriţei, lunca cea mare din sus, de unde umblă luntrile, pe drum, până peste Topliţă, la casa lui Nichifor, şi am găsit 27 funii şi am pus piatră în malul Topliţei. De acolo, piste bălţi, printre Zbereşti şi printre Mogoşăşti, pe şes, până supt deal, şi am găsit 50 de funii şi am pus o piatră la mijlocul şesului şi o piatră supt… şi am măsurat şi dumbrava, la deal, până la loc în vârful dealului, deasupra, şi am găsit bolovan vechi şi am făcut şi noi bour, şi până acolo am găsit 38 funii, 2 stânjeni. / Şi am mai mers cu trei funii până în muchia dinspre Orbic şi n-am mai putut merge cu funie, că-i huciul des şi pădure, dar am căutat din muchie, peste codru, spre răsărit, precum mi-au mărturisit răzeşii că merg Mogoşăştii. Şi s-au dus Luca, vătavul lui Pană vistiernic, cu răzeşii şi au făcut

un bour peste Orbic, în muchea codrului, într-un paltin, şi unul într-un fag, în Bobeică, în vârful codrului. / Şi am mai făcut bour în pârâu, pe unde a fost moara lui Hăsan, în capul poienii ceea mai din jos, şi ne-am dus şi noi până în marginea unor săpături, peste Orbic, la un bour vechi, şi ne-am întors înapoi şi am măsurat tot satul curmeziş şi au scos răzeşii pe acele zapise 16 funii 10 stânjeni şi le-am pus o piatră hotar supt deal. Şi şi-au primit toţi răzeşii atâta să ţină şi la luncă şi la dumbravă şi la codru. / Şi am iscălit, să se creadă, şi, iscălit şi unii din răzeşi, dar popa Bechii şi Pintilie şi Veriva n-au iscălit, zăcând că or întoarce de la Pană vistiernic"[236].

ZBEREŞTI

(contopit cu Costişa, comuna Costişa, Neamţ).

1626, februarie: Întărit de Miron Barnovschi lui Ifrim Medrea, după pâra ce a avut-o cu Pentelei din **Hărliceşti** (sat inclus în oraşul Buhuş, Bacău) şi cu Zaharia din **Zbereşti** (comuna Costişa, Neamţ) „pentru o parte de ocină din sat de **Mogoşeşti** (sat inclus în oraşul Buhuşi, Bacău), dintr-a treia parte de sat, a opta parte, de partea Vrâncenilor, cu vad de moară"[237].

1628, noiembrie 25: Întărit de Miron Barnovschi voievod marelui sluger Gheorghe Costeanul şi cneaghinei

[236] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 369, pp. 438, 439
[237] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 13, p. 18

lui Nastasia, care cumpără, pentru 95 ughi şi un cal preţuit la 40 taleri, de la Toader şi Nechita Moţoc, fiii vornicului Moţoc, „jumătate din satul **Petreşti** (azi satul Blăgeşti, Bacău) şi cu jumătate din mori şi cu jumătate din tot locul", zapisul de mărturie fiind semnat de „Păntelei visternicel din **Hărliceşti** (inclus în oraşul Buhuş, Bacău), Pătraşco visternicel şi Zaharia păhărnicel din **Zbereşti** (comuna Costişa, Neamţ), Toader Beldiman aprod din **Vătămani** (Vătăman, lângă Costişa, Neamţ), Vasile Bantăş, Gligorcea păhărnicel şi popa Nicoară din **Costeni** (azi satul Prăjeşti, Neamţ) şi Cozma visternicel din **Aldeşti** (comuna Onişcani, Bacău)"[238].

1632, februarie 20: Zapisul Varvarei călugăriţa, de loc din Durneşti, prin care mărturiseşte că a luat „un poloboc de miere de la Tofan Sechil şi am pus zălog partea mea de ocină din **Durneşti**… Şi această tocmeală s-a făcut în casa lui Pătraşco de **Zbierăşti**, dinaintea lui Pătraşco, Ştefan şi Maxin de **Mogoşeşti**, a lui Păntileiu de **Hărliceşti** şi a popei Gligăi din Zbierăşti"[239].

1645, mai 4: Scrisoarea lui Constantin Bantăş, Păntelei şi Alexa din **Hărliceşti** (Hârliceşti, lângă Buhuşi, Neamţ), care primiseră poruncă de la Vasile Lupu voievod să aleagă „hotarul **Blăgeştilor** (comuna Blăgeşti, Bacău) dinspre al **Petreştilor** (comuna Bâra, Neamţ) şi al Petreştilor dinspre al Blăgeştilor" şi care au adunat martori, pe Avram de **Grozeşti** (înglobat în Rediu, comuna Cândeşti, Neamţ), Patrichie. Gligorie şi Petrea Geferi de **Orbic** (înglobat în oraşul Buhuşi, Neamţ), Ionaşco de

---

[238] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 439, pp. 600-603

[239] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 9, p. 8

Cândeşti (comuna Cândeşti, Neamţ), Pătraşco de **Zberăşti** (Zbiereşti, comuna Costişa, Neamţ), Gligorie brăhariul de **Bociuleşti** (inclus în Podoleni, Neamţ), toader de **Blăgeşti**, Gligorie Vărzar de **Durneşti** (Dorneşti, comuna Costişa, Neamţ) şi alţi oameni buni, stabilind împreună hotarul. / „Hotarul este la câmpul din sus, din Fântâna lui Parce, puţinel mai sus, am pus bolovan, şi în dreptul locului la un hâns mare de spini şi din spini, în jos, până în lacul cu pipirig, din lac în jos, în dreptul lacului, în Blăgeasca, unde a fost prisaca, iar de acolo, în jos, pe marginea poienii celei mari, în jos, până în Lespezdi. Aşijderi, din sus de Fântâna lui Parce, în dreptul locului, până în groapa lui Gheţe (Gheaţă), iar din groapa lui Ghiiaţe, în dreptul locului, în codru, până în dealul Tazlăului”[240].

1902: „**Zbiereşti de Jos**, sat în judeţul Neamţ, plasa Bistriţa, comuna Costişa. / **Zbiereşti de Sus**, sat în comuna Costișa”[241].

ZBEROAIA

(Slobozia Zberoaei, comuna Bălăureşti,
raionul Nisporeni, Moldova).

1636, august 12: Zapisul lui Neamiul vornic şi al boierilor „prilejiţi la acest hotar”, Gheorghe Roşca şi Strătulat vornic de gloată, trimisul lui Vasile Lupu voie-

[240] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 71, pp. 66, 67

[241] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 787

vod să stâlpească, după semnele din uric, moşia lui Dumitru Buhuş, de la **Bohotin**. „Şi oameni care au fost, anume Toma prisăcarul Hăbăşascăi, Toader Păşco de **Coropceni** (comuna Ciorteşti, Iaşi), Rusul, Pavăl şi Bălan de **Cozmeşti** (comuna Cozmeşti, Iaşi), Ifrim de la prisaca căminarului, Gligorie Budzea vânătorul, Macovei, Blaca şi Simon – vânători, Pătraşco Mândzul, Tărnovschi, Ionaşcu Vlădiceanul, Ion şi Vicol de **Oneşti** (Unceşti, comuna Zăpodeni, Vaslui), Vicol şi Râşco de **Băneşti** (Buneşti, comuna Buneşti-Avereşti, Vaslui), Andonie, Gavril, Necoară, Gligorie şi Andronic de **Grozeşti** (comuna Grozeşti, Iaşi), Hilip de **Poponeţi** (sat în braniştea Bohotin, Iaşi), Ştefan Faurul şi Trofin de **Trăisteni** (?), Simion de **Ţoţorea** (Ţuţora, comuna Ţuţora, Iaşi), Ursul, Zbiroae, Toader şi Ipatie de **Slobodzia** (Slobozia Zberoaei sau Zberoaia, comuna Bălăureşti, raionul Nisporeni, Moldova), au arătat pe unde au fost semnele uricului… şi dintr-acele semne, mai este loc de branişte de hotarul Măriei Domniei Tale, până la hotarul **Podolenilor** (de Sus şi de Jos, comuna Cozmeşti, Iaşi) şi până unde le spune hotarul Bohotin… Şi s-au ales dinte aceşti oameni Toma cel bătrân de la prisaca Hăbăşascăi, Toader Paşco cel bătrân de Coropceni, Rusul din Cozmeşti, Ifrim cel bătrân de la prisaca căăminarului, Gligorie Budzea şi Macovei – vânătorii, care au zis, cu sufletele lor, că ajunge hotarul Podolenilor până în zarea Dealului Bohotinului; mai jos nu se coboară… Iar cum s-au jeluit Podolenii înaintea Domniei Tale, n-a fost luat vistiernicul Buhuş nimic din hotarul Podolenilor, numai cât au scris în uric”[242].

---

[242] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 476, pp. 535, 536

1642, aprilie 6: Întărit de Vasile Lupul voievod fostului medelnicer Vasile Banul şi cneaghinei Alexandra „moşiile **Moiceştii, Coşeştii** şi **Zberoaia** de la Cârligătu-ră”[243].

1904: „**Zbiroaia**, sat în judeţul Chişinău, centrul volostei Zbiroaia, aşezat pe malul Prutului, la gura văii Raita. La sud de sat sunt două movile, care se numesc Ţicsu. Are 102 case, cu o populaţie de 875 suflete de ţărani români; o şcoală elementară, unde se învaţă numau ruseşte. Ţăranii posedă pământ de împroprietărire 656 deseatini. Proprietarii Elisa Paolin, Gheorghe Gonata şi Ecaterina Crăciunescu posedă, atât aici, cât şi la Balau-reşti, Polceşti şi Valea Rângului, precum şi la Bereasa, 1.950 deseatini”[244].

ZELENEU

(Bucovina, Ucraina).

Numit încă Pleşniţa, în 1558, nedatat, când nepoa-ta lui Barbovschi, Anuşca, fata Marenei, vindea altui Barbovschi a cincia parte din satele Berbeşti şi Pleşniţa, Zeleneul are parte de o atestare mai precisă, în **3 martie 1581**, când nepoţii lui Romaşco, Danciul, fiul Ulianei, şi ruda sa, Eremie, fiul Milcăi, vindeau lui Petre Vatag părţile lor de moşie din Bărbeşti, Pleşniţa („a cincia parte

---

[243] Buletinul *„Ioan Neculce”*, Iaşi, An VI, Fasc. VI, 1926, p. 104

[244] Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, pp. 232, 233

de Pleşniţa, tot două părţi, tot părţile de mijloc, pe amândouă părţile Brusniţii") şi Botuşăniţa, pentru 240 zloţi tătăreşti.

1623: În 2 aprilie 1623, Ştefan Tomşa întărea lui Mihai Tăutul, pârcălab de Hotin, printre alte moşii, şi „a patra parte din satul Pleşniţa cu locu de moară pe Brusniţa şi cu făneţe în parte cu Bărbeştii".

1637: În 1637, Coste Jadovanul din Pleşeniţa vinde nepoţilor săi, Miron şi Costin, feciorii lui Sava de Pleşeniţa, a patra parte din Cuciurul Mic şi 4 jirebii din satul Prelipce. În 28 septembrie 1637, Coste Pitic şi socrul său, Sava, cumpără părţi din satul „Pleşinţii… pe apa Bruzniţii, în vatra satului şi din cămpu şi cu fănaţ… şi cu locu de iarbă şi cu vad de moară în Bruzniţă", de la Nicolai, feciorul lui Ilie din Bărbeşti, de la surorile lui, Solomina şi Irina, şi de la Mătieaş, nepot lui Ilie, martori fiind Dumitraşco din Zastavna, Isac din Sănehău, Anghel din Mamurinţi, Isac Cucoranul din Bănila, Toader Tăutul din Vilauce, Pătraşco Ţintă din Vilauce, Grigore Bevirco din Costeşti, Todan din Costeşti şi Alexa Costinescul din Bărbeşti.

1648: În 22 ianuarie 1648, Coste Pitic şi socrul său, Sava, obţin întăritură domnească pentru părţile de moşie din „Pleşinţe", cumpărate de la Ilea de Berbeşti.

1772: Recensământul lui Rumeanţev[245], din 1772-1773, înregistrează la Zeleneu, moşie a căpitanului Ioniţă STRIŞCA, „34 – toată suma caselor", însemnând 2 popi, protopopul Toader şi popa Gligori, 2 dascăli, Anton şi Avram palamar, 4 scutelnici ai lui Vasili STRIŞCA, Ion PINTELIICIUK, Ion NECHIFOREŢ, Onofrei SPIVAES-

---

[245] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 446

CUL şi Vasile AVRAM, 3 văduve, Vasilica, Maria şi Acsania, 2 jidovi, David şi Haţkal, 1 ţigan, Fedor, 1 ruptaş, Ursachi, fiul protopopului, şi 19 birnici, adică: Fedor NICHIFORIUC, Andrieş PINTELIICIUK, Andronic GHIGHER, Anton GLIGORAŞ, Tănasă HARINA, Nechifor vătăman, Toader AVRAM, Vasile MACSINCO, Zaharie NIŞCIUK, Ştefan LIPCAN, Ion CORIM, Onofrei COSTENIUK, Timofti ANTONIŞCIUK, Ivan LIPCANIUK, Acsinti ZAHARIICIUK, Fodor HARINA, Ivan ŞORŞIN, Andrei HARINA şi Mihailo MOISA. / În partea de sat numită Pleşniţa, moşie a mănăstirii Suceviţa, 14 era toată suma caselor, însemnând 2 şleahtici, Ştefan SĂVĂSCUL şi Ştefan LENŢA, 1 umblător, Vasili CRASNOLUŢCHII, 1 călăraş, Andrei, 1 văduvă, Odochia, şi 9 birnici, adică: Ion DUPIAC, Ivan CUROCICA, Vasili pânzariul, Toader BERBEIRICIUC, Andrieş NICHIFORCIUC, Dănilă DRAGANCIUC, Necolai morar, Ion NICHIFORCIUC şi Ursachi sin popii lui ION.

1786: Biserica Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril din Zeleneu, construită în 1786, reconstruită, mai întâi, în 1840, de Iordachi de FLONDOR şi dotată cu un iconostas, apoi iarăşi reconstruită în 1901, era patronată, în 1843, de familia FLONDOR, dar fără paroh, pe atunci, când avea 908 enoriaşi. În 1876, biserica avea 1.396 enoriaşi, paroh era Meliton ANTONOVICI, iar patroni bisericeşti erau Leon de VASILCO şi Leon de SAMSON. În 1907, patron bisericesc era Leon de VASILCO, paroh fiind George MUNTEAN, născut în 1851, preot din 1884, paroh din 1889, iar cantor, din 1877, Vasile AVRAM, născut în 1846.

1852: Din 1852, la Zeleneu funcţiona o şcoală cu 3 clase[246].

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea districtului Storojineţ – **Vaşcăuţi** (Târg) **pe Ceremuş**, Banila rusească pe Ceremuş, Slobozia Banilei, Berbeşti cu Ostra pe Prut, Bobeşti, Ciartoria, Dracineţ, Hliniţa, Căbeşti, Călineşti pe Ceremuş, Carapciu pe Ceremuş, Costeşti, Stăneştii de Sus pe Ceremuş, **Stăneştii de Jos** (tribunal districtual), Vilaucea, Voloca pe Ceremuş, Zamostie, **Zeleneu cu Samsonowka, Pleşniţa**"[247].

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zeleneu**, comună rurală, districtul Coţman, aşezată, împrăştiat, pe malul drept al Prutului, la confluenţa lui cu pârâul Bruşniţa, între Bărbeşti şi Hliniţa, districtul Storojineţ. Suprafaţa: 2,94 kmp; populaţia: 1.300 locuitori ruteni gr. or. Cuprinde, pe lângă vatra salului, cu 925 locuitori şi cătunul Pleşniţa. Este străbătută de drumul districtual Berhomet-Vijniţa, care trece Prutul peste un pod umblător; prin drumuri de ţară, comunica cu comunele vecine din districtul Storojineţ. Are o şcoală populară, cu o clasă, şi o biserică parohială, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril", zidită, la anul 1772, de boierul Ioniţă Strişca (cel care le-a dezvăluit austriecilor documente care puteau „argumenta" pretenţiile lor asupra nordului Moldovei; Strişca înseamnă… trişcă, fluier – n.

---

246 SCHEMATISMUS DER BUKOWINAER, Czernowitz, 1843 p. 32, 1876 p. 72, 1907 p. 151

247 *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich,* Wien 1869. pp. 158-161

n.), în posesia căruia era comuna şi la 1776. Într-un hrisov din 1691, se vorbeşte de această comună. Un aveduct, ce se află în această comună, serveşte la coborâtul lemnelor în pârâul Bruşniţa. Populaţia se ocupă cu agricultura. Comuna posedă 299 hectare pământ arabil, 4 hectare fânaţuri, 10 hectare şi 50 ari grădini, 188 hectare imaşuri, 2 hectare pădure. Se găsesc 93 cai, 432 vite cornute, 96 oi, 261 porci şi 31 stupi. **Zeleneu, moşie**, cu administraţie particulară, districtul Coţman. Suprafaţa: 2,03 kmp; populaţia: 22 locuitori izraeliţi, ruteni rom. cat. şi români greco-orientali”[248]. / „**Pleşniţa** (**Plesznitza**), cătun, pendinte de comuna rurală Zeleneu, districtul Coţman. Are 375 locuitori ruteni greco-orientali”[249].

1914-1918: „**Ion Creţiac a lui Mihail**, născut în 1884, în **Zeleneu**, a fost înrolat, în 1914, în Regimentul 15 Infanterie şi a plecat în campanie. În 1915, se afla în apropierea Lublinului, unde a luat parte la un atac în contra ruşilor. Acolo ar fi murit, la 29 iulie 1915, după cum afirmă martorii. Fiind deci probabil decesul, se dispune, la cererea soţiei sale, Maria Creţiac, procedura pentru stabilirea morţii celui dispărut”[250]; „**Alexei a lui Ioan Grindei**, născut la 12 martie 1877, în **Zeleneu**, ar fi murit, în iulie 1915, lângă Brest-Litowsk, după cum afirmă martorii. Fiind deci decesul probabil, se îndrumează,

---

[248] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 247

[249] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 161

[250] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 77, Cernăuţi în 25 Octomvrie nou 1919, p. 4

la cererea Elenei Grindei, procedura pentru declararea morţii celui dispărut"[251].

ZGĂROAIA

(pe Prut, lângă Sălăgeni, Orhei, Moldova).

1774, iunie 5: Satul **Zgăroaia**, ţinutul Orhei-Lăpuşna, ocolul Prutului, după recensământul lui Rumeanţev[252], avea **toată suma caselor 144**. Scădere rufeturi 108: 80 poştași la Zgăroaia, 2 mazili, 3 ruptași, 2 seimeni hătmănești, 1 popă, 1 diacon, 19 femei sărace. Rămân birnici 36. 34 case pustii. / **Birnicii și poștașii:** Paladi / Vasile Mămăligă / Ursul, muntean / Ioniță cumnat lui Carp / Vasile Dănăilă / Nistor Eni / Ion, cojocar / Ion Haidaman / Ion Bile / Irimie nepot lui Trohin / Gheorghe cumnat lui / Apostol fiul lui Nane / Ioniță, cioban / Ioniță Dumbravă / Proca Acsenti / Cozma fiul lui Zaharie / Apostol fratele lui / Vasile fratele lui / Toader Tirhuță / Neculai Luncaș / Apostol Luncaș / Iftimi Luncaș / Ioniță Luncaș / Constandin Chircă / Grigoraș, cojocar / Tudose nepot popii / Ioniță / Savin, olar / Andrei fratele popii / Sandul Onofreiu / Vasile Onofreiu / Toader Băldul / Apostol, dascăl / Antohi Petrachi / Ștefan, vornic / Proca, ciubotar / Ursachi Luncaș / Parfeni Baltă / Toma Spânul / Chiriac / Gheorghe Crăciun / Ion Păladi / Ion Iordache /

---

[251] *Monitorul Bucovinei*, Fascicula 1, Cernăuţi 13 ianuarie nou 1921, pp. 6-10

[252] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, pp. 441-443

Vasile a Todiresii / Năstase Pascal / Vasile Iordache / Ichim Soroană / Gheorghe Colțul / Mitrofan fiul lui Gavril / Petre nepot popii / Apostol Gavril / Toader Copăcian / Vasile Copăcian / Andrei Copăcian, chihae / Mărdare Nichifor / Irimie Părpăuţă / Vasile Gavril / Toma Burbuce / Ştefan Giurgiucan / Toader Giurgiucan / Luca Ambrosie / Dumitraşco Părpăuţă / Chiriac fiul lui Ursul / Iancul David / Paladi Bernat / Apostol, crav / Timofti, crav / Lupul Buză / Toader Gavril / Ioniță Bernat / Vasile Răspiche / Ștefan, muntean / Simion Crăciun / Vasile Focșe / Vasile Grigoraș / Ștefan fratele lui / Toma Molcioc / Angheluță / Ștefan Onofreiu / Ioniță, merticar / Nichita Râsâpici / Ioniță Bordeiu / Gavril Codrian / Constandin Codrian / Lupul fratele lui / Neculai Mărian / Andrii Râsâpici / Irimie fratele lui / Neculai Ghițăi / Constandin fiul lui Ștefan / Iordache Hortolomeiu / Iacob Merlian / Constandin Hortolomeiu / Ștefan Ghițăi / Vasile Rață / Chiriac fiul lui Mihai / Ioniță Ghițăi / Toader, cioban / Sava Țară / Grigoraș State / Mitrofan fratele lui / Andrii Merlan / Ioniță Zota / Necula Zota / Constandin Lupașco / Zota Țară / Vasile fiul Ilincăi / Pricopie fiul lui Argintu / Vasilache, crav / Luca fiul Saftii / Macarie, crav / Apostol Negrul / Antohi Negrul / Antohi Băscul / Dămian fiul lui / Vasile Tătaru. // **Rufeturi:** Grigoraș Bivol, seimen hătmănesc / Gheorghe fratele lui, seimen hătmănesc / Grigore Obreja, mazil / Iftimi Bălan, mazil / Ioniță Hortolomei, ruptaș / Constandin Hortolomei, ruptaș / Vasile Hortolomei, ruptaș / Popa Vasile / Toader, diacon / Todosia, săracă / Sanda, babă / Tudora, babă / Vasilca, babă / Iftimia, babă / Varvara, babă / Tudora, babă / Maria Roșculiasa, babă / Maria, babă / Lupa, babă / Măriuța, babă / Dochița, babă /

Maria, babă / Nastasia, babă / Dochița, babă / Catrina, babă / Nastasia, săracă / Floare, săracă /Safta, prescurniță.

ZIZINCA

(Hăoşeşti, Hăvăşeşti, azi Zizinca, comuna Deleni, Vaslui).

1479, martie 18: Întărit de Ştefan (cel Mare) voievod Anuşcăi, fiica lui Oană Căuia, copiilor ei Tudora, Mărina, altă Mărina, altă Tudoră, Cristina şi Eremia, fiii lui Toader Căuie, „dreptele lor ocini, două sate: un sat pe Bârlad, anume Hăoşeşti şi cu mori pe Bârlad, care acest sat este mai jos de Lipovăţ, şi alt sat, pe Rebricea, anume Căueşti, unde au fost Leunteneştii”[253]. Hotarul, din veac.

1902: „**Zizinca**, sat în partea de est a comunei Lipovăţul, plasa Crasna, judeţul Vaslui, aşezat pe coasta de sud a dealului Zizinca. Are o suprafaţă de 245 hectare,cu o populație de 201 suflete, şi o bisericuță”[254].

---

[253] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 224, pp. 396-398

[254] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 793

ZLĂTĂRENI

(în sus de Noureşti, lângă Bohotin, Iaşi)

1467, septembrie 11: Întărit de Ştefan (cel Mare) voievod mănăstirii Homor, drept danie şi miluire de la Gheorghe Cerbice, maică-sa Feodora şi soră-sa Anişca, „un loc, ca să-şi facă prisacă, adică jumătate parte de la vale ori în poiana din câmpul ce se cheamă **Zlătărenii**, între Vadul sub **Bohotin**, din sus de **Noureşti**"[255].

ZLĂTĂREŞTI

(comuna Văleni, Vaslui).

1617, decembrie 9: Vasile, feciorul lui Frăţian, nepot lui Brădoş din **Brăindoşeani**, vinde lui Petre Cehan, drept 20 taleri velichi, „a sa dreaptă ocină sin satul **Prigorceani**… în casa lui Gavril sulgerul de **Zlătăreşti**, dinaintea lui Luca diac ot **Beneşti**, Drăcea hânsărel de **Bodeşti**, Andronic sulgerul ot **Leeşti**, Gavril din **Săuleşti**, Andronic de **Popeşti**"[256].

1630: Pavăl, fecior lui Potan din Zlătăreşti, vinde lui Gavril din Zlătăreşti, drept 95 lei 95 de pământuri, din

[255] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVI, Iassi 1891, pp. 282-285
[256] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XVI, Iaşi 1926, p. 25

„satul **Zlătăreşti**, la ţinutul Vasluiului… care loc ni l-au ales răzeşii, tot de o parte în parte, de jos, dinspre Mileşti, până în capul jgheaburilor, cu loc de heleşteu în matca Sărăţii, ce se hotăreşte cu locul Mileştilor până în matca Titeştilor, în sus, dealul până în hotarul Bouşorilor… dinaintea lui Ion Bouşoru de **Bouşori**, Şteful şi Ghedeon din **Titeşti**, Ionaşco Burnar de **Mănjăşti**, Artenie de **Şerboteşti**, Iordachi de **Negoeşti**, Ardarie de **Zlătăreşti**, Mihalce de **Dăneşti**, şi eu, popa Andreica din Zlătăreşti am scris zapisul, ca să se ştie"[257].

1637, octombrie 18: Ispisoc de judecată de la Vasile Lupu voievod, după ce s-au pârât de faţă Duca fost comis cu Onilă şi cu ful lui Niculcea, „pentru nişte părţi de ocină din satul **Micleşti** (comuna Micleşti, Vaslui) şi din **Berindeşti** (inclus în Micleşti, comuna Micleşti, Vaslui), spunând Onilă, cu fiul lui Niculcea. Că le-a făcut cotropire Duca comis. Iar Duca a arătat dres de la Radul voievod şi a adus scrisoare de mărturie de la Mihalcea şi Vasile Buznăi din **Şebeşti** (comuna Cioteşti, Iaşi), Ţigan şi Mihalcea din **Şerboteşti** (comuna Soleşti, Vaslui), Vasile din **Zlătăreşti** (comuna Văleni, Vaslui)… mărturisind cu sufletele lor că Onilă şi fiul lui Niculcea au vândut toate părţile lor din satul Micleşti şi din Berendieşti, cu vad de moară şi cu tot venitul Ducăi comis. Deci Onilă şi fiul lui Niculcea au rămas din toată legea noastră"[258].

1645, iulie 29: Porunca dată de Vasile Lupu voievod lui Vasile de **Zlătăreşti** (comuna Văleni, Vaslui),

---

[257] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XVI, Iaşi 1926, pp. 46, 47

[258] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 202, pp. 186, 187

după ce „s-a jeluit Gorie, feciorul lui Dumitru ce a fost vornic, zicând că au avut ocină în sat în **Todireşti** (comuna Todireşti, Vaslui) de moşie şi cumpărătură şi danie de la Mândrea. / Pentru aceea, tu să socoteşti câtă pâine va fi de-a zecea pe locul lui şi toată să o strângeţi şi la alţii ce vor fi pe locul lui şi să o daţi pe mâna lui Gorie”[259].

1650, noiembrie 10: Măriica, fata popii Cojoc din Cojocari, vinde logofătului Racoviţă Cehan, pentru 20 lei bătuţi, „moşia din satul **Cojocari**, jumătate de bătrâm din bătrânul Vonica… dinaintea popii Cărstea din **Zlătăreşti**, Gavril Benche, Bejan şi Sava din **Fereşti**, vătămanului din **Codăeşti** şi a mulţi oameni buni”[260].

1650, noiembrie 10: Antemia, preoteasa popii Cărstea din **Codăeşti**, fata Mândrei din **Crasna** vinde logofătului Racoviţă Cehan, pentru 20 lei, „moşia din satul **Cojocari**, din bătrânul Dragan, jumătate, din partea Todereştilor… dinaintea lui Tudosie şi Vasile căpitanul din **Zlătăreşti**, Ionaşco Atcuş din **Crasna**, Mitrul din **Vlăicani**, Gavril Benche şi vatamanul din **Codăeşti** şi mulţi oameni buni”[261].

1662, aprilie 4: Ursul, feciorul Gugiului, nepot lui Hărman, dăruieşte marelui logofăt Racoviţă Cehan şi hatmanului Neculai Racoviţă „toată partea mea din satul **Româneşti**, ce este la ţinutul Vasluiului… dinaintea Giurgii căpitanul, Ionaşco ce a fost căpitan, Toader Flon-

---

[259] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 146, p. 123

[260] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913, p. 300

[261] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913, p. 301

dor, Mierăuţă Todică, Ţianciul)Ţenchea) cel bătrân, Ion şi Dumitraşco feciorul Ţeanciului din **Zlătăreşti**"[262].

1664, martie 28: Fraţii popa Todosie şi Ion din **Zlătăreşti**, feciorii popii Andreicăi, nepoţi lui Ion Tătăranul, vând hatmanului Neculai Racoviţă, pentru 9 galbeni, „moşia din satul **Şurineşti**, ce este după bătrânul Dutceştilor, din a treia parte, jumătate, din Tătăranul, din vatra satului şi din ţarină 22 pământuri… dinaintea popii Cărstea, popa Alecsa de **Şerboteşti**, Vasile Giurgea de **Zlătăreşti**, Frimul ot **Dăneşti**, Pătraşco ot **Glodeni**, Ifrim, Iftimie, Apostol Burnar şi Ionaşco Burnar ot **Mănjeşti**, Mirăuţă Todică, Andronic şi Rusul ot **Şurineşti** şi alţi oameni buni"[263].

1667, ianuarie 20: Vasile, feciorul lui Obreja de **Zlătăreşti**, „văzând că toţi răzeşii noştri şi-au vândut părţile lor de ocină din **Şurineşti**, ce sunt în ţinutul Vasluiului… şi numai bătrânul nostru, ce se cheamă bătrânul Necoară, a rămas nevândut", vinde hatmanului Neculai Racoviţă şi jupânesei Maria, „partea cât mi se vine, a patra parte din acest bătrân, ales dintre fraţii mei"[264].

---

[262] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XVI, Iaşi 1926, p. 86

[263] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913, pp. 107, 108

[264] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913, pp. 112, 113

ZLĂTĂREŞTI

(între Mileşti, Mânjeşti şi Todereşti, Orhei, Moldova).

1707, februarie 23: Ispisoc de judecată de la Antioh Constantin, care hotărăşte, „după legea şi judecata ţării… pentru părţile lui Antonie Bantăş diacounul ca să fie volnic Ştefan Milescul serdarul pentru părţile de ocină ce le are diaconul în **Zlătăreşti** ca să le cumpere dumnealui serdarul jumătate din câtă parte va fi având diaconul din jos, spre Mileşti, iar jumătate de ocină din sus, dinspre Şurineşti şi dinspre Mânjeşti şi Todereşti, sp le cumpere Iordachi Rusăt mare vornic… de astăzi, februarie 23, într-o lună de zile, iar de nu va cumpăra serdarul, să fie volnic diaconul a-şi vinde şi părţile din jos tot vornicului Iordachi”[265].

ZLĂTARI

(satul „unde este Zlătariu”, comuna Ungureni, Bacău).

1438, iulie 6: Întărit de Ilie şi Ştefan voievozi pisarului Mihai Oţăl, care primeşte uric pentru „sate, pe Berheci, unde este Loluş şi, mai din jos, unde este Stan judele, de pe amândouă părţile, şi la gura Dunavăţului, şi Dobrana, unde este Zlătariu, şi, mai din sus, unde este

---

[265] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944, doc. 167, p. 161

Coste călugărul. Asemene, pe Prut, mai din jos de gura pârâului Oancii, unde este Stanislav Ravasă, şi seliştea cea veche, Stoeneştii, şi, la Corod, unde a fost Dragoşă, şi, din jos, săliştea lui Stan Sârbul, şi la Movila Corodului, Săliştea Sârbilor, şi, de la Movila cea Mare, până la gura Corăzăului, pe amândouă părţile, încât ar putea să-şi aşeze sate cu cotunurile lor şi să aibă şi fâneţe… Iar hotarul acestor sate, cu toate hotarele sale, pe unde s-au hrănit din veac, cum şi hotarul pustietăţilor acelora să fie încât se vor putea hrăni din destul”[266].

1636, mai: Suret de mărturie de hotărât Mileştilor, de la Ştefan Bechea pârcălabul, după pâra la domnie dintre Isac, Puiul, Ştefan şi Cârste din **Mileşti** (Mileşti de Sus şi de Jos, comuna Parincea, Bacău) cu jupâneasa lui Paos din **Zlătari** (comuna Ungureni, Bacău) „pentru nişte cumpărături ale lui Paos la Mileşti, şi nu ţine ce a cumpărat, ci ţine mai mult”. Printre martorii refacerii hotarului vechi, într-un înscris zdrenţuit, se află !Hangul, Ursul, Ion vornic şi Nacul de **Muşeteşti** (Moşoteşti, comuna Letea Veche, Bacău), Ionaşco şi mulţi oameni buni”[267].

1660, august 9: Porunca dată de Ştefan (Lupu) voievod lui Taban de **Zlătari**, după ce „s-au jeluit feciori stolnicului Lupaşco pe oamenii din **Vivoreani**, zicând că au nişte ocini, cumpărături de la moşul (bunicul) lor Gligore Bucium şi de la tatăl lor Lupaţco Bucium stolnicul, şi oamenii intră în tărie pe acel loc, de-l cosesc şi îl ară

[266] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 185, p. 262
[267] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 409, p. 471

fără voia lor… / tu să strângi oameni buni şi să-i alegi acele cumpărături, şi să le faci şi o mărturie"[268].

1774, iunie 26: Satul **Zlătarii** şi **Vivorenii**, ţinutul Putnii, ocolul Polocinului, după recensământul lui Rumeanţev[269], avea **toată suma caselor 140**. Scădere rufeturi 81: 35 scutelnici boiereşti, 8 mazili și ruptași, 5 preoţi şi diaconi, 14 nevolnici şi babe, 3 slujitori, 1 țigan, 8 slugi boiereşti, 7 mazil de la alte ținuturi. Rămân birnici 59. / **Birnici**: Neculai al lui Nedelcu, blănar / Ștefan / Neculai / Marco / Gavril Căpățână / Gheorghie, ungurian / Crăciun, ungurian / Stan / Petre / One / Neculai Paiul / Marin, podar / Toader Prihire / Opre, pușcaș / Brâncovan / Vasile Pătrășcan / Neculai Căbăscul / Grigore / Vasile Spânul / Chiriac Lozâncă / Cârste / Andrei / Tofan Pleșcan / Avram Palără / Dorofti fiul lui / Gheorghiță Palără / Simion Avram / Nistor, pas / Constantin a Ciobotăriții / Neculai Ștulete / Vasile, ciobotar / Ursache al lui Dijul / Ioniță, bejenar / Vasile, bejenar / Constantin, neguțător / Lupul Frunzăte / Ion, cărăuș /Vasile, cârciumar / Vasile, butnar / Grigoraș Moisă / Dumitrașco Andronache / Vasile, bejenar / Ioniță, rogojinar / Constantin, bejenar / Ion Jalobă / Ioniță fiul babii / Vasile, rusul / Ion Lungul, podar; este și la Neamț scris, la satul Moșoteștii / Pavăl Ciuntul / Grigori Drug / Antohi Bibere / Constantin Cațâcu / Gheorghe fiul lui Cațâcu / Irimie Brahnă, pas / Ursul Dijul; la fel ca Ion Lungul / Mariș al lui Cațâcu / Apostol Mantul / Irimie Ursul / Ioniță Turturică, vornic. // **Rufeturi:** Ioniță a Tofanii, călăraș de Adjud / Iovul

---

[268] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IV, Iaşi 1908, p. 304

[269] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, pp. 269, 270

Lozânschii, la fel călăraș / Irimie Lozânschii, la fel călăraș / Iordache nepot Pălade, vier postelnicesei Zmărandei / Chiriac Pălade, la fel / Gheorghe, rus, la fel / Pavel Mierăuță, la fel / Gheorghe Dobraniș, la fel / Andrei Pătrășcan, la fel / Ioniță Pătrășcan, la fel / Gheorghe Pătrășcan, la fel / Ion fiul lui Năsturaș, la fel / Dumitrașco, tăbăcar, la fel / Gavril Chiribou, la fel / Gheorghe Palără, la fel / Andrei Aftodor, la fel / Toader Aftodor, la fel / Irofti Aftodor, la fel / Apostol, olaru, vier, la fel / Manolache Prutian, la fel / Niagu al lui Dijul, la fel / Vasile fiul lui Dijul, la fel / Ioniță Dijul, la fel / Grigori, muntean, la fel / Ion, muntean, la fel / Vasile Prutian, la fel / Gheorghiță, muntean, la fel / Ursache Pleșcan, la fel / Ioniță, rusul, la fel / Constantin, rusul, la fel / Pavel Moțoc, plugar, la fel / Chiriac Pleșcan, la fel / Simion Tătaru, la fel / Sava Pleșcan, la fel / Lupul, sămilian, la fel / Gavril, lăcătuș, la fel / Ion, mocan, la fel / Andrei Bocioc, argat paharnicului Constantin Stavăr / Marin, blănar, la fel / Constantin, muntean, la fel / Gligorașco, gălățean, la fel / Toader Focșa, la fel / Ion Corhană, la fel / Ioniță Năsturaș, la fel / Ilie a Prohirii, scutelnic dumnealui crucerului Balșu / Constantin Stavăr, păhărnicel / Ștefan Istrate, mazil cu dajde la Neamț / Gavril Știucă, mazil / Andrieș Nedelco, ruptaș / Irina Tăbăniasa, maziliță săracă / Constantin Nedelco, ruptaș / Sandul Chirilă, ruptaș / Neculai a Mărioarii, ruptaș din Bacău / Ioniță Beberi, ruptaș din Bacău / Andrei Floria din ținutul Neamțului / Constantin Beberi, ruptaș de acolo / Manolachi Beberi, ruptaș de acolo / Ion Beberi, ruptaș de acolo / Ion Dospinescul, ruptaș / Păladi Beldiman, ruptaș / Gavril fratele lui, ruptaș / Ursul Căldari, nevolnic / Gheorghi, chior, nevolnic / Ioniță fiul lui Acsentie,

nevolnic / Pavel Pătrășcan, nevolnic / Gheorghe, nevolnic / Toderașco, podar, nevolnic / Baba Ioana / Baba Anița / Măriuța, văduvă / Catrina, văduvă / Baba Marie / Baba Biroae / Baba Dimoftoae / Vlad, țigan al lui Știucă / Trohin Pleșca, slugă banului Catargiu / Popa Vasile Bibere / Diaconul Toader / Diaconul Vasile / Diaconul Ioniță / Diaconul Costantin.

1902: „**Zlătari**, sat cu 231 locuitori în judeţul Bacău, plasa Siretul de jos, comuna Leca, așezat de-a stânga pârâului Ungureni, la o depărtare de 2.000 m de cătunul Ungureni”[270].

ZLĂTARI

(comuna Văleni, Vaslui).

1635, ianuarie 24: Întărit de Vasile Lupu voievod logofătului Racoviţă Cehan şi fratelui său Apostol, care „au arătat un zapis de mărturie de la popa Vasilie, Petrea păhărnicel şi Ciocârlie din **Fereşti** (comuna Văleni, Vaslui), Vasile diac din **Zlătari** (comuna Văleni, Vaslui), Leahul diac din **Olăşeşti** (înglobat în Portari, comuna Zăpodeni, Vaslui)… cum a venit înaintea lor Toader diac din **Portari** (comuna Zăpodeni, Vaslui), şi a vândut… o parte de ocină din satul **Prigorceni** (lângă Fereşti, comuna Văleni, Vaslui),, care i-a fost cumpărătură de la Zaharia, fiul lui Toader, nepot Ignătoae, sora lui Berdilă

[270] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 794

cel bătrân… lui Cehan logofăt şi fratelui său Apostol, pentru 10 taleri buni”[271].

ZLĂTARI

(pe Jijia şi Cozancea, lângă Ionăşeni, Botoşani).

1604, iunie 22: Întărit de Eremia Moghilă voievod Anghelinei Berheci „şi nepoţilor jupânului său Berheci, anume Fătul Mareş şi Fătul Harbuz din **Piticeani**”, care cumpără, cu 250 zloţi, de la călugării de la Aroneanul, „nescare părţi de ocină, ce i-au fost ei de cumpărătură, împreună cu jupânul ei Berheci, în satul **Posadnici**, pentru care Berheci a fost dat 250 zloţi tătăreşti, şi încă le-a mai fost dat o parte de ocină din satul **Piticiani** şi **Zlătar**, care se va alege partea Tomei Berheci logofăt; care parte de ocină a fost dată pentru sufletul fiului său Gavril mănăstirii… însă dânsa a fost răscumpărat-o de la călugări cu 100 zloţi tătăreşti”[272].

1617, august 14: Întărit de Radul voievod fraţilor Luoul, Grigore, Gheorghe şi Fedora, feciorii Cristii Balş şi ai jupânesei Odochia Ruxandei, / nepoatei lor de frate Tudosca, fata lui Mateiaş, / nepoţilor de soră Costanda şi Pavăl, feciorii Antemiei, / toţi nepoţi şi strănepoţi lui Ionaşco Căpotici, Ilie Mustaţă postelnic, Bulhac paharnic şi Moga aprod, care primesc ispisoc „pe a lor pcine şi

[271] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 19, pp. 20, 21

[272] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 153-155

moşii ce au avut de la moşii lor… „jumătate de sat, anume **Albeştii** bătrâni pe Jijia, cu vii şi cu livezi, şi jumătatea satului **Şărbăneştii**, partea din sus, de către Albeştii bătrâni, iarăşi pe Jijie, în ţinutul Hârlăului, şi satul **Zlătarii**, între Cozancea şi satul **Ionăşenii**, iarăşi pe Jijia, cu mori pe Jijia şi cu hotar pe amândouă părţile Jijiei… şi jumătate de sat **Albeşti**, partea de sus, cu mori pe Jijia, ce sunt în ţinutul Dorohoiului, şi jumătate din satul **Fedeştii** pe Prut, şi bălţi de peşte şi cu loc de iaz şi de moară în Camânca şi în Dubovăţ, şi satul **Corhăneştii** şi cu cutul **Giuleşti**, parăşi pe Prut, într-un hotar cu Fedeştii, ce sunt în ţinutul Ieşului, şi jumătate de sat din **Ciuheşti**, parte de sus şi cu vad de moară în Siret, şi cu râmnice ce sunt în ţinutul Sucevei, şi a treia parte din jumătatea satului **Capoteni** sub Trebice, ce este în ţinutul Hotinului, care aceste moşii sunt osebite de către alte rudenii ale lor”[273].

ZLĂTUNOAIA

(Stăneşti, înglobat în Zlătunoaia,
comuna Lunca, Botoşani).

1520, iulie: Întărit de Ştefan (cel Tânăr) voievod Mănăstirii Homorului, care primeşte ispisoc pentru „satele ce sunt danie şi cumpărătură de moşul (bunicul) meu Ştefan voievod şi de la părintele domniei mele Bogdan voievod, anume **Dvornicenii** sub Dumbrava înaltă, şi **Stăucenii**, şi **Glodenii**, şi, deasupra Soloneţului, satul

[273] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XX, Iaşi 1928, pp. 235-237

Pârteştii (de Sus, Bucovina), şi **seliştea lui Dienăş** (Pârteştii de Jos, Bucovina), şi, la Boteni, o prisacă în **Corneşti**, şi sub Bohotin, altă prisacă, anume **Zlătăroaia**, şi un munte, anume Ostra cu slatina din **Ostra** (Bucovina); şi i-am mai dat un iezer, anume Oreahovul, şi cu două şomoldoace (iezere) aproape de dânsul, anume **Beşilele** (raionul Vulcăneşti[274], Moldova) şi **Ciulineţul** (la Crihana, raionul Cahul[275], Moldova), şi gârla Oreahului, anume **Topileana** (raionul Vulcăneşti[276], Moldova), cu alte iezăraşe, câte sunt aproape de Oreahov"[277].

1635, iulie 7: Întărit de Vasile Lupu voievod popii Neculai din **Cerneşti** (comuna Todireni, Botoşani), în baza unui zapis de mărturie de la Romaşco cel bătrân şi fiul lui Gligorie din **Stăneşti** (înglobat în Zlătunoaia, comuna Lunca, Botoşani), Zaharia, Romaşco, Simion, Ionaşco şi Pavel – fiii lui Dumitru Hasnăş, Istratie fiul lui Iosipăscul, Dumitraşco Zupco, Gligorie Hasnăş şi Isac Drujine din **Piciorogani** (înglobat în Nicolae Bălcescu, comuna Flămânzi, Botoşani), Ionaşco Grozăvăscul din **Munteni** (înglobat în Sângeri, comuna Gropniţa, Botoşani), Micul de **Nilipeşti** (înglobat în Nicolae Bălcescu, comuna Flămânzi, Botoşani), Pătraşco Stănilă din **Giumătăţeni** (înglobat în Jijia, comuna Albeşti, Botoşani), prin care mărturisesc cum a venit înaintea lor Mărica, fiica lui Drujine, şi cu fiii ei Dumitru şi Albul, şi au

---

274 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 32

275 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 62

276 Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 260

277 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române între 1428-1757*, vol. XXIV, Iaşi 1930, pp. 166, 167

vândut dreapta lor ocină din satul Piciorogani, care este în ţinutul Hârlăului, a şasea parte din jumătatea de sus a satului… şi cu loc de moară pe Miletin… rugătorului nostru mai sus scris, popa Neculai”[278].

1774, iunie: Satul **Zlătunoaia**, ţinutul Hârlăului, ocolul Jijiei, avea, după recensământul lui Rumeanţev[279], toată suma caselor: 58. Scădere rufeturi 3: 1 popă, 1 mazil, 1 ruptaș. Rămân birnici 55. / **Birnici**: Ion, văcar / Simion sin (fiu) Paraschivii / Andrii Robu / Toader, cârciumar / Ion, cârciumar / Andrii Buraga / Iftimi Buraga / Alecsandru fiul lui Răuțu / Iftimi fiul lui Răuțu / Ion fiul lui Răuțu / Vasile fiul Tofanii / Sandu, strugariu / Chiriac fiul lui Mihălachi / Ion Românescu / Sandu Românescu / Toader Lungu / Ilie Corhan / Filip fiul lui Apostu / Gheorghi brat (frate) lui Filip / Dumitrașcu Românescu / Lupu Românescu / Grigoraș Românescu / Vasili, muntean / Apostu, muntean / Antohi fiul Mariei / Ursu Fetcu / Tudose Ostrician / Vasile Românescu / Filip nepot Ursului / Ioniță fiul lui Ursu / Iftimi, șelar / Nuculai, ungurian / Vasili zet (ginere) lui Ursu / Simion fiul lui Ursu / Gheorghi, păscar / Zaharie fiul călugăriții / Ion Uriuc / Miron Donos / Neculai al lui Păpușoi / Costandin Crăciun / Vasile Crăciun / Andrei Burghele / Dămian / Vasili Brumar / Pintelei / Iftimi frate lui ungurian / Gavril / Vasili Lete / Mihai, rus / Vasili, rus / Dumitru fiul lui Barbu / Neculai Răuți / Sandu Cotruță / Gavril Țăruș / Vasili nepot Ursului. // **Rufeturi**: Popa

[278] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 161, pp. 196, 197

[279] ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, p. 241

Miron / Costandin Morochini, mazil / Toader Beiul, ruptaș.

1902: „**Zlătunoaia**, comună rurală în judeţul Botoşani. Se întinde în partea de sud-est a plăşii Miletinul, pe văile Sicnei și Cozancea și dealurile din dreapta şi stânga Sicnei, şi se compune din satele: Bâznoasa, Cernești, Cociungeni, Gârbeşti, Iureşti, Lunca, Novaci, Stănești, Stroeşti şi Zlătunoaia. Teritoriul comunei e deluros, dar de bună calitate și are o suprafață de 13.401 hectare. Are o populaţie de 4.017 suflete; 7 biserici şi 3 şcoli mixte; 1 fabrică de spirt, 3 iazuri, 3 mori de apă pe Sicna şi 1 de vânt. Vite: 2.500 boi şi vaci, 350 cai, 8.400 oi și 625 porci. / **Zlătunoaia**, sat cu 1.141 locuitori, așezat pe dealul Zlătunoaia sau Bisericii, în partea de nord a comunei Zlătunoaia”[280].

ZLODICA

(lângă Cotnari, Iaşi).

1602, februarie 24 : Ispisoc de întăritură de la Ieremia Movilă voievod, după împărţirea moşiilor lui Bucium vornic, între văduva lui Antemia şi feciorul lor lor Grigore Bucium… / Şi s-au venit în partea lui Bucium vornicul „jumătate de sat **Crainici** pe Polocin, satul **Faurii**, cu vad de moară, satul ce se cheamă **Lunca Mare**, cu vad de moară, jumătate de sat **Oteştii**, cu vad de moară în

[280] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 794

Răcătău, jumătate de sat **Buciuleşti**, cu vad de moară în Bistriţa, jumătate de sat **Găureni** pe Prut, a treia parte de sat **Echimăuţi**, în ţinutul Orheiului, a treia parte de sat **Săharna**, satul **Boşotenii** pe Bistriţa, cu vad de moară, a patra parte de sat **Poienile**, la Vaslui, 2 fălci de vii în dealul **Horodiştii**, lângă **Cotnari**, şi o falce de vie la **Zlodiica**… / Şi jupânesei Antemia i s-a venit satul **Năneştii** şi cu hotarul **Ungurenii**, jumătate de sat **Horgeştii** pe Răcătău şi cu vad de moară, a patra parte din sat **Găleşti**, pe pârâul Răcătăul, a patra parte din **Bizigheşti**, cu moară, a patra parte a satului **Poenile**, la Tecuci, jumătate de sat **Voineşti**, a patra parte de sat **Corneştii** de la Cârligătură, a patra parte de sat **Porosălnici**, trei fălci de vie la **Cotnari**, 2 fălci la dealul **Horodiştii**, 1 fălci la **Zlodiica**… / Deci s-au aşezat de bunăvoie”[281].

1774, iunie: Satele **Cotnarul, Horodişte** şi **Zlodica**, ţinutul Hârlăului, ocolul Bahluiului, avea, după recensământul lui Rumeanţev[282]**, toată suma caselor: 106**. Scădere rufeturi 41: 1 popă, 1 diacon, 39 vieri boiereşti. Rămân birnici 65. / **Birnici:** Ion Grumeza / Neculai Grumeza / Toader sin (fiu) lui Neculai Grumeza / Gligori Petică / Vasile fiul lui Cârstei / Chiriac Mahu / Alicsandru Bulău / Pavăl Bulău / Vasile Savin / Ion Savin / Ioniţă fiul lui Savin / Toader, tălpălar / Gheorghe Sănduţă / Manoli Savin / Ilie Savin / Vasile Savin / Pavel Stiţco / Petre Dorcoş / Neculai fiul lui Iacob / Ion, muntean / Luca Buznian / Vasile Coşciug / Gheorghe, ungurian / Ianăş, unguru / Vasile Corhanu / Iacob, unguru

---

281 Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944, doc. 17, pp. 28, 29

282 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, pp. 227, 228

/ Ştefan, unguru / Ion Mândru / Alde, bârsanu / Martin, ungur / Feltin, ungur / Petre fratele lui Feltin / Ion Melenghi / Pricopi cumnat Mândrului / Gligoraş Tobultoc / Ursachi fiul lui Sofroni / Gheorghi fiul lui Ştefan / Ştefan fiul lui Simion / Toader Ţurcanu / Dumitraşcu fiul lui Andrunachi / Postolachi / Ion, muntian / Miron Nicorescu / Gheorghe Narte / Toader fiul lui Păragină / Toader Cărădan / Ioniţă Scântei / Sandu Pătraşcu / Toader, teslariu / Sandu Tescu / Vasile Steţcu / Radu, bârsanu / Chiriac / Damir / Grigori Ţurcan / Apostu Ţurcan / Toma Ţugui / Timofti Ţugui / Toader fiul Sofronoai / Ioniţă fiul Sofronoai / Ion Delian / Vasile Borcoi / Toader, muntean / Simeon fiul Mărioarii /Chiriac, apariu. // **Rufeturi:** Popa Gavril / Diaconul Ignat / Toader Pătraşcu, vier la dumisale paharnicul Iordachi Balş / Toader Grumeza, vier la dumisale paharnicul Costandin Paladi / Pantele, tij (la fel) vier / Grigori Buţurcă, la fel / Ion Sarage, vier la dumisale postelnicul Arghire / Toader Sarage, la fel / Păladi Ţurcan, la fel / Gheorghi Ţurcan, vier mănăstirii Sfeti Spiridon / Costandin, vier paharnicului Matei Hurmuzachi. // **Liudi** (oameni străini) **vieri** ai dumisale spătarului Iordachi Cantacuzino, ce n-au dat la rânduieli, fiind cu darea lor la satul **Delenii**: Năstac Vărzari / Vasile Cârstei / Ştefan Cârstei / Lupu Dărăban / Neculai Dărăban / Neculai Minciună / Ursachi Minciună / Vasile Epure / Vasile nepot lui Mazâre / Gheorghiţă Unguraş / Gavril Unguraş / Ianăş, ungur / Martin, ungur / Ursu Unguraş / Ioniţă fiul lui Vasile Cârstei / Dumitraşcu Popăscu / Toader fiul lui Unguraş / Ursu Dolhăscu / Timofti Narte / Lupu Savin / Ştefan Botez / Stan, bârsanu / Ambrosi / Lupuşor / Grigori Niţă / Ştefan Pândari /

Iosip, unguru / Grigori Spătaru / Simion Minciună / Năstac Burţucă.

1902: „**Zlodica**, sat din comuna Cotnari, plasa Bahluiul, judeţul Iași. Are o populaţie de 181 locuitori, precum și o biserică de lemn veche. În acest sat, peste un mic pârâu, se află un pod mare, format din lespezi de piatră naturală, necioplită, și pe care legenda îl atribuie lui Ștefan cel Mare”[283].

ZMEEŞTI

(lângă Târgu Neamţ).

1638, februarie 1: Carte de judecată de la Vasile Lupu voievod, dup ce a venit „Ghiorghi Boţul şi s-a jeluit cu mare jalobă, cum i se împresoară hotarul satului **Răuceştilor** (comuna Răuceşti, Neamţ) dinspre târg şi dinspre alte sate… Domnia mea am ales pe Marco de Neamţ, ce a fost şoimar, şi pe Toader diacul de **Stăneslăveşti** (Stănislăveşti, comuna Miroslăveşti, Iaşi) şi i-am trimis acolo, să strângă oameni buni şi bătrâni, megieş de primprejur. Deci au strâns pe Ihnat, Nechifor şi Cârstea din **Sârbi** (înglobat în Ungheni, comuna Răuceşti, Neamţ), Condrea, Simion. Florea şi Calistrat din **Zmeeşti** (lângă Târgu Neamţ), Mihăilă cel bătrân, Ştefan şi Gheorghi Loghin din **Măneşti** (azi Blebea, lângă Târgu Neamţ), Dumitru cel bătrân şi Toader din **Borceşti** (lângă Târgu Neamţ),

---

[283] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul V, Bucureşti 1902, p. 794

Thodor călugărul, ce a fost la **Oglindeşti** (sau Oghindeşti, azi Oglinzi, comuna Răuceşti, Neamţ)… şi au ales tot hotarul Răuceştilor, dinspre alte hotare. / Şi se începe hotarul pe unde a fost de veac: din podul Sârbilor, drept peste câmp, în cornul dumbrăvii, de acolo în capul făgetului, unde au fost ariile Sârbilor; de acolo, prin pădure, la loziile Băloşenilor, de acolo, pe drum, prin dumbravă, până unde se adună hotarul Mănilor cu a târgului, de acolo la deal, până în drum, ce loveşte în capul Poenii Lungi; de acolo, pe lângă poiană, la deal, în Porumbul vornicului, de acolo peste pădure, în Valea Sărăţii, în vadul Corchizului; de acolo, în jos, într-un bolovan, de acolo drept peste câmp în izvorul Topoliţăi, Topoliţa în jos, până în podul lui Gherasim, unde a fost drumul cel mare, drumul în jos, unde se încheie hotarul în podul Sârbilor. Pe aicea au ales hotarul şi au pus semne”[284].

1640, iunie 8: Porunca dată de Vasile Lupu voievod lui Toader, diac din **Stănislăveşti** (comuna Păstrăveni, Neamţ), după ce i s-a jelui Gheorghe Boţ, „zicând că ai fost hotarnic şi ai socotit şi ai ales dinspre alte sate şi dinspre târg hotarul satului său **Răuceşti** (comuna Răuceşti, Neamţ)… iar acum a trecut satul **Zmeeştii** (lângă Târgu Neamţ) cu arătura capetelor pământurilor peste acel hotar ce l-ai socotit tu în hotarul Răuceştilor. Şi aşijderi şi satul **Borceştii** (comuna Răuceşti, Neamţ) iarăşi a intrat, din sus, într-acel hotar al Răuceştilor, de au arat şi-au pus garduri peste hotar, până în valea Sărăţii. / Pentru aceea, să mergeţi cu toţii şi să socotiţi şi, de vor fi Zmeeştii şi Borceştii intrat în hotarul Răuceştilor, peste ho-

---

[284] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 239, p. 222

tarul cel bătrân, ce-a fost cum aţi aflat voi cu dreptul, să ne daţi ştire"[285].

1739, ianuarie 15: Carte de împuternicire, dată de Grigore Ghica voievod lui Naftanail eromonah, feciorul Sandului Şeptilici, „să fie volnic a ţine şi a stăpâni o parte de moşie din satul **Smeeşti**, de la ţinutul Neamţului, din jumătate de sat, partea de sus, pe care parte arată zapis de la moşul (bunicul) său Ştefan Cărăiman, scriind precum a dat danie nepotului său Sandului Şeptilici, tatăl lui Naftanail"[286]. / Carte de judecată a logofătului Sturza, în pâra dintre Sandul Cărăiman căpitan şi Natanail, egumen de Râşca, feciorul lui Sandul Şeptilici, pentru a patra parte din jumătate de sat **Zmeeşti**, din partea de sus, ce cunt pe apa Râşcăi, la ţinutul Neamţului, cu vad de moară pe pârâul satului, zicând Sandul Cărăiman cum acea moşie, fiind a unui frate a tătâne-său, anume Ştefan Cărăiman, o a cumpărat tată-său Vasile Cărăiman, la văleat 7221 (1713), aprilie 26, arătând şi zapisul vânzării de faţă, şi, cât a trăit, tată-său a stăpânit moşia cu pace, iar după moartea lui, Netanail Şeptilici trage la acea moşie, zicând că o are danie şi, fiind de faţă, a arătat un zapis de danie din văleat 7213 (1705), şi alt zapis, din 7209 (1701), în care scrie că ar fi fost dator acel Ştefan Cărăiman cu 30 lei Sandului Şeptilici, tatălui lui Natanail, şi dete seamă Natanail că îmărejurul acelei datorii ar fi dat Ştefan Cărăiman acea moşie danie… / Noi socotim că este mai

---

[285] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXV, Bucureşti 2003, doc. 373, pp. 382, 383
[286] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române între 1428-1757*, vol. XXIV, Iaşi 1930, p. 15

cu cale a stăpâni moşia cumpărătorul, decât cel cu danie, iar Natanail să aibă a lua cei 30 de lei datoria sa”[287].

ZMEIANI

(sau Zmeieni, lângă Bălţăteni, comuna Băcani, Vaslui).

1546, aprilie 19: Întărit de Petru Rareş voievod vornicului Efrim Huru (Hura), care cumpără, cu 400 zloţi tătăreşti, de la Lazor sin (fiu) Iuga, de la nepotul său Mogâldea, feciorul lui Iştoc, şi de la Grozav, feciorul Sofiicăi, „jumătate de sat **Rumâni**”, iar de la Andrii Eşanu şi fratele lui Dragosin, de la nepoţii lor Iuraşco, Anna, Ileana şi Mărina, feciorii lui Arpaş, şi de la nepoţii lor Varvara, Mărica şi Ilisafta, feciorii lui Vreamiaş, cu 350 zloţi tătăreşti, cealaltă „jumătate de sat **Rumânii**, ce-i pe Smila”. Tot atunci, Efrem Hura cumpără de la Ilinca preoteasa, cu 200 zloţi tătăreşti, „a patra parte de sat **Zmeiani**”[288].

1623, aprilie 9: Întărit de Ştefan Tomşa voievod uricarului Mierea Marmure, care primeşte uric pentru „o parte de ocină din a patra parte din satul **Zmiiani** (lângă Băcani, Vaslui), a patra parte cu locuri de mori până în pârâul Smilei şi în Bogdana, şi cu casele pe care el şi le-a cumpărat de la nepoţii Maricăi şi de la fiii ei Ofrim şi Albul, pentru 20 taleri de argint, partea Erinei şi a fratelui

[287] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române între 1428-1757*, vol. XXIV, Iaşi 1930, pp. 21, 22

[288] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 33, pp. 46, 47

ei Gligorie, fiii Parascăi, şi partea mătuşii lor Odocsia, pentru care Irina şi fratele ei Gligorie, fiii Parascăi, au dorit să ia bani de la Necoară mare vornic şi să întoarcă de la Marica şi fiii ei, Frum şi Albul, pentru acea parte de ocină din satul Zmiiani, iar sluga noastră Mierea Marmure, fiind lor (neamul – n. n.) cel mai apropiat, nu a vrut să lase oameni străini să intre în ocina lor adevărată şi dedină, ci însuşi a întors acei bani mai sus scrişi. / Şi iarăşi o altă parte de ocină a dat din jumătate din satul **Bereşti** (azi Armăşeni, comuna Băceşti, Vaslui) jumătate, care îi este lui cumpărătură de la Maxim, fiul Ilenei, ocină din uric de împărţire ce l-a avut bunica lui, Neaga, de la Bogdan voievod, şi cu jumătate din moara gata pe pârâul satului, pentru 40 de taleri bătuţi. De aceea, să-i fie lui şi de la noi uric şi întărire cu tot venitul. / Şi iarăşi altă parte de ocină dintr-un vad de moară cu moară gata din satul **Ghereşti** (Vrancea), în gârla Putnei jumătate, dar din a opta parte care îi este lui cumpărătură de la Petrea şi de la fraţii lui şi de la fraţii lui Pătrăşcan, fiii lui Toader Corchil, pentru16 bani buni, şi din cealaltă jumătate de moară din satul Ghereşti jumătate care îi este lui cumpărătură de la Toader Bărbosul şi de la sora lui Anghelina, pentru 9 bani buni. Şi de asemenea altă parte de ocină, din a patra parte din acel vad de moară din satul Ghereşti, a treia parte, şi din cealaltă jumătate, a opta parte, care îi este cumpărătură de la Spiridon şi de la sora lui, Anca, fiii lui Patcul, pentru 6 bani buni. Şi de asemenea altă parte de ocină din acelaşi vad de moară din satul Ghereşti, din a patra parte, a treia parte, care îi este cumpărătură de la Toma şi de la fratele lui, Bălciul, şi sora lor, Roxanda, fiii lui Stoica, pentru 3 bani buni. Şi de asemenea altă parte de ocină, din a patra parte din acelaşi

vad de moară şi cu moară gata din satul Ghereşti, a treia parte care îi este lui cumpărătură de la Deleu şi de la surorile lui, Catrina şi Sofiica, fiii Ancăi, toţi nepoţii lui Toaderco Chiril, pentru 3 bani buni. De aceea să-i fie şi de Ia noi uric şi întărire cu tot venitul. / Şi întru aceea a venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boierilor noştri moldoveni, mari şi mici, sluga noastră Vasilie Huhulea diac, fiul Maricăi, nepotul lui Ghiorghie logofăt, de bunăvoia lui, de nimeni silit, nici asuprit, şi a vândut a sa dreaptă ocină şi dedină din uricul de dedină pe care l-a avea bunicul lui, Ghiorghie logofăt, de la Ştefan voievod cel Bătrân şi din ispisocul de cumpărătură de la Ioan voievod, şi din privilegiile de cumpărătură şi întărire în semne pe care Ie-a avut bunicul lui, Ghiorghie logofăt, de la Petru voievod, un sat anume **Ivăneştii** (Ivănceşti, comuna Boloteşti, Vrancea), cu curţi gata şi cu loc pentru moară pe pârâul satului şi cu prisăci şi cu poieni. Aceea a vândut-o slugii noastre Mierea Marmure uricar, pentru 300 de bani ungureşti buni. Şi i-a plătit deplin toţi acei mai sus scrişi bani, 300 de bani ungureşti buni, înaintea noastră şi înaintea tuturor boierilor noştri moldoveni"[289].

1623, decembrie 14: Scrisoarea de mărturie a fraţilor Gligore şi Sofronia, copiii Grozavei, nepoţii lui Gherman din Zmeiani, prin care „vând lui Drăgan, Efrim şi Albul o parte din Zmiiani"[290].

1627, decembrie 10: Carte de împuternicire, dată de Miron Barnovschi voievod lui Drăgan aprod şi Ifrim stolnicel din Zmiiani, „apre aceea ca să fie tari şi pu-

---

[289] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 54, pp. 82-86

[290] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 143, p. 190

ternici a-şi apăra a lor dreaptă ocină din sat din **Zmiiani** şi din **Bălăceni**, părţile lui Gligorie şi ale soru-si Sofronia, feciorii Grozavei, nepoţii lui Gherman, din moară şi din tot locul"[291].

1628, ianuarie 3: Întărit de Miron Barnovschi voievod lui Drăgan, Efrim şi Albul, în baza unui zapis de mărturie de la marele medelnicer Simion Gheuca, părcălabul Petriul, hotnogul Lupul, cneaghina Murgocioae, popa Dragoş, Toma, Ionaşco şi Radul din **Greci** şi Toader din **Hulpăşeni**, „scriind acest zapis că au venit înaintea lui Gligorie şi Ştefania, fiii Grozavei, nepoţii lui Gherman din Zmiiani… şi au vândut dreapta lor ocină şi dedină din satul **Zmiiani** şi **Bălăceni**, ce este în ţinutul Tutovei, pe care a stăpânit-o tatăl lor popa Gavril, şi alt vad de moară, ce se va afla pe pârâul Smila la Zmiiani… lui Drăgan, Efrim şi Albul, pentru zece vaci cu viţei şi doi boi"[292].

1628, aprilie 28: Zapisul Stancăi, jupâneasa fostului vornic Murgoci, care mărturiseşte că a „dăruit pe nepotul meu, pe Ifrim, şi pe fiul său Neculai, cu a mea dreaptă parte de ocină şi moşie din **Zmiiani**, pentru sufletul meu şi al părinţilor mei… dinaintea surori-si Aniţa, popii Ion, Drăgan, Rugină diacul, Lazar Gătin, Gligorie nepotu-său, Ionaşco Lazea, Dumitraşco Teleagă, Tiştiban şi nepoată-sa Angheniia de Zmeiani, popa Gavril de **Târdzii** şi mulţi oameni buni"[293].

---

[291] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 269, pp. 358, 359

[292] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 281, pp. 381, 382

[293] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 351, pp. 490, 491

1628, decembrie 10: Întărit de Miron Barnovschi voievod Vărvarei, fiica lui Telea stolnic, şi ginerilor ei Buciumaş pitărel şi Zaharia diac, după ce s-au pârât la Divan cu Ionaşco Marmure, cu fratele lui Mierea uricar, cu cumnatul lor Toader, cu Albul, cu Efrim „şi cu alţi răzeşi ai lor pentru nişte mori pe pârâul Smila, zicând Ionaşco Marmure… că ei au jumătate la apa Smila. Iar Vărvara a arătat un ispisoc de pâră şi de ferie (taxa domnească de judecată) de la Eremia Movila voievod, că s-a pârât Vărvara, fiica lui Telea stolnic, cu Toflea Murgoci, Nechita aprod, Molodeţ şetrărel, popa Gavril – ginerele lui Gherman, şi cu alţi răzeşi ai lor pentru satul **Rumâni** (lângă Băcani, Vaslui) şi pentru jumătate din satul **Zmiani** (Zmeiani, lângă Băcani, Vaslui) şi a rămas… că a cumpărat tatăl ei, Telea stolnic, de la Efrim Huru, fost mare vornic, acest sat Rumânii şi jumătate din satul Zmiani şi cu tot venitul"[294].

1630, iunie 27: Simion şoltuzul de **Bârlad**, cu 12 pârgari şi Ursul vântul cupeţ, Ionaşco Dinga şi Microv cărturisesc cum „a venit Neculai, ginerele lui Simion portarul, şi s-a jeluit cu multe mărturii, anume cu Efrim de **Zmeiani**, Bălan, Radul, Toma şi popa Dragoşe din **Greci**, Vasile Prăpalea de **Răduești** şi mulţi oameni buni, mărturisind cum dresele de cumpărătură, ce a avut socrul său Simion portarul, din satul **Greci**, din partea de sus, partea lui, trei pământuri în frunte, din deal în deal, până unde se împreunează cu alte hotare – aceste drese au pierit când au fost tătarii la **Trestiana**, de s-au bătut cu Nicoară hatmanul şi-au pierit Soica Armaşul, Erimiia Potlogeanul şi mulţi ca dânşii, atunci au lovit pe Smila şi l-au prădat,

---

[294] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 444, pp. 608-610

de i-au luat toate ce-a avut şi i-au luat acele drese. / Deci noi i-am făcut această scrisoare, ca să-i fie de credinţă, până-şi va face şi ispisoc domnesc, ca să se ştie”[295].

1630, august 30: Zapisul boierilor divaniţi, în care mărturisesc că „a venit dinaintea noastră Stanca, jupâneasa lui Murgoci Toflea fost vornic, şi a dat şi a dăruit… feciorului său de suflet Dumitru pârcălab… cât se va alege partea ei din satul **Păuleşti**, şi din satul **Zmeiani** pe Simila şi din **Bălăceni** pe Bogdana… cumpărătura strămoşului ei Vanu (Oană) portar de Suceava… de la Şendre”[296].

1631, mai 15: Ispisoc de judecată de la Moise Moghila voievod, după ce s-au pârât Stanca Murgucioaei şi feciorul ei Dumitraşcu, fost pârcălab, cu nepoţii ei Drăgan, Efrim şi Albul „pentru o parte de ocină ce-au cumpărat ei din partea Murgucioaei, partea lui Grigorie şi a soru-si Sofronia, feciorii Grozavii, nepoţi lui Gherman, toată partea lor câtă se va alege din satul **Zmieni** şi din **Bălăceni**, cu vad de moară în Bogdana, ce lor şi-au cumpărat drept 10 vaci cu viţei, 2 boi şi 20 taleri bătuţi; şi altă parte din **Zmieni**, din jumătate de sat a şaptea parte, ce-a cumpărat Drăgan, osebi de ai lui fraţi, de la Ursul Cimbala, ce i-a fost cumpărătură de la tatăl său, Constantin Cimbala, de la Ionaşco Patrile şi de la frate-său Silevestru, feciorii Varvarii, drept 52 taleri, precum a arătat ispisoc de cumpărătură de la Barnovschi vodă… Şi când

---

295 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 114, pp. 125, 126

296 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 23, pp. 33, 34

a fost ziua, Stanca Murgucioaie n-a venit la zi şi a rămas din toată legea”[297].

1632, aprilie 18: Cartea de împuternicire a lui Alexandru Iliaş voievod, dată lui Ionaşco de **Zmiiani** şi fraţilor săi, „ca să fie tare şi puternic a-şi ţine şi a-şi apăra ale lor drepte moşii ce au ei, satul **Românii** şi cu vad de moară şi jumătate de sat **Zmiani**, iar cu vad de moară în Smila şi în Bogdana, şi satul **Donceştii**, ce sunt pe apa Covurluiului, şi a patra parte de sat de **Strâmba**, să ţie pe hotare bătrâne, pe unde s-au ţinut din veac”[298].

1632, mai 1: Întărit de Alexandru Iliaş voievod lui Ionaşco de Zmeiani, după o pâră a acestuia şi ale fraţilor săi Ursul şi Dumitraşco, feciorii lui Buciumaş, cu Albul, Drăgan, Efrim, Toader şi alţi răzeşi, „zicând înaintea domniei mele cum le-au astupat o moară din apa Smilei, ce au ei jumătate de apă cu **Rumânii**, iar jumătate de apă au ei cu **Zmeianii** şi cu dânşii, şi lor li se vine a patra parte, şi ei le-au astupat moara, însă vor să ţină şi ei jumătate şi nu li se vine”[299].

1635, mai 8: Zapisul lui Ştefan, feciorul Buciumoe, prin care mărturiseşte că a vândut moştenirea de după mama lui „din sat din **Strânba** (Strâmba, azi Cetăţuia, comuna Puieşti, Vaslui)… Dochiei călugăriţei, drept 50 de potronici, dinaintea lui Drăgan, Toader, popa

[297] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 38, pp. 54, 55

[298] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 25, pp. 21, 22

[299] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 52, pp. 57, 58

Toderachi, Efrim, Arsenie şi Ionaşco din **Zmiiani** (lângă Bălţăteni, comuna Băcani, Vaslui), să se ştie”[300].

1636, octombrie 15: Zapisul Ştefanei, fata lui Ionaşco David din Văleni ot volost Fălciu, prin care mărturiseşte că s-a „tocmit cu jupânul Scărlet din **Zorileni** (Zorleni, comuna Zorleni, Vaslui), de i-am vândut partea mea de ocină din **Văleni** (comuna Viişoara, Vaslui), drept 15 galbeni, dinaintea jupânului Chicoş şetrarul cel mare, Ursul aprodul ot **Zmiiani** (comuna Băcani, Vaslui), Gligoraşco, Dumitraşco Gheuca fost vornic, Simion Oana din **Stoeneşti** (azi Stoileşti, comuna Vutcani, Vaslui), Pavăl aprod ot **Olăneşti** (înglobat în Chiţcani, comuna Costeşti, Vaslui) şi mulţi oameni buni”[301].

1638, iunie 3: Ispisoc de judecată de la Vasile Lupu voievod, după ce „Erina, fiica Parascăi, nepoata Dochiei, a pârât de faţă pe Efrim, fratele lui Albul, şi pe Ionaşco, care acum ţine pe femeia Albului, pentru o parte de ocină şi cu case gata din satul **Zmeiani**, care sunt în ţinutul Tutovii, zicând ea că îi fac asuprire şi vor să o scoată din case şi din acea parte de ocină. Efrim şi Ionaşco au răspuns că acele case şi acea parte de ocină au fost dreaptă moştenire Erinei, dar când a fost în zilele lui Constantin Moghila voievod, ea însăşi, Erina, şi cu fratele ei Grigore, fiii Parascăi, nepoţii Dochiei, au vândut partea lor şi partea mătuşii lor Dochia răposatului Albul, fratele Erinii. Iar după aceea, în zilele lui Gaşpar voievod, s-a sculat Grigore, fratele lui Efrim, şi l-a pârât pe Albul şi l-a rămas pe Albul din lege, Ca să-i întoarcă banii înapoi.

---

[300] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 111, p. 151

[301] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 540, p. 590

Grigore nu a avut bani, să-i întoarcă Albului, ci s-a rugat la unchiul său, Mierea uricar, ci a dat acea parte de ocină în mâinile lui Mierea uricar. După aceea, s-a sculat Albul şi l-a pârât pe Mierea pentru acea ocină, pentru că mai înainte fusese cumpărătură Albului, şi i-a dat lui lege ca să întoarcă jumătate din acea parte de ocină; şi a întors Albul în mâinile lui Mierea uricar banii pe jumătate din acea jumătate de ocină. De asemenea, şi casele Irinii, din satul Zmeiani, le-a cumpărat Albul. / Deci noi i-am judecat după legea ţării şi astfel am aflat cu adevărat că nu are Erina, nici fii ei, nici o treabă cu acea ocină, ci a rămas din toată legea ţării”[302].

1642, iunie 17: Răzeşii Dragan, Toader şi Ifrim de **Zmeiani**, Irina Arsenoae şi Neculai din **Greci**, Irimie de **Băcani** „şi alţi răzeşi ai noştri care avem ocină la **Păuleşti** spre Smila, în ţinutul Tutovii… ne-am tocmit cu jupâneasa vistiernicului Pălade pentru o parte de ocină, ce au avut cumpărătură în satul Păuleşti de la Simeon Gheuca… de i-am dat o bucată de loc din apa Smilii, dinspre apus, până unde se împreună cu hotarul târgului şi s-a stâlpit cu pietre… Şi ne-am tocmit dinaintea Neniului vornicul de gloată, Chicoş ce-a fost stolnic, Isac dregătorul de Bârlad, Ionaşco de Zmeiani, Gavril Roşca, Apostol, Nacul şi Arsănie de Bârlad, Creţul din Suseni, Necula de Bujoreni şi alţi oameni buni”[303].

1644, februarie 1: Anghelina şi feciorul ei Vasile, fata lui Simion Miera, feciorul Nastei, fetei lui Ion Fărâmă de **Fărâmeşti** (comuna Zorleni, Vaslui), vinde lui

---

302 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 364, pp. 354, 355

303 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 28, pp. 41, 42

Scărlet de **Zorileni** (comuna Zorleni, Vaslui), drept 100 lei bătuţi, „doi bătrâni, ce-au fost partea ei de la moşul ei Fărâmă şi de la Fărâmoaie, din siliştea Fărâmeştilor, din Movila Iepei, la vale, pe drum, prin gura Iepei… în faţa lui Simion Cernea şoltuzul, cu 12 pârgari, popa Ştefan cel domnesc, Ionaşco Dinga neguţătorul, Nacul tij (la fel), Vântul tij, Ciudin tij, Neagoe ce-a fost şoltuz şi mulţi oameni buni din târg de **Bârlad**, Drăgan de **Zmiiani** (Zmieni, contopit cu Băcani, comuna Băcani, Vaslui), Bălan Hulpe şi Bolea de **Hulpăşeni** (comuna Băcani, Vaslui), Petrea de **Banca** (comuna Banca, Vaslui), şi Necoară de **Suseni** (comuna Băcani, Vaslui)”[304].

1644, august 16: Zapis de la Simion Gane şoltuzul, cu 12 părgari, de la popa Ştefan cel domnesc, Ionaşco Dinga neguţătorul, Nacul tij (la fel), Vântul tij, Ciudin tij, Neagoe ce-a fost şoltuz şi mulţi oameni din **târgul Bârlad**, aşijderi Drăgan, slugă domnească din **Zmiiani**, Bălan Hulpe şi Bole de **Hulpăşeni**, Petre de **Banca**, Nicoară de **Susăni**, în care mărturisesc „cum a venit Anghelina, cu feciorul ei Vasile, fata lui Simion Miera, feciorul Nastei, fetei lui Ion Fărâmă de **Fărâmeşti**, şi au vândut… doi bătrâni ce-au fost partea ei de la moşul (bunicul) ei Fărâmă şi de la Fărâmoaia din selişte Fărâmeştilor, şi vor şti oamenii: din movila Epii, la vale, pe drum, prin gura Epii şi pe câmp, până în apa Bârladului, cu vad de moară în Bârlad… jupânului Scarlet de **Zorăleni**, drept 100 lei bătuţi”[305].

---

[304] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 243, p. 223

[305] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, p. 60

1644, decembrie 1: Întărit de Vasile Lupu voievod fraților Neculai și Irimiica, fiii lui Maftei, și verilor Irimia, fiul Anei, Ionașco, fiul Popii, Corniță, fiul Agafiei, și de asemeni fiilor lui Ionașco, și Gavril, fiul Nastei, toți nepoții lui Ignat, și de asemenea verilor lor Drăgan, Ifrim și Albul, fiii Măricăi, nepoți lui Ignat, care primesc uric pentru „niște părți de ocină din satul **Băliceni** (comuna Zorleni, Vaslui) și din satul **Zmiiani** (Zmieni, contopit cu Băcani, comuna Băcani, Vaslui), ce sunt pe Simila, în ținutul Tutova, și cu vad de moară pe Bogdana și în Simila, ce se vor alege părțile bunicului lor Ignat, din vatra satului, din câmp, din vaduri de mori și din tot venitul, din ispisoc de pâră și de ferâie ce ei au arătat înaintea noastră, de la Moise Moghila voievod, ce ei s-au judecat cu Mierea uricar și au scos aceste părți de prisacă cu mare cheltuială. / Și în acest zapis de la Moise voievod nu erau puși Neculai și frații lui, ce sunt mai sus scriși, fără numai Drăgan și frații lui Fimul și Albul, fiii Măricăi, și alți frați și veri ai lor, fiii Marfei și Anei, și sora lor Agafia, și fratele lor Popa, și Ionașco și Nastea, toți fiii lui Ignat nu erau scriși în acest ispisoc de la Moise voievod”[306].

1645, iunie 20: Ispisoc de judecată de la Vasile Lupu voievod, după ce „Iftimii vătav a arătat un zapis de mărturie de la Isac ureadnic de **Bârlad**, Racliş curtean, Iupul cupeţ, Ionaşco Băltag. Ursul aprod de **Zmiian** (sau Zmeieni, comuna Băcani, Vaslui), în care mărturisesc precum a fost cumpărat Dumitraşco Gheuca unele părţi de ocină din **Dragsini** (sau Drăxeni, comuna Gherghești, Vaslui), ce este pe pârâul Studeneş, în ţinutul Tutovii…

[306] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 461, pp. 439, 440

care a fost cumpărat de la Oprina, sora Stanchii, şi de la alţi fraţi ai lui Stanchi, Dochia, Toader Bălţatul şi Nicolai, fecior Ursului pitar, toată partea lor, jumătate din acest sat. / Dar Iftimie a întors toţi banii lui Dumitraşco Gheuca, cât a fost dat el pentru acea parte, căci Iftimie a avut cealaltă jumătate de sat, dreaptă cumpărătură mai înainte… iar lui Dumitraşco Gheuca nu i s-a căzut lui să cumpere dintr-acest sat, Dragsini, pentru că a cumpărat Iftimie, mai înainte, cealaltă jumătate de sat”[307].

1645, iulie 20: Zapis de mărturie de la Isac, dregătorul de **Bârlad**, Racleş căpitanul, Iupul neguţător, Ionaşco Băltag, Ursul aprod de **Zmiiani**, Ionaşco Dinga, Ursul Vântul, Nacul neguţătorul din Bârlad, în care scriu cum a venit înaintea lor „Iftimie vătavul de a pârât pe Dumitraşco Gheuca pentru ocina de la **Dragsini** (comuna Băcani, Vaslui), ce a fost cumpărat Dumitraşco de la Oprina, fata Stancăi de **Grădeşti** (comuna Puieşti, Vaslui) a jupânesei Cimbalei. / Deci Iftimii a avut moşie mai devreme acolo şi a ştiut că a fost cumpărat Dumitraşco. Deci am socotit ca să-i întoarcă Iftimie lui Dumitraşco… şi a scos banii înaintea noastră şi a tot târgul şi i-a dat pe mâna lui Dumitraşco, 75 ughi (ducaţi ungureşti). Şi aceşti bani s-au dat pentru partea mâne-sa Stanca şi pe partea Odochiei, şi pentru partea lui Toader Bălţatul, şi pentru partea lui Neculai, feciorul lui Ursul pitarul; face jumătate de sat Dracsini”[308].

1651, februarie 8: Ursul din satul Zmiani, feciorul Irinei, nepotul Vărvarei, strănepotul Telei ce a fost stol-

---

[307] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 103, p. 88

[308] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 137, p. 116

nic, dăruieşte „jumătate de sat de **Zmiani**, partea mea, cu jumătate iaz cu moară şi cu casele mele din Zmiiani, şi din satul întreg din **Romăni**, dinspre apus, aşijderi, din gura Iugei, din satul **Stâmba** dinspre Tutova…dumisale Enachi al lui Gavril Păladi şi dumisale Toade Păladi, pentru sufletul celor ce le-au agonisit şi pentru sufletul nostru… şi s-au prilejit Scarlet din **Zoriliani**, Apostolache, Bejan Gheuca, Ionaşco sin (fiu) Drăgan, Dumitraşcu Buciumaş, frate-meu Căzacul ot **Zmiiani**, popa Gavril cel domnesc, popa Chiriiacu, duhovnicul meu din Bârlad, Antohie Costache, Constantin Bujoranul, Neculai Bujoran, Constantin Ţopa pârcălav şi Ionaşco Ţopa ot **Bârlad**, şi Pavăl Surlă din **Ghergheşti**”[309].

1651, iulie 5: Întărit de Vasile Lupu voievod Pălădeştilor, care „au arătat un zapis de la Ursul aprodul din **Zmieni**, feciorul Irinei, nepotul Varvarei, strănepotul lui Teli fost stolnic, precum… a dat şi a dăruit cu limbă de moarte partea lui de moşie din jumătate de sat **Zmienii**, ce este pe Smila, şi iarăşi, din tot satul **Românii**, partea lui… asemenea şi din satul **Strâmba**… asemenea şi din locul de prisacă din satul **Mânzeini** (Mânzaţi), de este lui dreaptă ocină şi dăruire de la Avram Mânzatul. Toate acestea le-a dat şi le-a dăruit Pălădeştilor pentru sufletul părinţilor lui”[310].

1657, mai 30: Marele logofăt Ionaşco Rusul îl trimite pe Constantin Bujoreanul din **Vulpăşeni** să cerceteze neînţelegerile dintre feciorii lui Ifrim, ai lui Drăgan şi ai Albului de Zmeiani cu feciorii lui Arsenii, Ilisei „şi

---

309 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 72, 73

310 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 42, pp. 58, 59

alţi fraţi ai lor, ce le sunt răzeşi, zicând că au moşie cu dânşii în **Zmeiani**, în **Bălăciani** şi în **Pauleşti** şi cumpărături, cum au arătat un zapis de pâră de la Vasile vodă, şi ei nu-i lasă să-şi ţină cumpărăturile precum le spun şi dresele, ci ţin în seminţie şi un heleşteu ce au cumpărătură şi danie de la părinţii lor, ce este în Bălăciani, în partea de jos"[311].

1667, iulie 17: Mărica, fata lui Cârnaciu din Suseni, dăruieşte şetrarului, feciorul lui Irimie, partea ei de „moşie din satul **Suseni**, de la taică-meu Cânaciu… şi i-am dăruit şi partea mea de cumpărătură, ce a fost cumpărătură tătâne-meu din bătrânul Bese… ca să-i fie dată drept sufletul meu şi al părinţilor mei… Şi s-au întâmplat Nicolai, Postolache Drăgan şi Buciumaş din **Zmeiani**, Bucioc, Simion sin (fiu) Năstacul şi Dimion din **Suseni** şi alţi mulţi"[312].

1669, aprilie 12: Zapisul lui Dumitraşcu Buciumaş, Postolachi Drăgan, Ursul Babeş, Ionăşcuţă Drăgan şi Neculai Fulger, toţi din **Zmeiani**, şi Stratul vornicul din **Băcani**, în care mărturisesc „preum, întâmplându-se Panaite Grecul mergând la Iaşi cu nişte vin, cu câteva buţi, l-au întunchenat, la Gura Iapei, pe Bârlad, oastea lui Constantin vodă, când l-au gonit tătarii, şi i-au spart buţile şi le-au băut; apoi Panaite Grecul s-a apucat de satele de primprejur, de **Banca**, de **Bujoreni** şi de **Epureni**, zicând că i-au spart ei buţile şi le-au băut şi zicând Panaite Grecul că a găsit la buţile lui şi pe Năstacul, feciorul Arsănoe din Zmeiani; şi apoi, prădând Panaite satele şi

---

[311] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 43, pp. 60, 61

[312] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 57, pp. 77, 78

Năstacului neavând ce-i lua, că murise, şi luând bucatele noastre pentru dânsul, noi am luat de grumaz pe Chindia, femeia Năstacului, iar ea, neavând ce da ca să plătească 12 lei ce au dat, a căzut cu rugăminte la Ionăşcuţă Ifrim, de-a dat pentru dânsa de a plătit şi a îmblat Ionaşco, cheltuind pentru dânsa, până a mântuit. De acolo, apoi eu, Chindia, femeia Năstacului, neavând să dau bani lui Ionăşcuţă, ce a dat pentru mine, i-am dat moşia bărbatului meu de la sat, de la Bălăceni, însă partea lui cu a fraţilor lui, cât va fi"[313].

1670, iunie 1: Alexandra, jupâneasa răposatului Gavril Păladie dă cumnatului ei Gheorghe Bogdan şetrarul „jumătate de sat din **Zmieni**, care ne-a fost danie de la Ursul din Zmieni, şi jumătate de heleşteu, şi dumnealui ne-a dat partea dumisale numai din heleşteul de la **Portăreşti**"[314].

1670, iunie 8: Gheorghe Bogdan şetrarul face schimb de moşiii cu cumnata lui sulgeroaia (văduva lui Gavril Paladi), primind „partea dumisale din heleşteul **Zmeiani**, jumătate de iaz, şi eu i-am dat partea mea din heleşteul de la **Portăreşti**"[315].

1675, martie 6: Dumitraşco din **Hulpăşeni** şi femeia lui Anghelina dăruiesc lui Toader, vornicul de **Bârlad**, feciorul Bujoranului Constantin, „partea noastră, câtă se va alege, din matca pârâului, din iazul de jos, cu vad de moară… aşijderea, şi nişte părţi de cumpărături,

[313] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 46, pp. 63, 64
[314] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 48, pp. 66, 67
[315] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 30, p. 43

ce-am avut într-acel iaz, i le-am vândut lui Toader, drept 28 lei buni… care părţi au fost ale lui Terchil şi ale Mohoriatoei… dinaintea lui Toader Pălade, ce-a fost vistiernic mare, Neculai căpitanul de Curte şi Buciumaş din **Zmeiani**, Corlat uricariul, popii Ionaşco, Arsenie şi Gligoraşco din **Horiiata**, a popii şi a Sratului din **Bacani**, Dumitraşci Băltăgel din **Ghicani** şi a popii Avram din Hulpăşeani"[316].

1676, octombrie 6: Sofiica, fata Zahariei din Gherghești, dăruieşte „nepoţilor mei, feciorii Acsiniei, lui Gavril şi Mălancăi… partea mea de moşie din satul **Gherghești**, şi din satul **Zmianie**, şi din **Români**, de pe apa Smilei, şi din satul **Strâmba** şi din **Coţmăneşti**, de pe apa Tutovei, şi din satul **Donceşti**, de pe apa Covurluiului… dinaintea preotului Ştefan, Dionisie călugărul, Gheorghe feciorul lui Maftei Biniei şi Petre feciorul lui Andrei de **Gherghești**, Irimia feciorul lui Constantin Giuncu de **Tătăreni**, Iosip de **Oneşti**, şi alţi mulţi"[317].

1685, iulie 18: Necolai, feciorul lui Necoară, nepotul lui Cânaci din Suseni, vinde lui Ion Palade, drept 15 lei, „partea părinţilor mei din satul **Susăni**, din bătrânul Cânaci, şi părţile fraţilor mei care au fost rămpsaâi mai dinainte vreme… lui Gheorghe Drăguţescul, Gavril popa, Ştefan vornic, Gorgan Cioban, Vasile vătăman şi Gligoraş Gonţul sin (fiu) Năstacul ot **Băcani**, Negruţ şi

[316] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, IV, Bârlad 1924, doc. 68, pp. 113, 114

[317] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, IV, Bârlad 1924, doc. 71, pp. 117, 118

Buciumaş ot **Zmeiani**, Merăuţi ot **Bălăceni**, Bucioc şi Ştefan Botcos ot **Susăni** şi alţi oameni buni"[318].

1686, mai 8: Afteni sin (fiu) Simion, nepot lui Nistor Săceată, Maria, femeia Manei, nepot lui Nistor Săceată din Suseni, vând lui Negruâ şi fraţilor lui, feciorii căitanului Necolai, drept 15 lei, „din satul **Suseni**, a treia parte din bătrânul Ion Brândulian şi a Nastacului… dinaintea lui Gavril preotul din **Băcani**, Ionaşco sin Ifrim şi Tănasă nepot lui Buciumaş din **Zmeiani**, Şteafan diaconul din **Suseni**, şi am iscălit cu toţii"[319].

1691, aprilie 19: Carte de împuternicire, dată Tudose Dubău mare logofăt, Vasile Costachi mare vornic şi Andronic mare spătar „fratelui nostru Ion Tălăbăscul vtori logofăt, ca să fie volnic a ţine şi a opri toate părţile de ocini din satul **Bălăceni** şi din **Păuleşti**, ce sunt în ţinutul Tutovii, pe apa Smilii şi a Bogdanii, care părţi au fost ale Mugucioaei, care le-a dat lui Dumitru postelnic, tatăl lui Ion Tălăbăscul, luându-l fecior de suflet Murgucioae… să aibă a le ţine şi a le opri dinspre Negruţ şi dinspre fraţii lui, feciorii lui Neculai din **Zmeiani**, pentru că au avut pâră de faţă Negruţ şi fraţii lui cu Ion vtori logofăt… iar feciorii lui Neculai să lipsească"[320].

1692, iunie 1: Ştefana, fata Dumitrei, nepoata Anghelinei Gheorghiţoaei vinde lui Ion Păladie, drept 5 lei, „toată partea mea ce se va alege din iaz, din jumătate de sat **Zmeiani**, din partea de sus, ce este pe Smila, şi

---

318 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 61, pp. 81, 82

319 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 62, p. 82

320 Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 31, pp. 43, 44

partea din **Păuleşti**, din tot locul, şi partea din **Bălăciani**, din tot locul… dinaintea lui Preda armaşul cel mare, Toader Bujoranul vornicul, Ion Negruţu din Zmiiani, Tănasă Buciumaş din Zmiiani”[321].

1697, mai 20: Porunca dată de Antioh Constantin voievod fostului mare clucer Ştefan Mălăscul şi slujitorilor domneşti „care sunteţi cu rupta la ţinutul Tutovii”, după ce „s-au pârât de faţă Ion Pălade mare sulger cu Gligorie şi cu Ioniţă, feciorii lui Nicolai, feciorul lui Ifrim din **Zmeiani**, zicând sulgerul precum are danie de la Nicolai, feciorul lui Ionaşco Şălariul, în satul **Suseni**, cu jarişte de casă, pe care a avut-o în acel sat şi cu toată partea lui de moşie, iar Grigore şi Ioniţă s-au sculat şi au făcut casă pe jariştea danie locului dumisale; iar ei dădură seamă că nu-au făcut pe jariştea casei dumisale şi au făcut pe jariştea casei lor, unde au avut părinţii şi moşii lor… / Voi să mergeţi la satul Suseni, să strângeţi oameni buni şi să luaţi seama foarte cu dreptate: de vor mărurisi cum a a acut tatăl acestor oameni casă acolo, în Suseni, şi au făcut ei casă pe jariştea casei părinţilor lor… să-şi ţie ei casa, precum au făcut-o; iar de s-or afla precum au făcut casă pe jariştea casei sulgerului, să-şi ridice ei casa de acolo, să o mute pe locul lor şi să lipsească de acolo”[322].

1701, februarie 12: Mirăuţă, feciorul lui Ifrim din **Zmeiani**, şi cu feciorul lui Ifrim dăruiesc lui Ion Pălade „moşia din satul **Suseni**, partea femeii mele Schiva, fata Năstacului, a patra parte din bătrânul Năstacului… Aşij-

---

[321] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 50, p. 69

[322] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 64, pp. 83, 84

deri i-am dăruit ce am de la tatăl meu Ifrim, a patra parte din bătrânul tatălui meu Ifrim, iar din satul Suseni”[323].

1704, iunie 20: Irina, femeia răposatului Necolai, ce a fost căpitan, feciorul lui Ifrim ot **Zmeiani**, din ţinutul Tutovii, şi feciorii ei Gligori şi Ion dăruiesc marelui vistiernic Ion Păladi ocina şi „cumpărătura din seliştea **Suseni**, partea noastră din bătrânul Zmeianilor, care este aleasă şi stâlpită dinspre alţi răzeşi”[324].

1704, noiembrie 26: Pârcălabii de Tutova, trimişi de vodă cu păgubaşul Gavril de **Ruşi**, fost vornic de poartă, să-i „împlinească 50 de lei de la Gavril Pascal armaşul, pentru jumătate de heleşteu din **Zmieni** pe Bogdana… care le-a fost împreună şi-au fost neguţat Gavril vornicul şi cumnatu-său Pascal cu Gheorghe Bogdan, ce-a fost jitnicer, drept 100 lei, şi bani nu le-a dat atunci şi le-a făcut zapis, să le dea bani la o zi… când nu le-a dat banii şi i-a urnit din zi în zi până s-a întâmplat de a murit Gheorghe Bogdan şi a rămas zapisul cel de bani la Pascal, tatăl armaşului Gavril, şi s-a întâmplat de a murit şi Pascal… iar Gavril armaşul, feciorul lui Pascal, a luat zapisul şi l-a dat Lupului Bogdan, ce-a fost hatman, şi a luat el banii pe heleşteu, şi unchiului său Gavril vornicul nu i-a dat nimic. / Deci… am mers la casa lui Gavril armaşul şi am luat nişte vite, şi le-am dus în târgul Bârlad, şi am strâns preoţi şi orăşeni bătrâni şi le-am preţuit: 4 boi 24 lei, 2 vaci 10 lei, o mânzată 2 lei, 11 mascuri mari mici, din iarbă, neumblaţi în jir, 11 lei. Şi au mai rămas 3 lei, şi a pus zălog două junci, un mânzat şi o

---

[323] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 69, pp. 88, 89

[324] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 70, pp. 89, 90

mânzată, în două săptămâni, de n-a da banii, să fie istovit; şi s-a pus şi zi, din 16 noiembrie, până în două săptămâni. Şi am făcut această mărturie”[325].

1708, mai 15: Merăuţă sin (fiu) popii Ion din **Voineşti** şi ginere căpitanului Necolai din **Zmeiani**, împreună cu femeia lui Mălanca, „căzând la mare scăpăciune şi împresurare de multe nevoi ale ţării şi neavând altă putinţă”, zălogeşte vistiernicului Ioan Păladi „dreapta ocină şi moşie ce avem de la părinţi prin câteva hotare, de pe tatăl meu Ion, preotul din Voineşti, şi maică-mea Aftimia, fata lui Bârsan din **Tofleşti**, anume în **Lipova**, în **Bobeşti** şi **Spineni** pe Tutova, şi **Cărsteşii de deal**. Aşijderi am zălogie şi părţi ce s-ar alege femeii mele Malanca, ce sunp pe apa Smilei”[326].

1713, mai 1: Agafiţa, jupâneasa răposatului Preda Palade, vinde marelui spătar Ion Palade, drept 330 lei bătuţi, „jumătate de sat **Portăreşti**, cu **Drujeşti** pe Smila, cu casă de cum a rămas stricată şi cu vecini din câţi s-or afla, însă fără cei iertaţi, ce vor avea scrisori de iertare de la dumnealui stolnicul, cu tot cu heleşteu întreg şi cu vad de moară. Căci înainte vreme fost-a jumătate de heleşteu al lui Gheorghe Bogdan şetratul, cum şi jumătate de sat Portăreşti cu Drujăşti, şi apoi s-au învoit, de-a luat Bogdan partea noastră, jumătate de heleşteu din **Zmeiani** şi ne-a fat partea sa de heleşteu de la Portăreşti”[327].

---

[325] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, IV, Bârlad 1924, doc. 98, pp. 160, 161

[326] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 71, pp. 90, 91

[327] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 32, pp. 44, 45

1720, octombrie 26: Stamati pârcălabul, feciorul lui Gavril, vornic de gloată ot **Ruşi**, vinde fostului mare spătar Păladi „jumătate de sat **Români**, ce-i pe apa Smilii, din jos de Băcani, ot Tutova; care îmblă acet pol sat pe 5 bătrâni, deci 3 bătrâni sunt Arsinia, moaşa (bunica) noastră, Sohiica, sora moaşei noastre, şi Măricuţa Fulgeroae, tij (la fel) soră; dintr-aceşti 3 bătrâni, am vândut pol (jumătate), care este partea părinţilor mei, iar pol dintr-aceşti 3 bătrâni rămâne lui Ion Ciornei diacul, ce-a ţinut pe vară-mea Ancuţa, fata unchiului meu Pascal căpitan; şi am mai vândut un bătrân, al Cazacului, frate moaşă-mi, care acest bătrân este cumpărat chiar de tatăl meu… / Osebit de aceştia, am mai vândut pol de sat din **Zmiiani**, ce împărţim cu Buciumăşeştii, ce ţin **Buciumăneştii** pol şi noi pol, din apa Smilii, dinspre răsărit, ce trece peste apa Bogdănii, ce se împarte, ca şi Românii, pe 5 bătrâni: şi am vândut 2 bătrâni pol (şi jumătate), partea noastră, şi 1 bătrân pol, şi rămâne lui Ciornei 1 bătrân, danie de la Ursul; la fel, am vândut, din partea Buciumăşeştilor, partea Chialsii, sora lui Tănasă Buciumaş, care ne este danie”[328].

1721, februarie 8: Roxana, fata lui Bucioc din Suseni, preoteasa popii Ştefan Botcos sin (fiu) lui Ionăşcuţ Drăgan de **Zmeiani**, dinde fostului mare spătar Ion Pălade „moşia din **Suseni**, partea ce mi s-a ales, 3 pământuri drept 10 lei, când a hotărât Enachi mare stolnic”[329].

---

[328] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 54, pp. 73, 74

[329] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 74, pp. 92, 93

1741, ianuarie 15: Simeon, feciorul Măricăi, din satul Strâmba, nepotul lui Todoran ce-a fost paharnic, vinde Ursului de **Zmeiani**, drept 12 ughi (ducaţi ungurești), „toată partea de moşie ce i se va alege din **Strâmba**, din jumătate de sat, a cincea parte”[330].

ZMEU

(Pleşăşti, azi Zmeu, comuna Lungani, Iaşi).

1635, august 29: Zapis de la marele spătar Ureche, Gheorghe Roşca, Varlan uşerel din **Ciunceşti** (comuna Brăeşti, Iaşi), Ştefan mare vătav, Toder, ginerele lui Zgâia din **Scorţeşti** (înglobat în Albeşti, comuna Brăeşti, Iaşi), Malici hotnog din **Şepteşani** (lângă Goeşti, comuna Lungani, Iaşi), Simion pitărel, Vasile şi Ionaşco Răspop din **Pleşăşti** (Pleşeşti, azi Zmeu, comuna Lungani, Iaşi), Toder Drăguşan din **Todereşti** (Todireşti, înglobat în Chilişoaoaia, comuna Dumeşti, Iaşi), Iusip din **Brăeşti** (comuna Brăeşti, Iaşi), Gugea şi Pătraşco Fulger din **Goeşti** (comuna Lungani, Iaşi), popa Toder din **Cepliniţi** (Cepleniţa, comuna Cepleniţa, Iaşi), Pătraşco croitor, Mihil şi Stratilat şi Marco diac – slugile lui Ureche din **Iaşi**, care mărturisesc cum au venit înaintea lor fraţii Ipatie Sârbea şi Toader, şi nepoţii lor Nelcăiaco, Isaico şi Măriica, fiii lui Sârbea din **Lungani** (comuna Lungani, Iaşi), nepoţii lui Lupul Coşciug din **Băloşeni** (lângă

[330] Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915, doc. 215, p. 191

Borşa, comuna Vlădeni, Iaşi) şi au vândut, „dintr-o jumătate a satului **Băloşăşti** (Băluşeşti, comuna Icuşeşti, Neamţ), a treia parte, cea din jos, lui Neaniul vornic, pentru 30 zloţi bătuţi”[331].

1635, septembrie 1: Ispisoc de întărire, dat de Vasile Lupu voievod lui Vasilie și fraților lui, fiii lui Nechita, nepoții lui Toader, și verilor lor Petriceaico mare armaş, și Avram fost vornic și Cozma, și verilor lor, fiii lui Isac, nepoții lui Ion vistiernic, și verilor lor Petre Hadâmbul și fiilor Goioaei, nepoții Solomiei, și de asemenea lui Toader Moțoc şi fraților lui, fiii Todosiiei, nepoții Irimiei Pițigae, toți nepoții și strănepoții Petricăi hatman… și au împărțit între ei dreptele lor ocini și dedini, din dreptele și propriile lor drese și uric de împărțeală pe care îl au ei de la Alexandru voievod, satul **Cărbunești** (lângă Goşmani, comuna Români, Neamţ), care este în ținutul Neamț, și **Blăgești** (comuna Blăgeşti, Bacău) și **Fărăoani** (comuna Faraoani, Bacău) și **Movileni** (lângă Hertioana-Răzeşi, comuna Traian, Bacău), care sunt în ținutul Bacău, și **Mesăhănești** (Misihăneşti, comuna Roşiori, Bacău) și satul **Ruși** (înglobat în Roşiori, comuna Roşiori, Bacău), în ținutul Roman, și **Nănești** (comuna Tănăsoaia, Vrancea), de la Tecuci, și **Vlădești** (înglobat în oraşul Vaslui), pe Tutova, și **Sângerei** (comuna Sângerei, raionul Sângerei, Moldova), din ținutul Iași, și **Pleșești** (azi Zmeu, comuna Lungani, Iaşi), de la Cârligătură, și șase fălci de vie, care sunt la **Cotnari**. / Astfel, a căzut în partea lui Petriciaico şi a verilor lui, Ionașco Avram fost vornic și Cozmei, și altor veri ai lor, a patra parte din satul Cărbunești, și a patra parte din

---

[331] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 220, pp. 260. 261

satul Blăgești, și a patra parte din jumătatea de sat Farăoani și Mesăhănești, și a patra parte din satul Nănești și două fălci de vie, care sunt la Cotnari. / Și în partea lui Toader Moțoc, cu alți frați ai lui, s-a cuvenit a patra parte din satul Cărbunești, și a patra parte din Blăgești, și a patra parte din jumătate de sat Fărăoani, și satul Movileni, și jumătate de sat din Pleșășți, și cu două fălci de vie, tot de la Cotnari. / Iar în partea lui Petrea Hadâmbul şi a fiilor Goioaei, nepoții Solomiiei, s-au cuvenit a patra parte din satul Cărbunești, și a patra parte din satul Blăgești, și a patra parte din jumătate de sat Fărăoani, și jumătate din Ruși, și jumătate din Sângerei, și a patra parte din satul Vlădești, și o falce de vie, tot la Cotnari. / Și iarăși, în partea slugii noastre Vasilie, cu frații lui, fiii lui Nechita, nepoții lui Toader, s-au cuvenit a patra parte din satul Cărbunești, și a patra parte din Blăgești și a patra parte din jumătatea de sat Fărăoani, și jumătate de sat Ruși, și jumătate dc sat Sângerei, și a patra parte din satul Vlădești, și cu o falce dc vie, tot la Cotnari"[332].

ZORILEŞTI

(Zorilova sau Zorileşti, sat pe Prut şi pe Camenca, raionul Glodeni, Moldova)

1546, martie 31: Întărit de Petru (Rareş) voievod lui Colac, Frăţilă şi Andreica, după ce cumpără, cu 200 zloţi tătăreşti, de la Muşa, fata Crăstinei, „din uricul ce l-a

[332] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 228, pp. 268, 269

avut maică-sa Crăstina de la părintele domniei mele Ştefan voievod, a patra parte din satul **Zorileşti** şi a patra parte din satul **Văcăşani** (Văcăşani, Vrancea), unde a fost jude Frumuşelul"[333].

1587, ianuarie 17: Întărit de Petru (Şchiopul) voievod Anghelinei, cneagina lui Opre postelnic, care cumpără, cu 500 ughi (ducaţi ungureşti), de la Măriica, cneaghina lui Dracsin pârcălab, fata lui Hrană vornic, nepoata Anghelinei, strănepoata lui Coste Posadnic, răs-strănepoata lui Fădor şi lui Stan Posadnic, „a patra parte din satul **Lăleşti**, ce acum se numeşte **Posadnici**, partea din mijloc dinspre cea din jos, care-i la Jijia, şi cu loc de moară… schimbătură mamei sale, cneaghina lui Hrană, cu vara ei Tudosia, iarăşi nepoată lui Coste Posadnic, pentru partea ei din **Zorilova** (Zorileşti, sat pe Prut şi pe Camenca, raionul Glodeni[334], Moldova)"[335].

1656, aprilie 4: Întărit de Gheorghe Ştefan voievod fostului mare vornic Ghica, care primeşte ispisoace pentru moşiile sale, „din a treia parte din satul **Vasileuţi**, două părţi ce-s pe Prut, în ţinutul Iaşilor, cumpărate de la Necula, fiul Drăgălinei, nepot lui Ion, şi de la Vasile, fiul Măricăi, nepot Nastasiei, strănepoţi Dobranei, pentru 120 lei bătuţi… a treia parte din acelaşi sat, partea din mijloc, cu heleşteu la Camănca, cumpărată de la Ionaşco Comişescul, pentru 150 taleri de argint, iar lui i-a fost cumpărătură de la Micuţa şi Mierla, fetele lui Simeon Beşină, de la Vasile, fiul Măricăi, de la Dochiţa, fata Chelsiei,

---

[333] Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XXIII, Iaşi 1895, pp. 9-11
[334] Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 286
[335] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 113-115

nepoţi Cansachiei, de la Ionaşco şi Istina, fiii lui Pătraşco Beşină şi de la alţi fraţi ai lor. Şi iarăşi a cumpărat, tot de la Ionaşco Comişăscul, din a treia parte din acelaşi sat, jumătate din partea de sus, pentru 40 de ughi (ducaţi ungureşti), iar lui i-a fost dreaptă cumpărătură de la Mierla, fata Nastasiei, de la Necula, Nastasia şi Alba, fiii Drăgalinei, şi de la Gafta, fata lui Vasile Gorcescul; / şi iarăşi i-am întărit o selişte, anume **Zorilova**, ce-i pe Prut, cumpărată de la Gorie, Necula şi Toader, fiii Pahulcei din **Tomeşti**, nepoţi lui Avram, şi de la Miron, fiul lui Toader, nepot Anghelinei, pentru 220 lei bătuţi… şi, cu heleşteu în Camănca şi cu jumătate din Colacul Bălţei, ce se numeşte Zorilova, unde a fost seliştea bătrână; / şi a patra parte din tot satul **Vlăşineştii**, partea din mijloc, şi iarăşi, din acelaşi sat, partea lui Răschip jumătate, cumpărată de la Ion, fiul lui Chirilă Bacalăş, nepot Magdei, de la Ionaşco, fiul lui Vasile Bacalăş şi de la Sofronia, nepoată Chirilei… şi o parte, ce se va alege partea lui Ion Bacaluş, ce-i pe Jijia, în ţinutul Dorohoiului, cumpărat cu 15 lei bătuţi; / şi am întărit trei părţi din tot satul **Cuciarov**, ce se numeşte acum **Vertiporoh**, şi din acea a patra parte a treia parte, ce-i pe Ciuhur, în ţinutul Hotinului, cu loc de heleşteu în Ciuhur, cumărată de la Gavril Brăescul, fiul lui Ştefan Brăescul; şi din zapis de pâră, ce-a avut el la Vasile voievod, ce s-a pârât atunci cu Pârciul şi Poroh, şi i-a rămas pe dânşii”[336].

---

[336] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IX, Iaşi 1914, pp. 146-149

ZORLENI

(Zorileni, sat Simila, comuna Zorleni, Vaslui).

1444, iunie 18: Întărit de Ştefan şi Alexandru voievozi popii Toader din Bârlad, care primeşte uric pentru satele „moara fratelui său, a popii Draghie, ce este la Smila, unde a fost heleşteul bistricenilor, valea până unde cade Smila în Bârlad; şi am poruncit lui ca să-şi facă sat; şi, pe Lahova, unde a fost mănăstirea fratelui său, a popii lui Draghie, încă am dat acelui de mai sus zis, popa Toader din Bârlad… Iar hotarul acelei pustii să fie cât va fi de ajuns unui sat "[337].

1594, martie 28: Întărit de Aron voievod, drept danie domnească, vameşului Kiriac, căruia în dăruieşte „selịştea **Zorilenilor**, din sus de târgul Bârladului, pe apa Bârladului"[338].

1625, mai 25: Martor în zapisul de mărturie prin care Busca, fata logofătului Bogza, nepoata Purceloaei, confirmă că a vândut partea ei de ocină „din satul **Duşeşti** (sat pe Vaslui, lângă Codăeşti şi Movila lui Burcel, Vaslui) lui Ionaşco, hânsarului celui mare, drept 50 de galbeni roşii", martori la tocmeală fiind „unchiaşul Lupul din **Popeşti** (sat pe Bârlad, inclus în Zorleni, Vaslui), Ionaşco cuparul de **Pietreşti** (Petreşti, inclus în Blăgeşti,

---

[337] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 248, p. 351

[338] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XX, Iaşi 1928, pp. 43, 44

Bacău), Mihoci paharnic de **Ludeşti** (comuna Ludeşti, Vaslui) şi Pântea ce a fost postelnic”[339].

1626, august 24: Zapisul vornicului Gavril Mirca şi al feciorului său Pricopie, în care scriu că au „vândut satul nostru **Zorilenii** dumisale lui Scărlet şi jupânesei dumisale… pentru 750 taleri. Şi după aceşti bani, mi-a mai dat jupâneasa Scărletoae 50 de taleri, bani proşti, potronicul câte nouă bani. Şi s-au împlut 800 de taleri proşti”[340].

1632, iunie 28: Zapisul lui „Ion Carapotona şoltuzul şi cu 12 pârgari din târg de **Bârlad**”, în care mărturisesc vânzarea făcută de Măriica, fata vistiernicului Ifrim, şi de nepoţii săi Toader, Gligorie, Măriia şi Irina, feciorii Ursului, nepoţii vistiernicului Ifrim, care „şi-au vândut a cincea parte de sat din **Bujoreni** (înglobat în Zorleni, Vaslui) şi din **Pipărcani** (Pipercani, lângă Zorleni şi Banca, Vaslui) şi din **Băcsăneşti** (lângă Zorleni şi Banca, Vaslui), de la Bârlad şi cu vad de moară în Bârlad, ce au avut de la părintele lor Ifrim vistiernicul, cumpărătură de la jupâneasa Măgdălina, fata lui Ionaşco, nepoata Mihului medelnicerului”; / Şi iar a vândut Măriica… dintr-a cincea parte din sat de Bujoreni, şi din Pipărcani, şi din Băcsăneşti… şi dintr-a cincea parte din **Mastatici** (la nord de Zorileni, Vaslui), partea lor cumpărătura lui Ifrim vistiernicul de la fraţii Gligorie şi Vasile, feciorii Anghelinei, nepoata Mihului medelnice-

---

339 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006, doc. 331, pp. 404, 405

340 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 110, p. 130

rul. Şi o au vândut Pântei şi fratelui său Boului, drept 100 de lei bătuţi”[341].

1632, septembrie 21: Întărit de Alexandru Iliaş voievod lui Scherlet din **Zorileni** şi cumnatului său Tudorachi, care „s-au rugat domniei mele cu mare rugăminte şi au cerut de la domnia mea o selişte de sat, dreaptă a noastră domnească, anume **Bălăcenii**, care este în ţinutul Bârlad, ascultătoare de ocolul târgului nostru **Bârlad**, care a fost pustie în zilele de demult, şi ne-au dat nouă 100 ughi galbeni. Deci domnia mea şi sfatul nostru, al ţării, având mare greutate la Poarta cinstitului împărat, şi de la vizir, şi de la domnia sa hanul, şi văzând că ţara noastră a rămas în scădere şi la mare sărăcie, am luat de la dânşii toţi aceşti bani mai sus scrişi, 100 de ughi galbeni, şi i-am dat în trebuinţa şi în ajutorul ţării, şi le-am dat lor acea selişte”[342].

1632, octombrie 16: Întărit de Alexandru Iliaş voievod fraţilor Pânte şi Boul, care primesc uric, în baza unui zapis de mărturie al şoltuzului Ioan Carapotona şi al celor 12 pârgari din **Bârlad**, pentru „a cincea parte din satul **Bujorenii** (sat înglobat în Zorleni, Vaslui) şi din **Pipercani** (comuna Banca, Vaslui) şi din **Băcsăneşti** (lângă Zorleni, comuna Banca, Vaslui), pe Bârlad, cu vad de moară pe Bârlad”, cumpărate de la Mărica, fiica lui Ifrim vistiernic, şi de la nepoţii lui de fii Toader, Grigore şi Mărica, şi de la Erina, fiica lui Ursul, moşiile cumpărate de bunicul lor Ifrim de la Măgdălina, fiica lui

---

[341] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 132, pp. 168, 169

[342] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova,* vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 217, pp. 273, 274

Ionaşco, nepoata de fiu a lui Mihul medelnicer… drept 100 taleri de argint"[343].

1632, decembrie 30: Zapisul lui Maftei Roşca din **Bârlad**, în care mărturiseşte că nu are drese pentru „seliştea ce este lângă **Zorileni** (Zorleni, comuna Zorleni, Vaslui), în ţinutul Bârladului, anume **Bălăceni** (lângă Băcani, Vaslui), cum a zis fiu-său Gligorie, că ar avea drese de la Moise vodă. Şi acea selişte este cumpărătură fratelui nostru Scherlet"[344].

1634, iulie 15: Întărit de Vasile Lupu voievod armaşului Ştefan Scărlet şi cneaghinei lui Maria, după ce fusese pârât la domnie de Zamfira, cneaghina lui Dumitraşco Chiriac, şi de fiul ei Toader, nepotul lui Andrei, fratele lui Chiriac, strănepotul lui Chiriac vameş, „pentru satul **Zorileni**, spunând ei că acel sat a fost drept de danie şi miluire de la Aron voievod lui Chiriac vameş şi au vrut să întoarcă acel sat de la sluga noastră Scărlet. / Iar Scărlet a spus înaintea noastră că este al lui acel sat, cumpărătură de la Gavril Mirca vornic de gloată şi de la fiul lui Dodan, pentru 300 de galbeni ungureşti, precum a arătat înaintea noastră şi dresele de cumpărătură de la Alexandru voievod… deoarece Mirca vornic şi fiul lui Dodan au vândut acel sat slugii noastre Scărlet, pentru că ei au fost chezaşi pentru Dumitraşco Chiriac, pentru 150 de boi cu vaci şi 200 de berbeci, pe care el îi jefuise de la un turc, anume Palavozoglu, în zilele lui Gaşpar voievod. Şi după aceea, Dumitraşco Chiriac a avut multă nevoie de la acel turc, pentru acele vite… şi a fugit în alte ţări, şi a

---

[343] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 228, pp. 284, 285

[344] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971, doc. 264, pp. 332, 333

lăsat pe chezaşii săi în mare nevoie. Şi mare greutate au avut chezaşii lui pentru dânsul. Astfel chezaşii… au vândut acel sat Zorileni slugii noastre Scărlet. Iar când a fost acum… pentru că Scărlet a făcut multă cheltuială cu acel sat, 300 galbeni ungureşti… ei iarăşi s-au tocmit şi s-au împăcat cu Scărlet şi au vândut din nou acel sat slugii noastre Scărlet, pentru 240 de galbeni ungureşti”[345].

1636, februarie 12: Întărit de Vasile Lupu voievod lui Constantin, fiul Savei din **Ceucani** (Ciocani, comuna Perieni, Vaslui), în baza unui zapis de la Ionaşco Tutovanul şi Obrejie din **Tătărăşti** (lângă Movileni, comuna Coroieşti, Vaslui), Ursul din **Găliţeşti** (azi Gâlţeşti, comuna Puieşti, Vaslui), Mihăilă din **Luminata** (lângă Iveşti, comuna Iveşti, Vaslui), Dumitraşco din **Bujoreni** (în Zorleni, comuna Zorleni, Vaslui), Ionaşco fiul Savei, Bejan fiul lui Dumitraşco, şi Ţopa, „scriind cum au venit înaintea lor Moisei, fiul lui Tudoran ceaşnic, din satul **Strânba** (Strâmba, azi Cetăţuia, comuna Puieşti, Vaslui) şi cu nepoţii săi Ion, Gheorghe, Florica, Marta şi Scheauca, copiii Măgdălinei şi ai Ilenii… şi i-au vândut „din sat din Strânba, jumătate din jumătate de sat”[346].

1636, octombrie 15: Zapisul Ştefanei, fata lui Ionaşco David din Văleni ot volost Fălciu, prin care mărturiseşte că s-a „tocmit cu jupânul Scărlet din **Zorileni** (Zorleni, comuna Zorleni, Vaslui), de i-am vândut partea mea de ocină din **Văleni** (comuna Viişoara, Vaslui), drept 15 galbeni, dinaintea jupânului Chicoş şetrarul cel mare, Ursul aprodul ot **Zmiiani** (comuna Băcani, Vaslui), Gli-

---

[345] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXII, Bucureşti 1974, doc. 191, pp. 216-219

[346] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 331, pp. 375, 376

goraşco, Dumitraşco Gheuca fost vornic, Simion Oana din **Stoeneşti** (azi Stoileşti, comuna Vutcani, Vaslui), Pavăl aprod ot **Olăneşti** (înglobat în Chiţcani, comuna Costeşti, Vaslui) şi mulţi oameni buni”[347].

1638, august 31: Zapisul lui Gheorghiţă Şeptilici namesnic **Bârladskoi**, Ionaşco şoltuzul şi cei 12 pârgari, Maftei, Arsenie Gâlcă şi alţi orăşeni din târgul **Bârlad**, în care mărturisesc „cum au venit popa Nicoară de **Brăiţeni** (lângă Şuletea, comuna Şuletea, Vaslui) şi cu feciorii săi Ion şi Aftinicul, nepoţii lui Vrâncean de **Văleni** (comuna Viişoara, Vaslui) şi au vândut partea lor din sat din Văleni, din bătrânul Vrâncean, din a patra parte, cu vad de moară la apa Bârladului şi un loc de fânaţ, partea popii Nicoară, nepotul lui Vrâncean... lui Scărlet şi lui Toderachi de **Zorleni** (comuna Zorleni, Vaslui), drept 30 de galbeni buni”[348].

1643, iulie 17: Ilisafta, fata lui Prebici logofăt, şi fiii ei Ioviţă, Dabija, Arvasiia şi Afteniia, nepoţi lui Prebici, vând fraţilor Scherlet şi Aiopul de **Zorileni** (comuna Zorleni, Vaslui), drept 90 lei bătuţi, „o selişte de sat, anume **Negoeşti** (comuna Banca, Vaslui), ce sunt în ţinutul Bârladului, dinspre răsărit, ce se împreună cu hotarul **Bojoranilor** (Bojorăni, comuna Zorleni, Vaslui)… Şi drese domneşti ce aveam pe cele moşii sunt pe mâna seminţiei noastre, jupânesei Focei uricarul. / Şi în această tocmeală au fost Păparea de **Mihilaşea** (Mihăilaşa, comuna Teleneşti, judeţul Orhei, Moldova), de ţinutul Orheiului, Ureche de **Ineşti** (comuna Ineşti, judeţul Orhei,

[347] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 540, p. 590

[348] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 450, pp. 426, 427

Moldova), Nuor, popa Vasilie şi Ionaşco, fratele lui Nuor de **Telineşti** (comuna Teleneşti, judeţul Orhei, Moldova), Simion diac de **Stoileşti** (lângă Draxeni, Vaslui) şi Toader ot **Batineşti** (comuna Perieni, Vaslui). Şi eu, Ştefan Rangu, m-am prilejit acolo şi s-au rugat de am scris”[349].

1644, februarie 1: Anghelina şi feciorul ei Vasile, fata lui Simion Miera, feciorul Nastei, fetei lui Ion Fărâmă de **Fărâmeşti** (comuna Zorleni, Vaslui), vinde lui Scărlet de **Zorileni** (comuna Zorleni, Vaslui), drept 100 lei bătuţi, „doi bătrâni, ce-au fost partea ei de la moşul ei Fărâmă şi de la Fărâmoaie, din siliştea Fărâmeştilor, din Movila Iepei, la vale, pe drum, prin gura Iepei… în faţa lui Simion Cernea şoltuzul, cu 12 pârgari, popa Ştefan cel domnesc, Ionaşco Dinga neguţătorul, Nacul tij (la fel), Vântul tij, Ciudin tij, neagoe ce-a fost şoltuz şi mulţi oameni buni din târg de **Bârlad**, Drăgan de **Zmiiani** (Zmieni, contopit cu Băcani, comuna Băcani, Vaslui), Bălan Hulpe şi Bolea de **Hulpăşeni** (comuna Băcani, Vaslui), Petrea de **Banca** (comuna Banca, Vaslui), şi Necoară de **Suseni** (comuna Băcani, Vaslui)”[350].

1644, august 16: Zapis de la Simion Gane şoltuzul, cu 12 părgari, de la popa Ştefan cel domnesc, Ionaşco Dinga neguţătorul, Nacul tij (la fel), Vântul tij, Ciudin tij, Neagoe ce-a fost şoltuz şi mulţi oameni din **târgul Bărlad**, aşijderi Drăgan, slugă domnească din **Zmiiani**, Bălan Hulpe şi Bole de **Hulpăşeni**, Petre de **Banca**, Nicoară de **Susăni**, în care mărturisesc „cum a venit Anghelina, cu feciorul ei Vasile, fata lui Simion

[349] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 130, p. 128
[350] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 243, p. 223

Miera, feciorul Nastei, fetei lui Ion Fărâmă de **Fărâmeşti**, şi au vândut… doi bătrâni ce-au fost partea ei de la moşul (bunicul) ei Fărâmă şi de la Fărâmoaia din selişte Fărâmeştilor, şi vor şti oamenii: din movila Epii, la vale, pe drum, prin gura Epii şi pe câmp, până în apa Bârladului, cu vad de moară în Bârlad… jupânului Scarlet de **Zorăleni**, drept 100 lei bătuţi”[351].

1645, octombrie 16: Porunca dată de Vasile Lupu voievod lui Ionaşco, nepotul lui Necoriţă ce a fost hatman, şi lui Dumitru uricarul, după ce „s-au jeluit feciorii Bujoranului din satul **Bujoreni** (înglobat în Zorleni, Vaslui) pe Scărlet, zicând că le împresoară hotarul lor cu hotarul **Zorilenilor** (comuna Zorileni, Vaslui) şi nu ţin pe unde au ţinut din veac. / Pentru aceea, voi să mergeţi acolo, să strângeţi oameni buni, să socotiţi şi să alegeţi hotarul Bujoranilor dinspre al Zorilenilor şi cum veţi afla mai cu dreptul să puneţi nişte semne şi să faceţi o scrisoare, să ne daţi de ştire”[352].

1646, februarie 22: Zapis de la Ioniţă namesnic de Bârlad, Chicoş ce-a fost şetrar, Raclăş căpitanul, Gheorghe pârcălabul de **Zorileni**, Crăciun cupeţ de **Bârlad**, multe slugi domneşti ce s-au prilejit la zi de târg la Bârlad, şi mulţi orăşeni buni şi bătrâni, în care mărturisesc cum au vândut Bălan Hulpe şi nepotul său Arimiica din **Greci** (lângă Cepeşti, comuna Bogdăniţa, Vaslui), lui Dumitraşcu Gheuca, „toată partea lor din satul Greci”. / Aşijderi, şi Bălan, feciorul Catrinei din Greci, şi Istratie, feciorul Agahiei, pentru toate aceste părţi Gheuca plătind

---

[351] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, p. 60

[352] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 224, p. 176

„24 ughi (ducaţi ungureşti”[353].

1651, februarie 8: Ursul din satul Zmiani, feciorul Irinei, nepotul Vărvarei, strănepotul Telei ce a fost stolnic, dăruieşte „jumătate de sat de **Zmiani**, partea mea, cu jumătate iaz cu moară şi cu casele mele din Zmiiani, şi din satul întreg din **Romăni**, dinspre apus, aşijderi, din gura Iugei, din satul **Stâmba** dinspre Tutova… dumisale Enachi al lui Gavril Păladi şi dumisale Toade Păladi, pentru sufletul celor ce le-au agonisit şi pentru sufletul nostru… şi s-au prilejit Scarlet din **Zoriliani**, Apostolache, Bejan Gheuca, Ionaşco sin (fiu) Drăgan, Dumitraşcu Buciumaş, frate-meu Căzacul ot **Zmiiani**, popa Gavril cel domnesc, popa Chiriiacu, duhovnicul meu din Bârlad, Antohie Costache, Constantin Bujoranul, Neculai Bujoran, Constantin Ţopa pârcălav şi Ionaşco Ţopa ot **Bârlad**, şi Pavăl Surlă din **Ghergheşti**”[354].

1706, octombrie 26: Tofana călugăriţa, fata lui Lupan şi a Mariei, nepoata lui Vasile Bujoranul, strănepoata Cărstii vornicul, vinde marelui vistiernic Ion Paladi, „pentru 20 lei, 6 boi buni, 6 vaci tij (la fel) şi 20 matce stupi… care ţinea partea Costăchioaei, de pe jupâneasa Nastasia, fata răposatului Ion Racoviţă, fiind şi răzeş”, vânzându-i „partea părinţilor mei, ce se împarte cu toţi Bujoranii, a opta parte din satul **Bujorani** şi din toate părţile dimprejur, jumătate din partea părinţilor mei”[355].

---

[353] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006, doc. 297, pp. 237, 238

[354] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929, pp. 72, 73

[355] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913, pp. 36-38

1902: „**Zorleni**, comună rurală şi sat în judeţul Tutova, plasa Târgul, spre nord-est de Bârlad şi în apropiere de el, pe malul stâng al râului Bârladul. Satul formează comuna cu cătunul Bujoreni şi este proprietatea M. S. Regelui. Teritoriul comunei este şes și acoperit cu multe păşuni, unde se nutresc un număr însemnat de vite. Are 1.236 locuitori; o livadă cu duzi; o fabrică de spirt; o școală primară; o biserică; o staţiune de drum de fier și un oficiiu poştal rural pentru plasele Târgul şi Simila. Prin acest sat, care este legat printrun pod de lemn, peste apa Bârladului, cu satul Gura Simila, trece șoseaua judeţeană Bârlad-Fălciu. Acest sat s-a format după anul 1602, iunie 2, pe locul numit Siliştea Zorileni, dăruit de Eremia-Vodă lut Andrei Chiriac vameşul, că să-şi facă acolo sat (atestat în 18 iunie 1444 ca loc pustiu, apoi drept „seliştea Zorilenilor", în 28 martie 1594 – n. n.). E numit şi Slobozia Zorleni.".

ZUBREŞTI

(pe Ichel, lângă Voinova şi Răcia, Orhei, Moldova).

1668, august 8: Scrisoarea pârcălabului Apostol, adresată marelui logofăt Solomon Bârlădeanul, după ce a făcut hotărnicia moşiei **Tutoveni** a lui Constantin Crucerescul, şi care a „mers acolo, la Tutoveni şi am strâns oameni buni megieşi de primprejur, anume Ghelasie de **Zubrești**, popa Dumitrașcu de acolo, Grigoraș de **Tătărești**, Ilii Aprodu de acolo, Irimia Tudosă de acolo, popa Vasile din **Gălești**, Grigori Șărpi de acolo, Sava Roadi

Deal din Gălești, Gheorghe Răgan din **Negrești**, Vasili Panăși din **Volosăni**, Ştefan Canțăr din Tătărăști și alți oameni buni… de am mers, am socotit, am ales și am și stâlpit. / Întâi am mers în capul moșiei din sus și am pus piatră hotar dinspre Zubrești, la drumul Gotihorului din sus și, de acolo, la vale, pin valea lui Hasan, tot costișa, până în capul piscului, deasupra satului, și am pus piatră hotar. De acolo, la vale peste pârâu, drept la deal, în muchia dealului și am pus piatră hotar și, de acolo, tot zarea dealului, în jos, până am ajuns în hotarul răzeșilor din partea din jos, ce se hotărăște cu Lunca Mare, și am pus piatră hotar și, de acolo, la vale, prin marginea rediului din sus, valea peste pârâu, în muchia dealului, și am pus piatră hotar și, de acolo, la vale, peste pârâu, drept la deal, prin fântâna Hrublii, în muchia dealului, și am pus piatră hotar și, de acolo, tot muchia dealului în sus, pe lângă moşia Huba, în capul piscului, în marginea pădurii, și am pus piatră hotar, și, de acolo, tot muchia în sus, pe lângă păduri, până am ajuns la hotarul ce am pus piatră întâi, unde înfundează Tutovenii dinspre Zubrești. / Această parte de moșie, din hotarul Tătărăștilor, și până în hotarul Hubii, s-au ales a dumisale Constandin Crucerescu"[356].

1680, iulie 16: Pântea, feciorul Antoniei, nepotul Nastasiei, fata lui Breahnă din Ghireşti, dăruieşte lui Constantin Clucerescul şi jupânesei lui „partea moaşii (bunicii) sale Anastasia şi a mătuşii sale Agaftonia, sora Nastasiei, fetele lui Breahnă din **Ghereşti**… dinaintea postelnicului Braha ot **Peştodog**, Constantin, Grigore şi Toader Ghelet din **Zubreşti**, Popa, Gheorghe sin Popa,

[356] Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 80, pp. 102, 103

Donet, Vasile sin Popa din **Găleşeşti**, Nor căpitan şi Grigore ot **Vărzăreşti** şi a mulţi oameni buni”[357].

1732, septembrie 20: Scrisoarea serdarului Lupul Gheuca, trimisă lui Grigore Ghica voievod, în care mărturiseşte că, „venind la noi răzeştii de **Surceni** (corect Suruceni), de pe Işnovăţ, din ţinutul Lăpuşnei, de şi-au întrebat judecata pentru un iaz mare, ce este în apa Işnovăţului, precum le-au umblat părţile în iaz, fiind aici de faţă Apostol Suriceanul, vornicul de Suriceni, strănepot lui Ştefan Suricean, şi Ştefan Frunză, vornicul de **Ialoveni**, tij (la fel) strănepot, şi Mihalachi, vornicul ot **Buican**, tij strănepot, şi Grigoraş, strănepot lui Vasile Suricean, şi Ştefan Bivol, tij strănepot lui Vasile, şi Vasile sin (fiu) Ionaşco, tij strănepot lui Vasile, şi Ion Vadrău, tij strănepot lui Vasile Suriceanul, şi Sandul Costin, strănepot lui Zgarbură, şi Grigoraş, vornicul de **Malcoci**, strănepot lui Ionaşcu Iurcu, şi Lupaşcu sin Postolachi, strănepot lui Macsin şi Grigore brat (frate) lui, aşa a dat seamă Apostol Surcean (Suriceanu), vornic de Suruceni, că au apucat părinţii lui precum satul Suriceni a îmblat în 4 bătrâni: un bătrân Daşcu, un bătrân Hare, al treilea bătrân Popa de **Zubreşti** şi al patrulea bătrân Dumitru Suricean, şi când au început să facă acel iaz, din pajişti l-au iezit feciorii lui Dumitru Surucean, pe nume Ştefan şi Vasile, şi cumnatul lor Andrei Zgarburu, şi Ionaşco văr lor, şi Macsin cumnat lui Ionaşcu Iurcu, fiind al patrulea bătrân din Suriceanul cu cumnatul său Iurcu, ce a ţinut pe sora lui Dumitru, şi aceşti fraţi şi veri, întrebând pe neamul celor 3 bătrâni, Daşcu, Popa de Zubreşti şi Hare, ca să apuce cu toţii să facă acel iaz,

---

357 Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului,* Bucureşti 1944, doc. 148, pp. 148, 149

neamul acelor 3 bătrâni s-au lepădat, n-au vrut să iezească, şi au dat răspuns că cine va iezi să stăpânească, şi aşa s-a apucat neamul lui Dumitru, feciorii şi nepoţii lui, de au iezit, şi stăpâneau feciorii lui Dumitru… / şi a apucat Apostol vornicul, pe tatăl său Istrati Suriceanu, de la Coneţchi, încoace, până la moscali, stăpânind trei din părţile şi neamul lui Iurcu două părţi… / Şi aşa, precum am aflat că le-au umblat părţile, cu dreptate am făcut mărturie la mâna Suricenilor, alta la mâna Iureştilor. Să se ştie”[358].

1774, iunie 5: Satul **Zubreşti**, ţinutul Orhei-Lăpuşna, ocolul Ichelului, după recensământul lui Rumeanţev[359], avea **toată suma caselor 27**. Scădere rufeturi 6: 1 popă, 1 mazil, 1 volintir, 2 ţigani, 1 femeie săracă. Rămân birnici 21. / **Birnici:** Ioniţă Blăniţă / Iosip Bortă / Toader, vornic / Ştefan Manoli / Vasili Strătulat / Toader Strătulat / Postică a lui Macri / Opre Boşcănianu / Ioniţă Pleşca / Alecsandru fiul lui Neculai / Constandin Manoli / Ştefan Tinică / Vasile Turtă / Agapi Găluşcă / Grigori Costin / Ion Costin / Vasile Boaghi / Vasile Hilimon / Vasilache Boaghi / Gavril Costin / Iancul, jidov. // **Rufeturi:** Popa Sandul / Postică Haitul, mazil / Pascal, volintir / Ştefan, ţigan / Toader, ţigan / Ştefana, babă săracă.

1904: „**Zubreşti**, sat mare în judeţul Orhei, volosti Cobâlca. Are 360 case, cu o populaţie de 1.987 suflete de răzeşi; o biserică, cu hramul Sf. Mihail; o şcoală elemen-

---

358 Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937, doc. 147, pp. 169, 170

359 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975, p. 439

tară rusească; 583 vite mari; vii şi grădini cu pomi; livezi; 10 mori de vânt”[360].

ZUBREUŢI

(sat peste Prut, lângă Cubani, raion Făleşti, Moldova).

1429, iunie 19: Întărit de Alexandru cei Bun lui Dan Uncleat, care primeşte uric pentru „şase sate, anume: jumătate din satul Verejani pe Prut, unde este casa lui, şi Ciulineşti, şi unde a fost Oanţă, şi, peste Prut, Demiiană-uţi, şi **Zubreuţi**, şi satul la Nistru, la obârşia Medvediei, unde este vătăman Stepan, cu pricurile sale. Şi încă i-am dat trei locuri din pustie, unde este Iurie, un loc la Fân-tână, sub prisaca lui, şi două locuri la drumurile celor Două Fântâni… Iar hotarul acestor şase sate să fie cu toate hotarele lor vechi, pe unde au folosit din veac. Iar hotarul Zubreuţilor să fie din jos, de la Andriaş, de la gura văii, lângă movila săpată din câmp, apoi, peste câmp, la baltă, mai jos de casa lui Roman, apoi, pe baltă... apoi la capătul de sus al poienilor lui Scumpu, apoi la Prut. Iar hotarul acestor trei locuri din pustie să fie cât vor putea să folosească destul trei sate”[361].

---

360 Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 233

361 AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 90, pp. 134-136

ZUDURENI

(sat pe Prut, ţinutul Iaşi).

1644, ianuarie 21: Soţii Gligore şi Lupa Ureche, Toma stolnicul cel mare şi Aniţa, Lupul şi Antimiia Bucium, Savin şi Nastasiia, împarte între ei „moşiile de pe socrul nostru Voruntar (Prăjescul) comisul şi de pe soacra noastră… mai apoi din zapisul de împărţeală ce-a avut soacra noastră cu frate-său, răposatul Neagoe postelnicul şi am mai adaos şi jumătate din toate satele care s-au venit cu împărţeală lui Condre vameşul de pe jupâneasa lui Sofroniia, iar după moartea ei le-am împărţit cu Dumitraşco Neagoe, feciorul postelicului Neagoe. / Şi-au venit pe partea vornicului Ureche şi a jupânesei Lupa jumătate de sat **Negriteşti** (comuna Podoleni, Neamţ), la ţinutul Neamţului, satul **Străşeni** (comuna Străşeni, judeţul Chişinău, Moldova) pe Bâc, la ţinutul Lăpuşnei, jumătate de sat **Cruhliceni** (judeţul Chişinău, Moldova), iarăşi la acel ţinut, a opta parte din satul **Vlăşineşti** (azi Lunca Prutului, comuna Trifeşti, Iaşi) pe Prut, ce-s în ţinutul Iaşilor, şi jumătate de sat **Tătăreni** (lângă Oneşti, comuna Plugari, Iaşi), pe Miletin, ce-s la ţinutul Hârlăului. / Şi s-au venit în partea stolnicului Toma şi a jupânesei Ana jumătate din satul **Negriteşti**, ce-s la ţinutul Neamţului, satul **Săleştea** (sau Seliştea, înglobat în Şipileşti, comuna Popricani, Iaşi) pe Prut, a opta parte din **Vlăşineşti**, iarăşi pe Prut, ce-s la ţinutul Iaşilor, a patra parte din **Volcineţ** (Vălcineţ, judeţul Ungheni, Moldova),

cu vecini, la ţinutul Orheiului, şi trei părţi din patru părţi din **Răuseni** (comuna Răuseni, Botoşani) pe Jijia, la ţinutul Hârlăului. / Şi s-au venit stolnicului Bucium şi jupânesei Antimia jumătate de sat **Voruntăreşti** (Volintireşti, comuna Alexandru I. Cuza, Iaşi), cu vad de moară în Siret, ce-s la ţinutul Romanului, satul **Unchiteşti** (sat pe Prut, ţinutul Iaşi) pe Prut şi **Cumcenie** (sat pe Prut, ţinutul Iaşi), iarăşi pe Prut, ce-s la ţinutul Iaşilor, şi a treia parte din **Cândeşti** (comuna Cândeşti, Botoşani) pe Siret, cu vad de moară în Siret. / Şi s-au venit pe partea lui Savin şi a jupânesei Nastasia satul **Giurgeştii** (înglobat în Târgu Frumos, Iaşi), cu heleşteie pe apa Bahlueşului, părţile ce se vor alege din **Tâmpeşti** (înglobat în Săcăreşti, comuna Cucuteni, Iaşi) şi din **Balosineşti** (comuna Cucuteni, Iaşi), ce-s la ţinutul Romanului, satul **Ilişenii** (comuna Santa Mare, Botoşani), în gura Coroviei, şi **Zudureni** (sat pe Prut, ţinutul Iaşi) pe Prut, ce-s la ţinutul Iaşilor”[362].

ZVÂŞTELEŞTI

(Vişteleşti, azi Fântâna Blănarului,
comuna Bogdana, Vaslui).

1469, octombrie 20: Întărit de Ştefan voievod lui Toader Zvâştală şi surorilor sale, Stana, Marena şi Maruşca, care „s-au tocmit toţi împreună şi ele au lăsat fratelui lor, pan Toader Zvâştală, un sat, anume Zvâşte-

[362] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 237, p. 217

leşti, unde este casa lui, pe Bogdana. Iar tuturor celor trei surori… să le fie un sat, anume Şerbăneşti pe Bogdana”[363]. Hotarul, din veac.

1636, septembrie 27: Întărit de Vasile Lupu voievod, prin ispisoc de judecată, lui Constantin Sitariul, fiului său Toader, ginerelui Dumitraşco, şi nepoţilor Dura, Constantin şi Doroftiia, fiii Dragăi, toţi nepoţii şi strănepoţii lui Gavril şi Toader Zvâştală, după pâra de faţă cu Nechifor Ţenchiu, fiul lui Sima, cu fiul lui Luca şi cu alte rude ale lor, toţi nepoţi şi strănepoţi lui Bilăi, „pentru o jumătate din satul **Zvâşteleşti** (Vişteleşti, azi Fântâna Blănarului, comuna Bogdana, Vaslui), care este pe Bogdana, în ţinutul Tutova, spunând slugile noastre mai sus scrise că le este dreaptă ocină şi dedină. Şi au arătat urice de moştenire de la Ştefan voievod cel Bătrân şi de la Petru voievod, şi alt ispisoc de pâră de la Petru voievod, căci s-a pârât atunci tatăl lor Gavril cu Sima, tatăl lui Nechifor (Ţenchiu) pentru această jumătate din satul Zvâşteleşti… Iar Nechifor şi fiul lui nu au avut nici un dres, să-l arate”[364].

1637, ianuarie 20: Întărit de Vasile Lupu voievod medelnicerului Nechifor din Văşteleşti, care cumpărase, cu 10 galbeni buni, de la Lazor, feciorul Anghelinei, nepotul Scutăriţei, „jumătate de sat de **Văşteleşti** (Vesteleşti, azi Bogdana, comuna Bogdana, Vaslui), din partea de sus, însă a şasea parte, cu vad de moară şi cu loc de prisacă”, după cum mărturiseşte zapisul de la Buculaiu păharnic din **Călimăneşti** (comuna Puieşti, Vaslui), Cos-

[363] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 161, pp. 237-239
[364] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 525, pp. 576, 577

tişor din **Banca** (comuna Banca, Vaslui), Andronic din **Văşteleşti**, preotul Grigore şi Vasile Bahluianul din **Corlăteşti** (comuna Braniştea, Galaţi) şi de la „mulţi oameni buni”[365].

ZVINICE

(Bucovina, Ucraina).

În **25 februarie 1663**, Isac Cocoranul lasă fetelor lui, Catarina şi Aftimia, „întreg satul Zvinicea, cu o moară, cu toate hotarele şi cu toate lucrurile”.

1680: În 1 aprilie 1680, când Grozava, fata lui Isac de Sinehău, văduva lui Constantin Cocoranul, determină împărţirea moştenirii rămase după soţul ei, între ea şi cumnaţii ei, Miron Cucoranul, Vasile Căzăcescul, Tudosie Ţintă, Costaşco căpitanul Turculeţu şi Trinca, Grozavei îi revenea „giumătate de sat de la Vinece cu tot vinitul din tot locul şi cu vecinii carii fac oamenii”.

1712: În 23 iunie 1712, Nicolai Alexandru Mavrocordat întăreşte fraţilor Gavril, Nacu şi Vasilie Volcinschi „jumătate de sat Zvinece… cu toţi vecinii care locuiesc pe ea, jumătate de sat Babin… a şasea parte de Stepaniuca… care părţi de moşie le stăpânise, mai înainte, Rugină jitnicer şi aceste moşii le-au venit de la sora moşului lor, de la sora lui Nacul, fata lui Gavril, Nacul şi Vasilie Volcinschi, după cum au mărturisit du-lui Ioan Paladi mare spătar.

[365] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 15, pp. 12, 13

1739: În 7 decembrie 1739, când Miron Gafenco uricar, Gheorghe Ursuleţ postelnic şi Gheorghe Volcinschi împart între ei moşiile rămase „de la moşi şi fraţi sterpi, anume de la Duraşco comis şi sora acestuia, Grozava Cocoraniţa, cari au fost fraţi cu moşii lor, anume cu Nastasia Rugină, care l-a făcut pe Pavel Rugină, cu Maria, mama lui Miron Gafenco, şi cu Cârstian armaşul, care i-a făcut pe Gheorghiţă vameşul şi pe Sofronia, iar Sofronia l-a născut pe Gheorghiţă Ursuleţ postelnic şi pe sora acestuia, şi cu Nacul, care i-a făcut pe Gheorghiţă Volcinschi şi pe sora acestuia”, Nacul primeşte jumătate din Zvinece.

1768: În 12 aprilie 1768, ginerii lui Toader Nacul mărturiseau la Divan că socrul lor, „împreună cu nepotul lui, Toader Volcinschi, stăpâneşte jumătate de sat Zvinece la Nistru… care se hotărăşte, din sus, cu satul Prilipce, iar din jos cu Repujiniţe, iar Ţintă a stăpânit cealaltă jumătate de sat, care jumătate Ţintă şi cu fraţii săi au vândut-o unor Nemţi luterani din Prilipce pentru 470 lei, de aceea s-au ridicat ginerii lui Toader Nacul, fiind stăpâni ai celeilalte jumătăţi de sat, şi au tras la judecată pe Nemţii luterani, după care s-au judecat cu dreptate precum să întoarcă Nemţilor banii şi să ia în stăpânire moşia, după care judecată au întors Nemţilor banii, luându-le zapisul lui Ţintă. Dar Nemţii i-au tras în judecată, cerându-le încă 537 lei, zicând că au dat lui Ţintă şi aceşti bani, dar zapis de mărturie n-au pentru aceşti bani, pe care i-au dat drept orândă, cari bani li s-au recunoscut de Păun, starostele de Cernăuţi de atunci, deci toate cheltuielile făcute pentru acea jumătate de sat, cu dobândă, fac 1.037 lei, dar cu alte cheltuieli se ridică la 1.500 lei, dar, zidind mai sus amintitul (Toader) Hagiu

negustor, la Repujiniţa, la malul Nistrului, o mănăstire şi aflând că mai sus amintiţii gineri ai lui Toader Nacul au răscumpărat de la Nemţi jumătatea de sat a lui Ţintă, i-a rugat adeseori… să vândă acea jumătate de sat, cu un preţ mai mic, şi le-a făgăduit să scrie numele lor în pomelnicul ctitorilor", aşa că Toader Hagiul a cumpărat jumătatea aceea de sat, cu 1.000 lei, şi a dăruit-o schitului Hrişceatec (Crişceatec).

1772: Recensământul lui Rumeanţev[366], din 1772-1773, înregistrează la Zvenece, moşie răzeşească, „29 – toată suma caselor", însemnând 1 popă, Ion, 1 dascăl, Andrei, 1 mazil, Ioniţă VOLCINSCHI, 2 ruptaşi, Grigori CRĂCIUN şi Andrieş DUNUŢE, 8 scutelnici ai schitului Crişciatec, Ivan MAZUR, Hrihor LISĂI, Vasili rusul, Vasili brat lui, Iurko rus, Hrihor cel bătrân, Ilko argat egumenului şi Mihalco om străin, 2 jidovi, Isak şi Hriţko, şi 14 birnici, adică: Vasile sin CRĂCIUN vornic, Andrei ILCIUC, Fedor ILCIUC, Ivan ILCIUC, Mihailo sin NECOLAI, Dumitru morar, Ştefan JMERI, Ivan morar, Fedor VORNIC, Vasili argat, Ivan rus, Alecsandru rus, Vasili VOLOŞCIUC şi Lucan vărzar.

1796: Biserica Naşterii Sfintei Maria din Zvinice a fost construită în 1796, de Ioan de VOLCINSCHI, şi sfinţită în 1897. În 1843, biserica avea 450 enoriaşi, postul de paroh era vacant, iar patron bisericesc era Constantin de VOLCINSCHI. În 1876, patron bisericesc era Dimitrie de POPOVICI, postul de paroh era tot vacant, iar numărul enoriaşilor ortodocşi era mic, 544. În 1907, patron bisericesc era Amalia von TURNAU, paroh fiind Cornel TOMOVICI, născut în 1861, preot din 1886, pa-

---

366 ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975, p. 435

roh din 1889, iar cantor, din 1901, Theodor RAHMISTRIUC, născut în 1863.

1844: Din 1844, la Zvinice funcţiona o şcoală moldovenească trivială cu 2 clase[367].

1869: O tipăritură vieneză din 1869, referitoare la organizarea politică și judiciară în țările reprezentate în Împărăţia Austriei, prezintă următoarea administrare în Ducatul Bucovinei: „Administrarea raionului Coţman – **Zastavna** (judecătorie de district), Babin cu Ştefanovca, Boianciuc, Borăuţi, Brodok, Czarnypotok, Cincău, Doroşăuţi, Horoşăuţi, Iurcăuţi, Cadobeşti, Kiseleu, Krisciatek, Cuciur-mic, Culeuţi, Mitcău, Mosoriuca, Ocna, Onut, Pohorlăuţi, Prilipce cu Luca, Repujineţ, Samuşin, Teutri, Vasileu, Verbăuţi, Verenceanca, Zwiniec cu Koetriszöwka”[368].

În **1908**, conform Dicţionarului lui Grigorovitza: „**Zviniace** (**Zwiniacze**), comună rurală, districtul Coţman, aşezată pe malul drept al Nistrului, lipită de comuna Crisceatec şi în faţa localităţii galiţiene Zaleszczyki. Suprafaţa: 6,03 kmp; populaţia: 1.117 locuitori, ruteni gr. or. şi ceva izraeliţi. Cuprinde, pe lângă vatra satului, cu 805 locuitori, şi cătunul Costrijivca. Partea centrală a comunei se află lângă drumurile principale Cernăuţi-Zaleszczyki (Galiţia) şi Crisceatec- Horodenka (Galiţia); prin drumuri de ţară, comunică cu comunele Luca şi Prelipcea; comunică, apoi, cu Galiţia printr-un pod de piatră, peste Nistru. Are o şcoală populară, cu o clasă, numită, încă şi la 1844, „Moldovenească”, zidită fiind,

367 SCHEMATISMUS DER BUKOWINAER, Czernowitz, 1843 p. 31, 1876 p. 83, 1907 p. 92

368 *Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich,* Wien 1869. pp. 158-161

probabil, în locul alteia vechi, al cărui nume de „moldovenească” a trecut şi la cea nouă; are o biserică parohială, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului”. La 1776, era în posesia a trei proprietari: Ioan Volcinschi, Tonuţă şi Lupu Nacu. În această localitate s-au găsit unelte din epoca de piatră. Se află aci o varniţă şi mai multe cariere de piatră, care furnizează gresii albe şi roşii foarte căutate; de asemenea, se găseşte şi alabastru. Populaţia se ocupă în mare parte cu agricultura. Comuna posedă 687 hectare pământ arabil, 25 hectare fânaţuri, 48 hectare grădini, 84 hectare imaşuri, 13 hectare păduri şi 5 hectare heleşteie. Se găsesc 47 cai, 178 vite cornute, 171 oi, 157 porci şi 16 stupi. / **Zviniace** (**Zwiniacze**), **moşie** cu administraţie particulară, districtul Coţman. Suprafaţa: 3,25 kmp; populaţia: 105 locuitori izraeliţi, ruteni şi poloni; rutenii sunt gr. cat. şi gr. or.”[369].

ZVORĂNEŞTI

(Dvorineşti, comuna Timişeşti, Neamţ)**.**

Întărit, în **11 martie 1446**, de Ştefan voievod mănăstirii Neamţ, care primeşte uric pentru „câte sate ascultă de mănăstirea noastră, anume: unde este Samoil vătăman (Seucăuţi, la Gura Cracăului, comuna Roznov, Neamţ) pe Bistriţa, şi Dvorineşti, şi Timişeşti, şi Crâstieneşti, şi Băloşeşti, şi, la Topliţă, unde a fost Barbă Gea-

---

[369] Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908, p. 248

mâră, şi Başoteni, şi Fântânele, şi Dragomireşti, pe Şumuz, şi Telibecinţi, pe Siret, toate acestea sate mănăstireşti”[370].

1446, iulie 20, întărit de Ştefan voievod, mănăstirii Neamţ, care primeşte uric pentru „Dvoreneşti, pe Moldova, şi Fântârele, pe Pobrata, pe care sat l-a dat mănăstirii noastre pan Crâstea, din uricul său. Toate aceste mai sus scrise să fie mănăstirii noastre uric, cu tot venitul, neclintit niciodată, în veci. Iar hotarul Dvoreneştilor să fie după hotarul vechi, pe unde au hotărnicit pan Negrea: mai jos de sat, la fântână, apoi în sus pe apă, de la apă la un stejar, de la stejar mai sus, la Cetăţuie, de la Cetăţuie la movila găunoasă, de la movila găunoasă peste dumbravă, apoi la marginea dumbrăvii, o movilă, iar de la această movilă drept la Moldova. Iar hotarul Fântârelelor să fie după toate hotarele vechi, pe unde au folosit din veac”[371].

1447, august 22: Întărit de Ştefan voievod mănăstirii Neamţ, care primeşte uric pentru, „Temişeşti, şi Dvorenişti, şi Cârstieneşti, şi Băloşeşti, şi Gemineşti, şi Paşco, şi Petrică, şi, la Gura Cracăului, Sauceşti, şi Baţoteni, şi Fântânele, şi Dumbrăviţa, şi Telebecinţi cu mori, şi Clococina, şi Cobâcini, şi Bilosăuţi, şi Dragomireşti, şi Hlapeşti şi iezerele lor, Luciu şi Zahorna”[372]. Hotarul, din veac.

---

[370] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 266, pp. 377, 378

[371] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 269, pp. 380, 381

[372] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 273, pp. 386-388

1451, iulie 14: Întărit de Bogdan voievod, lui Zianco, care primeşte uric pentru „sate anume Husii, pe Şomuz, unde au fost casele Oncii (lângă Preuteşti, Suceava), şi, pe Topoliţă, Uricheni şi Răteşti, unde sunt casele lui, şi Davideştii, unde au fost curţile lui vechi, şi partea lui din Ceahlăeni şi Alexandrenii, în gura Zahornii, şi jumătate de Curticeşti (acelaşi cu Zvorăneşti)”[373]. Hotare, din veac.

1482, mai 9: Întărit de Ştefan voievod „sfintei noastre mănăstiri de la Neamţ, unde este hramul Sfânta Înălţare”, care primeşte uric pentru „ocina dreaptă a mănăstirii, satele anume Dvoreneştii pe Moldova, şi Buzaţii tot pe Moldova, şi Fântânele pe Pobrata”[374]. Hotarul, din veac.

ZVORIȘTEA

(pe Siret, lângă Zamostea, Suceava).

Cel mai vechi Bucureşti din istoria României, Bucurăuţii atestaţi în 30 martie 1392, se numeşte, după acapararea pământurilor de pe pârâul Zvoriştea de către mănăstirea Putna, Zvoriştea sau Dvorăşte, cu variante de grafiere de-a lungul timpului: Zvorăştea, Zvorâştea, Zvoriştea. Uricul lui Roman al II-lea, tatăl lui Alexandru cel Bun şi bunicul matern al lui Vlad Ţepeş, i-a fost dat lui Ianiş Viteazu – „viteaz” fiind un titlu de nobleţe, pe care

---

[373] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 12, p. 13

[374] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976, doc. 245, pp. 374-375

îl purtau doar câştigătorii unor turniruri. Uricul este scris doar cu majuscule, în buchii slavone şi fără nici un semn de punctuaţie, aşa că traducătorii textului au putut scrie cu litere mici ce şi cum le-a convenit, inclusiv Bucovina Mare, din tratatul de la Lublau, care devine, prin traducere, „bucovină" la fel de banală precum crânguleţul de lângă „Şărbăneşti", sat care nu este Şerbăneştii, ci Şerbăuţii de astăzi, Şerbăneştii de odinioară numindu-se Vladimirăuţi. Iar numele converg spre ipoteza că Ianiş Viteazu (sau poate Ianis, cum de altfel este şi scris în uric, deci cu nume de român balcanic) moştenea ocina (moşia natală) a fraţilor Bucur şi Vladimir, descendenţii lui Ianis fiind pe larg prezentaţi, de către Ştefan cel Mare, în hrisovul din 12 martie 1488, prin care confirma cumpărarea părţii de jos a satului şi dăruirea ei mănăstirii Moldoviţa. Probabil că din această pricină casele boiereşti de mai târziu, sigurele mărturisite, se aflau în hotarul Zamostei.

1392, martie 30: „Marele singur stăpânitor, din mila lui Dumnezeu domn, Io Roman voievod, stăpânind Ţara Moldovei, de la munte, până la mare. Am dat, cu fiii mei, Olecsandro şi Bogdan, slugii noastre Ioaniş viteazul, pentru credincioasa lui slujbă, 3 sate pe Siret, uric, lui, cu tot venitul, în veac, şi copiilor lui, şi nepoţilor lui, şi strănepoţilor lui, şi răstrănepoţilor lui, cu tot dreptul. Numele satelor: Ciorsaceuţi (parte din Zvoriştea[375]) şi Vladimirăuţi (Şerbăneşti[376]) şi Bucurăuţi (Zvoriştea[377]).

---

[375] Gonţa, I. Alexandru, *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 61

[376] Gonţa, I. Alexandru, *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 279

Iar hotarul lor să fie din jos de Marişeuţi, valul care este de-a curmezişul Câmpului, până la Siret, apoi pe cealaltă parte a Siretului, la capătul de jos al poienii, o movilă, şi de acolo, drept peste luncă, la fântână, o movilă, şi de acolo drept la bucovină, o movilă, şi de acolo, pe marginea bucovinei, în sus, până la hotarul lui Şerbănescu, la tei, o movilă, de acolo către topliţă, acolo o movilă, şi de acolo către Siret, movila de la mijloc, şi de acolo, peste Siret, în sus, până la Bucovina cea Mare, pe unde iese drumul de la Dobrinăuţi, la capătul Câmpului, şi de acolo, pe marginea Bucovinei, pe deal, la vale, până la val. Acesta îi este hotarul întregului ocol"[378].

1488, martie 12: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Troiţă sfântă nedespărţită. Iată eu, robul Domnului meu Iisus Hristos, Io Ştefan voievod, cu mila lui Dumnezeu domn pământului Moldaviei. Facem ştire prin această carte a noastră tuturor cui vor căuta pe dânsa sau vor auzi cetind-o, precum au venit înainte noastră şi înainte tuturor boierilor noştri ai Moldovei, slugile noastre pan Mihul Ponici şi cu soru-sa, Maruşca, şi nepoata lor, Anuşca, fata Belii, şi Ilcu şi Labăşcu, şi sora lor, Duşa, feciorii lui Dancul din Steclieni, şi nepotul lor, Alexandru, feciorul lui Ivanco Tolocico, şi Burla şi fraţii lui, Costia şi Pante, feciorii lui Fedor Platon, şi Romaşco Ciuciul şi cu surorile sale, cu Ulca şi cu Niaga, fiii Danciului Ciuciu, şi Buda şi sora lui, Nastea, şi mătuşa lor, Maruşca, fata lui Oprişan, toţi nepoţi lui Giurgiu Dvorăşti, şi cu toţi feciorii săi, de a lor bunăvoie, de

---

[377] Gonţa, I. Alexandru, *Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990, p. 45

[378] AŞSP, *Documente Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, p. 3

nimenea siliţi, nici asupriţi, au vândut a lor dreaptă ocină, dintr-al lor drept uric, jumătate de sat din Dvorăşte, cutul din jos, pe Siret, şi cu morile ce sunt în Siret, însumi domniei mele, drept patru sute zloţi tătăreşti, care bani de mai sus scrişi, 400, i-am şi plătit domnia mea în mâinile slugilor noastre, tuturor celor de mai sus scrişi, nepoţilor lui Giurge Dvorăşte, după tocmeala ce au avut cu domnia mea. / Deci domnia mea bine am voit, cu a noastră bună voire, cu curată şi cu luminată inimă şi cu ajutorul lui Dumnezeu, de am întărit a noastră sfântă mănăstire de la Moldoviţă şi am făcut noi pentru a noastră sănătate şi mântuire, şi pentru sănătatea şi mântuirea fiilor noştri, am dat şi am întărit pe acea de mai sus zisă jumătate de sat din Dvorăşte, cotul din jos, şi cu mori ce sunt în Siret, acelei sfinte mănăstiri a noastre, Moldoviţei, unde este hramul „Bunavestire a preasfintei născătoare de Dumnezeu şi pururea fecioarei Maria”, şi egumenul mănăstirii este rugătorul nostru, popa Anastasie, ca să fie acea jumătate de sat, şi cu morile, acelei sfinte mănăstiri a noastre, Moldoviţei, de la noi uric, cu tot venitul, nestrămutat nici odinioară, în veci. / Iar hotarul acelei jumătăţi de sat să fie pe unde au hotărât dumnealui, Tăutul logofăt, începându-se din sus, din malul Siretului, pe din sus de gura Dvorăştii (pârâul Zvoriştea – n. n.), de la o salcie ce este în malul Siretului, de acolo drept la vadul Dvorăştii, unde trece drumul Dobrănăuţului, de acolo drept la marginea pădurii, la doi arini, de acolo la o fântână de pe costişă, de acolo drept la o obârșie a altei fântâni, pe din sus de fântână, la nişte pădureţi, de acolo drept la o movilă, peste drum, de acolo drept la o movilă, ce este în vale, de acolo drept la codru, la un stejar, de acolo, codrul, în jos, până la hotarul Şărbăneştilor, iar de

acole, din margine pădurii, dintr-un viazi, adică ulm, ce este în mijlocul a două pâraie, drept pe mijlocul loziilor, peste drum, la o movilă săpată, de acolo drept la altă movilă, la capul unor schini, de acolo drept la deal, la a treia movilă, şi de acolo drept la a patra movilă, ce este în mijlocul toloacăi, de acolo drept la gura unei bălţi, ce cade în topliţă, la altă movilă; iar de aice să fie pe unde au hotărât pan Duma clucer, adică din gura bălţii, la malul Siretului, la viaz, adică la ulm, apoi peste Siret, la alt mal, la un tei, de acolo la un frasin, ce este în mijlocul luncii, şi printre poieni la Râpa Hoţilor şi la poiana de sus, care e ceva mai sus de Poiana lui Ion Jumătate, pe lângă care poiana cea din sus apucă codru, la deal, la un stejar mare, de acolo la Groapa Ursului, şi apucă codrul în sus, peste drum, la nişte meri, şi acolo este movilă săpată, de acole drept la trei ulmi şi drept la malul Siretului, pe din sus de moară, de lângă salce, ce este împotriva celeilalte sălcii, ce este peste Siret. Şi atâta este tot hotarul”[379].

1636, mai 9: La alegerea părţilor rămase după vornicul Coste Băcioc, în Hânţeşti, au participat, ca martori, „şi Drăguşan bătrânul din Dvorişte, şi Eremiia Pahulcea ot Şerbăneşti… şi alţi oameni buni şi bătrâni”[380].

1734, februarie 20: Se împart între moştenitori moşiile „pe feciorii lui Vasile Stărcea, anume Pătrăşcanu şi Safta, Ion şi Ştefan Stărpu, nepoţii lui, feciorii lui Ioan Stărce” şi revin „a patra parte de Bereşti lui Vasile Stărcea; / A patra parte de Zvorişte, Ilincăi; / A patra

---

[379] AŞSP, *Documente Romaniae Historica. A. Moldova,* vol. III, Bucureşti 1980, pp. 49-51

[380] AŞSP, *Documente Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996, doc. 414, p. 475

parte de Şărbăneşti, Irinii, şi o parte Ilincăi; / A opta parte de Zvorişte, Sandei, mumei şatrarului Petre Cheşcu; / A patra parte de Şărbăneşti, Saftei, din care se trage pitarul Cliamintiuoi”. / „La clironomii lui Ion Stărcia, se clironomisesc şi pe Ştefan Stărpu, după puterea cărţii de judecată: pol sat Şărbăneşti, a patra parte de Bereşti şi a patra parte de Zvorişte”. / „Partea lui Pătrăşcanu şi a Saftii, feciorii lui Vasile Stărcia: jumătate de sat Şărbăneşti, a patra parte de Bereşti, a opta parte de Zvorişte”. / La clironomii lui Patraşcu şi a Saftii, surorii sale: a patra parte de Bereşti, pol sat Sărbăneşti, a patra parte de Zvorişte, însă cu jumătate de a patra parte ce au luat-o Şăpteliceştii fără dreptate, că unde avea el numai a opta parte de Zvorişte, acum se stăpâneşte a patra parte. Un sat întreg face şi a patra parte şi trece mai mult în partea lor acea jumătate de a patra parte, ce au luat-o de la Şăptiliceşti cu strâmbătate. / Din care îndestul se dovedeşte că cu strâmbătate şi cu greşeală s-au luat de la noi, Şăptiliceştii, acea jumătate de a patra parte de Zvorişte, cu judecata din 1787, Iulie 27, ce s-a judecat frate-meu Neculai, şapte ani, şi cu Petru Cheşcul, cumpărătorul. Întâi că trece această a opta parte mai mult în fi partea clironomilor lui Patraşcu şi a Saftei peste împărțeală, şi clironomilor lui Ion Stărcia le lipseşte din împărţeală această jumătate de a patra parte, şi, de ar fi lipsit de la truş-şase fraţii, ficiorii lui Ion Stărce, după analogie eram mai puţin păgubaşi, iară cu urmările şatrarului Petrea Cheşcu sunt păgubaşi numai eu, în jumătate din zestrea maicii mele. Şi unde aveau, după împărţeală, clironomii Saftei şi ai lui Patraşcu numai a opta parte din Zvorişte, şi moaşă-mea (bunica, adică soţia moşului, bunicului – n. n.) Ilinca a patra parte, care a dat-o zestre maicii mele,

Şăptelicioi, am rămas noi cu a opta parte şi el cu a patra parte, vânzând clironomii lui Patraşcu şi a Saftei, şatrarul Petrea Cheşcu, de două ori acea a opta parte. Însă o dată ficorii lui Cerchez, ce se trag din Safta, şi o dată clironomii lui Patraşcanu, vicleni fiind şi vânzătorii, şi cumpărătorul, şi la anul 1787, Noiemvrie, luând hotarnici pe dumnealui spătarul Ioan Cananou, fiind paharnic, şi pe răposatul ban Iordachi Cananou, ca să-i hotărască părţile sale din Zvorişte, dumnealor au pus temei pe zapisele şatrarului Petrea Cheşcu, de cumpărătură ce avea de la clironomii lui Patraşcu şi a Saftei, şi ne-au luat moşia, dându-i şi mărturie hotarnică. Şi, viind aici la Divan în judecată răposatul frate-meu, judecata Divanului încă a pus temei pe hotarnică, şi noi suntem păgubaşi de jumătate zestrea maicii noastre. Pentru care, cu lacrămi, mă rog luminatului Divan să cerceteze cu amăruntul, atât împărţeala Domniei Sale Costandin Neculai-Vodă, cât şi cartea de judecată din velet 1787, ca să se poată pliroforisi luminatul Divan câtă deosebire are noima cărţii de judecată de hotărârea cărţilor domneşti de împărţeală, ca să pot şi eu, ticălosul, de a-mi afla dreptatea şi să nu rămân isterisit de zestrea maicii mele, căci viclenia şi lăcomia şatrarului Cheşcu l-au silit a cumpăra de două ori, vrând să-i dezrădăcineze din strămoşeasca moştenire şi să cuprindă toată Zvoriştea supt a sa stăpânire, cu fel de fel de chipuri meşteşugite, că n-a fost şatrarul Cheşcu atât de prost, cât să se amăgească de vânzători, mai ales având toate scrisorile şi împărţelile neamului în mâna sa”[381].

1772: **Parohia Dealu Buda**, 150 familii, Buda 150 familii şi parte din Stânca, 47 familii, toate în co-

[381] Iorga, N., *Studii şi documente cu privire la Istoria Românilor*, vol. XXI, Bucureşti 1911, pp. 272-275

muna Zvorıştea, are biserica parohială „Sfinții Voievozi" din lemn bârne, construită la 1772, după cum se prevede în sinodic, ctitor Prinţul **Andrei Ştefanco**, alţii spun de **Alexandru Tăutu**, proprietarul moşiei. La 1822, reparată de Iacovschi Moţoc, asemene reparări i se fac la 1865-1875 şi la 1890, sub **primarul Sava Iliescu**, se cheltui 1.700 lei, pardosindu-se înlăuntru şi afară cu scânduri, se podi cu scânduri în locul pietrelor, se făcu din nou clopotniţa tăbănuilă. Catapeteasma, aceiaşi din vechime, se reînnoi în 1875. Clerul, în 1894: paroh: H. Vasiliu, seminar 4 clase, atestat No. 47 din 1884; cântăreţi: G. Cândescu, decret No. 274 din 1887, şi Emanoil Dascălu, decret No. 71 din 1851, urmând N. Diaconu. În 1902, paroh: C. Buşilă, de la Păltiniş, în locul lui H. Vasiliu, trecut la Puienii, preot G. Cărăuşu, în locul preotului Buşilă. Cântăreţi: Băncescu şi Poinariu. Pământul bisericesc e de 6 fălci, neregulat, fiind printre casele locuitorilor; satul, lângă graniţa Bucovinei"[382].

1772-1774: În Ocolul Siretului de Sus, conform recensământului rusesc dispus de Rumeanţev, **Zvorîştea din Deal** avea 19 case şi doar 7 birnici, după ce se scădeau ruferurile, 12 la număr, adică 5 argaţi şi slugi, 3 popi şi 4 ţigani. **Zvorîştea din Vale** avea 144 de case, cu 70 de birnici, 74 însemnând rufeturile, adică 24 de ţigani, 17 femei sărace, 10 nevolnici şi 23 slugi, argaţi, scutelnici şi alte bresle ai **șătrarului Cheşcu**. În satul megieş, **Zamostea**, existau doar 19 case şi doar 10 birnici, 9 fiind rufeturi, adică 2 mazili, 3 volintiri, 3 păstori ai **medelnicerului Silion** şi 1 ţigan. La **Bereşti** existau 14 case, cu

---

[382] Ciocoiu, Constantin, iconom, *Note la Monografia Bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoi*, Dorohoi 1902, p. 57

7 birnici şi cu 7 rufeturi, reprezentate de 1 mazil, 2 argaţi ai lui, 1 nevolnic, 1 ţigan şi 2 femei sărace[383].

1774: **Filiala „Sfinții Voievozi"** din Poiana Pustaiul, construită din lemn bârne, tencuită şi văruită, la 1774, de preotul Dumitru Ungureanu, reînnoită, la 1820, adusă din Zamostea, de preotul Dumitru Ionicesei, acoperită, la început, cu stuf şi paie, reclădită, la 1851, se reînnoi de enoriaşi şi Prinţul Alezandru Moruzi. Poiana fu moşie aparte a mănăstirii Putna, până la 1785. Catapeteasma, în 3 rânduri de iconiţe cu pictură veche. Icoanele Împărăteşti, parte nouă donate de Turtureanu, din Bucovina. Sunt şi icoane de la vechea biserică din Zvoriştea. Stranele simple, sus şi jos podeală de scânduri, în pridvor piatră, clopotniţa la intrare în cimitir, pe stâlpi de lemn, acoperită cu şindilă, are 2 clopote, unul cu data 1821 şi altul, 1872. Cimitirul închis cu zăplaz, cel de înmormântare, partea de răsărit; sunt 6 fălci pământ bisericesc. Clerul în 1894: Paroh: Constantin Balanescu, curs seminar 4 clase, atestat No. 509 din 1874, Iaşi, învăţător, duhovnic; Cântăreţi: Gavril Antonescu, decretat No. 375 din 1891, Ioan Manoliu, decret No. 92 din 1851, după care Dumitru Iliescu, Alexandru Şeptelici; membri epitropi G. Barbosu şi I. P. Bontea"[384].

1775: În recensământul ordonat de generalul Spleny, primul guvernator militar al Bucovinei, înainte de convenirea graniţelor definitive, în Ocolul Siretului, Zamostea are 1 popă şi 23 ţărani, Zvoriştea din deal, 2 mazili (mazili înseamnă fii de boieri), 6 popi şi 20 ţărani,

---

[383] AŞRSSM, *Moldova în epoca feudalismului*, vol. I, Chiţinău 1975, p. 344

[384] Ciocoiu, Constantin, iconom, *Note la Monografia Bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoi*, Dorohoi 1902, pp. 56, 57

Zvoriştea din vale, 1 boier, 4 popi şi 51 ţărani, iar Bereşti, 1 mazil, 1 popă şi 10 ţărani[385].

1778: „**Parohia Şerbăneşti**, 141 familii, anexată de cotunele Slobozia, 128 familii, Bereşti 123 familii şi Poiana 86 familii, toate din comuna Zvoriştea, are biserica parohială „Sfinții Voevozi" (Şărbăneşti), construită din lemn bârne, ctitorii, fondatori, familia Stârcea Ioniţă, proprietarul moşiei, la 1778. Aci s-a retras Grigore Matei Ghica Vodă, în a doua Domnie, 1735-1741. După irupţiunea războiului dintre ruşi şi turci, Munich, ocupând Moldova, Ghica Vodă fugi din Iaşi şi se retrase aici, la moşia sa, dar şi aici fiind urmărit de ruşi, fugi din ţară (*Letopiseț*, Tom 2, p. 451. ed. veche). Biserica avu reparaţiuni prin familia Sireteanu, în 1855, şi mai în urmă, pe la 1890, se tăbănui cu scânduri, înlăuntru şi afară, văpsindu-se, prin preotul Constantin Bălănescu. Catapeteasma e pictată pe trei bucăţi scândură de ulm; clopotniţa, deasupra coridorului de scânduri, are un clopot, cu data 1795. Sus şi jos, podeală de scânduri; cimitirul din jurul bisericii e închis cu gard, cel de înmormântare în partea de sus. Sunt 6 fălci pământ bisericesc"[386].

1782: ,,**Parohia Zvoriştea**, vatra, 207 familii, anexată de cotuna Stânca, 100 familii, comuna Zvoriştea, are biserica parohială „Adormirea" fondată, de piatră şi cărămidă, de Petru Cheşcu, după inscripţia de sus, la intrare: *„Această sf. biserică cu hramul Ospeniei, este făcută de Petru Cheşcu, pe moşia D-sale, satul Zvoriştea*

---

[385] Spleny von Mihaldy, Gabriel, *Descrierea districtului Bucovina*, p. 55

[386] Ciocoiu, Constantin, iconom, *Note la Monografia Bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoi*, Dorohoi 1902, pp. 55, 56

1182 Ianuar 24”. Mormântul familiei fondatorului Petru Cheşcu se află în pridvorul bisericii, văzându-se mai multe pietre, cu inscripţii având anul 1782. Tot în pridvor, la intrare, se vede *monumentul de marmură,* cu inscripţia grecească, sub care se află înmormântat *Dimitrie C. Moruzi*, fratele ctitorului Alexandru C. Moruzi, care a reparat biserica, purtând *data 1838 Oct, 8.* Prinţul Alexandru C. Moruzi a reparat biserica în 1853, făcând catapeteasma din nou, cu stranele şi alte podoabe bisericeşti, iar din icoanele vechi parte sau dat la biserica Trestiana şi parte se află aici. Decedatul ctitor Alexandru C. Moruzi se află înmormântat afară, dinaintea uşii bisericii, având 2 monumente, cu inscripţie greacă şi română: „*Lui Alexandru Constantin C. Moruzi, născut la 1805, aug. 29 în Ţarigrad, mort în Fotia Italia 25 aprilie 1873, spre pomenirea sa*”. Eliza Zaimis, Aspasia Roma, Zenaida Calimachi, fiicele lui. Alt monument, al soţiei Sale, Pulcheria, se află alăturea, purtând data 3 Ianuar 1842. / Grosimea pereţilor bisericii e de jumătate stânjen, conţine pe deasupra ferestrelor în zid, în lungime, bolta ce duce în nişte etacuri sau goluri, deasupra altarului şi a pridvorului. / Catapeteasma, cu sculptură şi pictură, e demnă de văzut. Podeala de jos a bisericii, o sobă de oale, în altar, şi alte obiecte sunt făcute de Doamna Eliza Zaimis, soră cu Doamna Zenaida Căţimachi şi cu Doamna Aspasia Spiridon, fiice ale decedatului ctitor Alexandru C. Moruzi. Doamna Eliza Zaimis, până la vinderea moşiei domnului Manoliu, plătea clerul şi întreţinea biserica cu bani şi pământ. / Din vechime, trupul moşiei Zvoriştei, dinspre sud, a fost a mănăstirii Moldaviţa din Bucovina, dată de Ştefan cel Mare, prin uricul din 14 martie 1488, şi trupul din sus, al boierului Petru Cheşcu.

Personalul clerical, la punerea în aplicare a legii din 1894: Paroh: **Gheorghe Enescu** curs catihetic, hirotonit la 1859. Cântăreţi: I. Băncescu, din 1865, şi C. Mândrescu, din 1880, după care T. Gheorghiu. Urmează paroh I. Dionisie, seminar grad II, din 1859, în locul decedatului Enescu, apoi paroh V. Măcărescu, seminar grad II, din1901, în locul decedatului Dionisie. Cântăreţ: H. Poenaru, în locul lui Mândrescu"[387].

1788, Hacquet: „Dacă mergi pe malul drept al Siretului, atunci pământul e necontenit tăiat de afluenţii săi laterali. Pe acest drum, am făcut cunoştinţă cu un boier moldovean, de stare mijlocie, ce se numea Şeptilici şi era originar din satul Zvoriştea. Cum m-a surprins numele lui, care însemna „al şaptelea", am întrebat şi pe alţi moldoveni despre raţiunea acestei numiri şi mi s-a susţinut, într-un glas, că maică-sa a născut, într-o lună, şapte copii, dintre care s-ar mai afla în viaţă încă patru. Când l-am întrebat aceasta pe boierul foarte zdravăn şi spătos, mi-a confirmat acest lucru (!) şi mi-a spus că pot să mă informez şi la popa din acel sat. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani şi făcuse, cu nevastă-sa, şase copii"[388].

1788: Contele Feodor Karacsay de Valyesaka, participant, în 1788-1791, la asediul Hotinului şi la marile bătălii de pe teritoriul Moldovei, bun cunoscător al fiecărei regiuni moldoveneşti, menţiona drumul care „duce prin Sinăuţi (vamă şi lagăr de carantină austriac), la Târgul Nou, primul – sat moldovenesc, apoi prin Talpa, pe malul stâng al Siretului, la Zvoriştea. De aici, la stânga,

---

[387] Ciocoiu, Constantin, iconom, *Note la Monografia Bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoi*, Dorohoi 1902, pp. 54, 55
[388] *Călători*, X, pp. 812, 813

pe vale, prin Bucecea (o localitate ce aparţine patriarhului de Ierusalim) şi Cucorăni, la Botoşani”[389].

1800: „Filiala din Bereşti „Sfântul Necolai”, construită de lemn bârne, încheiate de jos până şi cu bolta de sus, de Vasile Calmuschi, la 1800. Catapeteasma din iconiţe mici are inscripţia: „Această sfântă şi Dumnezeiască catapeteasmă s-au făcut de robul lui Dumnezeu Vasile Calmuschi şi soţia sa Balaşa, ca să fie spre pomenirea a tot neamul lor (7282)”. Altă inscripţie arată că s-a reînnoit de robii lui Dumnezeu, Vasile Lepadatu, cu soţia sa Safta, spre pomenirea a tot neamul lor, 1847 Septembrie 26. În 1890 i se bătu scânduri pe din lăuntru şi afară, văpsindu-se; se podi jos cu scânduri, de comună şi enoriaşi, prin stăruinţa preotului Constantin Balanescu. Clopotniţa, dinaintea bisericii, pe 2 stâlpi. Pe clopot, numele Nicolae Calmuschi, 1809. Cimitirul e cu gard, cel de înmormântare, partea de răsărit; sunt 8,5 fălci”[390].

1803: Zvoriştea din Deal a stolnicului Ioan Cheşcu avea 344 liuzi (oameni străini, de regulă fugiţi din Galiţia), care se alătură băştinaşilor menţionaţi de recensămintele anterioare, iar Bereştii pitarului Neculai Calmuţchi, doar 70[391].

1878: „Regimentul 8 de linie. Soldații al căror nume și signalimente se notează mai jos, fiind șterși din controale ca dezertori; autoritățile civile și militare cu onoare sunt rugate să binevoiască a-i urmări și înainta acestui depotu, în caz de a-i prinde: **Andronie Ion**, din comuna Zvoriștea, plasa Berhometele, districtul Dorohoi,

---

389 *Călători*, XIX, I, pp. 754-773

390 Ciocoiu, Constantin, iconom, *Note la Monografia Bisericilor parohiale și filiale din județul Dorohoi*, Dorohoi 1902, p. 56

391 Codrescu, Th., *Uricarul*, Vol. VII, Iaşi 1886, p. 243

fiul lui Mihai și al Smarandei, născut la 1856, Noiembrie 10, talia 1 metru 680 milimetri, fața lungă, fruntea lată, ochii verzi, nasul, gura, bărbia potrivite, părul și sprâncenele negre, semne particulare nu are; **Luchian Vasile**, din comuna Zvoriștea, plasa Berhometele, districtul Dorohoi, fiul lui Petrea și al Casandrei, născut la 1856, Iulie 3, talia 1 metru 640 milimetri, fața smeadă, fruntea lată, ochii verzi, nasul, gura, bărbia potrivite, părul și sprâncenele castanii, semne particulare nu are”[392].

1884: „În comuna Zvorăștea, județul Dorohoi, s-a declarat de pripas un cal armăsar, în păr șarg, coamă, coadă albe, puțin retezat la frunte. Spre satisfacerea referatului domnului subprefect al plasei Berhometele, cu No. 324, se publică aceasta pentru cunoștința păgubașului acelui cal, care să se conformeze legii poliției rurale în ceea ce privește primirea lui de la primăria comunei Zvorăștea”[393].

1885: „Din comuna Zvorăştea, judeţul Dorohoi, se trimite înştiinţare că în ziua de 18 aprilie 1885, la 4 ore p. m., a fost lovit de trăsnet un băiat ca de vreo 16 ani, în timp ce mâna boii la plug. Acest băiat, numit Gheorghe, era un fiu al lui Vasile Cojocaru din cotuna Şerbăneşti, comuna Zvorâştea. În aceeaşi zi a fost lovită de curentul electric şi o vacă, care a văzut, la moment, moartă”[394].

1886: „La 14 Iunie curent, o copilă de 4 ani, numită Aglaia, fiica locuitorului Theodor N. Ifteme din comuna Zvorăştea, judeţul Dorohoi, s-a dus la Siret, ca să se scalde, şi, dezbrăcându-se de haine, a alunecat de pe

---

392 *Monitorul Oficial*, Nr. 23, 29 ianuarie / 10 februarie 1878, pp. 516, 517

393 *Monitorul Oficial*, No. 256, 24 februarie / 7 martie 1884, p. 6553

394 *Telegraful*, No. 3973, Anul XVI, duminică 28 aprilie 1885, p. 3

mal şi, căzând într-o bolboacă, s-a înecat. Cadavrul a fost scos de către tatăl copilei”[395].

1888: „Prin deciziunea Domnului ministru de finanţe, cu No. 44.392 din 15 Noembre 1888, dl Demetriu Mihăiluc, fost sub-casier, se numeşte agent de control la **fabrica de spirt Zvorâştea**, din judeţul Dorohoi, cu salariul de 200 lei lunar, în locul dlui M. Dumitrescu, depărtat”[396].

1891: „Proprietarul vacii cu mânzatul ei, ce se pripăşise în comuna Zvorâştea, despre care tratează publicaţia No. 6.412 din 20 Noembre 1890, înserată în *Monitorul oficial*, prezentându-se cu probele cuvenite la primăria respectivă, i s-a dat în stăpânire acea vacă cu mânzat. Se publică aceasta spre cunoştinţa generală, cunoscându-se revocată publicaţiunea citată mai sus”[397].

1892: „Ministerul, auzind pe consiliul permanent al instrucţiunii, publică concurs pentru ziua de 15 Septembrie 1892, pentru ocuparea, cu titlu provizoriu a şcoalelor rurale din circumscripţiunile mai jos notate: Circumscripţiunea IV Iaşi, judeţul Botoşani, plasa Siret: Şcoala judeţeană din comuna Fântânelele, cătunul Roşcani; Şcoala judeţeană de fete din comuna Corni; Şcoala judeţeană de băieţi din comuna Burdujeni, al doilea post de învăţător; Şcoala comunală de băieţi din comuna Dumbrăveni, al doilea post de învăţător; Şcoala comunală din comuna Burdujeni, cătunul Prelipca. / Judeţul Dorohoi, plasa Berhometele: Şcoala judeţeană din comu-

---

395 *România Liberă*, Nr. 2667, Anul X, sâmbătă 28 iunie / 10 iulie 1886, p. 3

396 *Monitorul Oficial*, No. 185, 20 noiembrie 1888, p. 4286

397 *Monitorul Oficial*, No. 4, 5 aprilie 1891, p. 100

na Zamostea, cătunul Bălineşti; Şcoala comunală din comuna Zvorişţea, cătunul Şerbăneşti”[398].

1895: „**Zvorăştea (Zvorişţea)**, comună rurală în județul Dorohoi, plasa Berhometele, formată din satele: Bereşti, Buda cu Dealul, Poiana, Pustaiul, Şerbăneşti cu Slobozia, Stânca cu Zvorăştea şi Vatra, cu reşedinţa în Zvorăştea. Are 5.164 suflete; 6 biserici, deservite de 3 preoţi, 7 cântăreţi şi 6 pălămari; o şcoală mixtă. Vite: 939 vite mari cornute, 1.719 oi, 8 capre, 212 cai şi 300 porci. **Zvorăştea cu Stânca** (Zvorişţea), sate, pe moşia Zvorăştea, comuna cu acelaşi nume, plasa Berhometele, județul Dorohoi, cu 1.132 suflete. Din vechime, trupul moşiei Zvorăştea, dinspre sud, a fost al mănăstirii Moldaviţa, din Bucovina, dată de Ştefan Vodă cel Mare, prin uricul din 12 Martie 1488, şi trupul din sus, a boierului Petru Cheşcu. Are o biserică, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, deservită de 1 preot, 2 cântăreţi şi 2 pălimari, mare şi bine zidită, făcută la 1782, de Petru Cheşcu; o şcoală. Pârâul ce trece pe moşie este Leahul. Râul Siretul trece pe margine. Drumuri: calea comunală de la Podul Siretului şi calea naţională, ce duce la Hănţăşti. Moşia se hotărăşte cu: Vârful Câmpului, Bucovina, Hănţăşti şi Zamoştia”[399]. / „**Poiana Pustaiul**, sat, pe moşia Zvorişţea, comuna cu acelaşi nume, plasa Berhometele, județul Dorohoi, cu o populaţie de 176 familii sau 704 suflete. În vechime, fiind moşie, a parte era proprietatea mănăstirii Putna din Bucovina, care a stăpânit-o până la 1785. Biserica, cu hramul „Sfinții Mihail şi Gavril”, este de lemn, făcută în 1774, de preotul

[398] *Monitorul Oficial,* Nr. 114, 23 august 1892, p. 3498

[399] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicționar Geografic al României*, Volumul V, București 1902, p. 799

Dimitrie Ungureanu, şi e deservită de 1 cântăreţ şi 1 pălimar”[400]. „**Vatra**, sat pe moșia Zvoriștea, comuna cu același nume, cu 440 suflete”[401].

1895: „Soldații mai jos notați, nerăspunzând ordinelor de chemare, și care s-au dat nesupuși, nefiind prezenți la corpurile lor, sunt rugate toate autoritățile civile și militare a-i urmări și, prinzându-i, să-i trimită depozitului de recrutare Dorohoi: **Strul Henich**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Andrei Vasile**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **A Dumitrăesei Dumitru**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Corstia Constantin**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **A Cortoaie Dumitru**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Murariu Vasile**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Jitariuc Iordache**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Caraulia Andrei**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Chiruță Zaharia**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Chiță Gheorghe**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **A Iloaie Ilie**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Prisacariu Constantin**, contingentul 1883, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Purice Dumitru**, **Grisariu Hunia**, contingentul 1881, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Cristea Gheorghe**, **Ințel Ber Leib**, contingentul 1881, din comuna Zvo-

[400] Ibidem, p. 36
[401] Ibidem, p. 724

răştea, județul Dorohoi”[402]. / „**Regimentul 8 artilerie**: **Leon Aronovici**, contingentul 1887, din comuna Zvorăştea, județul Dorohoi. / **Regimentul 12 artilerie**: **Suh Andrei**, contingentul 1891, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Rascu Vasile**, contingentul 1894, din comuna Buda, județul Dorohoi. / **Batalionul 4 vânători**: **Șeptelici Spiridon**, contingentul 1886, din comuna Zvorăştea, județul Dorohoi. / **Arsenalul de construcție**: **Iohann Harant**, contingentul 1892, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi. / **Regimentul 8 Dragoș No. 29**: **Matei Theodor**, contingentul 1878, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Dornianu Dumitru**, contingentul 1878, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi**; Ioanceanu Iacob**, contingentul 1878, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Duduman Constantin**, contingentul 1878, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Ilaș Vasile**, contingentul 1880, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Maftei Gheorghe**, contingentul 1880, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Sfichi Ioan** II, contingentul 1876, din comuna Zvoriștea, județul Dorohoi; **Iova Leon**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Andronic Vasile**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Dumitru Costantin**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **A Olăriței Ion**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Andrieș Dumitru**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Dumitru Constantin**, contingentul 1880, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Grădinariu Neculai**, contingentul 1881, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi; **Scutelnicu Ion**,

[402] *Monitorul Oficial*, No. 116, 24 august / 5 septembrie 1895, pp. 3947-3951

contingentul 1884, din comuna Zvorăștea, județul Dorohoi”[403].

1899: „Depozitul de recrutare Dorohoi. Listă de nesupușii din contingentul 1900. Sunt rugate toate autorităţile civile şi militare a lua măsuri pentru urmărirea, prinderea şi trimiterea lor la acest depozit: **Regimentul 4 artilerie**: Fridman Adolf, fiul lui Haim şi al Etei, din comuna Zvorâştea, judeţul Dorohoi. / **Regimentul 8 Dragoş No. 29: Iosub Marcu**, fiul lui Herş şi al Ităi, din comuna Zvorâştea, judeţul Dorohoi; **Pavalache Gheorghe**, fiul lui Dumitru şi al Mariei, din comuna Zvorâştea, judeţul Dorohoi; **Lelescu Gheorghe**, fiul lui Costache şi al Elenei, din comuna Buda, judeţul Dorohoi; **Huţanu Simion**, fiul Zamfirei, din comuna Buda, judeţul Dorohoi”[404].

1901, Gustav Weigand „De aici, am urmat Siretul, trecând prin Ciudei (Czudyn), unde locuiesc evrei, germani, români şi ruteni, spre Suceveni[405], unde am stat, la prânz, iar duminică, 25 august 1901, seara, am plecat la Terebleşti[406], satul locuit de germani și români, dar în care sunt şi destui slavi, ca în toată zona. Am vizitat Mihăilenii, târguşor preponderent evreiesc, de cealaltă parte a graniței cu România, unde era zi de piață. Un birjar m-a dus la oamenii din Grămeşti[407] și Zvoriştea[408], unde am şi înnoptat, la hanul evreiesc. A doua zi, am trecut, din nou, granița și am ajuns, după-amiază, în

---

403 *Monitorul Oficial*, No. 118, 26 august / 7 septembrie 1895, pp. 4007-4013

404 *Monitorul Oficial*, No. 205, 11/23 decembrie 1899, pp. 7036-7038

405 La Suceveni, a cântat Vasile Hrinco (17 ani).

406 La Tereblecea, a cântat Anastasia a Niţului.

407 La Grămeşti, a cântat Gheorghe Găvărloaie (60 ani).

408 La Zvoriştea a cântat Ion Damia (45 ani) din Vârvu Câmpului.

orașul Siret, care este inundat de evrei, plecând la Sfântul Onufri[409], sat cu o interesantă biserică mănăstirească, din 1593”[410].

1908: Prin licitaţie, este luată în exploatare „Coasta lui Andoni, de pe proprietatea Probota, parchetul No. 1, în întindere de 16 hectare 8.000 mp, exploatabili într-un an, asupra dlui Gheorghe Manoliu Teţcanu, din comuna Zvoriştea, judeţul Dorohoi, cu lei 312 hectarul”[411].

1919: „**EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de Comisia I județeană, relativ la exproprierea moşiei Bereşti, din comuna Zvorâştea, proprietatea doamnei Ioana Dr. Sava-Goiu. Din această moşie s-au expropriat 94 ha şi 10 ari, situate între Siret şi Sireţel, în lung, în hotar cu terenul dat în expropriere locuitorilor din Ionăşăni pentru moșia Strâmba, având ca hotare, la nord, Sirețelul, la sud, Siretul, la apus, hotarul pământului expropriat pentru locuitorii din Ionăşăni, iar la răsărit, cu restul proprietăţii. Întreg terenul expropriat este de calitatea I şi comisiunea opinează a se plăti cu 1.100 lei/ha. / Pentru exactitate: / Preşedintele comisiunii, judecător M. Balasan. / Secretar, I. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiei Zvorâştea**, lotul 7, din comuna Zvorâştea, **proprietatea lui Gr. Manoliu-Teţcanu**. Moșia are o întindere de 700 ha, din care se scade 240 ha pădure, iazul etc., şi rămân 460 ha pământ cultivabil, din care s-au expropriat 224 ha 70 ari, ce se găseşte situat înspre locurile sătenilor din **Stânca şi Stăncuţa** şi merge până la drum, deasupra fabricii, megieşindu-se: la nord,

[409] La Sf. Onufri, a cântat Niculai Humeniuc (18 ani)
[410] Weigand, op. cit., pp. 7-17.
[411] *Monitorul Oficial*, Nr. 253, 16 februarie 1908, p. 9465

cu lotul 2, Ioan Manoliu-Teţcanu, la sud lotul **Poiana** şi pădurea Stăncuţa, la apus cu ţarina locuitorilor din satul Stânca şi Stăncuţa, iar la răsărit cu drumul ce pleacă din şoseaua Zvorâştea-Hânţeşti şi duce, pe deasupra fabricii, înspre satul Poiana; el se compune din 114 ha 70 ari, calitatea I, 100 ha calitatea II şi 10 ha calitatea III. Comisiunea opinează a se plăti cu câte 1.240 lei hectarul calitatea I, 900 lei hectarul calitatea II şi cu 600 lei hectarul calitatea III. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunii, judecător, M. Balasan. / Secretar, I. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiei Zvorâştea**, loturile No. 3 şi No. 2, Lojoc, din comuna Zvorâştea, **proprietatea Ioan Manoliu-Teţcanu**. Moşia are o întindere de 45 ha 50 ari, teren expropriat care se găseşte situat în partea dreaptă a şoselei ce duce, din Zvorâştea, înspre Hânţeşti, în aproprierea cimitirului satului, megieşindu-se: la răsărit cu şoseaua, la apus cu proprietatea Gr. Manoliu-Teţcanu, la nord cu drumul de hotar, ce desparte de locurile satului Stăncuţa, iar la sud restul proprietăţii; el se compune din 40 ha 50 ari calitatea I şi 5 ha calitatea II. Comisiunea opinează a se plăti cu lei 1.240 hectarul calitatea I şi 1.000 lei hectarul calitatea II. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunii, judecător, M. Balasan. / Secretar, M. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiilor Zvorâştea**, lotul 4 şi Zvorâştea, lotul 6, din comuna Zvoriştea, **proprietatea lui Constantin Manoliu-Teţcanu** şi **Eufrosina Manoliu-Teţcanu**. Situaţia definitivă a terenului expropriat din lotul Hliboca al lui C. Manoliu şi al doamnei Eufrosina Manoliu, în întindere de 97 ha, pentru

primul, şi 13 ha 40 ari, pentru ultima, se găseşte lângă **ţarina satului Buda** şi **satul Dealu**; iar situaţia definitivă a terenului expropriat din lotul Bahna este aceeași de la comisiunea locală, având de hotare **ţarina satului Vatra, satul Buda**, pădurea Zamostea şi, pe toată întinderea, gârla Bărăncei, având o suprafaţă de 50 ha. Pământul expropriat se compune din lotul de la Hliboca, din 77 ha calitatea I şi 20 ha calitatea II, al lui C. Manoliu, şi 13 ha 40 ari calitatea I, a doamnei Eufrosina Manoliu, iar la lotul Bahna, 100 ha calitatea I şi 50 ha calitatea II. Comisiunea opinează a se plăti cu lei 1.240 hectarul calitatea I şi cu 900 lei hectarul calitatea II. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunii, judecător, M. Balasan. / Secretar, I. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiei Zvoriştea**, lotul No. 3 din comuna Zvorâştea, **proprietatea Casei rurale**. Terenul expropriat este în întindere suprafaţă totală de 540 ha, compus din 2 trupuri, întrucât moşia s-a expropriat în întregime, conform art. 5 din decretul-lege. El se compune din 375 ha calitatea II şi 165 ha calitatea III. Comisiunea opinează a se plăti: pământul de calitatea II cu 900 lei hectarul, iar pământul de calitatea III, cu 500 lei hectarul. / Pentru exactitate Preşedintele comisiunii, judecător, M. Balasan. / Secretar, I. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiei Zvorâştea**, lotul V, din comuna Zvoriştea, **proprietatea doamnei Virginia inginer N. Theodorescu**. Terenul expropriat se compune din 179 ha 20 ari şi cuprinde lanul „Gavanaşul” în întregime, iar restul este situat din pădurea Zamostea, pe toată lățimea moşiei pe laturile Bucovinei şi ţarinele locuitorilor din **Vatra**, o

linie dreaptă care uneşte aceste două laturi. Terenul expropriat se compune din 161 ha 4 ari pământ calitatea I şi 17 ha 16 ari, lanul Bătrâncei, pământ calitatea II, bun pentru imaş. Comisiunea opinează a se plăti cu câte 1.240 lei ha de pământ calitatea I şi 900 lei ha calitatea II. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunii, judecător M. Balasan. / Secretar, I. Baer. / **EXTRAS** de pe procesul-verbal încheiat de comisiunea I judeţeană Dorohoi, relativ la **exproprierea moşiei Bereşti-Zvorâştea**, din comuna Zvorâştea, proprietatea Casei rurale din Bucureşti. Moşia are o întindere totală de 769 ha, care s-au expropriat în întregime, conform art. 5 din decret-lege, scăzându-se numai 3 ha – **conacul**, şi are următoarele hotare: spre răsărit apa Siretului şi **moşia Strâmba**, la apus delimitările **satului Călugăreni** (Adâncata) şi pădurea Hânţeşti, la nord moşia Bereşti **Cotin Zamfirescu** şi vatra satului Bereşti şi la sud cu moşia Hânţeşti. Terenul expropriat se compune din 512 ha calitatea I şi 194 ha calitatea II. Comisiunea opinează a se plăti cu câte 1.100 lei ha calitatea I şi 900 lei ha calitatea II. / Pentru exactitate, Preşedintele comisiunii, judecător M. Balasan. / Secretar, I. Baer”[412].

1941: „Centrul de recrutare „Logofătul Tăutu”. La 26 Mai 1941, transport de la Dorohoi, la Zvoriştea; / la 30 Mai 1941, recrutează tinerii din comunele Zamostea şi Hănţeşti; la 31 Mai 1941, recrutează tinerii din comuna Zvoriştea; / la 1 Iunie 1941, după-masă, recrutează tinerii din comunele Lozna, Grămeşti şi încheierea plasei, în localul primăriei Zvoriştea. / La 2 Iunie 1941, transport, de la Zvoriştea, la Dorohoi”[413].

---

[412] *Monitorul Oficial*, 9 august 1919, p. 4955-4957

[413] *Monitorul Oficial*, Nr. 91, 16 aprilie 1941, p. 2074

1941: „Se publică mai jos lista Nr. 13, de gradele inferioare (trupă), **morţi pentru patrie**, în actualul război, începând de la 22 Iunie 1941, ora 24: **Ştefănucă Gheorghe**, soldat, ctg. 1934, cu ultimul domiciliu în com. Zvorâştea, jud. Dorohoi, mort. la 25 iunie 1941; **Lis Nicolae**, caporal, ctg. 1934, cu ultimul domiciliu în com. Buda. jud. Dorohoi, mort la 2 iulie 1941; **Rusu Petre**, soldat, ctg. 1937, cu ultimul domiciliu în com. Zvorâştea, jud. Dorohoi, mort la 2 iulie 1941; **Itoc Alexandru**, sergent, ctg. 1938, cu ultimul domiciliu în com. Zvorâştea, jud. Dorohoi, mort la 3 iulie 1941; **Lefter Titus**, soldat, ctg. 1934, cu ultimul domiciliu în com. Zvorâştea, jud. Dorohoi, mort la 6 iulie 1941; **Berariu Aurel**, sergent, ctg. 1934, cu ultimul domiciliu în com. Zvoriştea, jud. Dorohoi, mort la 21 iulie 1941”[414].

1941: „Tribunalul Dorohoi: Având în vedere petiţiunea înregistrată la Nr. 27.603 din 1941, prin care doamna Olga Dr. Nădejde, din oraşul Dorohoi, arată că a pierdut o cambie, pe ruta Dorohoi-Botoşani, pentru suma de lei 40.000, emisă la data de 12 Noemvrie 1941, semnată de Grigore Manoliu-Teţcanu din comuna Zvorâştea, ca emitent, şi girată de petiţionară, fără scadenţă… / Dispunem: / A se publica în *Monitorul Oficial*, la stăruinţa şi pe cheltuiala petiţionarei, doamna Olga Dr. Nădejde, din oraşul Dorohoi, a prezentei ordonanţe, prin care se constată pierderea de către reclamantă a unei cambii, pe ruta Dorohoi-Botoşani, pentru suma de lei 40.000, emisă, la data de 12 Noemvrie 1941, semnată de către Grigore Manoliu-Teţcanu din com. Zvorâştea, jud. Dorohoi, ca emitent şi girată de către petiţionară, fără

[414] *Monitorul Oficial*, Nr. 220, 17 septembrie 1941, pp. 5543-5549

scadenţă, declarându-se nulă în mâinile oricărui s-ar găsi”[415].

1945: „Următorii învăţători se transferă, pe data de 1 Septembrie 1945, la şcoalele primare din judeţul Dorohoi, arătate în dreptul fiecăruia: **Iţcou Gheorghe**, gr. II, de la Zvorăştea-Stânca, la Vf. Câmpului, Nr. 1, post V, interese materiale; **Grigoriu Elena**, gr. II, de la Zvoriştea-Stânca, la Vf. Câmpului, Nr. 2, post I, interese familiare şi materiale; **Grădinaru Dumitru**, gr. II, de la Stăneştii de Jos, Rădăuţi, la Zvorăştea-Poiana, post I; **Iţcou Gh. Elena**, gr. II, de la Zvorăştea, la Zvorăştea-Stânca, post II; **Grădinaru Ştefania**, gr. II, de la Stăneştii de Jos, la Zvorăştea-Poiana, post I; **Bălan C. Maria**, gr. II, la Zvorăştea-Slobozia,post III; Şegărceanu Maria, gr. prov., Zvorăştea-Poiana, post III”[416].

1947: „Având în vedere raportul cu Nr. 16.799 din 1947 al Inspectoratului şcolar regional Suceava, înregistrat sub Nr. 264.182 din 1947[417], următorii învăţători se repartizează, pe data de 1 septembrie 1947, la şcolile primare indicate în dreptul fiecăruia: **Iţcou Elena**, de la Stânca-Zvoriştea-Dorohoi, la Burdujeni, Orfelinatul C. F. R., post IV, interese materiale, cu agrementul C. R. R.”.

1948: „Membrii corpului didactic cuprinși în alăturatele tablouri, care fac parte integrantă din prezenta decizie, ale cărora raționalizări, fixări li repartizări au fost anulate cu decizia Nr. 164.743 din 1948, rămân la dispoziția ministerului, fiind obligați să ceară detașarea în posturile ce vor fi publicate vacante: **Iţco Elena**, Şcoala

[415] *Monitorul Oficial*, Nr. 298, 16 decembrie 1941, p. 7839
[416] *Monitorul Oficial*, Nr. 241, 22 octombrie 1945, pp. 9229-9231
[417] *Monitorul Oficial*, Nr. 135, 17 iulie 1947, p. 4912

Zvorîştea, Stânca, postul II; **Marin Cigăreanu**, Şcoala Zvorîştea, Slobozia, postul II; **Filip Mihai**, Şcoala Zvorîştea, Şerbăneşti, postul III"[418].

În comuna Zvorîştea s-au născut publiciştii Mircea Sfichi şi Dumitru Teodorescu, cărora le închin această poveste.

[418] *Monitorul Oficial*, Nr. 194, 23 august 1948, pp. 6963, 7021-7023

Postfaţă:

Precuvântările

Această carte, lucrată şi publicată, mai întâi, pe litere, în volume inegale, începând de la 300 şi terminând cu 2.000 de pagini volumul, înseamnă, în bună parte, povestea secretă a vieţii mele, trăită între anii 2000-2024, adică între cărţile *Identităţi deturnate. O istorie anecdotică a Bucovinei* şi *Povestea aşezărilor moldovene*, pe care o voi lucra, tot pe parcursul acestui an, şi pe judeţe, pentru a înlesni accesul la cunoaşterea istoriei obşteşti de către cei interesaţi.

Am preferat, totuşi, să încep cu ordinea alfabetică a numelor aşezărilor din Moldova dintre Carpaţi şi Nistru şi de la Dunăre, până la hotarul cu Polonia de la Colacin, convenit în 13 decembrie 1433, pe vechiul hotar, dar pe vale, nu pe culme, precum fusese până atunci. Asta nu înseamnă că aş fi avut premeditări naţionaliste, dragostea mea pentru aceste meleaguri respirând prin memorie şi prin respectul la care obligă memoria.

Demersul a fost dificil, pentru că, după două incendii la Iaşi, cea mai mare parte a mărturiilor străvechi s-au pierdut pentru totdeauna. Lucrasem, în timp, câteva monografii, inclusiv pentru comuna Rădăuţi-Prut din judeţul Botoşani, şi cunoşteam potecile. În fond, orice

documentare este ca mersul în pădure: dacă ştii potecile, ajungi îndată la izvoare; dacă nu, te pierzi şi mori de sete. Ştiam, deci, că multe dintre numele vechi ale aşezărilor au fost schimbate, de-a lungul veacurilor, chiar şi de mai multe ori, ştiam că există multe localităţi cu acelaşi nume (deloc întâmplător) în lungul şi în latul ţării, iar localizarea lor, pe ţinuturi, adesea modificate, de la Alexandru cel Bun, încoace, le-a pricinuit multe şi mari probleme primilor traducători de documente (Theodor Codrescu nici nu a încercat să o facă, în celebrele-i *Uricarii*), care, chiar dacă s-au folosit de hărţi militare.

Deci, principala piedică şi în truda mea la volumele *Poveştii aşezărilor moldovene* o reprezentau aceste dese localizările greşite, chiar şi în cadrul volumelor apărute, sub egida Academiei Române, în prestigioasa colecţie *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*", în care, de la volum la volum, fără a urma şirul naraţiunilor din documentele anterioare, autorii – universitari de calibru, în faţa memoriei cărora mă închin – localizează adeseori superficial, fiind preocupaţi mai curând de proprietari, decât de obştile săteşti care le ieşea în cale.

Iată câteva astfel de exemple, pe care mi le-am notat, dar pe care le pot interpreta corect doar localnicii din aşezările luate în discuţie: satul **Slipoteni** este localizat, în DRH XXVII (doc. 35, pp. 39, 40, respectiv p. 581), „lângă satul Ionăşeni, comuna Nicoreşti" de lângă Tecuci, deşi acelaşi sat Slipoteni, al lui Lupea Berheci şi al urmaşilor săi, era localizat, pe parcursul volumelor anterioare, „lângă Izvorul Berheciu-lui, Bacău"; / în

vecinătatea satului **Burduşeşti** (lângă oraşul Mărăşeşti, Vrancea), o „moşie 60 de paşi pe deal spre **Ciolăneşti**" (DRH XXVII, doc. 98, pp. 104, 105), este trecut în Index (p. 492), drept „sat pe Răut, probabil lângă Prajila, judeţul Soroca, Republica Moldova"; / mar-torul din **Brăila**, la o stâlpire din Gereni, lângă Tecuci, indică **Brăila** drept municipiu, judeţul Brăila (DRH, vol. XXVII, Bucureşti 2005, doc. 239, pp. 219, 220), alte documente identificând **Brăila** Moldovei în viitorul sat Brăileanca, lângă satul Holmul, comuna Podu Iloaei, Iaşi (DRH vol. XXV, Bucureşti 2003, doc. 236, pp. 236-238; vol. XIX, Bucureşti 1969, doc. 406, pp. 553-556; vol. XXV, Bucureşti 2003, doc. 236, pp. 236-238); / acelaşi sat **Plopeni** este localizat, în DRH vol. XXVII (Bucureşti 2005, doc. 466, pp. 444-446) drept „Popeni, comuna George Enescu, Botoșani", iar în DRH vol. XXIV (Bucureşti 1998, doc. 525, p. 485), drept „Plopeni, comuna Ungureni, Botoşani" (în DRH vol. XXVIII).

Confuzia este şi mai mare, cu repercusiuni asupra istoriilor muzicale, inclusiv şi mai ales în cea a lui Posluşnicu, atunci când e vorba de aşezări de peste Prut „din ţinutul" sau chiar „din judeţul Iaşi", actualul teritoriu al judeţului Iaşi fiind, cândva, împărţit între teritoriile ţinuturilor Cârligătura, Hârlău, Suceava, Roman, Tutova, Tecuci, iar teritoriul de atunci fiind din Prut până în târgul Bălţi şi în Briceni, precum este exemplul satului „**Mileşti**, ce este în ţinutul Iaşi" (DRH XXVII, pp. 52, 53), care este, de fapt, „Mileşti, comuna Mileşti, judeţul Ungheni, Moldova" (p.553), deci judeţul Iaşi se întindea mai mult în Moldova (Basarabia era în sud, stăpânită de turci) de dincolo, decât în cea de dincoace.

Povara

Bătrâneţea nu poate fi o povară, atunci când ştii că încă mai ai de împlinit ceea ce „este de lipsă", cum îi spunea Eminescu lui Slavici, pe muncelul de lângă mănăstirea Putna, într-o noapte de august a anului 1871, şi vrei să achiţi şi acele îndatoriri. Prin urmare, şi la 70 de ani, trupul îmi rezistă, încovoiat asupra tastaturii şi a ecranului măcar zece ore pe zi, zi de zi, de atâta vreme, de când, practic, eu exist în Moldova mult mai mult decât majoritatea celor care trăiesc pe acolo.

Volumul acesta, al doilea, al aşezărilor moldovene al căror nume începe cu litera „B", are peste 1.600 de pagini, dar, vorba aceluiaşi voievod Vasile Lupu, al cărui stil narativ, consemnat de de logofeţi şi dieci, mi-a plăcut în mod deosebit, am trăit cele 18 volume ale lucrării de faţă cu speranţa că se merită oricâtă trudă, că „doară se vor afla oameni buni de pe atunci", în toate vremurile Moldovei. Ocazie pentru mine de a preciza că „oameni buni" însemna… bunici, care au fost martori ai istoriilor obşteşti şi pe mărturia cărora se poate pune temei, pentru că ei „ştiu cu sufletul", iar „bătrâni" înseamnă strămoşi, „stâlpi", adică întemeietori de vetre şi moşii.

Povestea fiecărui sat nu poate fi înţeleasă separată de povestea cătunelor şi satelor din megieşie, uneori şi de dincolo de orizont, cătune şi sate care adesea au fost înglobate în altă poveste sau a înglobat, prin voia timpului, alte poveşti. Tocmai de asta, m-a interesat orice

frântură de poveste, şoptirea fiecărei brazde care mi-a ieşit în cale, pe un parcurs amplu, bogat şi istovitor, iar cele două moduri de redactare – pe litere, apoi pe judeţele actuale – fac parte din strategia prin care vreau să ajut înţelegerea şi lesnicioasa descoperire a surselor, pe care Hasdeu le numea, cu candoare şi poetică inspiraţie, „izvoare". Din fiecare izvor putem sorbi cu nesaţ, sau le putem ignora pe toate cu dezinvoltura celor care trec mult prea grăbiţi şi prea lacomi prin viaţă, ca să mai lase şi urme ale trecerii.

În toate precuvântările, cu care voi deschide şi volumele ce vor urma, nu am să fac o analiză ipocrită, de genul celor pe care le numim cărţi de istorie, ci doar am să precizez că, într-adevăr, „istoria noastră, de la început şi până în momentul prezent, este o adevărată istorie de patimi"[419], chiar dacă, „după felul de a vedea al românului, nu este în lumea aceasta nimic mai presus de buna chibzuinţă, şi românul pleacă la drum numai cu oameni pe care-i socoteşte mai chibzuiţi ca dânsul"[420]. Pentru că, la noi, românii, „respectul şi iubirea pentru părinţi şi bătrâni sunt nesilite şi, se pare, înnăscute"[421], încă mai sper că respectul acesta încă se mai manifestă prin nevoia de a cunoaşte „chemaea străbunilor", măcar la nivel anedotic, dacă nu şi iniţiatic.

---

[419] A. Papiu Ilarianu, *Istoria românilor din Dacia superioară*, Viena 1851, p. 1

[420] Slavici, Ioan, *Românii din Regatul Ungar şi politica maghiară*, Bucureşti 1892, pp. 2, 3 şi 14, 15

[421] *Călători străini despre Ţările Române*, Serie nouă, vol. III, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006, p. 48

Dar dincolo de tot şi de toate, aceste 18 volume înseamnă pentru mine o închinare. Atât şi nimic mai mult. Dar nici mai puţin.

Satul românesc

Cercetările sociologice interbelice asupra satului românesc, exaltate sau măcar entuziaste, ignoră două teze fundamentale ale lui Lucian Blaga, cea a convieţuirii, în satul românesc, a preistoriei şi istoriei, şi cea referitoare la obligativitatea de a privi fiecare epocă din perspectivele ei şi nu din cea a vremurilor noastre, în condiţiile în care, cum sublinia Mircea Eliade, legea degradării sensurilor, prin închipuiri de genul „tradiţii" sau „legende" („spun bătrânii că"), alterează grav realitatea iniţiatică, în favoarea unor fantezii puerile, care trec drept adevăruri de necontestat, inclusiv prin preluare de către istorici, care, sub pretextul „umplerii" golurilor mărturisitoare, legitimează astfel de fantezii, deşi încă sunt martori ai organizării gentilice sau, în cel mai bun caz, tribale a obştilor rurale româneşti.

Preistoria supravieţuia, şi încă mai supravieţuieşte, măcar la nivelul de morală ţărănească, prin „lege", adică iniţierile încredinţate de zeiţa vetrei, Histia, lui Zalmoxe, pe care le regăsim, cu mult înainte de legiuitorul Licurg, chiar şi în „Iliada" lui Homer, în care, răscumpărarea capului, pentru crimă, furt sau tâlhărie, se aplică, în faţa celor 12 „crainici" aidoma şi cu acelaşi juriu ca în vremea lui Ştefan cel Mare sau în Pojorâta anilor 1800. La fel, „jurământul cu brazda în cap", care nu se presta la

întărirea unei moşii, ci la mărturisirea hotarelor, „cum le-au apucat”, nu cum au fost iniţial, de diverşi jurători („au spus cu sufletele lor”), supuşi mai multor presiuni persuasive, inclusiv unor „cărţi de blestem”, venite de la ierarhii ţării, în ciuda faptului că blestemul este interzis categoric, drept păcat de neiertat, de către religia ortodoxă. Jurământul „cu brazda în cap” era, deci, un „memento mori” mult mai profund, în care era implicată însăşi dumnezeirea, care ştie totul, dar îţi verfică sufletul prin astfel de mărturii.

În mărturiile moldoveneşti, la fel ca în întreg spaţiul românesc, ţelul este dreptul de folosinţă, confundat cu cel de proprietate, care era doar al scaunului voievodal, iar întâmplările de viaţă, inclusiv genealogice, abundă doar ca puzderie de elemente secundare. E bine de ştiut că, dintr-un nucleu gentilic al fraţilor (bătrânii sau stâlpii) care au întemeiat un sat, aveau să ţâşnească multe, multe conflicte tribale (ale seminţiei, deci ale verilor îndepărtaţi şi ale părtaşilor răzeşi, deci rubedenii şi mai îndepărtate). Dreptul valah impunea vânzarea pământurilor „neamului celui mai apropiat”, apoi rudelor mai îndepărtate, iar dacă acestea, inclusiv răzeşii, refuzau să cumpere, puteai vinde unui doritor de achiziţie din altă seminţie, ceea ce se întâmpla, de regulă, la răscumpărarea capului sau la răscumpărarea din captivitate la tătari sau la turci. Exemplele sunt nenumărate şi ele probează o instabilitate „pe vatră”, fiecare familie având proprietăţi în mai multe locuri, în acelaşi ţinut sau în ţinuturi îndepărtate. Un neam primea partea ta din altă proprietate şi tu puteai vinde şi partea lui din proprietatea pentru care ai găsit cumpărător. Cât despre ţărani, care erau cu toţii

„vecini”, adică, aşa cum spunea Cantemir şi o confirmă mărturiile voievodale, aceştia, până la Barnovschi vodă şi după nefericita lui moarte, treceau de pe o moşie pe alta, uneori a aceluiaşi proprietar, alteori a altuia, dar fără să poată fi obligat de stăpân să se mute.

Prin urmare, nimeni nu-şi poate revendica o „baştină”, alta decât cea iniţială a atestării numelui său, pentru că răspândirile, chiar şi în cazul a două-trei generaţii, se făceau neîncetat. Neamurile pătrund în alte obşti prin preoţi, dieci şi dascăli, „biserica” fiind dintotdeauna „răzeş” (părtaş) îndreptăţit, ba chiar legiuit, Urmaşii preotului care pătrundeau într-o obşte rămâneau în acel sat, drept neam distinct, cu excepţia celor care, învăţând, ajungeau preoţi, dieci sau dascăli în alte „parohii”. Abia prin împroprietăririle din vremea lui Cuza şi de după aceea, încep să se înrădăcineze neamurile în anumite teritorii obşteşti, înstrăinându-se total de ceilalţi răspândiţi, care se trag din acelaşi stâlp, iar prin curgerea generaţiilor, chiar şi de rubedeniile de pe aceeaşi vatră, din pricina moştenirilor funciare. Pământul dezbină şi însingurează, dezrădăcinarea fiind pricinuită de sufocare rădăcinilor prin ignoranţă şi prin uitare.

Încă nu ştiu câte pagini are acest al treilea volum, din „Povestea aşezărilor moldovene”, cel al localităţilor al căror nume începe cu litera „C”, dar am înţeles că fiecare dintre noi nu poate ignora anume aşezări, dintr-un volum sau altul, care au legătură cu „baştina” pe care, de doar câteva generaţii, o numim „acasă”. Iar ansamblul mărturiilor, de regulă rămas neştiut, reprezintă, totuşi, moştenirea noastră obştească fundamentală.

„Istoria românilor, o tragedie”

Din Carpaţi, până la Nistru şi de la Dunăre, până la Colacin, încă freamătă mărturiile despre neamul nostru, al moldovenilor, dar nu le mai auzim şi, tocmai de aceea, nu mai facem distincţie între loc natal şi baştină sau între oameni buni şi bătrâni. Nu mai avem nici putere, nici ştiinţă şi nici dragul de drag necesar pentru înţelegere din perspective diferite, adică altele de la veac la veac, poate că şi din cauza degenerării sensurilor, cum observa Mircea Eliade, prin aderenţa noastră oarbă la mitul folcloric, adică la falsul în parte religios, în parte proletcultist, în care „petrecem româneşte”, bem şi ţopăim tot mai înstrăinaţi de rădăcini şi de brazde, chiar dacă, încă din vreme, „cu câtă durere, cu atâta dreptate asemăna un istoric al nostru **istoria românilor** cu **o tragedie**. Aşa este, într-adevăr: istoria noastră, de la început şi până în momentul prezent, este o adevărată istorie de patimi”[422].

Şi când te gândeşti că, pe la 1495, „deşi năvăliri barbare de tot felul s-au revărsat asupra” străbunilor, generaţiile acelea superbe, mărturisite de Antonio Bonfini, „**luptă** nu atât pentru păstrarea neatinsă a vieţii, **cât a limbii**”[423]. „Aşadar, poporul moldovean, cu un port aproape întocmai ca al străbunilor săi, purcede după datina

---

[422] A. Papiu Ilarianu, *Istoria românilor din Dacia superioară*, Viena 1851, p. 1

[423] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, pp. 482, 483

şi rânduiala acestora; nu se foloseşte de arme deosebite de ale ungurilor, adică de scuturi şi lănci de lupta, care sunt ceva mai scurte ca cele ungureşti şi nu se deosebesc mult de acele săbii şi suliţe ce se întrebuinţează şi acum în luptă. Ei sunt destul de îndemânatici în treburile ostăşeşti şi foarte ageri. / Apoi neamul acesta al moldovenilor este **aspru şi foarte primitiv**, totuşi în treburile ostăşeşti şi războinice ei sunt deosebit de bine pregătiţi în felul lor”[424], scria, în 1541, Reicherstorffer.

Sunt mulţi la număr cărturarii europeni ai trecutelor vremi, care, trecând prin aceste locuri, aveau să lase mărturii nepreţuite despre neamul nostru românesc al moldovenilor, mărturii care, dincolo de satisfacerea unor orgolii patriotarde, pot ajuta la înţelegerea mărturiilor proprii, chiar dacă, preponderent, documentele moldoveneşti sunt doar expresii ale unui cadastru rudimentar, dar care s-au păstrat cu sfinţenie, nu din conştiinţă sau măcar drept sugestie de neam, ci dintr-un instinct gentilic de proprietate. Dar printre rânduri, cu rol motivaţional, dacă nu chiar persuasiv, răzbat secvenţe tulburătoare de viaţă, întâmplări din „istoria măruntă, care fac istoria mare”, cum inspirat scria Nicolae Iorga în prefaţa unei cărţi a lui Ilie Corfus despre însemnările de pe cărţile bisericeşti. Din toate aceste însemnări funciare, urice, ispisoace şi zapise, se desprinde concluzia, formulată şi de călătorul Conrad Iacob Hilterbrandt, în 1658, că „locuitorii Moldovei sunt, în cea mai mare parte (şi în

[424] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, pp. 196, 197

toate timpurile – n. n.), oameni demni”[425], „isteţi din fire, vioi, ei se bucură de o minte pătrunzătoare”, „blânzi, ascultători, credincioşi patriei lor; au însă puţină sârguinţă şi simţământ al puterii pentru ridicarea moralului şi a culturii”[426], care pun mare preţ pe suflet, pe neîntinarea lui cu vorbe şi fapte.

Şi poate că tocmai această fervoare a lăuntricului, a fărâmei de dumnezeire din fiecare, a şi condus la o necontenită asuprire din partea liderilor lor spirituali şi administrativi, moldoveanul, „incredibil de apăsat de bir… plătind felurite dări… hărţuit în fel şi chip până ce plăteşte birul din banii luaţi de el cu împrumut”[427], pierzându-şi mereu bruma de agoniseală şi, de aceea, plecând întotdeauna în altă parte, cât mai departe de baştină, în căutarea altui pământ de codru nepătruns, pe care să-l defrişeze şi să-l desţelenească, pentru a-l lăsa moştenire urmaşilor. În fond, „moravurile locuitorilor sunt destul de bune. Religia, mai bine zis ritualurile religioase, se respectă cu stricteţe. Respectul şi iubirea pentru părinţi şi bătrâni sunt nesilite şi, se pare, înnăscute. Luxul – care li se atribuie – nu se vede mai deloc, însuşi boierii iubesc nu atât luxul, cât parada: a te etala cu o haină scumpă, a-ţi îmbrăca soţia cu o rochie bogată şi a te preumbla într-o trăsură frumoasă este o înclinaţie inseparabilă a lor. Nu arareori se întâlnesc boiernaşi mai

---

[425] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, pp. 584-587, 592-595

[426] *Călători străini despre Ţările Române*, Serie nouă, vol. II, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, pp. 73, 74 şi 77

[427] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, pp. 277-279

săraci decât ţăranii şi boierul duce lipsă de multe în casă. Le place viaţa în trândăvie şi inactivitate şi sărăcia, care se observă oriunde în principate, de aici provine. Printre trăsăturile lor, cele care îi caracterizează sunt cupiditatea şi cruzimea faţă de cei supuşi, dar mai ales faţă de ţiganii săraci, care, constituind proprietatea boierilor, poartă cătuşele cele mai grele ale sclaviei”[428].

În întreaga „*ţară binecuvântată de Dumnezeu* (*Bogdana,* cum o numesc românii)”[429], „poporul moldovean, cu un port aproape întocmai ca al străbunilor săi, purcede după datina şi rânduiala acestora”[430], iar cartea aceasta, din care am lucrat, în patru volume doar, peste 6.000 de pagini cu mărturii, nu îşi propune altceva decât să contribuie la desluşirea şi înţelegerea rânduielilor îndătinate, prin istoriile mărunte, care, care ne fac istoria mare.

Religie şi credinţă

Există mărturisită în istorie noastră o adevărată şi îndătinată falie între religie şi credinţă, manifestată, mai ales, prin actul de justiţie, în care jurământul şi blestemul, adesea cu cărţi de blestem date de episcopi şi chiar de mitropolit, caracteristică necreştină de neiertat, reprezintă

---

[428] *Călători străini despre Ţările Române*, Serie nouă, vol. III, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006, p. 48

[429] *Călători străini despre Ţările Române*, Serie nouă, vol. III, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006, pp. 69-71

[430] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, pp. 196, 197

repere fundamentale. În 1564, Anonio Maria Graziani observa că moldovenii „nu au legi scrise, ci toate sunt lăsate bunului plac al domnului sau al judecătorului, şi sunt cârmuiţi cu autoritate, potrivit obiceiului îndătinat. Dacă pârâşul jură de trei ori, repetând formula unui jurământ, precum că cele ce le declara el sunt adevărate, pârâtul este condamnat. De asemenea, dacă datornicul ar afirma, sub prestare de jurământ, că nu trebuie să plătească, i se iartă datoria (atât este de mare credinţa în legătura jurământului). Dacă cineva a fost jefuit, ceea ce nu arareori obişnuieşte să se întâmple negustorilor, el reclamă ceea ce i s-a luat de la acei pe al cărui pământ a suferit paguba, şi este despăgubit la porunca domnului din contribuţia comună a acelui târg sau sat”[431]. Iar „pe deasupra, ei mai au multe lucruri în comun cu păgânii, cum sunt eresurile (*delusioni*), ghicitul, descântecele, jurămintele pe Jupiter (= Zeus) şi pe Venus, pe care o numesc sfântă, modul în care purced la înmormântări, la luarea în căsătorie a soţiei şi la lăsarea ei, şi altele la fel”[432].

Dar când mă refer la falia dintre religie şi credinţă, la moldoveni, nu iau în calcul faptul că, din perspectiva martorilor diferitelor epoci, „obiceiurile şi deprinderile lor sunt îndeobşte barbare, cu toate că revendică pentru ei cinstea de a fi mai presus decât toţi creştinii”[433], pentru că

---

431 *Călători străini despre Ţările Române*, vol. II, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 382
432 *Călători străini despre Ţările Române*, vol. IV, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, pp. 580, 581
433 *Călători străini despre Ţările Române*, vol. II, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 299, 300

ştiu şi pot dovedi că fiecare poporean moldovean, în baza unei credinţe naturale, pe care Lucian Blaga, făcându-i o singură concesie lui Young, o numea „arhetipală”, nu ar fi admis nici un compromis, care să-i împovăreze sufletul, spulberându-l din îndreptăţirea la veşnicie. Credinţa, deci, deprinsă ca trăire („Clerul lor este foarte neluminat, puţini din ei ştiind să scrie şi să citească. Ei se deosebesc de ţărani printr-o barbă lungă şi prin scutirea de impozite, în afara unei plăţi de cincisprezece piaştri către episcopul lor; în celelalte privinţe ei urmează aceleaşi îndeletnici ca ţăranii, în timpul cât nu sunt prinşi cu săvârşirea datoriei lor bisericeşti. Fiecare sat are o biserică”[434]), fără iniţieri şi faze succesive de cunoaştere, era mai mult decât instinctuală pentru fiecare moldovean în parte, care nu confunda această raţiune de a fi cu relaţiile, mai curând sociale decât spirituale, pe care le avea cu călugării sau cu popii, deci cu lacomii devoratori de averi pământeşti, care izbutesc să-şi însuşească nu doar mai toate moşiile, mierea, morile şi crâşmele Moldovei, ci şi ţărănimea iobagă, şi ţiganii robi, pe care-i gestionau precum negustorii de oi, despărţind turmele şi mieii după isteţimea fariseică, prin care izbuteau să-şi înşele partenerul întru substituire divină.

„Mănăstirile sunt numeroase („Numeroasele mănăstiri ocupă, cu pământurile lor, aproape a treia parte a ţării, ceea ce vatămă foarte mult munca pământului”[435]) şi bogate; ţin vite şi oi şi alte lucruri asemănătoare şi sunt supuse mănăstirilor de la Sfântul Munte, în Grecia, fiind

---

[434] Ibidem, pp. 112, 113

[435] *Călători străini despre Ţările Române*, Serie nouă, vol. II, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, pp. 73, 74 şi 77

obligate să trimită, în fiecare an, stareţului o sumă anumită. Egumenii sau stareţii lor umblă în trăsură, îmbrăcaţi în mătase şi înconjuraţi de slugi, încât par tot atâţia boieri. Şi fiecare mănăstire are în stăpânire un număr de familii de ţigani, care sunt ca şi robi; ară, sapă, muncesc şi păzesc vitele; şi tot ce trebuie făcut, fac ei; chiar şi ţigăncile umblă prin mănăstire, şi muncesc, fac pâine, spală vasele, mătură, mulg vacile şi fac tot ce trebuie făcut într-o casă, ceea ce e un lucru nemaipomenit"[436].

„**Moldovenii** vorbesc româneşte; călugării şi preoţii lor slujesc în biserică în slavoneşte, au cărţi tipărite în Tara Moscovită şi la Veneţia. Domnul şi boierii sunt cu toţii schismatici, preoţii lor, ameţiţi de veninul grecilor împotriva Bisericii romane, sunt cei mai mari duşmani ai Bisericii romane şi ai primatului papei. Aproape toată ţara posteşte lunea, miercurea şi vinerea; oamenii o fac pentru că sunt siliţi, însă se sinchisesc prea puţin de legea lui Dumnezeu; **ţin posturile şi trăiesc ca animalele** (!), neştiind ce înseamnă Dumnezeu şi legea lui. Episcopii şi preoţii lor sunt atât de ignoranţi, încât puţini din ei, dacă nu niciunul, pot să înţeleagă ceea ce citesc, deoarece citesc în limba sârbească (slavonă), pe care nu o cunosc şi astfel nu înţeleg nimic nici ei, nici aceia care îi aud în biserică. Spun aceasta despre aceia care nu ştiu altceva decât buchiile slavone, dar nu cunosc limba, căci în preajma domnului se găsesc şi unii care ştiu câte ceva, fiind greci; dar cât priveşte pe cei din ţară, aceştia sunt

[436] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, pp. 203-205

aşa cum am arătat mai sus, dar, cu toate acestea, sunt foarte îndărătnici şi stăruitori în schismă”[437].

Dincolo de mărturiile străinilor, există mărturiiile noastre, în care veţi întâlni câte un popă bătându-se cu dascălul, lângă fântână, pentru o sfoară de pământ, sau amândoi, popa şi dascălul, luând cu asalt, împreună cu enoriaşii lor, câte un schit sau câte o mănăstire pentru a le prăda de bunurile lumeşti de care bunul Dumnezeu nu are nevoie. Un toponim de prin părţile Focşanilor, îmi sună ca un sacrilegiu: Morile Precistei. Cu crâşma, robii şi iobagii Precistei.

Câtă vreme au fost pe pământ, Iisus şi sfânta lui Maică nu au avut nevoie de averi, dar, de când s-au mutat în Ceruri, bunurile pământeşti nu le mai ajung, mărturii fiind, printre altele, şi multe dintre ispisoacele medievale de judecată, reproduse în această carte.

Falsificarea istoriei, cu girul Academiei Române

Greu de admis, dar povestea fiecărei aşezări cuprinde două dimensiuni complementare: istoria şi povara istoriei. Istoria se referă la statutul proprietăţii, existenţa preoţilor şi, eventual, a bisericilor, procesele de toate felurile, menţionate de ispisoace, transferurile de proprietate consemnate de zapise, folosinţa pământurilor, stabilită de urice, „năpastele” prizonieratului sau ale punerii în cumpănă a libertăţilor individuale, prin „răscum-

---

[437] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, pp. 224, 225

părarea capetelor, hotărnicirile, strămutări de vetre, din calea primejdiilor, în codri nepătrunşi, bejeniri, populări prin colonizări cu „oameni străini” şi aşa mai departe. Povara istoriei înseamnă năvăliri, războaie, pedepse şi răzbunări voievodale, dar şi falsele interpretări, care se impun drept adevăruri, datorită autorităţii ştiinţifice a egidei editoriale, Academia Română.

Fără îndoială că „*Marele Dicţionar Geografic al României*”, publicat, în câteva volume, cu girul Academiei Române, prin strădania lui George Ioan Lahovari şi a reputatului academician Grigore Tocilescu, înseamnă o mărturie istorică de primă mână pentru perioada 1880-1900, dar, din păcate, în foarte multe sinteze se falsifică grosolan istoria, sub instinctul extazului patriotard, neadevărurile clasicului „se spune că” transformându-se, datorită autorităţii ştiinţifice a Academiei, în adevăruri de necontestat. Un astfel de exemplu, al cascadei de denaturări ale realităţii – cel mai teribil din câte am întâlnit, probează necesitatea unui dicţionar de mărturii obşteşti, cum este „Povestea aşezărilor moldovene”, carte pe care o lucrez pentru că, aşa cum am mai spus, cu trimitere la Eminescu, „era de lipsă”.

Iată, deci, exemplul de falsificare a istoriei, cu înşiruirea ulterioară a probelor, la care fac trimitere în parantezele cu comentarii:

1900: „**Grumăzoaia**, comună rurală în partea de nord a plăşii Mijlocul, judeţul Fălciu, mărginită, la est, de comuna Urlaţi; la vest, de comunele Hoceni și Șişcani; la sud, de comuna Hurdugi, şi la nord, de comuna Creţeşti; e

udată, în lung, de pârâul Grumăzoaia. Este formată din satul Grumăzoaia, aşezat pe valea pârâului cu același nume. Satul e împărţit în mahalaua de sus şi de jos. În vechime s-a numit Plopeni (Plopeni era sat distinct, din megieşie; practic, de aici încep fabulaţiile, prin invenţii de tip legendă sau prin interpretarea voit greşită a mărturiilor documentare, reproduse în rândurile de mai sus – n. n.), şi se zice că ar fi fost așezat mai în jos de unde se află astăzi. Numirea de Grumăzoaia i s-ar fi dat după numele unui vechi răzeș, Andrei Grumază (din 11 august 1445, până în 1 noiembrie 1638, când este menţionat sub numele de Grumăseni, odată cu satul Plopeni, Grumăzoaia sau Grumăzeşti aparţinuse lui Simion, feciorul lui Ionaşco Sprânceană; nici un document nu îl menţionează pe Andrei Grumază – n. n.). După documente se dovedeşte că această moșie a fost dată, de către Ștefan cel Mare unui oștean, numit Stan Posatnicul (care vinde satul în 11 august 1445, deci de vremea lui Ştefan al II-lea – n. n.). Întărit de Ştefan voievod, lui Toader Gănescul, în urma unei vitejii desfășurată într-un război. Acesta, sau pentru că nu avea copii (avea, deci vindea împreună cu feciorii săi – n. n.), sau că pământul era ieftin pe atunci, a vândut-o unuia Toader Gănescu (în 11 august 1445, Grumădzeşti era întărit de Ştefan (al II-lea) voievod lui Toader Gănescul – n. n.), cu 60 zloți tătărăști. Gănescu a avut un singur fiu, pe Frone. Frone a avut trei copii de partea bărbătească, pe Tochilat, Tănase şi Gligincu, şi o fată, pe Savina, cărora le-a împărțit moşia în 4 părți (informaţii neconfirmate de vreun document – n. n.). Unul dintre urmași, Gligincu, se zice că a fost slujbaş la un Cantemir (confuzie, ispisocul de la Cantemir vodă având alt subiect – n. n.). Acelui Cantemir furându-i-se un cal de către

Gligincu, i-a luat drept despăgubire pentru prețul calului, 355 stâjeni din moşie. Acest pămint este dezlipit și astăzi de Grumăzoaia, şi alipit de moșia Urlaţi, sub numirea de Gura Văii sau Plopeni, cum se numea și atunci. Teritoriul comunei are o suprafață cam de 1.400 hectare, din care 110 hectare vie, 572 hectare pădure, iar restul loc de cultură şi imaș. Populaţia comunei este de 421 familii sau 1.353 suflete, din care 260 contribuabili. Locuitorii sunt răzeși vechi, Are: 2 biserici, una făcută la 1817 şi a doua, la 1824, deservite de 2 preoţi și 4 dascăli; o şcoală, înfiinţată la 1865, frecventată de 30 elevi. În partea de nord a satului se aflã o biserică numită Mănăstirea. Se zice că, în vechime, a servit ca schit de călugări ruși. Se găsesc aci mai multe cărți în limba slavonă. Biserica e făcută din lemn de stejar și a fost reparată de mai multe ori. Serviciul divin se face de 3-4 ori pe an de către preoţii din sat”[438].

GRUMEZOAIA (fost Ochiteşti, Ochinteşti, Grumăzoaea, Grumezeni, Grumăzeşti pe Ialan, comuna Dimitrie Cantemir, Vaslui).

1445, august 11: Întărit de Ştefan voievod, lui Toader Gănescul, care primeşte uric pentru „pe Ialan, un sat, anume unde a fost socrul său, popa Oană, la... Tutova, unde este Vlad, fiul lui Oană, şi, la obârşia Ialanului... unde a întemeiat Toma, socrul său. Şi de asemenea, au venit înaintea noastră Stan posadnic, cu copiii săi, şi a vândut panului nostru, Toader Gănescul, un sat, anume

[438] Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul III, Bucureşti 1900, pp. 658, 659

Grumăzeşti... 60 de zloţi"[439]. Hotarele, cele vechi, folosite din veac.

1490, ianuarie 18: Întărit de Ştefan voievod Negritei, fata popii Oanii, care primeşte uric pentru „satul Ochiteştii, unde a fost Toma Ochit, deasupra Elanului"[440].

1638, noiembrie 1: Ignat herie căpitanul vinde sulgerului Strătulat, drept 10 taleri bătuţi, „un loc de prisacă şi prisaca făcută, şi casă în prisacă, şi pomăt cu loc împrejur cât se cade unei prisăci, la **Grumădzeni** (Grumezoaia, comuna Dimitrie Cantemir, Vaslui), în pădure, ce mi-a fost mie cumpărătură de la Simion, feciorul lui Ionaşco Sprânceană"[441].

1639, aprilie 3: Vasile, feciorul lui Dieniş, vinde sulgerului Strătulat, drept 14 galbeni, partea sa „din sat din **Plopeni** (comuna Dimitrie Cantemir, Vaslui) şi din **Grumăzoaia** (comuna Dimitrie Cantemir, Vaslui), din jumătate de bătrân, jumătate"[442].

1642: Căpitanul Ignat Herie vinde lui Vasile Strătulat sulgerul, pentru 20 taleri, „un loc de prisacă şi prisaca făcută, şi casă în prisacă, şi pomet, şi cu loc împrejur cât se cade unei prisăci, la **Grumăseni**, în pădure, ce mi-a fost mie cumpărătură de la Simion, feciorul lui Sprânceană"[443].

---

[439] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975, doc. 257, pp. 363, 364

[440] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980, doc. 64, p. 120

[441] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998, doc. 497, p. 463

[442] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXV, Bucureşti 2003, doc. 82, p. 79

[443] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907, pp. 47, 48

1648, mai 1: Simion Codău, feciorul Ţigancei, nepotul Ilei lui Grumazu, vinde lui Vasile, fratele Strătulătoi, pentru 8 galbeni şi 1 leu, „dintr-un bătrân, a treia parte din satul **Grumăzeani**… dinaintea popii Gheorghe, Ionăşcooe, Blândă, Ionaşco Meldea, Gligorie Bolăndău, Ilie ciubotarul, Gligorie Coteală şi Arion de Hurdugi”[444].

1650, septembrie 12: Porunca dată de Vasile Lupu voievod căpitanului Macarie, după ce „s-a jeluit Vasile Strătulat, zicând că are două părţi de ocină la satul **Grumăzoaia** şi-au mers nişte oameni de-au cosit părţile lui. / Pentru aceea, tu să alegi acele două părţi de ocină, din fânaţ şi din tot locul, şi ce fân se va afla cosit pe părţile lui să aibă a-l opri, să fie pe seama lui Vasile, şi cui va părea cu strâbul să vină de faţă”[445].

1650: Vasile Strătulat vinde lui Enache Penişoară, ginerele agăi Strătulat, drept 8 galbeni şi un leu, „a treia parte dintr-un bătrân din satul **Grumăzoe**, parte ce am cumpărat de la Simion Codău, nepot fetei lui Grumazu”[446].

1691, iulie 20: Ispisoc de judecată de la Constantin Cantemir voievod, după ce „s-au pârât Mihalachi Penişoară cu Gliginco şi Tohilaz, zicând Mihalache cum are şi el moşie în satul **Grumăzoaea**, care moşie îi este lui danie de la Vasile, fratele Strătulătoae, care i-a fost lui Vasile cumpărătură de la Simion Codău, feciorul Ţigancei, nepot lui Ilie Grumazu, precum ne-a arătat zapis de

---

444 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907, pp. 51, 52

445 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907, pp. 43, 44

446 Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907, p. 46

danie de la Vasile şi alt zapis, de cumpărătură lui Vasile, de la Simion Codău. Şi a ţinut această moşie şi tată-său, până a fost viu, iar acum s-au sculat Gliginco şi Tohilat şi-l scoate din moşia aceea afară pe Mihălache. / Deci domnia mea am trimis pe Lupul Costache mare medelnicer şi pe Tănasă ce a fost armaş, de au strâns oameni buni, ca să mărturisească cu sufletele lor precum a ţinut tatăl lui Mihălache acea moşie şi a ţinut-o şi el, iar neavând Mihălache martori, să jure Glicinco şi cu Tohilat, cu 24 de oameni, la sfânta biserică, cum n-au ţinut tatăl lui Mihălache Penişoară, nici el acea moşie, şi cum n-a avut moşie Vasile, fratele Trătutătoae, care a dăruit acea moşie, şi cum n-a avut moşie Simion Codău, care a vândut-o lui Vasile… şi după ce vor jura în acest chip, va ieşi Mihălache din moşia aceea afară; deci ei oameni să jure într-acest chip n-au găsit… iar Mihălache ne-a arătat o mărturie, încredinţată de boieri şi megieşi de acolo, mărturisind ei cu sufletele lor precum Enache Penişoară, tatăl lui Mihălache, tot a ţinut acea moşie… / deci domnia mea… am dat rămas pe Glicinco şi pe Tohilat”[447].

Hramurile sau rugile

Hramurile, ca şi bisericile ocrotite, pe care ctitorii le numeau, pe fiecare în parte, „ruga noastră”, aveau, în primele veacuri ale Moldovei, în mod repetat, doar câţiva „păzitori ai locaşurilor de închinare”, precum sfântul Gheorghe şi sfinţii arhangheli Mihail şi Gavril, ulterior

[447] Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. V, Iaşi 1908, pp. 337-339

fiind aleşi, dar mai rar, sfinţii Nicolae şi Ioan, Maica Domnului, mai ales prin Adormirea, şi, după cumpărarea moaştelor de către Vasile Lupu, sfânta Paraschiva (vineri, în greacă), prin care să i se dea identitate creştină atât de preferatei în popor sfânta Vineri, considerată reminiscenţă păgână, pentru că evoca tradiţia venusiană a Venerei. Bisericile moldoveneşti erau mici, construite din bârne sau din vălătuci, sub forma unei căsuţe în două ape (există una la Rădăuţi Prut, pe care am văzut-o), cu câte o cruce de un cot fixată în cele două capete ale cornişei. În fond, în *Facerea*" (28, 17) „locul acesta este casa lui Dumnezeu şi poarta cerului". Şi, astfel, „casa lui Dumnezeu" se umaniza, având dimensiuni de habitat pământesc.

Bisericile de piatră, majoritatea urbane, iar unele marcând locul unor bătălii înverşunate, pentru a veghea somnul vitejilor căzuţi în luptă, deşi minunate, nu aveau, totuşi popularitate egală cu cea a bisericilor mănăstireşti, care îmbinau ruga şi hramul, cu pelerinajul şi cu formule rudimentare de „iubinare" sau „agape", deci de ospeţe obşteşti ale primilor creştini. Pelerinajul şi ospăţul aveau să se laicizeze (laici sau lăiaşi defineau gloata, mulţimea, în vreme ce termenul „cler" delimita elitele religioase ale celor „sortiţi", „aleşi", „moştenitori", de sub ascultarea „întâipriveghetorilor", adică episcopii, ulterior mitropoliţii, adică întâipriveghetorii din metropole, cu toţii supuşi „tatălui, părinte", deci unui Dumnezeu pământesc, numit de latini „papi", iar de greci, „patriarhi"). Odată cu laicizarea hramului, cu prilejul omagierii sfântului cu icoana aşezată pe „iconostas, în rândul întâi, la dreapta, alături de sfintele icoane împărăteşti; Mântuitorul Iisus

Hristos şi de Sfânta Fecioară"[448], aceste „hramuri mări-toare de Dumnezeu"[449], deci „dreptmăritoare hramuri ale lui Dumnezeu"[450], devin dreptmăritoare a sfântului, iar în popor, mai ales, omagieri ale rudelor răposate. „Hramurile sau rugăciunile erau, la poporul de jos, curate ospeţe în amintirea familianţilor răposaţi; la clasele mai superioare, însă, se introdusese şi petrecerea cu muzică şi jocuri"[451], şi gazdele, şi oaspeţii, veniţi din alte sate, omagiind aceiaşi stâlpi, deci străbunii gentilici (întemeietori de vatră şi neam) şi pe cei tribali (răzeşii sau părtaşii). Prin urmare se păstra şi semnificaţia religioasă îndătinată, conform căreia căsuţa cu cruci de lemn la capetele cornişei, „prin târnosire („actul de botez al noului locaş, care primeşte de la arhiereu (episcop) hramul său, numele său") hramul devine îngerul păzitor al bisericii, patronul său spiritual, religios-moral"[452]. Dar la fel de însemnată şi, de aceea, nespus de costisitoare era şi „petrecerea neamului nostru", care aduna rubedenii mai puţin sau mai mult îndepărtate dintr-o mulţime de sate mai apropiate sau mai depărtate.

Hramurile populare, deci, însemnau un fel de memorie obştească moştenită difuz, un glas al sângelui care supravieţuia în timp, sub aura „stâlpului" iniţial, dar,

---

[448] Radu, Dr. Simion, *Revista teologică*, Anul II (74) Nr. 2, aprilie iunie 1992, Sibiu, p. 29

[449] Dragomir, Dr. Silviu, *Contribuţii la Relaţiunile Bisericii Româneşti cu Rusia, în veacul XVII*, Bucureşti 1912, p. 83

[450] Dragomir, Dr. Silviu, *Contribuţii la Relaţiunile Bisericii Româneşti cu Rusia, în veacul XVII*, Bucureşti 1912, p. 18

[451] Sbiera, I. G., *Amintiri din viaţa autorului*, Cernăuţ 1899, p. 194

[452] Radu, Dr. Simion, *Revista teologică*, Anul II (74) Nr. 2, aprilie iunie 1992, Sibiu, p. 29

fiind prea costisitoare şi „destrăbălate” (prin abundenţa bucatelor şi băuturilor, dar mai ales prin muzică naţională), irosind adevărate averi, autorităţile laice şi religioase încep să le interzică, după anul 1880, când hramul rubedeniei ţâşneşte din anonimatul istoriei, cu stigmatul, dar şi cu valorile sale inconfundabile, de adevărată odă a bucuriei săteşti a românilor.

Iniţierile „poporului lui frunză-verde”

Iniţierile în legile strămoşiei („elementele tradiţionale conservate”[453]), cum am văzut că încă mai era numită baştina, în câteva urice, pot fi desluşite nu doar prin elementele unui dat primordial, vizibil şi tranşant spiritualizat, ci şi prin extinderea activităţii de cercetare şi asupra modului de viaţă rurală, şi asupra condiţiilor de locuire, a ocupaţiilor şi a meşteşugurilor, ajungându-se, la „caracterizări de grupuri etnice sau părţi din aceste grupuri”, ceea ce constituie, în fond, esenţa „etnografiei speciale sau descriptive”[454]. Iar dacă Hasdeu, cea mai dinamică inteligenţă pe care a avut-o, vreodată, poporul român, intuia datul european comun din care se trag şi civilizaţiile, dar şi literaturile populare, toate „adăpate din fântânele unui instinct virginal” fiind „vastă şi confuză, ca tot ce este primordial”[455], ca elemente stabile ale unei filosofii rurale, pe deplin cosmogonică, elementele de istoricitate, care coexistă în paralel cu cele de preistorie, au fost aproape premeditat ignorate, preferându-se

[453] GOROVEI, ARTUR, *Literatura populară*, p. 117
[454] Ibidem, p. 117
[455] HASDEU, B. P., *Studii de folclor*, p. 26

metafizica fermecătoare faţă de inefabil, faţă de „admirabila „frunză-verde” din capul mai tuturor cântecelor poporane române”[456], pe care acelaşi Hasdeu o căuta, aidoma unui arheolog împătimit, în toate răzoarele istorice ale civilizaţiilor şi ale culturilor europene, dar fără să fi aflat niciodată de ce am fost şi suntem noi, românii, „poporul lui frunză-verde”, pentru că nu a avut norocul să afle despre legătura aproape identitară sau cel puţin complementară dintre rostire şi vegetaţie, prin „tracul Pean, cu ierburile şi cântecele lui vindecătoare”[457], o legătură atât de lesne identificabilă în descântece şi vrăji, mai ales.

Accentul excesiv pus pe „literatura populară”, pe această „vană „literatură”, cum a devenit, printr-o degenerescenţă, datorată cursului descendent al ciclului uman, poezia având, la începuturi, un veritabil caracter sacru”[458], contribuie la desacralizarea datinii, tradiţiei şi obiceiului, toate cu un dublu caracter, calendaristic şi şamanic, exprimând, în fond „adeziunea… la unul sau altul dintre scenariile mitice, la una sau la alta dintre imaginile exemplare”[459], adeziunea manifestându-se prin cântec, prin dans, prin rostiri ritmice, prin ritualuri de purificare (foc, apă, ierburi), prin travestiri cosmice (măştile sunt numai şi numai zodiacale, nicidecum animaliere!), deci printr-un ansamblu de expresii ale spiritului, de simboluri sacre imateriale. Fără caracterul calendaristic (neostenita confruntare cu Timpul) şi fără un spirit şamanic, încredinţat obştii, pentru a se apăra sau a

---

456 Ibidem, p. 37
457 PROCLOS DIN LYCIA, *Antologia poeziei eline*, p. 232
458 GUENON, RENE, *Simboluri ale ştiinţei sacre*, p. 71
459 ELIADE, MIRCEA, *De la Zalmoxis la Gengis-Han*, p. 208

birui singură, datina, tradiţiile şi obiceiurile nu ar fi supravieţuit, dovada constituind-o cotemporaneitatea satelor din regiunea Cernăuţi şi din judeţul Suceava, în care tradiţia, deja desacralizată, a dispărut, supravieţuind, ici şi colo, doar obiceiul şi, mai ales, folclorul de club sau de cămin cultural, deci un spectacol muzical-coregrafic scenic agreabil sau de-a dreptul plictisitor. În lumea satelor, cuvântul şi, în general, textul liric, nu a existat niciodată în afara ritualului, iar relicvele cele mai apropiate de autentic au fost şi rămân blestemele, vrăjile şi descântecele, deci texte difuze şi aparent fără logică, simbolistica lor fiind „anterioară gândirii umane"[460]. „În privinţa aceasta ne poate servi ca punct de reper un vechi document literar german, dinainte de anul 1000. ne referim la aşa-numitele „Merseburger Zauberspruche" (Descântecele de la Merseburg), care cuprind formule ca şi descântecele ce se mai găsesc şi astăzi în satele noastre. Formule ca: „să se adune os la os, sânge la sânge" etc. se utilizau în vrăji, evident, şi acum o mie de ani, şi deci şi acum trei mii de ani"[461].

Şi în domeniul filosofiei culturii a fost creat un nou „domeniu ştiinţific", noologia, care preia statutul folclorului de „cunoaştere trăitoare", dar este „ordinea spirituală a lumii mutată în cuvântul explicativ, în concepte clare şi în raţionamente bine închegate"[462], noologia intrând în conflict, încă din start, cu principalele dimensiuni a ceea ce s-ar numi folclor, respectiv rădăcinile

[460] GUENON, RENE, *Simboluri ale ştiinţei sacre,* p. 55
[461] BLAGA, LUCIAN, *Trilogia cosmologică,* p. 388
[462] BĂDESCU, ILIE, *Noologia,* p. XXVI

„adăpate din fântânele unui instinct virginal” şi dimensiunea „vastă şi confuză, ca tot ce este primordial”[463].

Dar indiferent de ştiinţele care-şi dispută moştenirile de spiritualitate ale neamurilor, şabloanele de gândire sunt aproape identice. Astfel, „datina vine din ceea ce este dat, un lucru exterior, gata făcut şi constatat obiectiv. În conţinutul său intră, social vorbind, ideea de moştenire, adică de trecere şi legătură între generaţii”, „obiceiul înseamnă deprinderea”[464], factorul dinamic revenind tradiţiei, în cadrul unei reformulări, în care „obiceiul este un fapt îndelung repetat, exprimat în forme moştenite din bătrâni”, dar şi „un act social, care dă viaţă şi actualizează datinile” [465].

Tradiţia primordială sau datina, cum se numeşte la români, s-a menţinut şi se menţine, tot mai drapată în elemente ale tradiţiei creştine, prin obiceiuri, deci prin ceea ce, printr-un termen impropriu şi limitativ, în ciuda aparenţei de exhaustiv, se numeşte folclor. E drept, mult mai conservatori fiind şi mai puţin atinşi de „această dezvoltare materială, care durează de mai multe secole şi care a luat un ritm din ce în ce mai accelerat… însoţit de o regresie intelectuală imposibil de comparat”[466], locuitorii satelor est-europene şi, mai ales, cei ai satelor de munte, vlahii şi huţulii, au păstrat, neconştientizate, dar

---

[463] HASDEU, B. P., *Studii de folclor,* p. 26
[464] BERNEA, ERNEST, *Introducere teoretică la studiul obiceiurilor,* pp. 380, 381
[465] BERNEA, ERNEST, *Introducere teoretică la studiul obiceiurilor,* p. 381
[466] GUENON, RENE, op. cit, p. 9

ca instinctuală „recuperare ritualică a Timpului original”[467], conform dezarmantului imbold al lui „aşa am apucat”, anumite elemente de „scenarii mitico-rituale”, de „fragmente mitologice şi ritualuri dispărute”[468], dar datina, cea care a generat obiceiurile, ne rămâne încă necunoscută, datorită capacităţii noastre metafizice deja epuizată de şabloanele savantlâcului, care ne determină „să tratăm cu dispreţ drept „superstiţii” tot ceea ce nu înţelegem”[469], şi locuţiuni, şi calendare, şi ritualuri, şi simbolistică.

Datina datează „de când lumea şi pământul”, „din moşi-strămoşi”, „de când cu lupii albi” (totem dacic), în vreme ce unele obiceiuri durează doar „din vremea lui han-tătar” (Kutlubuga sau „Bourul Norocos”) sau chiar mai de curând, „de când nemţii cu coadă” (vremea ocupării Bucovinei). De atunci, din „vremea vremii”, au trecut multe „veacuri de om”, iar „regulile de lângă râul cu apă” (tradiţia primordială, cum o numea Guenon), cele care întregesc datina, „s-au dus pe apa sâmbetei”.

Obiceiurile, în marea lor majoritate, îşi au rădăcina în datina străveche, în ritualurile simbolice şi care operează cu simboluri, fără să pună prea mare preţ pe enunţul lingvistic şi, tocmai de aceea, cu o zestre tulburătoare de imagini literare, deşi, în ceea ce numim folclor, „ţăranul nu reprezintă atât o „clasă” socială sau o treaptă în ierarhia economică a civilizaţiei, cât este, mai cu seamă, o fază a omului cultural”, tendinţa ultimului

[467] ELIADE, MIRCEA, op. cit., p. 27
[468] Ibidem, p. 7
[469] GUENON, RENE, op. cit., p. 73

veac fiind aceea de a concluziona cum că „ţăranul este expresia vie, pitorească şi exclusiv autohtonă…”[470] a datului iniţial, zonificat nu prin creaţie, ci prin repertoriu, deci prin aderenţă degenerativă la scenarii mitice străvechi.

Dar datină, tradiţii şi obiceriuri pot fi întâlnite, într-o concreteţe năucitoare, risipite prin viaţa vremilor din urmă, acolo unde pământul însemna o necontenită rodire şi din rodire, şi din miracolul reînvierii în „luncile Soarelui”, aveau să se individualizeze casele şi satele, în ciuda faptului că, în întreaga strămoşie a Moldovei vom întâlni, mereu şi mereu, într-o frăţietate deplină, alături de români, numeroşi slavi, maghiari, evrei, armeni, greci, turci, sârbi, nemţi, ba chiar şi italieni şi francezi, cu venele pe neaşteptate împrospătate de sevele enigmaticului „frunză-verde”.

Locuinţele moldoveneşti

Locuinţele rurale ale moldovenilor au avut ca model, funcţie de posibilităţi, casele armeneşti din marile târguri şi oraşe, în cadrul acestei contaminări edilitare conturându-se două stiluri, cel românesc şi cel slav. Casa tradiţională moldovenească, de inspiraţie urban-armenească, diferenţiată vag pe vetre de locuire, este şi casa tradiţională a străinilor colonizaţi ca „vecini” (iobagi) în lungul şi în latul Moldovei.

[470] HAYECK, MEL, *Consideraţii filosofice asupra legendei populare*, p. 2

Înainte de toate, sunt obligatorii câteva observaţii. Bordeiul, fie din bârne, fie din împletituri de nuiele sau din vălătuci, poate fi făcut de oricine, reprezentând o iniţiere preistorică (mitul lui Pelasg) lesnicioasă şi care nu presupune cunoştinţe meşteşugăreşti deosebite. Casa, însă, cu o cameră şi tindă sau cu două camere şi tindă, presupune meşteşug, deci ucenicie, iniţiere, deci un patrimoniu de îndeletniciri urbane, nu săteşti.

În ce priveşte casa ţărănească, valoarea ei indiscutabilă constă şi în statutul de mărturie vie a coexistenţei târzii a preistoriei cu istoria, în acelaşi spaţiu al ruralităţii est-europene, dar şi în multipla ei încărcătură mitologică, inclusiv de eresuri („credinţe"), şi ele de origine ancestrală. Iar mărturiile care fac referiri la „poporul român", cu trimitere directă la ruralitatea moldovenească a ultimelor 5-6 veacuri, înseamnă o mărturie şi despre modul de viaţă al locuitorilor.

O sinteză de excepţie despre arhitectura rurală moldovenească, realizată de Ion Ştefureac[471], pe baza cercetărilor făcute în Bucovina – de unde şi titlul lucrării, adică într-un ţinut moldav exponenţial pentru întreaga „ţară românească a Moldovei", cum o numea Alexandru cel Bun, merită pe deplin să fie citat şi în această carte de mărturii documentare despre o Moldovă medievală, în care satele, oricât de mici ar fi fost, aveau case, bordeiele fiind rare şi mai ales în satele mănăstireşti de prin preajma mănăstirilor, în care locuiau robii şi „vecinii". Deci:

---

[471] Ştefureac, Ion, *Casa ţăranului român din Bucovina*, „Junimea Literară" nr. 2/1909, pp. 31-79

„Erau vremuri pe când poporul român, ca popor de păstori, pribegea cu turmele sale pe-ntinsele plaiuri şi şesuri ale pământului românesc şi nu-i era îngăduit să se bucure de o viaţă mai paşnică.

Pe de altă parte, năvălirea popoarelor flămânde şi pustiitoare, care veneau potop şi ca un vifor înfricoşat asupra românilor, jefuind şi prădând totul ce le pica în cale, îi obligă ca să-şi ia refugiul în creierii munţilor, iar, în urmă, doar vetrele cu cenuşă mai vesteau pe unde au fost adăpostiţi. Aici, în adăpostul codrilor şi la umbra măgurilor, puteau fi mult mai siguri, cu puţinul lor avut şi cu viaţa lor, decât pe-ntinsele şesuri, unde, dinspre răsărit, se aşterneau ca volbura urdiile sălbatice.

Veniră, însă, şi alte vremuri. După această grea încercare, ce-o avuse de îndurat neamul nostru, veniră şi timpuri mai bune, mai paşnice. Hoardele barbare trecuseră şi poporul român începu a se gândi la o viaţă mai ticnită şi mai statornică. Pe lângă viaţa de păstor, cu care era obişnuit, sosise timpul ca să se poată ocupa şi cu agricultura, punând, prin aceasta, temelia pentru o viaţă stabilă, punând baza unei culturi, care prevestea trăinicia neamului ce vine.

Ei se coboară de prin munţi, care, prin secole, i-au scutit de totală pierzare, prin văile mai adăpostite, unde, în locul colibelor, acoperite cu frunzare sau scoarţă de copac, începură a-şi clădi, din bârne mai groase şi necioplite, locuinţe mai trainice.

Străbunii noştri, ca fii credincioşi ai munţilor, au înţeles că prindă frumosul din natura împrejmuitoare şi să-l întipărească pe lucrurile lor, ce le aveau pe atunci, pentru viaţa simplă ce o duceau. Ca locuitori ai regiunilor muntoase, Românii au început a prelucra lemnul pentru case şi alte clădiri din lemn şi a face din lemn felurite acareturi, ce dovedesc, până-n prezent, un simţ pentru frumos, un simţ artistic.

Un strălucit document despre comorile de artă ţărănească ni-l dau lucrările arhitectonice ale ţăranului român. Acestea ne arată că străbunii noştri, deja în acele vremuri mohorâte, aveau o netăgăduită înclinare pentru artă şi simţul frumosului. Şi acest gust pentru arhitectura ţărănească s-a dovedit îndeosebi la locuitorii părţilor muntoase, s-a dovedit în părţile bogate în lemn, unde mai că fiecare vale, fiecare sat, se deosebeşte prin modul de clădire.

În munţi, unde prelucrarea lemnului e una din ocupaţiile de căpetenie ale poporului, se află clădiri caracteristice, clădiri autohtone, care, atât în privinţa tehnică, cât şi în cea estetică, ne-au rămas, până în ziua de astăzi, ca o vie mărturie despre gustul estetic al ţăranului român.

Ce privelişte măreaţă şi încântătoare se dezvăluie înaintea ochilor, când, în decursul unei călătorii, ni se oferă ocaziunea de a vedea satele locuite de Români, situate pe mănoasele şesuri şi plaiuri româneşti, scăldate în razele aurii de soare şi peste care domneşte atâta pace plină de evlavie şi de sfinţenie!

Şi-n aceste sate, cu ale lor modeste căsuţe, care ocrotesc un popor, cu toate nevoile şi suferinţele, cu toate bucuriile lui şi unde generaţiuni întregi de oameni se perindă pe calea veciniciei, stau, sporadic, monumentele de o veche arhitectură ţărănească. Sunt casele vechi ţărăneşti, făcute de mâna chibzuitoare a străbunilor noştri, încă cu veacuri înainte. Ele se înfăţişează, faţă de celelalte case ale satului, atât de demn şi atât de serios!

Simple de tot şi naive, în privinţa arhitectonică, se înfăţişează ele ochiului simple ca şi viaţa ce-o duceau străbunii, pe acele vremuri. De ele stă strâns legată viaţa lor sufletească, în ele se oglindeşte viaţa culturală şi socială, de pe acele vremuri.

După zisa bătrânilor, mai toate casele vechi ţărăneşti sunt făcute pe loc, adică din copaci tăiaţi de pe acelaşi loc, unde s-a clădit casa; căci locurile, pe unde, astăzi, se înşiră idilice sate şi se ridică fruntaşe oraşe, erau, pe acele vremuri, neatinse de mâna omenească. Peste ele se întindeau păduri întinse şi codri seculari.

Casele vechi ţărăneşti erau, ca şi acum, situate cu faţa spre miazăzi şi făcute din bârne necioplite, clădite, de-a lungul, în direcţiune orizontală, una peste alta şi încheiate, la cornuri, în cheutori, astfel că capetele bârnelor se prelungeau, cu 15-25 cm, peste cornul casei. Li se zicea şi case în cheutori sau în cheutori cu urechi. Existau, însă, pe acele vremuri, şi case cu stâlpi verticali şi cu pereţi împletiţi din nuiele şi unşi cu lut. Lungimea caselor vechi era de 5-8 m, iar lăţimea, de 3-5 m.

În cele mai multe cazuri, pereţii casei nu erau tencuiţi pe dinafară. Se aflau, însă, şi case cu pereţii tencuiţi, pe dinafară, cu lut şi daţi, în loc de var, cu mal alb sau humă, după cum i se zice la ţară, o culoare cenuşie-deschisă.

Un brâu piedestal, tras cu mal albastru, forma trecerea, de la temelie sau prispă, la pereţii casei. Jos, la temelie, împrejurul casei, era prispa de lut, de obicei cercuită cu bârne şi prinsă, la cornuri, cu cheutori. Prispa, pe care poporul român, în conservatorismul său, a păstrat-o, din acele vremuri, până în zilele noastre, o vedem, şi astăzi, la cele mai multe case ţărăneşti. Înălţimea ei era de 35-60 cm, iar lăţimea, 40-80 cm. Ea servea, pe de o parte, ca scut pentru temelia casei, contra gerului şi a frigului, în decursul iernii, iar pe de altă parte, în anotimpurile calde de peste an, ca loc de şezut, ca masă, ba chiar şi ca pat pentru dormit. Pe ea vezi, şi-n zilele noastre, bătrâni îngânduraţi şi încărunţiţi de apăsarea vremurilor grele, reamintindu-şi păţaniile vieţii sau ţinând sfat cu ai săi despre cele ce-o să aducă ziua de mâine.

În seri frumoase de vară, când soarele îşi trimite ultimul salut, de după crestele munţilor, îşi întind bătrânii, cu toţi glotaşii, masa lor de seară, pe prispa casei. Se-nşiră, pe-ntrecute, în povestiri, snoave şi glume, care le fac bucatele simple atât de gustoase. Astfel se petrec, până ce noaptea tăcută, cu aripile ei cernite, îi ademeneşte la odihnă. Tăcere sfântă învăluie toată firea! Ici, colea, doar un glas de fluier, doinind, sau glasul privighetorilor mai tulbură tăcerea nopţii. Şi, la aceste melodii, se odihnesc ei, după munca zilei, atât de dulce, pe prispa

casei, până ce, din nou, amurgul dimineţii îi deşteaptă, din lumea visurilor, la o muncă nouă.

Astfel, de prispa casei e legată o mare parte din viaţa ţăranului nostru. Chiar când zbuciumările unei vieţi de muncă şi suferinţe îşi cer tributul lor, când aceste îi rup firul vieţii, tot pe prispa casei ţi se desfăşoară durerosul tablou, când îl vezi pe ţăran, rece şi cu faţa galbenă ca ceara, aşezat, cu faţa-n sus, pe prispă, şi cu mâinile chinuite încrucişate, de veci, pe piept.

Acoperişul afumat al acestor case vechi, case cu streaşina lor lată, era în patru table sau în patru laţi. Ele se compuneau din patru table, şi anume din două table în formă de trapez, iar două în formă triunghiulară. Prin fumul ce ieşea din cahla hornului şi se înfunda în podul casei, până ce, prin deschizături anume lăsate, îşi afla ieşirea, acoperişul acestor case era bine conservat şi putea rezista prin timp îndelungat putrejunei.

Acoperişul caselor ţărăneşti este de tot tipic şi caracteristic. Nicicând nu-i vedea, la ţăranul român, case cu acoperişul în două table sau în doi laţi, după cum îl găseşti la casele Nemţilor.

Pe acele vremuri, se acopereau casele bătrâneşti cu scânduri, despicate numai din secure din trunchiul unui copac, îndeosebi, însă, se acopereau ele cu draniţe foarte lungi, de o lungime de 1,5-2 m. Aceste draniţe lungi erau puse, una peste alta, pe prăjinile sau leaţurile cioplite, ce erau întărite cu pene de lemn de căpriorii casei; iar, ca să nu le ia vântul, se puneau, curmeziş, la

capătul acestora, prăjini sau căpriori subţiri, care se întăreau, apoi, bine cu gânjuri, de leaţurile de dedesubt. Mai târziu, când uneltele de fier au ajuns a fi mai cunoscute – în cazul acesta, sfredelul – ele se sfredeleau şi se întăreau de leaţuri cu cuie de lemn, şi anume cu cuie din lemn de tisă, tei sau şi răchită. Cei mai bogaţi le drăniţiau cu cuie de tisă, cei mai sărmani, cu cuie de răchită.

După ce ţiganii fierari se încuibaseră prin satele româneşti, după ce fierul şi aplicarea lui ajunse a fi cunoscută poporului, se drăniţiau casele ţărăneşti şi cu cuie de fier, făcute de ţigan…

La streaşina acoperişului, din faţa casei, atârna prăjina, legată de vârful căpriorilor cu gânjuri. În unele părţi, se numeşte această prăjină şi drughină, grindă, rudă sau şi rudiţă. Ea serveşte pentru atârnarea schimburilor, a hainelor, precum şi a altor lucruri.

Modeste de tot erau cerinţele poporului român, pe acele vremuri, modest întocmită era şi casa lui. Afară de tindă, ce era situată înspre apus, mai era încă o odaie, pe care o întrebuinţau bătrânii ca odaie de locuit. Această odaie, căreia îi ziceau şi „casă”, se afla înspre răsărit.

O uşă simplă de lemn, făcută din scânduri, despicate din trunchiul unui copac şi netezită numai din secure sau bardă, forma intrarea în tinda întunecoasă şi, de obicei, fără fereşti. Această uşă joasă şi îngustă era de o înălţime de 1,70-1,90 m şi de o lăţime cam de 70-85 cm.

Ea era cu ţâţâni şi încuietoare de lemn, şi prinsă numai în cuie de lemn.

Astfel mai toate lucrurile, mai toate acareturile şi sarsamurile, ce le aveau Românii, pe atunci, astfel toate înjghebările atât de originale, de pe acele vremuri, erau executate numai din lemn. Aşa aflăm, şi-n zilele noastre, care vechi de lemn, pluguri de lemn, precum şi felurite acareturi pentru economia ţăranului nostru, pe care bătrânii le ţin ca o mărturie vie a acelor vremuri.

Atât la ţară, cât şi, îndeosebi, în părţile muntoase, se găsesc, încă, multe uşi cu încuietoare (broască) şi cheie de lemn, atât de artistic construite, că nimeni n-ar fi în stare să le deschidă, afară de stăpânul cheii. Şi câte alte lucruri vechi, câte obiecte frumoase, din vechiul mobilier ţărănesc, nu se pot afla, încă şi astăzi, împrăştiate pe la ţărani!...

Spre asigurarea contra oamenilor răuvoitori, în acele vremuri de puţină siguranţă personală, se trăgea, în decursul nopţii, la uşă, zăvorul, de obicei, un par gros şi tare, care prindea, de-a curmezişul uşii, din perete în perete. Atari zăvoare se pot afla, încă, sporadic, pe la casele bătrâneşti, precum şi la porţile de intrare ale vechilor mănăstiri din ţară (Putna, Vatra Moldoviţei).

Pragul de la uşa tinzii era foarte înalt; el servea şi ca loc de şezut.

Tinda casei, un spaţiu de o formă dreptunghiulară, de întindere de 8-10 mp, servea, pe atunci, totodată şi ca

cămară. Aici păstrau bătrânii felurite lucruri pentru trebuinţele casei. Ea era, jos, nisipită cu pământ şi unsă cu lut, iar sus, despodită sau desfundată, aşa că puteai să ai privire liberă în podul casei. Din tindă, era, pe o scară simplă, suişul în podul casei, care, de asemenea, servea ca loc de păstrare pentru felurite lucruri. Aici ţineau bătrânii, în obroace, bine păstrate bucatele, iar în desagi, hainele şi schimburile lor, precum şi alte lucruri.

O uşă de tot modestă şi simplă, cu un zăvoraş de lemn, o uşă din scânduri simplu netezite, numai din secure sau bardă, forma intrarea în „casa" ţăranului. Călcând în această încăpere patriarhală, în care străbunii noştri şi-au trăit viaţa ce le-a fost îngăduită, eşti, inconştient, stăpânit de simţăminte pline de evlavie şi veneraţiune faţă de această încăpere.

Aici, fiecare ungher, fiecare lucru, fie el cât de primitiv, cât de neînsemnat, îşi are povestea sa. Această odaie, de o suprafaţă cam de 16-18 mp şi de o formă aproximativ pătrată, era, jos, nisipită cu pământ şi unsă neted cu lut. Sus, la o înălţime de 1,70-2,00 m, se află podul casei sau tavanul, făcut din scânduri, simplu netezite şi puse, una lângă alta, peste grinzile sau drăgarii casei. În direcţia crucişă a grinzilor, se află, pe de dedesubtul acestora, grindariul sau coarda, după cum o numesc prin alte părţi, pe care se păstrau felurite lucruri casnice, precum şi fel de fel de flori şi plante bune de leac şi descântec.

Tot mobilierul, original şi simplu, era orânduit, de obicei, în jurul odăii, pe lângă pereţi, aşa că mijlocul odăii

rămânea mai mult liber, ceea ce da ochiului privitor o înfăţişare atât de plăcută.

Îndată, la intrare, în cornul odăii, din stânga, era legendara vatră bătrânească, cu hornul şi cuptorul, iar în cornul din fund, tot din stânga, era aşezat patul, cu stâlp în pământ şi prins de pereţii casei. De la pat, se întindeau în jur, pe lângă pereţii casei, până-n dreptul uşii, laiţa de şezut, pe care se afla şi lada bătrânească.

În peretele de către miazăzi, se aflau, de obicei, două ferestuici micuţe, făcute aproape una lângă alta, iar pe cel de către răsărit se afla numai o ferestuică, adese, însă, şi două. Ele erau puse sau pe dinafară, sau pe dinăuntru, şi, la mijloc, prevăzute cu o cruce de lemn. Li se ziceau fereşti în cruci. Aceste ferestuici erau, de obicei, pe acele vremuri, prevăzute şi cu obloane de lemn, care, iarna, se închideau, în decursul nopţii. Ele erau de o formă aproximativ pătrată şi de o mărime de 25-40 cmp, aşa că cu anevoie ar fi putut intra prin ele un om înăuntru. Ca transparent, la aceste ferestuici mici, servea o piele de bârdâzan sau burduf, prin care numai anevoie străbătea lumina zilei, răspândind în odaie o lumină mistică, ca vremurile de pe atunci.

Noaptea, petreceau bătrânii, adunaţi în jurul vetrei străbune, la scânteia focului vecinic nestins. Îi vedeai cum, cu fachia de mesteacăn aprinsă, în mână, îşi pregăteau bucatele, îi vedeai cum, la lumina roşietică a focului, se aşează la ospăţ, în jurul vetrei.

Aici, în jurul vetrei străbune, ascultau cei tineri, cu nesaţ, din graiul cumpănit al bătrânilor, în nopţile lungi de iarnă, frumoase poveşti, despre Feţi-Frumoşi, cu părul de aur, despre Ileana Cosânzeana, despre luptele voinicilor cu zmeii şi balaurii, iar para şerpuitoare a focului de pe vatră făcea să joace umbre fantastice prin odaia întunecoasă şi pe pereţii ei mohorâţi.

Erau atât de frumoase acele vremuri, cu lumea lor de poveşti, care ne-au rămas până în vremurile noastre ca nişte scumpe mărgăritare pentru mitologia poporului român. Însă veneau şi clipe vitrege, clipe de grea încercare, asupra neamului nostru.

În acele timpuri nesigure, străbunii noştri erau necesitaţi să grijească pentru asigurarea vieţii şi a avutului lor. Ei îşi întocmiră astfel şi vechea lor casă. Aşa aflăm, încă şi astăzi, la unele case bătrâneşti, „tainiţe”, adică încăperi tainice, numai de dânşii ştiute şi cu intrare secretă.

Tainiţe se află şi la vechile mănăstiri, pentru scutul călugărilor, în timp de primejdie. Tainiţa casei bătrâneşti se afla, de obicei, în partea de miază-noapte a casei şi era despărţită prin un perete, în care se află şi intrarea secretă. Această intrare secretă era, din casa de locuit, pe sub pat, pe după cuptor sau şi prin podul casei. Din cauza întocmirilor lor, le şi spun ţăranii, în zilele noastre, „case tâlhăreşti”. În aceste tainiţe, care aveau o înălţime cam de un metru, îşi păstrau bătrânii cele mai scumpe odoare, ca: haine, arme, bani şi celelalte lucruri preţioase, adese îngropate în pământ sau prin pivniţe secrete.

Aceste case vechi, în simplicitatea lor, aceste monumente patriarhale ale străbunilor noştri, stau, şi astăzi, sporadic, prin cele sate ca o vie mărturie a vremurilor din trecut. Poporul român, conservativ în cele ce a moştenit de la ai săi, a ştiut a păstra, cu credinţă statornică, vechiul meşteşug de clădire. Iar astăzi, dacă aruncăm privirile noastre asupra caselor ţărăneşti, presărate, atât de pitoresc, pe văile mănoase şi pe cele plaiuri, înconjurate de plăcuta verdeaţă a munţilor, vom observa, în privinţa arhitecturii ţărăneşti, o mare schimbare, un mare progres spre bine. Acest progres, care nu se atribuie unei influenţe exterioare, a purces de la însuşi poporul român. Pe când, în mare parte, pitorescul costum naţional şi lucrările textile femeieşti sunt nefavorabil influenţate de motive străine, importate, în sânul poporului nostru, din alte părţi, arhitectura ţărănească, casa ţărănească, se prezintă ochiului încă într-o vergură originalitate. Popoarele din Vest, locuitoare pe unde valurile culturii au nimicit arta naivă a poporului de la sate, nu se mai pot mândri cu o arhitectură ţărănească. Urmaşi străbunilor noştri au ştiut să îmbogăţească arhitectura moştenită cu picuri curaţi, izvorâţi din simţirea şi cugetarea lor senină de ţăran. Astăzi, conform timpului, referinţelor şi cerinţelor de trai ale ţăranului nostru, ne apare casa lui, ce se află înconjurată de frumoase livezi şi grădini roditoare, primenită într-o altă haină.

Şi acuma, ceva despre clădirea şi modul clădirii casei ţărăneşti, ceva despre credinţele frumoase, păstrate, încă din vremurile basmelor, în sânul poporului.

Pentru clădirea casei, îşi alege ţăranul un loc bine situat şi, de obicei, la o distanţă anumită faţă de uliţă. Aici, în liniştea unei livezi cu pomi roditori, îi place ţăranului, potrivit firii sale, să petreacă în pace şi linişte viaţa sa.

Pe locul ales, toarnă stăpânul casei aghiazmă, înfige, apoi, în pământ un chip de cruce, în semn de credinţă nestrămutată, şi, cu inima plină de umilinţă, invocă harul celui de sus, ca locul ales pentru sălăşluire să fie scutit de orice rău. În acest loc, sub ceriul curat şi liber al unei regiuni pline de farmecul naturii, vezi cum meşterii ţărani, cu capul dezgolit, făcându-şi, cu dreapta, semnul crucii, încep a întruchipa dorinţa stăpânului.

Lucrul începe, mai întâi, cu punerea temeliei, pe care o zidesc din piatră. Însă, după cum sunt legate de viaţa ţăranului nostru atâtea credinţe, moştenite din depărtarea vremurilor, aşa, şi la clădirea caselor, are el credinţele sale.

Există credinţa că fiecare casă nouă cere jertfirea unui suflet. Nefăcându-se aceasta, se crede că trebuie să moară stăpânul casei. De aceea, în cornul temeliei de către răsărit, zidesc meşterii, de viu, un cocoş negru, punându-i de mâncare şi apă pe trei zile (această credinţă există în ţinutul Câmpulungului). După o altă versiune, auzită în ţinutul Humorului, se pune în temelie numai un cap de cocoş negru.

La clădiri mai monumentale, ca biserici, mănăstiri, există, iarăşi, credinţa cum că numai atunci poate să

fie dusă la un bun sfârşit clădirea, dacă se aduce o jertfă mai mare. La atari clădiri, măsoară meşterii, pe furiş, umbra unui om, cu un stânjen sau cu o aţă, şi o îngroapă, apoi, în temelie, iar omul căruia i s-a îngropat umbra trebuie să moară.

După terminarea temeliei, se începe cu clădirea pereţilor, care se fac din lemn de brad, molid sau şi stejar.

La aşezarea tălpilor, care se fac dintr-un lemn tare, sănătos, iarăşi se pun, în fiecare corn, în găuri anume făcute, tămâie şi smirnă, ca simbol al sfinţeniei, grâu şi sare, în semn de mană, contra deochiului – usturoi, iar bani – ca cei din casă să fie norocoşi.

După ce le-au pus pe toate acestea, urmează cu clădirea pereţilor, care se compun din 10-12 bârne cioplite şi încheiate, la cornuri, cu cheutori.

Pe când mai toate casele vechi se făceau în cheutori lungi, se fac casele, în timpul de faţă, în cheutori retezate şi încheiate în coada rândunelei, aşa că pereţii casei formează, la cornurile casei, unghiuri dreptunghiulare.

În unele părţi locuite de Români, se fac casele şi în amnari, adică în stâlpi verticali. Printre aceşti amnari jghebuiţi, se pune bârnuiala, în o direcţiune orizontală.

Casele făcute din bârne sunt mult mai trainice decât cele din amnari.

Bârnele cele mai de sus ale pereţilor, care, de obicei, sunt, la multe case, prelungite peste cornul casei şi care au menirea de a ţine grinzile, se numesc „cleşte". Pe capătul grinzilor, iarăşi se aşează cununile sau costoroavele, de care se întăresc căpriorii casei.

Căpriorii se deosebesc în căpriori legători şi căpriori din corn sau şi scurt numiţi „corni". Căpriorii corni se întăresc cu căpriori scurţi, numiţi altfel şi căprioraşi, ţepe sau şi sepe. Căpriorii legători se pun, perechi, de-a curmezişul casei, şi au menirea de a forma tabla din faţă şi cea din dos a acoperişului.

Când se pun cei dintâi căpriori legători, de către răsărit, se pune, din partea stăpânului casei, în vârful acestora, un pomişor verde sau un brădănaş, împodobit cu flori şi năfrămi înflorite. De obicei, pentru fiecare meşter, câte o năframă.

Acest pomişor încoronează, pe de o parte, opera meşterilor, iar pe de altă parte, se pune acest pomişor contra deochiului, aşa ca privirile celor trecători să fie, involuntar, aţintite mai mult spre pomişorul împodobit şi nu asupra casei sau a meşterilor.

Pe căpriori se pun, în distanţe, anumite leaţuri. Mai toate casele ţărăneşti sunt acoperite cu draniţe, cu şindrilă, iar prin părţile mai sărmane în lemn, cu paie, cu stuf sau şi maldări.

Casele, drăniţite de meşterii ţărani cu mult gust şi cu o dibăcie neîntrecută, au, de obicei, 7-15 rânduri de

draniţe. Cornurile casei sau sunt cu chibzuinţă rotunjiu învelite, sau draniţele se pun, de-a lungul, muchii dreptunghiulare peste olaltă. Celor dintâi li se zice case cu cornuri învelite, pe când celor din urmă, case cu cornuri în străji.

Pe partea din faţă a acoperişului se află unul, până la trei fumare bine orânduite. La multe case se află numai două fumare, iar ceva mai sus, peste aceste, un foişor mic, frumos împestriţat, în vârf, cu un bold crestat. Astfel, acoperişul caselor ţărăneşti, cu streaşina lor lată, cu fumarele împestrite, iar sus, cu coama sau creasta atât de frumos înflorită, apoi cei doi stâlpişori înfloriţi, de pe muchiile acoperişului, cărora li se zice şi bolduri (Horodnic, Putna), îi dau casei ţărăneşti un aspect de tot pitoresc.

După ce dulgherii sau tâmplarii au adus la bun sfârşit lucrul de tâmplărit, stăpânul casei, fiind de credinţă că cel dintâi ce intră în casă trebuie să moară, lasă să intre în casa nouă, mai întâi, un animal mic, ca: găină, mâţ.

Fiind casa pe deplin terminată, stăpânul ei, potrivit obiceiului vechi, o sfinţeşte după ritul bisericesc, iar după sfinţirea acesteia de către preot, se înconjoară casa, pe afară, şi în borţile sfredelite ale celor tuspatru cornuri de casă pune preotul în ele, în semn de mană, pâine şi sare (în unele locuri, şi bani) şi le astupă, apoi, cu un cui de fag.

Cu această ceremonie religioasă, stăpânul casei se mută în ea, spre a-şi întemeia vatra, în jurul căreia să petreacă el, cu ai săi, să petreacă şi cei ce vor urma.

Atât sus, la munte, cât şi jos, la ţară, vedem casa ţărănească situată cu faţa spre miazăzi. Ea este, de obicei, împărţită, prin tindă, în două încăperi neegale. Sunt casa cea mare, dinspre răsărit, care se întrebuinţează numai la diferite ocaziuni festive, şi casa cea mică sau căsuţa, care serveşte ca încăpere de locuit.

Cu privire la încăperile casei ţărăneşti şi situarea acestora sunt foarte multe variaţiuni. Aşa, de exemplu, potrivit cerinţelor de trai, sunt case ţărăneşti cu 3, 4, ba chiar şi cu 5 încăperi. Astăzi, vedem casa ţărănească mult mai mare şi cu încăperi mai spaţioase, ce corespund mai bine şi în privinţa igienică. Lungimea ei este de 9-12 m, iar lăţimea de 5-8 m.

Ferestuicile micuţe, cu piele de bârdizan, de odinioară au făcut loc altor fereşti, mult mai mari, cu 4-6 geamuri de sticlă, prin care lumina zilei străbate mai uşor în încăperile paşnice ale ţăranului nostru şi le împle de-o lumină lină şi ademenitoare.

Casa cea mare are, către miazăzi, două, iar către răsărit, de regulă, numai o fereastă, pe când căsuţa, una către miazăzi şi alta către apus. Înălţimea fereştilor este, de obicei, de 0,80-1,10 m, iar lăţimea de 60-80 cm. În locul crucilor de lemn, de odinioară, vedem, astăzi, la fereşti, cruci împodobite cu fier, făcute de ţiganul fierar.

Aceste cruci servesc, la fereşti, pe de o parte ca decoraţiune, pe de altă parte, însă, ca scut contra furtişagurilor.

De asemenea, şi uşile înguste şi joase de odinioară, cu ţâţânile de lemn, s-au primenit. În locul acestor uşi scârţâitoare, vedem uşi mai înalte, mai largi şi cu balamale şi încuietori de fier, iar deasupra acestora, 2-3 ferestuici, care lasă să străbată lumina în tindă. Astăzi, deosebim uşi în chingi, uşi blănite sau căptuşite şi ţintuite cu ţinte de fier. Astăzi, vedem, la casele ţărăneşti, şi uşi în cruci, care, de asemenea, sunt ţintuite.

Înălţimea lor ajunge la 1,90 m, iar lăţimea la 0,95 m. La multe case ţărăneşti, se pot observa, la intrare, şi uşi blănite cu două aripi sau uşi duble. Dimensiunile acestora sunt, aproximativ, de 2,30/1,25 m.

Podul sau tavanul casei ajunge la o înălţime de 2,30-2,80 m, ba chiar şi până la 3 m, iar jos, în locul pământului uns cu lut, începe ţăranul a pune podele sau duşumele.

Formele ce clădire ale arhitecturii autohtone de la ţară, cu multele ei încheieturi originale, au luat, de asemenea, un avânt îmbucurător. Azi vedem case cu fel de fel de foişoare. Ce frumos este să priveşti la casele ţărăneşti, cu streaşina lată şi înconjurate, jur-împrejur, de un gang frumos împestrit şi cu stâlpi sau columne, ce se orânduiesc ritmic, în distanţe anumite, în jurul casei.

Casele ţărăneşti se împart, după vechimea lor, cam în următorul mod:

A. Case cu prispă

I) Case cu prispa înaintea casei.

II) Case cu prispa înainte şi la acea latură unde o cere trebuinţa.

III) Case cu prispa pe trei părţi, înainte şi pe laturi.

IV) Case cu prispa împrejurul casei.

Sunt, însă, case ţărăneşti şi fără prispă. La multe case ţărăneşti, se pun, în loc de prispă, pe capetele prelungite ale tălpilor de la casă, scânduri groase, care servesc ca laiţe (laviţe) de şezut.

Toate casele cu prispă pot să aibă, înaintea intrării, un foişor (cerdac, pridvor). Acoperişul acestui foişor este sau în trei table şi cu cornuri învelite sau în străji, sau şi numai în o tablă, ce se prelungeşte, deasupra intrării, din tabla din faţă a acoperişului.

La casele cu două odăi, se află, de obicei, foişorul în dreptul tinzii, iar la casele numai cu o despărţitură, se află foişorul la o laturе, înaintea intrării.

Prin urmare, deosebim, în al doilea rând, casele ţărăneşti în:

B. Case cu foişor

I) Case cu foişor la mijloc.

II) Case cu foişorul la o lature.

Foişorul de la mijlocul caselor e, de obicei, cu acoperişul în trei table. Sunt, însă, şi abateri. Acest foişor, în diferite variante, cu stâlpi înfloriţi şi de o extindere cam de 4 mp, îi dă casei un aspect de tot pitoresc. El este, de obicei, până la o înălţime de 1 m, îngrădit sau cercuit cu bârne, prinse la colţuri cu cheutori şi prevăzut şi cu o portiţă de intrare. Sus, este acest foişor liber sau desfundat. În el se află, adese, şi o masă şi laiţe de şezut. Aici vezi, în timpul verii, după munca zilei sau în zilele de sărbătoare, cum glotaşii casei stau la sfat şi petrecere.

Acestui foişor îi zic muntenii şopru, iar în alte părţi i se zice şi pridvor sau cerdac.

Casele cu foişor datează, de asemenea, din timpurile mai vechi.

Un al treilea fel de case ţărăneşti, care datează din timpurile mai noi, sunt casele cu gang şi cu stâlpi împrejur. Se găsesc, însă, şi case cu gang şi fără stâlpi.

Gangul are, înaintea casei, la intrare, de obicei, o înălţime de 1 m, pe când pe laturi, 80 cm. Şi aici deosebim mai multe variaţiuni:

C. Case cu gang

I) Case cu gang numai înainte.

II) Case cu gang pe două părţi; înainte şi la acea lature, unde cere trebuinţa.

III) Case cu gang pe trei părţi; înainte şi pe laturi.

IV) Case cu gang împrejur.

Toate casele cu gang pot să fie şi cu foişoare înaintea intrării, conform tabelei indicate.

Pereţii caselor ţărăneşti sunt tencuiţi şi daţi cu var.

În părţile muntoase, mai rar poţi observa case văruite pe de-afară. Se observă numai în jurul fereştilor şi a uşii câte un brâu alb, iar, încolo, rămân pereţii netencuiţi.

La multe case ţărăneşti, este, îndărăpt, spre partea miază-noptală a casei, alipită şi câte o şandrama, cu mai multe despărţituri, care se întrebuinţează ca cămări, iar pentru oameni mai sărmani, care nu posedă grajd, în special pentru ţinerea vitelor, serveşte această şandrama şi ca grajd.

În regiunile muntoase, pe unde sătenii nu posedă şuri mari, ca la ţară, pentru păstrarea cerealelor, i se zice acestei şandramale şură.

De şandrama lipit, se află, adeseori, şoprul pentru lemne.

Motivele decorative, atât de naive, cu atâta gust şi pricepere aplicate, le ştie prinde ţăranul din natura înconjurătoare. Zace, deja, în firea lui ca să-şi împodobească lucrurile sale. Aşa vezi, la ţăran, fluier şi băţ împestrite, vezi ţăranca cu furca împestrită, vezi minunate ţesături, ieşite de sub mâna ei iscusită, cu fel de fel de ornamentări.

Astfel, observăm frumoase creste de acoperiş, cu aplicarea-mbelşugată de motive după natură, ca: coada rândunelei, coarnele berbecului, coada peştelui şi altele.

Ceva caracteristic e, la poporul român, şi aplicarea crucii ca motiv decorativ pe cele mai multe lucruri ale sale. O observăm pe creasta şi pe muchia acoperişurilor de la case, pe la porţi şi portiţe, pe mobilierul ţărănesc, precum şi pe multe lucrări textile ale femeii române. În multe sate, putem vedea decoraţi pereţii casei cu cruci de busuioc, atât pe dinafară, cât şi pe dinăuntru.

Astfel se prezintă arhitectura ţărănească, plină de un farmec estetic, plină de o frumuseţe veche tradiţională, astfel se prezintă ea, când valurile unei culturi importante n-au putut a o influenţa. Poporul român, departe de centrele culturale, a ştiut conserva, cu credinţă, de la străbuni, iscusinţa de a clădi, a ştiut a se dezvolta, şi mai departe, pe terenul arhitecturii ţărăneşti şi a frumosului. Tot ce posedă ţăranul român, pe terenul arhitecturii, este efluxul curat al cugetării şi al simţirii sale...

În arhitectura ţărănească, nu observăm nimic din măreţia uimitoare a clădirilor de pe malul Rinului, nimic din arhitectura trufaşă a marilor oraşe din Occident, pe unde veacuri întregi de linişte şi siguranţă au îngăduit omului să-şi lege temeinic viaţa lui şi a urmaşilor lui de aceeaşi vatră, de acelaşi colţ de pământ; însă, cu toate acestea, arhitectura ţărănească este, pentru noi, o scumpă şi nepreţuită comoară, din care cei chemaţi vor scoate aurul curat la lumina zilei.

În arhitectura ţărănească se întrupează atâta poezie poporală, în ea se reoglindeşte blânda şi îndurătoarea fire a unui neam întreg”[472].

Nu există sat, în întreaga Moldovă, din Carpaţi până în Nistru şi din Dunăre în Colacin, care să nu mai păstreze, în memorie, ba chiar şi în fapt, relicve sacre sau doar componente ale acestei vechi arhitecturi, în care „se întrupează atâta poezie populară” şi în care „se reoglindeşte blânda şi îndurătoarea fire a unui neam întreg”.

Meşteşuguri preistorice şi calendarul muncii, la moldoveni

Există o mărturie străveche de excepţie despre meşteşugurile preistorice şi despre iniţierile în astfel de demersuri (alegerea şi recoltarea lemnului, într-un anume anotimp), care supravieţuiesc, în ruralitatea moldovenească, măcar până în perioada interbelică, chestiune care nu avea cum să-i scape lui Lucian Blaga, care concluziona că, în satul românesc, încă mai coexistă preistoria cu istoria. Mă refer la uriaşul, în toate sensurile, poem-mărturie a lui Hesiod „*Munci şi zile*”, pe care îl poţi desluşi, strofă cu strofă, vers cu vers, în multe dintre documentele care vizează istoria obştească a Moldovei, răzeşii şi ţăranii specializându-se, în funcţie de zone, în meşteşuguri precum olăritul, confecţionarea de şindrilă, blidare, roţi, pluguri de lemn, căruţe. Pe lângă acestea, au

[472] Ştefureac, Ion, *Casa ţăranului român din Bucovina*, „Junimea Literară” nr. 2/1909, pp. 31-79

mai existat şi meşteşugurile casnice, prin care se concretizează arta populară autentică, şi începe cu prelucrarea materiilor prime pentru confecţionarea de veşminte uşoare, a cânepii, a inului şi a lânii, şi se termină cu torsul, ţesutul şi cusutul, deci cu îndeletniciri meşteşugăreşti care valorifică aptitudinile artistice individuale, în cadrul unei tipologii obşteşti a femeii satului moldovenesc.

„Satul lui Cremene”[473] şi-a risipit hotarele obşteşti (pietrele-cremene) şi, odată cu „hotarele pe unde din veac au umblat”, celelalte moşteniri. Când vrei să afli veşti din străbunii noştri nemărturisitori, păşeşti într-un sat cu „oameni buni şi bătrâni” (bunici şi străbunici) şi te întinzi la sfat. Afli, de fapt, doar obiceiurile şi superstiţiile relativ recente ale acelui sat: „Calendaru-i aşa, să fie un lucru cu rost, că nu poţi merge la întâmplare. Calendarul e rânduiala vremii, să ştii când să faci un lucru. Fără calendar, unul ar face într-un fel, unul în alt fel... Calendarul are zile în tot felul, de nu seamănă una cu alta. Nu poţi face marţi ce poţi face duminică şi nici în aprilie ce faci în septembrie... Timpul merge după calendar. Că mergi la lucru, că ţii o sărbătoare sau împlineşti o datină, aşa cum e nunta sau alte obiceiuri, toate merg la vremea lor. Nu faci nunta în postul mare şi nici nu mergi la naşi cu daruri aşa când îţi vine. E anume timp, că nu tot timpul e bun”[474].

Un calendar fără memorie, într-un sat fără memorie, într-o vreme fără memorie.

---

473 Colţun, Gheorghe, *Enigme ale frazeologiei*, p. 11 şi urm.
474 Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, p. 202

Practicarea de meşteşuguri preistorice reprezintă, în lumea satului moldovenesc, un adevărat calendar străvechi, cu reguli stricte şi bine definite: săteanul ascuţind fierul de plug atunci „când crugul / Anului vremea-şi încheie” şi începând aratul „când se deşteaptă Pleiadele, fiicele marelui Atlas” (la începutul lunii mai), în urma lui, „să arunce sămânţa”[475] „argatul de ani patruzeci, căci e încă / Plin de vigoare”. Săteanul îşi face singur „uneltele toate”, luând lemnul din „neatinsa pădure… / Când se opreşte în ramuri seva şi frunzele pică”. Săteanul îşi face „piua… de trei coţi, de trei picioare… maiul, / Osia şapte picioare”, „obezi de trei palme”, iar din „lemn îndoit cât de mult, cormană de cer” din lemn de „munte, / Căci e mai trainică la plug şi boilor mai cu priinţă”. Sătenul avea două pluguri, „căci, de se strică unul, la celălalt pune-vei boii”. „Oiştile cele mai bune din ulm se cioplesc... cormanul din gorun, grindeiul din stejar”. În „vreme de iarnă... / Omul cu minte isteaţă îşi spune un car că-şi va face, / Numai zăludul îşi uită că-i trebuie o sută de lemne / Car să-ntocmească şi-acasă, cu grijă, din timp să le strângă”. Săteanul nu pierde timpul „la sălaşul de faur în ceasul de iarnă, / Nici lângă sobă, la cislă, când frigul împiedică-n muncă / Omul, căci cel care-i vrednic de mare folos e în casă / Şi ale iernii oprelişti nu-l fac al foametei pradă”, ci, în luna lui Faur, cu zile urâte, geroase, / Ce pentru boi e pieire”, îşi pune „o bundă de lână peste tunica cea lungă”, opinci croite din „pielea de bou, cu putere izbit între coarne”, căciula şi îşi vede de muncile sale, ajungând, astfel „la a anului capăt, / Când fi-vor iar deopotrivă ziua cu noaptea şi

[475] Hesiod, *Munci şi zile,* p. 70

iarăşi, / Mamă a toate, pământul va da feluritele-i roade”[476].

În satele noastre, „muncile” respectă succesiunea „zilelor” secolului şase î. H. cu o consecvenţă exemplară, iar sfaturile antice îşi găsesc firească şi fidelă oglindire în proverbe şi zicători. „Nu amâna pentru mâine sau poimâine treaba de astăzi”, îndeamnă anticul Hesiod, iar satul românesc reverberează peste milenii: „Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi”. „Vreme de iarnă... Omul cu minte isteaţă îşi spune un car că-şi va face”, consemnează Hesiod, iar satul nostru îndeamnă: „Să-ţi faci iarna car şi vara sanie!”.

Scrisul antic (mitologie, istoriografie, literatură) creează eroi, iniţiatori, zei, numele personajelor însemnând, adesea, elemente toponimice, iar nu de puţine ori denumiri ale uneltelor care au revoluţionat viaţa socială a antichităţii (Plug-de-Aur, Proţap-de-Aur, Jug-de-Aur etc.). Grecii, de pildă, dau nume la ceea ce exista de milenii. La fel se întâmplă şi cu calendarul agrar al lui Hesiod, care consemnează o datină mult anterioară lumii elenice, statornicită între Rin, Don, Dunăre, Marea Neagră şi Marea Nordului, adică spaţiul de dezvoltare al civilizaţiilor precucuteniene şi cucuteniene, civilizaţii dominate spiritual de munţii Carpaţi şi de urcările purificatoare pe Muntele Sfânt al Cerului, munţi simbolizaţi şi de turnurile budiste, dar şi de piramidele egiptene.

---

[476] Hesiod, *Munci şi zile*, p. 71-75

Atât, pentru că în această precuvântare doar am vrut să atenţionez asupra calendarului multimilenar al muncilor şi al zilelor consacrate lor.

Numele moldovenilor sau memoria obârşiei

Numele moldoveneşti, cu excepţia celor de provenienţă urbană, care vizează ocupaţii, fac trimitere directă la aşezarea de obârşie a unui neam sau a altuia, aceste nume, sau porecle, cum li se zicea în vechime, fiind primite şi asumate abia după abandonarea obârşiei, cu excepţia liderilor obşteşti, care primeau numele aşezării şi în timpul reprezentării intereselor obştii în relaţiile cu autorităţilor. Nume-porecle precum Medeleanu, Siminiceanu, Suceveanu, Eşanu, Movileanu, Bosânceanu, Bârlădeanu etc. sunt, totuşi, dublate, în unele cazuri, de numele nealterat al aşezării, multe familii primind integral şi neadaptat numele satului de obârşie, cum s-a întâmplat în cazul familiilor-satelor Lungoci, Bâra, Blaga, Blândul (în Nadişa), Corbu, Cornea, Covei, Duda, Macri, Mălăiele, Manta, Spulber (lângă Nereju), Stângaciu, Tomozei etc.

Desigur că nu vom întâlni un Bâra în satul Bâra, un Blaga în satul Blaga, Un Covei în Covei, ci în sate megieşe sau din zarea zării, în care aveau să se stabilească unii dintre membrii obştii iniţiale, de regulă organizată după modelul gentilic, modelul tribal apărând ceva mai târzior, odată cu răzăşiile şi cu importul de „vecini", în timpul domniei lui Petru Rareş. Numele sau porecla, după cum era apreciată atunci această indi-

vidualizare obştească, însemna, într-adevăr, mai curând o poreclă, un „de unde vii” pentru oameni cu nume (prenume, adică) dobândit prin fapte, adică prin întemeieri de moşii prin defrişare sau prin săpături, care, ulterior, primeau şi împuternicirea domnească de a-şi face sat, cu hotare cât să ajungă pentru îndestularea unui anumit număr de locuitori, hotare care vor fi întărite prin urice şi menţinute cu stricteţe peste veacuri.

Obârşia, deci moşia în care s-a întemeiat un neam, nu mă interesează din punct de vedere genealogic, pentru că genealogia urmează doar o linie paternă, care exclude, în progresie geometrică, toate celelalte înrudiri, cu mult mai sigure şi mai fireşti. Dar e importantă obârşia aidoma unei zile de naştere şi tot la fel poate izvorî aleanuri şi nostalgii, conturând un ataşament aproape inexplicabil pentru anumite ţinuturi, care încă mai păstrează tainic urmele străbunilor şi strămoşilor. Străbunii ţin până la primul moş sau stâlp, şi-abia dincolo de acest întemeietor de spiţă se află strămoşii, aceştia din urmă fiind atât de nemărturisiţi şi de neprecizaţi, încât nu-i putem încadra, pe bună dreptate, de altfel, decât în minunatul nostru neam al moldovenilor.

Dacă va fi vreme, cred că o să încerc, după finalizarea acestei cărţi în 18 volume, şi un demers genealogic, povestea neamurilor în baştinele în care îi ştim devenind stabilă abia odată cu primele împroprietăriri şi, mai ales, după cea din 1921, amănunţită în coloanele monitorului oficial. Dar cui şi la ce ajută genealogiile, când în şirurile de pribegi prin veacuri nu putem găsi, sub

numele nostru, decât chipuri cenuşii şi paşi fără urme prin ierburi?

„Obiceiuri păgâneşti la Români”

Primul mare neadevăr despre spiritualitatea strămoşească susţine că „**poporul nostru românesc s-a încreştinat cam în acelaşi timp când s-a şi format**”. Spiritualitatea este, întotdeauna, altceva decât statalitatea, iar formaţiunile politico-administrative valahe, şi nicidecum romane sau române, cum avea să forţeze nota Şcoala Ardeleană, păstrau memoria subconştientă pelasgă, deci un dat spiritual european care îşi putea afla normalităţi în creştinism, dar nu şi iniţieri. În fond, şi Augustin susţinea că religia pe care o numim creştinism a existat dintotdeauna, Iisus umanizând-o, iluminând-o întru dreptate şi devenind „Soarele Dreptăţii”.

Între Calea lui Iisus şi bisericile de după anii 300 nu prea există puncte comune, intoleranţa instituţională bisericească folosind minciuna şi contrafacerea spirituală pentru a stăpâni şi controla totul. Dar tocmai în aceste exagerări dogmatice, dacă nu cumva doar propagandistice, există mărturii care păstrează reperele difuze ale datului primordial, deci ale Datinii, pe care, cu oarecare eforturi şi prospeţimi ale minţilor, le putem desluşi. Întru argumentare, voi folosi pledoariile demagogice ale presei religioase româneşti, începând cu „Obiceiuri păgâneşti la Români”, text publicat de „organul Vicariatului Episcopal

gr. Cat. Român din Maramureş", gazeta „Dumineca"[477], text din care am preluat şi platitudinea încreştinării poporului român odată cu formarea sa. Pornind de la această platitudine unanim şi resemnat acceptată, cu paguba desprinderii brutale de rădăcini, propagandistul religios îşi permite obrăznicia acuzării bietului nostru popor, care încă mai păstra, măcar la nivel totemic şi ritualic, frânturi din spiritualitatea ancestrală a Europei continentale: „Ar fi, în urmă, firesc ca în viaţa lui sufletească-religioasă, să nu se afle alte datini şi moravuri, decât de acele care să fie luate din învăţătura, viaţa şi din faptele alese ale credinţei creştine. Şi totuşi, dacă am privi şi observa viaţa lui religioasă, în felul cum se împlineşte şi se petrece la noi, putem să descoperim uşor şi trebuie să spunem că **poporul nostru, pe lângă datinile şi moravurile care se împacă cu adevărurile şi învăţătura credinţei noastre, păstrate de Sf. Maică Biserică, el mai ţine şi mai săvârşeşte şi alte forme, fapte, datini şi apucături**, care nu se ţin de Legea noastră creştină, care sunt cu totul străine de învăţătura Domnului Christos şi, de cele mai multe ori, de tot contrare şi păgubitoare pentru credinţa şi viaţa sufletului nostru".

Spiritualitatea, susţineau şi Lucian Blaga („matricea" şi „faptul stilistic"), şi Mircea Eliade („aderenţa la scenariul mitic primordial"), defineşte vechimea şi originea unui popor. „Poporul român, în simplitatea sa, nu s-a despărţit de legendele păstrate din vechime, nici de mitologia cea filosofică a străbunilor săi. Nici barbaria veacurilor trecute, nici năzuinţa cuceritorilor nu i le-a

---

477 *Dumineca*, Anul VII, Nr. 31, 3 august 1930, pp. 2 şi 3

putut şterge din inimă, n-a putut să le încurce, să le încuscreze cu cele moderne, şi nici creştinismul n-a fost în stare să dezrădăcineze reminiscenţa ce a păstrat-o românul pentru zeii mitologiei romane. În deşert au stăruit mulţi, sub diverse pretexte, să şteargă din imaginea cea vie a românului ţăran aducerea aminte a lui Joe, Mercur, Vinere, şi de alţi zei antici, care-şi au adoraţi şi adoratoare mai ales în casele românaşilor şi ale româncelor, şi credinţa în zeii cei vechi nu o poţi dezrădăcina cu uşurinţă, şi cred că nici nu e de lipsă a o stârpi, când aceea nu e stricăcioasă. / Aşadar, „mitologia vechilor şi mai vârtos a străbunilor noştri, care însă e încopciată cu cea a mai multor popoare, are pentru noi mai mult interes decât pentru orişicare popor european, fiindcă noi posedăm o mulţime însemnată de rămăşiţe din ea. Este sfântă datoria de a căuta acele rămăşiţe şi de a le feri de noianul timpurilor şi al uitării”[478].

Ceea ce însemna, de fapt, un patrimoniu identitar pururi viu, de care ar trebui să ne îngrijim în permanenţă, a fost şi este pururi stigmatizat de religie. Nu de creştinism, de spiritualitatea revigorată de Iisus Hristos, ci de instituţiile religioase dogmatice, care nu vor ţine cont niciodată de „sigiliul dumnezeirii”, pe care îl reprezintă o identitate naţională. Instituţia bisericească, „neputând înlătura şi extermina din uzul poporului nici calendele, precum nici cele mai multe uzanţe păgâneşti, se sili măcar a le transfera la idei creştine. Ci silinţa, măcar că foarte sinceră, a avut succes numai pe jumătate: calen-

[478] Roşu, Teodor, *Mitologia sau cunoştinţa despre zeităţile celor vechi*, în *Amiculu Şcoalei*, nr. 4 din 28 ianuarie 1861, p. 32

dele, adică colindele noastre, păstrară numeroase răsunete mitologice străvechi”[479].

E o diferenţă umană şi patriotică între susţinerile vechilor cărturari ardeleni şi dogmatismul intolerant, care continuă cu nonşalanţă: „Din cele mai vechi timpuri ele (elementele Datinii – n. n.) se ţin şi se păstrează cu mare îngrijire, amănunţit chiar şi în oarecare măsură chiar cu încăpăţânare. Aceste obiceiuri greşite au şi dat naştere la multe tulburări, rătăciri în trecut şi mai ales au dat mult de lucru în păstorirea sufletească şi părinţilor sufleteşti a credincioşilor, servitorilor altarului, preoţilor. Ei le-au cunoscut de la început şi şi-au dat seama de stricăciunea şi deşertăciunea lor şi putem spune că în bună parte şi-au dat silinţa să şi scoată şi stârpească aceste buruieni otrăvitoare din grădina vieţii noastre sufleteşti, atât prin îndemnul şi faptele vieţii, cât şi mai ales prin cuvântările din Biserică: prin predici”.

Împotriva unor astfel de vrăjmăşisme identitare, prin care „această avuţie naţională românească este, azi, mai mult ca oricând mai înainte, ameninţată cu eterna înmormântare în noianul uitării”[480], s-au ridicat voci în pustie, voci care conştientizau că trebuie să mizăm pe „aceste tradiţiuni sacre ca pe unele din cei mai principali şi mai puternici conservatori ai naţionalităţii noastre române printre furtunile milenare”, pentru că „nu cutare şi cutare biserică, cutare şi cutare confesiune, cu principii altminteri prea divine, prea liberale, prea umanitare, pre-

---

[479] Silasi, Dr. Gregoriu, *Transilvania*, Anul VIII, nr. 5 din 1 martie 1875, p. 51
[480] Ibidem, pp. 51, 52

cum că „nu este între noi nici grec, nici roman, nici liber, nici sclav, ci toţi suntem una în Christos”, nu atare biserica şi confesiunea religioasă ne-au dat cele ce nici dânsele nu aveau: puterea conservatoare a naţionalităţii noastre. Biserica ne face serviciu naţional conservativ numai accidental, numai întrucât ştie răspândi lumina; ea, din contra, ne-a dat când pe mâna slavonismului, când pe a grecismului, când pe altele”[481]. Dar oricâtă iluminare, în sensul augustinian, exista şi încă mai există în pledoariile veşniciei neamului nostru, militanţii beznei nu s-au dat şi nu se dau bătuţi, crucificându-ne străbunii din ceruri cu încăpăţânată îndărătnicie:

„Cu toate acestea („silinţa să şi scoată şi stârpească aceste buruieni otrăvitoare din grădina vieţii noastre sufleteşti”, de care se fac responsabili preoţii – n. n.), puţine din ele au fost părăsite, cele mai multe dintre ele se mai ţin până azi ca şi scaiul ori spinul îndărătnic, pe care zadarnic se sileşte omul să le pustiască din cuprinsul pământului său. Multora le vor părea poate neînţelese acestea obiceiuri ciudate, mai ales dacă şi-ar pune întrebarea: de unde a putut împrumuta şi moşteni poporul românesc acestea obiceiuri, pe care nu le întâlnim decât la popoarele păgâne din trecut, ori la cele de azi? Şi răspunsul e cât se poate de limpede, dacă vom socoti că poporul nostru românesc s-a născut din amestecul alor două popoare păgâne: Romanii şi Dacii, care erau o ramură a unui mare popor vechi: Tracii. De la acestea două popoare străbune, care sunt strămoşii noştri, au adus românii acestea obiceiuri. Acestea popoare au trăit mai mult înainte de Christos, au fost păgâne şi astfel se va

[481] Ibidem, p. 52

înţelege, că noi de aceea le avem şi până azi acelea obiceiuri, deoarece, cu toate că ne-am încreştinat, nu le-am părăsit şi le-am ţinut şi după încreştinare alături de învăţăturile şi prescrierile credinţei creştine”.

Daco-romanismul însemna, de fapt, o fereastră spre ceva mult mai îndepărtat şi, totodată, mai spiritual. E vorba de „religia care a existat dintotdeauna”, cum scria Augustin şi nicidecum de degenerescenţele idolatre, care nu existau şi la daci, ci doar la romani. În planul spiritualităţii, dacismul (preoţii lor, ctisti, erau, ca şi druizii, promotori ai religiei naturale, ai „nuntirii cosmice” – regăsibilă şi în „Biblie”) însemna o continuitate ancestrală şi nu o vulgarizare, de tip elen, a ordinii universale. Dar şi în condiţiile în care Datina nu ar fi însemnat un dat primordial, ci unul mai recent, daco-roman, cine îndreptăţea dogmatismul să ne secere şi din această rădăcină?

„Este limpede – continuă propagandistul bisericesc din Maramureş –, că acum nu mai au nici un rost, le-a trecut vremea şi sunt cu totul păgubitoare pentru sufletul şi credinţa noastră. În trecut, când mintea şi sufletul popoarelor au fost întunecate şi stăpânite de rătăcirile păgâneşti („pagane” înseamnă, în latină, „sate”, deci comunităţi mici, în care supravieţuirile spirituale sunt mai îndelungate – n. n.), ele au putut să dăinuiască, pentru că a lipsit lumina şi priceperea. Dar după ce Legea nouă a lui Christos-Dumnezeu a adus pe pământ: calea, adevărul şi viaţa vecinică, care învăţătură dumnezeiască a luminat apoi toate neamurile pământului, scoţându-le din întunericul robiei păcatului, să mai credem şi să mai ţinem astfel de rătăciri păgâneşti este o faptă păcătoasă, o

ispitire a lui Dumnezeu şi o mare ruşine pe capul nostru. Şi numai cu mintea sănătoasă dacă le-am cerceta acestea datini, am putea vedea că ele nu au nici un înţeles, nu pot aduce nici un folos, sunt o josnică amăgire. Aşa că putem spune că deşteptăciunea unui popor se poate vedea azi şi din aceea că oare ţine ori nu şi în ce măsură astfel de obiceiuri sterpe, goale şi păgubitoare, **rămase ca o pată şi o tristă amintire din trecutul nostru, de pe când fuseserăm păgâni**”.

Iar concluzia dogmatică, deja clasicizată, este, ca întotdeauna, penibilă: „**Toate acestea credinţe şi fapte deşarte sunt pornite de la puterile întunerecului** şi, în urmare, aduc osânda vecinică asupra acelora care cred în ele şi le fac. Apoi, cu astfel de obiceiuri, ne mai facem şi de ruşinea şi de râsul lumii şi nu mai ne batjocorim noi pe noi înşine, arătându-ne prin ele întunecimea mintii noastre. Deci, cum zice Românul: Cele rele să se spele, cele bune să s-adune!”.

Portul moldovenilor

Portul popular face parte, alături de cântec şi dans, din aceeaşi identitate, iar receptarea lui, prin ignorarea „calendarului” de „munci şi zile”, deci de trudă şi de sărbătoriri, este imposibilă. De-a lungul vremii, portul răzeşilor şi ţăranilor, care formau obştea sătească a întregii ţărişoare a Moldovei, reprezenta o notorietate, adică un lucru atât de cunoscut de toată lumea, încât rarii mărturisitori români, cronicarii, nu aveau de ce s-o ia în

discuţie, aşa că singurele mărturii ne vin tot de la străini, în trecere prin aceste locuri.

Călătorii străini prin ţările române, surprinşi de contactul cu preistoria europeană, lasă prin arhivele cancelariilor bisericii catolice mărturii interesante despre viaţa şi credinţele strămoşilor noştri. Iar una dintre aceste mărturii, datorată lui Marco Bandini (1593-1650), călugăr italian care a vizitat Moldova în două rânduri, în octombrie 1644 şi în octombrie 1646, cuprinde, pe lângă interesantele opinii despre frumuseţea şi bogăţia ţării, despre datini şi credinţe ciudate, o afirmaţie şocantă, care, dacă n-ar fi fost făcută, ulterior, şi de Dimitrie Cantemir, ar putea fi socotită drept răuvoitoare. Din nefericire, Marco Bandini are dreptate, ca şi Cantemir, mai târziu, atunci când susţine că, la români, „originea, virtutea şi gloria strămoşilor nu se bucură de nici o preţuire. Ei preţuiesc doar situaţia prezentă”[482].

Dacă n-ar fi fost acest egoism, dublat de suficienţă, care ne caracterizează cu adevărat, probabil că am fi scăpat definitiv de veşnica anonimizare în preistorie, cu mult prea rare şi nesemnificative tentative de acces la istorie, iar regăsirile, ca temelii ale unor noi începuturi, nu ar mai trebui căutate prin notiţele unor pelerini prin spaţiu şi timp.

Johann Schiltberger (1381-1438), care vizitează cele trei ţări române în 1396, numind Moldova „Valahia Mică” (der clainen Walachei), spune că „poporul de aici

---

[482] BANDINI, MARCO, *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, p. 344

este primitiv şi rustic… şi îşi lasă barba să crească şi nu o taie niciodată". „Poporul moldovean, cu un port întocmai al străbunilor săi, purcede după datina şi rânduiala acestora". Schiltberger nu dă alte amănunte, referitoare la identitatea străbunilor şi la componentele datinii şi ale rânduielii. O face, însă, dar cu un secol mai târziu, Anton Verancsics (1504-1543), cel care descrie cele trei ţări române, pe care le vizitase în 1535, după documentări temeinice prin literatura vremii sale.

„Scriu mulţi autori… că valahii sunt numiţi după un oarecare bărbat roman Flaccus, sub conducerea căruia a fost adusă în aceste regiuni o colonie romană, ca să-i supună pe daci, şi că ei ar fi numiţi oarecum flacci. Căci ei spun că mai apoi, după trecerea a multă vreme şi prin tot felul de legături cu neamuri şi limbi felurite, s-a ajuns că din stricarea numelui de flacci să se formeze cel al vlahilor (valacchi), care ar fi al flaccilor…

Obiceiurile lor sunt barbare. La îmbrăcăminte nu se aseamănă, căci muntenii au căzut aproape de tot şi la obiceiuri, şi la portul turcilor, pe când moldovenii ţin morţiş la portul lor şi acela dintre ei care ar adopta de la turci sau de la orice alt neam vreo parte a portului sau a armelor lor sau orice alt lucru de acest fel e pedepsit cu moartea"[483].

Informaţiile lui Anton Verancsics reprezintă jumătăţi de adevăruri, în sensul „minciunii greceşti", aşa cum a denumit-o Lucian Blaga, drept abandon al adevărului,

---

[483] VERANCSICS, ANTON, *Călători străini despre Ţările Române*, vol. I, p. 405

în favoarea semnificantului. Verancsics, surprins de „latinismul” limbii auzite în cele trei ţări române, nu vede în Flaccus memoria subconştientă a lui Pelasg, ci numele unei căpetenii oarecare, neconfirmată de istorie. Pe de altă parte, diferenţele de vestimentaţie, în defavoarea muntenilor, care împrumutaseră „de la turci”, adică de la vlahii balcanici, cu care se aflau, prin negoţ şi păstorit, într-o continuă legătură, diverse elemente pragmatice de port, şochează mai curând prin conservatorismul excesiv al moldovenilor, care, precum hyperboreii descrişi de Pliniu cel Bătrân, manifestă izolarea „înţeleaptă” faţă de „năravurile cele rele” ale noutăţii, ale dinamicii dezvoltării societăţii umane.

Informaţia că moldovenii ar fi pedepsit cu moartea pe cei care îşi abandonau portul se referă, desigur, la obligativitatea claselor sociale de a se identifica prin port.

Paul de Alep a călătorit prin Moldova în aprilie 1654 şi în septembrie 1656, de fiecare dată dezamăgit de „oamenii ţării”, care „nici nu postesc, nici nu se roagă, nu au nici un fel de religie; sunt creştini doar cu numele. „Femeile din Moldova (autorul se referă la boieroaice – n.n.) se îmbracă cu veşminte asemănătoare cu cele ale europenelor. Ele poartă părul împletit, răsucit pe capul lor cu un colan şi acoperit cu un conci alb, iar la cele bogate, cu un conci trandafiriu, şi pe deasupra cu maramă, tot albă. Toate poartă şaluri albastre de Alep, iar cele bogate şaluri de Bursa, din mătase neagră…

Fetele lor poartă, de asemenea, părul împletit şi încolăcit pe cap, dar fără conci, şi aceasta pentru a face deosebire între fete şi femei”[484].

De Rusalii, fetele şi femeile împleteau „cununi de flori şi de busuioc pentru a şi le pune pe cap”.

Odată cu a doua călătorie a lui Paul de Alep în Moldova, cea din 1656, un alt călător apusean, Conrad Iacob Hiltebrandt (1629-1679), se iveşte, dinspre Ardeal, în dulcele târg al Sucevei, unde, cu ocazia Anului Nou, vede şi descrie obiceiul Jocului Cerbului. „Era un cerb, în care se ascundea un om. Un ştrengar dănţuia cu el şi apoi culca cerbul la pământ cu o săgeată. Cu aceasta s-a terminat jocul, pentru care cei care au jucat au primit bacşiş” (şi dacii săgetau Cerul îndepărtat, noros, numit Cernunos), dar şi costumul ţărănesc al bărbatului şi al femeii: „Cămăşile bărbaţilor atârnă peste cioareci, sunt scurte şi ajung de-abia peste coapse. Cioarecii şi ciorapii într-una, încălţămintea este o bucată de piele, pe care o leagă pe picior cu sfori lungi şi o numesc opinci… Femeile poartă haine de stofă, ţesută de ele. Îşi ung părul cu unt. Fetele umblă cu capul gol. Cămăşile lor sunt cusute cu mii de înflorituri. Nevestele poartă pe cap o legătură mare, împletită dintr-o pânză de bumbac străvezie şi pe care pot să o scoată când vor. Ele mănâncă multă mămăligă, coc colaci pe spuză, fac cozonaci din făină”[485].

---

[484] ALEP, PAUL DE, *Călători străini despre Ţările Române*, VI, pp. 27, 28

[485] HILTEBRANDT, CONRAD IACOB, *Călători străini despre Ţările Române*, VI, p. 386

Potcoavele de la cizmele femeieşti, purtate la horă, sunt menţionate şi de Hiltdebrandt: „Ele poartă cizme cu un fel de potcoave groase şi o năframă albă în jurul capului, atârnând până pe spate” (p. 395).

Din 1712, când Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel călătoreşte prin Moldova, începem să avem mărturii ample despre portul popular din acest nord de ţară, pe care le putem compara sau, mai bine zis, identifica cu portul descris în relatări mai apropiate de contemporaneitatea noastră sau chiar din vremea prezentului nostru tot mai înstrăinat de sine.

În 1712, „fetele poartă pe cap doar părul lor împletit, ca să se deosebească de neveste sau de femeile stricate. Când ies din casă, pe frig sau pe soare arzător, îşi leagă un tulpan cu cusături pe cap şi peste faţă, aproape ca turcoaicele, încât abia dacă li se văd ochii şi nasul; însă, când ajung acolo unde se duc, îşi scot tulpanul ca să se vadă că sunt fete.

Dacă o fată greşeşte şi este dovedită ca desfrânată sau chiar are un copil din flori, atunci este tunsă sau trebuie să umble ca femeile, cu capul acoperit.

Chiar din ziua nunţii, femeile nu-şi mai lasă, niciodată, părul sau cozile să fie văzute de vreun bărbat şi, când se împletesc sau se despletesc, se ascund într-un loc mai retras şi mai singuratic, ca să nu le vadă nimeni; dacă ar veni, cumva, în grabă, vreun bărbat şi ele nu ar avea timp să şi-l împletească, atunci se acoperă cu o broboadă şi se ruşinează mult că au fost văzute pe

neaşteptate. Ele spun că nu se cade, acum, când nu mai sunt fecioare, să-şi mai arate părul, care trebuie să fie acoperit cu broboada.

În toate celelalte privinţe, portul este la fel la femei şi la fete.

La gât, poartă mărgean roşu şi de tot felul, iar în urechi poartă nişte cercei mari.

Pe trup, au o cămaşă subţire, cusută, pe o lăţime de un deget şi mai bine, cu tot felul de mătăsuri şi cu aur şi argint, în patru dungi, în faţă şi în spate, de sus şi până jos, la tivul care ajunge la picioare. Mânecile sunt largi de câţiva coţi şi cusute; şi ele le înfăşoară şi le întorc înăuntru şi în sus, pe braţ.

Pe trup, în loc de cingătoare, poartă un brău de mătase, uneori lucrat cu aur, numit în limba lor „brâu". Nu poartă fustă sau „camelocă" (mantie), ci, in locul acestora, se înfăşoară, de jur împrejur, cu o ţesătură de mătase care se cheamă „fotă". Această „fotă" este albastră sau roşie, cu dungi mari, altele sunt ţesute cu aur şi nu trec de trei coţi în lungime şi lăţime; ele o înfăşoară, pe jumătate sau pe de-a-ntregul îndoită sau şi neîndoită, în jurul lor, aşa cum pun la noi (în Germania) femeile şortul, dar o trag de la spate în faţă şi în sus, în brâu, una peste alta şi atât de întinsă cât e cu putinţă, pe şolduri şi pe picioare (căci, cu cât este mai întinsă, cu atât li se pare că le stă mai frumos, ca să se poată recunoaşte bine coapsele), iar în faţă este, aşa cum am arătat, deschisă ca un şort. Iar cămaşa, ba chiar trupul de sub ea, când

cămaşa este subţire, cum e obiceiul, poate fi văzut foarte bine când bate vântul şi depărtează marginile fotei.

O asemenea privelişte nu poate să nu încălzească tot sângele tinerilor, căci ele, femeile şi fetele, mai au şi o figură lipsită de sfială, dar, de cele mai multe ori, frumoasă la înfăţişare.

În picioare, nu poară ciorapi, ci numai cizme galbene, cu tocuri înalte şi ascuţite, potcovite cu fier, şi, câteodată, pantofi de safian (marochin); multe umblă cu picioarele goale în papuci turceşti (opinci), care se poartă fără tocuri.

Pieptul este slobod sub cămaşă, la ele nu veţi afla polcuţe; rareori, o bundă, care ajunge numai până la genunchi şi pe care o aruncă cu nepăsare unde le e cheful, peste umeri; şi, adesea, într-o casă întreagă femeile şi fetele din casă nu au decât una şi cea care iese din casă şi-o cere şi aruncă peste umeri…

Toate femeile urmează obiceiul de-a nu trece drumul, tăind calea unui bărbat, chiar dacă acela ar fi la o depărtare de bătaia unei puşti sau dacă ar fi un cerşetor, ci ele stau pe loc până ce trece, dând ca motiv că sunt datoare să arate bărbaţilor toată cinstea, respectul şi atenţia.

Femeile de rând umblă, iarna, cu picioarele goale prin zăpadă; e drept că nu merg prea mult pe afară când este frig. Păzesc curăţenia şi, măcar că nu au rufe prea multe, le ţin curate şi, chiar dacă nu au decât o cămaşă, o

spală şi o calcă în taină, ca să nu ajungă niciodată murdară…

În toată ţara, femeile sunt peste măsură de frumoase, au părul negru cum e cărbunele, ochii şi sprâncenele la fel de negre, iar faţa lor este ca laptele şi sângele, şi ochii lor ca rubinele. Pielea de pe tot corpul lor este albă şi subţire, şi la multe din ele afli cele mai frumoase mâini. La ţară, şi chiar la ţărani, găseşti fete şi femei atât de desăvârşit de frumoase cum nu se află nicicând la noi, în Germania… Şi nu sunt puţine fetele de ţăran în stare a face de ruşine, prin înfăţişarea şi frumuseţea lor din cap până în picioare, pe cele mai alese dintre boieroaice. Acest dar îl au de la naştere”[486].

Dintre piesele de port comun, purtate de bărbaţi şi de femei, a fost şi cojocul lung, cu clini şi cu mânecă lungă, croit din şapte blănuri de oaie. Ajungea până la genunchi şi era simplu, fără ornamente, tivit doar, pe margini, cu fâşii înguste de piele albă, fină. Pe părţile din faţă, avea aplicate fâşii de prim negru, din blană de miel, şi se încheia, până la cingătoare, cu cheutori împletiţi din şuviţe din piele albă. O altă piesă comună era pieptarul (cheptarul) cu clini, fără mâneci, purtat, vara, peste cămaşă şi, în anotimpurile reci, pe sub suman. Avea lungimea până la genunchi. De la brâu, porneau clini, ca la cojoc, şi tot aşa se încheia. Nu avea alte ornamente, decât fâşiile de prim negru, de miel, pe părţile pieptului. Ca şi cojocul, nici pieptarul nu avea ornamente. Cu timpul, s-a trecut la bondiţa de postav alb, pe care se

[486] WEISMANTEL, ERASMUS HEINRICH SCHNEIDER VON, *Călători…*, VI, pp. 356-358

aplicau ornamente de găitan negru, adică fir de mătase răsucit sau ornamente cusute direct pe postav. Odată cu dispariţia cojocului lung, cu clini, a apărut cojocul scurt, fără clini. Acesta avea lungimea până deasupra genunchilor, mânecă lungă şi două buzunare. Se încheia ca şi pieptarul şi se purta, iarna, peste bondiţă. Nu avea ornamente, decât pe fâşiile de pe părţile din faţă. După 1940, acesta începe să fie împodobit cu ornamente. Acest cojoc se menţine până în zilele noastre.

Sumanul, o haină de veche tradiţie (îl purtau doar „vecinii", nu şi răzeşii – n.n.), întâlnit prin tot spaţiul rosmânesc, din cele mai vechi timpuri, s-a menţinut în port multă vreme. Confecţionat din pănură neagră sau laie, dată la piuă, se purta, primăvara şi toamna, peste bondiţă, uneori şi iarna, peste pieptar. Era croit drept, strâns pe corp, cu doi clini în părţi, răsucit în afară. Ca ornamente, sumanul mai vechi nu avea decât marginile tivite cu şarad negru (împletit în cinci fire). Se încheia cu cheutori şi nasturi împletiţi din şarad. Avea lungimea până deasupra genunchilor.

Mantaua cu glugă sau de aba (specifică răzeşilor – n.n.), din pănură neagră, laie, uneori albă, s-a purtat în timpurile cu ierni geroase, peste cojoc, la drumuri lungi. Avea croiala unui suman lung, dar fără clini, însă era destul de largă. De la încheietura gulerului îngust, pe gât, pornea al doilea guler, mare, de formă pătrată, lăsat pe spate, care, la nevoie, era transformat în glugă. Astfel, marginile glugii, cât şi părţile din faţă şi mânecile, erau garnisite cu smarald şi postav colorat. Se încheia ca sumanul.

Încălţămintea, pentru toate anotimpurile, ca şi în toate satele, a fost opinca, purtată de bărbaţi, femei şi copii. În zilele de lucru şi de sărbători. Aceasta a fost tipul opincii româneşti, cu marginile îngurzite, cu gurgui, confecţionată din piele de vită dubită (tăbăcită) în casă, uneori şi din piele de porc. Acea de porc era netăbăcită şi se lăsa cu părul în afară pentru a fi mai rezistentă. Vara, opincile se purtau pe piciorul înfăşurat cu obiele subţiri. Pe vreme friguroasă, se purtau obiele de bernevec.

Aţa, la opincile bărbaţilor, era sucită din păr aspru de capră sau din păr din coama calului sau din coada calului. Aţa din opincile femeilor era de lână.

Iarna, când era gerul mare, se punea, în opinci, pe talpă, un strat de pănuşi de porumb sau paie, ca să ţină cald. Femeile purtau, iarna, în opinci, un fel de colţuni din pănură piuată albă, mai scurţi sau mai lungi, până la genunchi, numiţi ciorapi. Unii bărbaţi, care erau cu stare materială mai deosebită, purtau, în zilele de sărbătoare, bocanci (papuci). Femeile purtau sandăli (giumătăţi). Acestea erau dintr-o piele mai fină decât bocancii bărbaţilor. După 1940, pentru bărbaţi au ieşit ciubotele de toval, înalte până la genunchi. Ele erau din piele de vită, erau ţepene şi strânse în jurul piciorului. Ca o completare a costumului naţional tradiţional, a fost trăistuţa, purtată în mână de femei. De asemenea, traista mai încăpătoare nu putea lipsi din nici o casă. Fata primea, în zestre, şi un val de ţesătură pentru traiste.

Podoabele, purtate la gât de neveste şi fete, erau mărgelele, de piatră, în diferite culori, cumpărate din târg, precum şi mărgele de lemn, colorate.

Femeile măritate purtau şi salbe din monede vechi de argint”[487].

În aceeaşi contemporaneitate a miezului secolului XX, „în zilele de sărbătoare, la horă şi la „strânsuri”, la nunţi, fetele purtau capul descoperit, îmbrăcămintea fetelor era mai deosebită faţă de costumul femeilor în vârstă.

Din cele mai vechi timpuri, costumul femeiesc se compunea din cămaşă cu altiţă sau cămeşoi, catrinţă, brâu, frânghii, broboadă (ministergură – ştergarul) şi, mai târziu, tulpanul; în zilele de lucru se purtau opinci, iar în sărbători, ghete întregi şi cizme (ciobote).

Cămaşă cu altiţe, cu „bezarău” în faţă, spatele şi mânecile sunt unite (încheiate) şi încreţite la gât cu un fir de bumbac alb sau colorat, la capete simplu sau cu „canufi”. Elementele decorative diferă între ele: pe stani, în faţă, două rânduri de model vertical, iar în spate acelaşi model pe trei rânduri. Altiţa este separată de mânecă, compusă din două rânduri decorative orizontale, printre care erau spaţii libere paralele care se umpleau cu mărgele roşii, verzi, albastre, galbene sau „brumării”. Sub altiţă era încreţeală într-o singură culoare, galben, portocaliu sau albastru închis, cusută cu aşa-numita cusătură „pe dos”, formând diferite figuri geometrice (suveică, şuvoi). Altiţa era prinsă apoi de mânecă, ornamentată cu

[487] TOCHIŢĂ, DRAGOŞ, *Pătrăuţii de Sus şi oamenii săi,* pp, 29-32

modele în rând, oblice, numita cusătură „costişetă", sau un singur rând vertical, la mijlocul mânecii.

Cămeşile cu altiţe din vechime aveau modelele cusute în cruciuliţe, butucaşi sau „şatrânci" cu bumbac negru, iar în spaţiile libere puii erau umpluţi cu bumbac roş, verde, galben, albastru – câteva împunsături numite „înaintea acului". Mâneca, la partea inferioară, era strânsă într-o bentiţă îngustă, cusută cu model în culorile întregii cămăşi, numită „brăţară".

Pentru zilele de lucru, cămaşa cu altiţe era decorată cu modele mai simple, se ţeseau în „stative" altiţele, într-o singură culoare, roş sau albastru, iar încreţeala nu se mai cosea „pe dos". În secolele XVIII-XIX, cele mai renumite cămăşi cu altiţe erau cele cusute cu ţigaie roşie. În secolul XX, altiţa face parte direct din mânecă, nu este separată şi apoi încheiată de mânecă.

Pânza pentru stani era ţesută din fuior de in şi cu urzeală de bumbac, iar pentru zilele de lucru, din fuior de cânepă. În trecut (sec. XVIII-XIX), până la apariţia bumbacului, urzeala se folosea din fuior de in şi brăţară din fuior de cânepă sau se folosea numai din in, numindu-se această pânză tort în tort.

Cămaşa (cămeşoi) era dreaptă, cu guler („ciupag"), cu poalele separate, croită drept până în talie, numiţi „stani", pe lateral având câte un clin care se termina sub braţ cu o „paja" (pava) numită „cămeşoi", confecţionat din pânză de in sau cânepă, cu urzeală de

bumbac pentru zilele de lucru, iar pentru cele de sărbătoare, din fuior de cânepă.

În trecut, ornamentarea cămeşoiului se făcea cu modele cusute cu bumbac negru, roş închis şi roş deschis, pe dos, numite „cârlige” în „cruciuliţi” şi „butucaşi” şi altele în „şatrânci”, iar pe guler se coseau acei pui numiţi „legaţi”.

Pentru zilele de lucru, modelele erau simple, iar pentru cele de sărbătoare, cămeşoiul avea modele diferite la mâneci şi umeri, pe piept şi pe la gură. Mâneca la cămeşoi era largă. Mânecile erau prinse de stani prin „mrejală”, un fel de dantelă, executată cu acul pe 3, 5, 7 şi 9 aţe, iar la gură mrejala cu „punte”, „cotita” sau „pielea găinii”, tivite în găurele. Mânecile, la cămeşoiul de toată ziua, se prindeau în găurele sau în tivitura „turcească”.

Secolul XX aduce moda nouă în ornamentarea cămeşilor cu altiţe şi a cămeşoaielor, modele cu flori în diverse culori, numite „un fir între ac”, ce reprezentau frunze de vie, de fragi, struguri, trandafiri, boboci de trandafir, pansele şi alte modele florale. Mai existau acele modele naţionale – figuri geometrice stilizate – conturul cu bumbac negru, umplut cu diverse culori, la care se mai adăugau „fluturii” (paietele). Se mai executau modele cu mărgele mărunte şi lucitoare, divers colorate.

Gulerul se închiotura cu două cheutori sau se încheia cu nasturi albi sau galbeni (de piatră), 2-3 la număr. Cămaşa întreagă se încheia cu aţă toarsă din fuior

de in răsucită în două numita „specumă” (aceasta până la apariţia bumbacului). Poalele la cămaşă cu altiţă sau cămeşoi erau din trei laţi din fuior de cânepă sau din câlţi de in.

Catrinţa îmbrăca corpul femeii, de la talie, până la glezne. Este o „ţesătură” dreptunghiulară de lână sau ţigaie din comerţ, ţesută, în casă, în 4 iţe. Lăţimea catrinţei este cât să acopere corpul de jur-împrejur, o margine pe şoldul drept şi alta ajunge pe şoldul stâng, partea din faţă se numeşte „faţă”, iar cea din spate „dos”.

În trecut, catrinţa se ţesea numai din lână, chiar şi vrâstele diferit colorate. Pentru fondul negru al catrinţei, se vopsea lâna în coajă de arin, stejar sau calaican, numindu-se această operaţie „cernit”. Şi lâna pentru vrâste (dungi) se vopsea în casă, mai târziu se foloseşte lâna ţigaie din comerţ.

Marginile catrinţei, de sus, din talie, şi de jos, aveau 2 vrâste înguste roş-verde, care închideau numita bată, de culoare neagră, ce se numea „curcubeie”. Cu timpul, betele s-au schimbat în roş-închis şi curcubeiele în roş-galben-albastru. Vrâstele se făceau din fire colorate, ba unele vrâste aveau câte 2 fire diferit colorate, dar răsucite.

Pe sub catrinţă, femeile purtau brâu, iar „frânghiile” o legau de corp. Brâiele de lână, în dungi orizontale alb, roş, galben, negru, se ţeseau în 4 iţe, model „coada rândunelei” şi se purtau în zile de lucru. Pentru zilele de sărbătoare, erau din lână ţigaie moale, din

comerţ, ţesute în dungi verticale multicolore, în două iţe. Cu timpul, acestea dispar şi se ţes brâie din lână ţigaie, din comerţ, în dungi verticale multicolore, pe fond verde sau albastru-închis, ţesătura numită „în mozoară” (în alte localităţi, ozoare).

Frânghiile erau prinse de catrinţă, la câte un capăt, sus, în talie, din lâna ţigaie, late de 2 cm, cu o singură faţă, ţesute cu modele numite „păstăi”, „şuvoi”, „suveici”, în culorile combinate roş, verde, albastru. După 1920, apar frânghiile cu două feţe, late de 2,5 cm, în aceleaşi culori. Frânghiile încingeau catrinţa pe două rânduri, dedesubt se vedea brâul de 1 cm.

Fusta s-a purtat numai în zile de sărbătoare, la horă, nunţi şi hram. Confecţionată din catifea grea, lungă din talie până deasupra gleznei, de culoare roş închis, verde sau albastru închis. De jur împrejurul fustei, la partea de jos erau cusute 3-4 rânduri de panglică lată de 1/2 cm, divers colorată. Fusta era purtată numai de fete cu situaţie materială bună.

„Miniştergura” (ştergarul) se ţesea cu multă măiestrie în 3, 5, 7, 9 şi 12 iţe, cu diverse modele rezultate din „nividit”. Ştergarele acestea se ţeseau din bumbac subţire la urzeală şi pe unele locuri bumbac mai gros în bătătură, iar la capete se terminau cu franjuri scurte.

Femeile căsătorite purtau pieptănătura în 4 cozi, cu cărare la mijlocul capului, prin aşa numita „cârpă”, o fâşie de pânză de fuior lată de 2 cm, îndoită, confecţionată în formă de cerc, prin care se treceau cozile. În

zilele de sărbătoare, ca miniştergura să stea frumos pe cap, purtau „fes”, confecţionat din postav roş cu tiv la mijloc şi cu canaf în vârful capului, se cumpăra din târg de către mire.

În secolul XX, fesul era confecţionat de femeia care se mărita, din pânză de in sau cânepă. Fesul avea forma capului, lat de 4-5 cm, deschis în vârful capului, iar în faţă, o dungă mai ridicată, din materialul fesului. Peste fes se aşezau tulpanul şi miniştergura. Învelitul capului se făcea cu capătul mai scurt pe umăr, iar cel mai lung se petrecea sub bărbie, adus, pe creştetul capului, la ureche, pe al doilea umăr, prins în bolduri în dreptul urechii. Înainte de a înveli capul cu miniştergura, femeia se îmbrobodea cu un tulpan de ţigaie înflorat, care se vedea puţin de sub miniştergură. La nunţi, femeile tinere purtau peste miniştergură un tulpan înflorat, împăturit pe lungime, legat peste frunte şi înnodat la spate.

În secolele XVIII şi XIX, până la apariţia tulpanelor în comerţ, şi fetele purtau miniştergură la munca câmpului, chiar îşi făceau un turban şi îşi legau capul. Pentru zilele de lucru, miniştergurile se ţeseau în două iţe, bătătura fiind, din loc, în loc, cu fire de in. În afară de catrinţă şi fustă, se mai purta sucna, în zile de sărbătoare sau la ocazii festive. Aceasta era o rochie, confecţionată din mătase naturală mai groasă, în dungi verticale multicolore, croite, ca şi fusta ca lungime, avea însă şi stani, fără mâneci, cu deschizătură (decolteu) pătrat la gât.

Caţaveica se îmbrăca peste sucnă şi avea forma unui pieptar fără mâneci. Era confecţionată din catifea groasă, roş-închis, albastru-închis sau verde, iar pe margini, la umăr şi la poale, era garnisită cu blană albă de „hermelină”. Sucnă şi caţaveică purtau numai fetele foarte bogate, deoarece această îmbrăcăminte era costisitoare.

Femeile în vârstă purtau la gât un şirag de mărgele, numit „hurmuz”, de culoare albă sau transparentă, fiind fabricate din sticlă. Hurmuzul alb era mai scump, zicând că e „poleit cu ceară”. Se înşirau câte 8-12 şiraguri scurte, aranjate împrejurul gâtului, apoi se aranjau, dedesubt, alte 8-12 rânduri de „curele” roşii din sticlă sau „corali veritabili”. Unele femei în vârstă mai purtau câte un şirag de mărgele, numite „de piatră”, cu forma unei bile cu fond roş, verde sau albastru, pe care erau încrustate diferite modele mici, multicolore.

Fetele şi nevestele tinere, pe lângă mărgele, purtau „salbe” din monede de aur şi argint, mai ales. Se înşirau pe sârmă, învelită în fire de „ţigaie” verde sau roş, câte 4-10 rânduri. Monedele de aur se numeau „sorocomt”. Cu cât tânăra era mai bogată, cu atât mai multe monede de aur. Salbele au dispărut în timpul primului război mondial, fiind rechiziţionate pentru cheltuielile de război”[488].

Cămăşile femeieşti se confecţionau, în părţile noastre, din pânză de in sau **c**ânepă, iar mai târziu, şi din bumbac. Bumbacul se folosea ca urzeală la pânză de in

[488] CIOBANU, PRELIPCEAN, SLĂNINĂ, *Cupca, un sat din Bucovina,* pp. 262-267

ori cânepă. Stanii cămăşii, piept şi spate, se confecţionau din două foi de pânză, iar mâneca – din câte o foaie. Sub braţ, mâneca avea „pajă" (un pătrat mic din pânză) şi clin. Mâneca se termina cu un ciurel (găurele) cusut pe muchia pânzei. Dacă lipseau găurelele, mâneca avea „brăţară", adică o bentiţă îngustă la mână. Poalele erau cusute din altă pânză, mai ales din pânză de cânepă „tort în tort", sau pânză de cânepă bătută cu bumbac, şi erau prinse de stan. Ornamentul de pe umărul cămăşii, altiţa, era cusută separat, fiind mai îngustă decât mâneca, de multe ori altiţele erau ţesute. Când se prindea altiţa, mâneca cămăşii, care era mai lată, se încreţea, iar ornamentul cusut lângă altiţă se numeşte încreţeală. Această încreţeală era de culoare galbenă cusută cu lânică sau arnici în motiv geometric. Ornamentele pe mânecă erau „costişate". Pe stanii din spate, în apropierea altiţei, se executa un rând de motive, iar pe cei din faţă – câte două rânduri, de o parte şi de alta a gurii cămăşii. Ornamentele pe cămaşă se coseau cu strămătură sau cu mărgele în culoare neagră, cafenie sau verde. Ornamentele cele mai simple se compuneau din figuri geometrice (romburi, pătrăţele etc.), linii, zigzaguri, spirale, lănţişoare şi ele se foloseau alături de anumite stilizări vegetale.

Ornamentele se coseau cu acul „pe un fir", „în cruciţi", „boghiţe", „lanţ"„ juvăţ", „plătcuţe", „steluţe", „ocolaşe". Zigzagurile se executau, de pildă, de la stânga spre dreapta din linii oblice, în două direcţii, cap la cap. Se scotea acul pe faţa pânzei, se ducea în jos o linie oblică, spre dreapta peste patru-şase fire în lung şi tot atâtea fire pe lat. Se înfigea acul şi se scotea în partea de sus dreaptă, peste acelaşi număr de fire, astfel că şi pe

dosul pânzei se forma o linie oblică. Se continua pe toată distanţa cerută de model care se întorcea lucrul, continuându-se în acelaşi fel. „Crucită” era cel mai cunoscut punct de lucru, la fel, de la stânga la dreapta sau invers. Se scotea acul pe faţa lucrului, se numărau trei-patru fire spre dreapta şi tot atâtea în sus. Acul se înfigea, în linie oblică, şi se scotea, în jos, pe sub acelaşi număr de fire. Se continua astfel pe toată distanţa cerută de model, obţinându-se pe suprafaţa lucrului puncte oblice – câte o jumătate de cruciuliţă, iar pe dos linii verticale. Rândul următor se lucra de la dreapta spre stânga, realizându-se mai uşor decât primul, întrucât acul se înfigea în locul punctelor lucrate anterior (fără a se număra firele). Se trecea cu firul în sens invers şi pe dosul lucrului, liniile verticale se dublau, iar pe faţa lucrului liniile oblice formau cruciuliţe. În general cămăşile cu altițe puneau în lumină inspiraţia geniului ţărănesc, bunul gust şi simţul practic neasemuit.

Strămătura, cu care erau executate ornamentele, era galbenă, roşie, neagră, verde, cafenie. Culorile îşi aveau, evident, o anumită semnificaţie. Întotdeauna, românul nostru a fost hărţuit de primejdii, necazuri şi greutăţi. Şi, fără îndoială, acest fapt le-a îndemnat pe femeile din Moldova, în general, să aştearnă firul negru pe pânză albă, dând astfel cămăşilor naţionale un vădit contrast de culori. Albul reprezintă frumuseţea vieţii nesfârşite, iar negrul – rănile şi durerile sufleteşti. Evident, în lupta sa pentru existenţă, românul nu şi-a pierdut încrederea într-un viitor mai bun. Credinţa şi dragostea lui sunt redate prin culoarea roşie. Iată de ce negrul şi roşul coexistă şi predomină în uzoarele de pe

costumele noastre populare (în realitate, cromatica alb-negru-roşu înseamnă o moştenire preistorică, de sorginte cucuteniană – n.n.). Şi dacă, alături de aceste culori, îşi găseşte loc şi verdele, apoi, vorba ceea, românul dintotdeauna e frate cu codrul, care mereu l-a ocrotit şi l-a încălzit. Toate culorile folosite erau deosebit de vii: roşu-înfocat, roşu-mohorât, verde-întunecat, verde ca iarba, albastru-întunecat, albastru „boldit”, albastru „ochiul gâştei”, galben-alămâu, cărămiziu etc. (deci contaminări cu cromatica ruteană şi huţulă – n.n.).

Portul bărbaţilor, care a fost, întotdeauna, simplu, fără nici un fel de înflorituri cusute (doar broderii albe, dar rare), avea să beneficieze, din 1860, de consecinţele, benefice – în fond, ale inventării costumului popular studenţesc, la Viena, de bucovinenii Ion a lui Gheorghe Sbiera şi Iancu cavaler de Zota, port rapid „îmbrăţişat de unii tineri şi chiar de vreo trei-patru boieri din familiile Costin, Popovici şi Vasilco”.

Portul acesta, făcut „după modelul pieptarului, cojocului, sumanului, bernevecilor (iţarilor), ciubotei, cuşmei şi pălăriei româneşti din Bucovina”[489], era mai curând o copie suficient de penibilă a îmbrăcămintei pe care o purta, în portretul deja răspândit, Avram Iancu, dar conţinea şi ornamente, cu-sute pe bete de pânză, care s-au aplicat costumului, iar înfloriturile acestea au prins, gimnaziştii români („stu-dinţi”, în limbajul vremii) frecventând cursurile îmbrăcaţi în astfel de costume, pe care, destul de curând, aveau să le poarte şi fruntaşii satelor, chiar şi cei neşcoliţi, dar bogaţi.

---

[489] SBIERA, I. G., *Amintiri din viaţa autorului,* p. 140

În cadrul reperelor folosite şi pentru a sesiza evoluţia estetică a portului femeiesc, portul bărbătesc beneficiază şi el de frecvente mărturisiri.

În 1712, Weismantel, înnebunit de frumuseţea „peste măsură” a femeilor, uită să descrie şi portul bărbaţilor, dar o fac, în locul lui, Gabriel Spleny, primul guvernator militar al Bucovinei, în 1774, care constata că „moldoveanul este îmbrăcat simplu, dar bine apărat de frig; ţesutul femeilor le pune la îndemână rufăria şi aşa-numitele sumane sau paltoane ţărăneşti, postavul fiind ţesut de ei înşişi, mai ales la munte”[490], şi, cu referire la anul 1815, când tatăl său, Tănase, „în cămaşă cu mâneci late, pieptar în mătăşi nou, curea, după statura flăcăului, în trei şi patru cătărămi, ciobote lungi până la genunchi şi încreţite la încheietură, apoi pălărie „retezată” şi încinsă în gherdane şi cordele mândre”[491], se pregătea să meargă la horă, Iraclie Porumbescu, cel care, în toamna anului 1841, a mers la peţit, purtând „cămaşa de in cu mâneci largi, pieptarul nou cu primuri de jderi, brâu în ciubuce, sumanul negru de miţe pe umeri, pălăria cu flori, cu păuni şi cu gherdane-n cap, iar în picioare ciubote cu turetce lungi, încreţite la încheietură”[492], aşa cum o va face, în 1882, şi cantorul din Boian, suceveanul George Tămâiagă, dar într-un mod destul de lapidar:

---

[490] MIHALDY, GABRIEL SPLENY VON, *Descrierea districtului Bucovina,* p. 59

[491] PORUMBESCU, IRACLIE, *Zece zile de haiducie* în *Scrierile lui Iraclie Porumbescu,* p. 61

[492] PORUMBESCU, IRACLIE, *Încă însurat nu fusesem*, în „Scrierile…”, p. 154

„Bărbaţii poartă sumane şi cojoace, de altă croială, cuşme de asemenea, iar vara – pălării de paie, lucrate de dânşii, şi numai puţini pălării de lână ca prin celelalte părţi ale Bucovinei. Cioarecii încă-s de altă culoare: negri, nu albi, chiar negriţi anume, care datină nu este românească şi se pare a fi luată de la slavoni, precum şi pălărie de paie.

Portul holteilor se deosebeşte puţin de cel al însuraţilor, şi anume: holteii poartă în regulă un mintean (cojoc scurt, specific răzeşilor – n.n.) şi pălării înfrumuseţate cu gherdan şi pene de păun. Croiala botinelor este cea ca pe la noi, numai că, aici, le poartă toţi suflecate şi gătite cu ciucuri de piele (o datină, după cum se vede, luată de la slavoni).

Cămăşile-s de in şi cu mâneci mai strâmte decât la noi. Cămăşi de bumbac sunt rare. Unii poartă şi basmale de mătase la gât, mai ales holteii, şi se-ncing cu un brâu lat de lână, pe care îl numesc chingă; curele nu există mai mult, nici late, nici înguste, cu toate că mai înainte purtau”[493].

În anii 1930-1950, în satele moldovene, „piesele portului bărbătesc erau din aceleaşi materiale ca şi cele ale femeilor. Cămaşa de sărbătoare, înainte de a apărea bumbacul, era ţesută din pânză de in, ţesută în două iţe, apoi din in şi bumbac şi, în cele din urmă, din bumbac simplu. Ea avea lungimea până la genunchi, cu o croială mai bogată în clini decât a cămăşii de lucru, iar puţinele

---

[493] TĂMĂIAGĂ, GEORGE, *Nunta la Mahala*, în *Aurora Română*, nr. 3/1882, p. 42

ornamente nu se vedeau decât pe guler. Cămaşa pentru lucru, numită cămeşoi, avea o croială mai simplă şi era ţesută din pânză de tort. Tinerii, cu vârstă de până la 16-17 ani, purtau, vara, în zi de lucru, cămeşoi lung, trecut de genunchi, fără izmene. Când începea să le crească mustaţa, îşi îmbrăcau izmenele. Prin anii 1880-1890, se mai vedeau, prin unele locuri, tineri purtând numai cămeşoi lung. Cămeşile se închiotorau la guler cu cheotori din aţă albă.

O podoabă a bătrânilor, cât şi a tinerilor, erau pletele, pe care nu le tundeau. Tinerii se lipseau de plete doar atunci când erau la oaste. Între anii 1900-1910, mulţi tineri părăsesc obiceiul de a purta plete.

Pălăria, de culoare neagră, cu marginile îndoite în sus (pălărie cu gang), cumpărată de la negustori, era purtată de tineri şi vârstnici. Aceste pălării se confecţionau din pâslă, pe la meşteşugari.

Căciula (cuşma) era făcută din blană de miel, lucrată de cojocari. Cuşma era căptuşită cu blană de ied, moale”[494].

În trecut, majoritatea bărbaţilor purtau plete, numai acei care făceau armata se tundeau. Vara, se purta pălărie cu marginea întoarsă în sus, numită pălărie „ungurească”.

---

494 TOCHIŢĂ, DRAGOŞ, *Pătrăuţii de Sus şi oamenii săi*, pp, 28, 29

Răzeşii Moldovei sau prima cultură rurală

Dimitrie Cantemir a fost primul cărturar român care a luat în discuţie problema celor două culturi rurale, dar tratarea temei, cu aparenţă de mitologie socială, a trecut voit neobservată, mai ales în secolul de glorificare excesivă a culturii rurale, sub denumirea egalitaristă de cultură ţărănească sau folclor.

Principele cărturar preciza că, în Moldova, ţăranii sunt, de fapt, iobagi aduşi din ţările megieşe, tocmai de asta numiţi „vecini”, răsaduri şi altoiri în valahism, fără rădăcini în datină şi în tradiţie.

„Moldovenii adevăraţi sunt – afară de boieri, ale căror stări le-am arătat mai sus – fie târgoveţi, fie ţărani. Târgoveţi le zicem acelor ce trăiesc prin cetăţi şi prin târguri; ţărani, acelor care locuiesc prin sate” şi care sunt, în totalitate meşteşugari. „Ţărani moldoveni adevăraţi nu sunt de loc”, susţinea Cantemir, iar „cei pe care îi aflăm se trag din ruşi sau din ardeleni sau ungureni, cum avem noi obicei să le zicem. Căci, în veacul cel dintâi după descălecatul Moldovei, Dragoş o împărţise toată între cei ce-au venit cu el, când a găsit ţara cea nouă pustie de locuitori. Dar fiindcă se părea că nu e cu dreptate ca un boier să muncească la alt boier (pentru că toţi cei ce se trăgeau din sângele lui Roman se socoteau boieri) şi fiindcă neamul deprins cu armele se socotea prea bun pentru ca să fie folosit la lucrarea pământului, atunci urmaşii lui Dragoş au fost nevoiţi să aducă, cu învoirea

domnului, oameni din ţările învecinate, unde şerbia ţăranilor era în obicei, şi să-i aşeze pe moşiile lor.

Că lucrul acesta este adevărat, o dovedeşte însuşi numele de ţăran, care, în graiul moldovenesc, se zice „vecin” şi din care se vădeşte că aceia pe care armele moldoveneşti învingătoare i-au silit să muncească pământul au fost, mai întâi, vecini.

Tocmai din această pricină, în Ţara de Sus, cea dintâi unde s-au aşezat Drăgoşeştii, se află multe aşezări ţărăneşti; iar în Ţara de Jos, unde s-au aşezat mai în urmă, nu sunt alţi ţărani decât aceia pe care boierii din acest ţinut i-au cumpărat cu bani din Ţara de Sus şi i-au adus pe moşiile lor sau aceia pe care i-au cumpărat dintre răzeşii care şi-au înstrăinat moşia lor strămoşească, din pricina sărăciei, şi care, asemenea, au fost siliţi, cu strâmbătate, să-şi pună grumazul în jugul şerbiei... Aceia care locuiesc la hotarul Podoliei vorbesc, şi astăzi, leşeşte şi ruseşte…

Toţi, de orice neam ar fi, sunt siliţi să muncească cu sârguinţă pentru stăpânii lor; nu li se hotărăşte dinainte cât să lucreze, ci stă la bunul plac al stăpânului să hotărască câte zile trebuie să fie puşi la muncă. Acesta nu poate să le ia cu sila banii sau dobitoacele...

Ţăranul plăteşte atâtea dări, câte voieşte domnia să-i pună; la acestea nu se hotărăşte nici felul şi nici sorocul de plată. Eu i-aş socoti, desigur, pe ţăranii moldoveni că sunt cei mai nenorociţi ţărani din lume,

dacă belşugul pământului şi secerişurile bogate nu i-ar scoate din sărăcie aproape fără voia lor.

La muncă sunt foarte leneşi şi trândavi; ară puţin, seamănă puţin şi, totuşi, culeg mult. Nu se îngrijesc să dobândească, prin muncă, ceea ce ar putea să aibă, ci se mulţumesc, să adune în jitniţe numai atât cât le trebuie pentru hrana lor, vreme de un an sau, cum au ei obiceiul să zică, „până la pâinea cea nouă"; de aceea, când vine vreun an neroditor sau când o năvălire a vrăjmaşului îi împiedică să secere, sunt în primejdie să moară ele foame.

Dacă ţăranul are o vacă sau două, socoteşte că are destulă hrană pentru el şi pentru copiii săi, pentru că unele vaci dau 40 sau cel mai puţin 24 de măsuri de lapte pe zi. Iar dacă vreunul are 20 de stupi de albine, atunci el poate plăti lesne, din venitul lor, dările pentru tot anul. Fără să mai vorbim că fiecare stup roieşte, dacă vremea e după pofta ţăranului, în fiecare an, alţi şapte; şi este de ajuns ca fiecare stup să dea, când se taie, două sau mai multe măsuri de miere, căci fiecare măsură se vinde cu un taler.

Cei ce locuiesc în munţi au oi, miere şi poame din belşug; cei de la câmpie au grâu, boi şi cai"[495].

Răzeşii Moldovei, majoritatea români, alţii rusini, pătrunşi în nobilimea moldavă prin căsătorii, cărora aveau să li se alăture în conservarea identităţii, de-a lungul vremurilor şi, mai ales, începând cu a doua parte a

[495] CANTEMIR, DIMITRIE, *Descrierea Moldovei*, pp. 199, 200-202

secolului al XVIII-lea, „ungurienii”, adică emigranţii valahi din Transilvania, cu aceeaşi rădăcină în datină şi tradiţie, concretizau cultura rurală românească, o cultură care este, în fapt, răzeşească (nu întâmplător, în urătură şi în colinde şi oraţii se foloseşte simbolica locuţiune, cum numea Eminescu frazeologismele, „boieri mari”), în vreme ce cultura ţărănească a iobagilor este, în fond, o cultură de tip slavon, influenţată de tradiţia primordială băştinaşă, dar insuficient pentru a şi da expresie nouă acelei culturi sau, eventual, pentru a determina apariţia uneia noi.

Diferenţele dintre cultura răzeşească şi cea iobăgească (ţărănească, înfăptuită de „vecini” rusini şi ardeleni) avea să fie confirmată, de unii cărturari, dar în vremi entuziaste, în care deja se practica egalitarismul păgubos pentru răzeşi, care va începe după 1848-1864, şi tocmai de aceea, specificităţile fie trec neobservate, fie sunt ignorate în mod premeditat:

„Răzeşul se îmbracă în surduc şi poartă pantaloni de materie cumpărată, se încalţă în ciubote sau papuci în formă mai delicată. La grumaz poartă o basma de matasă şi de culoare deschisă, iară pe cap pălării frumoase, cumpărate din târg. Iarna, poartă cojoc şi manta, dară niciodată suman ţărănesc. Cuşmele răzeşilor sunt mici şi ascuţite; ei sunt cu toţii tunşi, raşi şi cu musteţe răsucite; ici-colea, poartă şi barbă, pieptănată cu mare grijă.

Răzeşiţele, cărora li se zic cucoane, se îmbracă în caţaveici de materie întunecată şi blănite cu piei de vulpe, de miel sau căptuşite cu bumbac; rochiile li-s de felurite

materii şi colori; în cap au tulpane, testemele, basmale mai totdeauna de culoare neagră.

În casa răzeşului, se află măcar un pat, care-i frumuşel şi bine aşternut; prin cuie, de nu se află dulap de straie, stau acăţate veşmintele de sărbătoare, acoperite cu o pânză albă...

Nunţile, la răzeşi, se încep Sâmbăta, seara, cu jocul nunţii, pe când la ţărani se încep vineri, cu cusutul unei cununi de brebenoc pentru mireasă.

Mireasa răzeşă are, la cununie, în cap, numai o floare de târg ori un văl cu o cununiţă de mirtă, pe când la ţărani mireasa vine cu cununa cea cusută de vineri şi cu multe alte găteli în cap.

La ţărani, amândoi tinerii vin, marţi, după cununie, la rugăciunea deslegării, iar la răzeşi vine, la o săptămână, numai mireasa singură.

Răzeşii se căsătoresc numai între olaltă, şi niciodată nu se amestecă cu ţărani.

La paşti, răzeşii fac ouă împistrite cu tot felul de colori, numindu-le „muncite”, pe când poporul de rând face numai ouă roşe sau roş-alb-galbene.

Pasca, la răzeşi, este făcută cu brânză, cu ouă şi cu stafide, şi ei o duc la sfinţit într-o basma mare, pe când ţăranii duc la sfinţit numai un cozonac mai mare, numit pască, apoi mai multe bucăţi de carne friptă, slănină, unt,

brânză proaspătă, usturoi şi altele, toate într-o covăţică sau doniţă nouă, cumpărată anume pentru treaba asta.

Răzeşul duce la biserică jertfă numai colaci rotunzi, iară ţăranii duc pânicele de secară.

Răzeşii se aşează, în biserică, la locul cel de frunte şi mai înainte…

Jocurile şi petrecerile răzeşilor se fac deosebi de ale ţăranilor; ţăranii joacă lângă cârşme, răzeşii în casa unuia dintre ei.

Răzeşii lucră numai la răzeşi şi niciodată la ţărani. Ei se duc, unul la altul, la clacă, la prăşit, la arat, la cărat, şi ţăranii încă merg la lucru la ei”[496].

Anonimizarea răzeşilor şi deposedarea lor de cultura distinctă, în favoarea descendenţilor foştilor iobagi, „vecini” aduşi în principal din ţinuturi slave ale ţărilor megieşe, avea să înceapă, odată cu pierderea „drepturilor lor”, adică din anul 1848, atunci când a fost abrogată legea de recrutare, care „scutea boierimea şi stăpânii de pământuri întinse de recrutare”[497] (până atunci, „beneficiile legii de recrutare austriece nu se aplicau asupra răzeşilor, ci numai asupra ţăranului”), iar „mazilii fură înrolaţi în categoria ţăranului”, cu o discriminare, totuşi, împotriva răzeşului, din moment ce „legea absolută de

---

[496] DEŞTEPTAREA, nr. 8/1894, p. 60, 61

[497] DAN, DIMITRIE, *Documente şi acte privitoare la istoria răzeşilor şi mazililor din Bucovina* (ca şi citatele care urmează), în „Din scrierile lui Dimitrie Dan”, Cernăuţi, 1902, pp. 62-67

recrutare scuteşte cu totul pe fiul unui ţăran, dacă numără (ţăranul) 60 de ani şi posedă 3 fălci de pământ, de datoria serviciului în armată, numai fiul de răzeş este eschis (exclus – n.n.) de la această binefacere ca un afurisit şi blestemat”.

Problema egalitarismului păgubos al răzeşimii ţărănimea, fostă iobagă, a fost luată în discuţie, în Bucovina, mai întâi, de-abia în 1864 şi doar din perspectiva nedreptei înrolări a răzeşilor, de deputatul Covaciu, în „şedinţa a 9-a, sesiunea III, a dietei bucovinene din 31 Martie 1864, pag. 120, şi, apoi, în şedinţa a 18-a, pag. 279 şi 283” (cu stenogramele scrise în limba germană), când „Comitetul s-a consultat serios şi îndelungat asupra acestei întrebări şi s-a încredinţat că, în această privinţă, este necesar un ajutor grabnic, căci comitetul s-a încredinţat, din cercetările făcute mai înainte, că răzeşii şi proprietarii de părţi de moşii sunt puşi, într-adevăr, în urma tuturor străinilor şi veneticilor: căci, pe când Ruteanul, emigrant din Galiţia, şi Germanul, descălecat prin tot locul, reclamă pentru unicul său fiu apărare în contra legii şi o află, într-adevăr, pe când Lipovanul, emigrat din Rusia, bazat pe un privilegiu străin, se retrage de la darea de recruţi, în tot anul, pe când Israelitul, care întrece în agerimea minţii toate naţionalităţile, înţelege a se feri, cu măiestrie, ca un marinar iscusit, de „Scylla şi Charibdis” a oceanului nostru de paragrafe, şi dovedeşte că satisfacerea legii, în toată privinţa, şi totuşi n-a dat nimic, singur Românul, băştinaşul, cu jertfă a ospitalităţii sale, trebuie să poarte toate sarcinile”.

Şi astfel, pentru a-şi scăpa feciorul de armată, răzeşul bucovinean avea să compliciteze tacit la deposedarea sa de identitate şi de patrimoniul unei spiritualităţi ancestrale, pe care o păstrase cu sfinţenie, până atunci, devenind, în perspectiva epocii sale şi a epocilor care vor urma, ţăran, până la un apogeu odios al decăderii, cel în care păstrătorul de identitate românească, răzeşul, este considerat, sub numele de „chiabur”, răul absolut al satului românesc şi ucrainean. Odată cu asta, tradiţia primordială degenerează până la a deveni fundamentul unei culturi laice, adesea cu intruziuni bisericeşti dibaci infiltrate (colindele creştine, de pildă, sunt opere culte, de inspiraţie melodică rurală, infiltrate în cultura tradiţională prin intermediul preoţilor şi al cantorilor bisericeşti, iniţial sub denumirea de „vifleimuri şi cântece de stea”).

Odată cu decăderea răzeşilor, prin includerea lor în ţărănime, deci şi prin pierderea de prestigiu zonal, avea să înceapă, de fapt, şi rutenizarea sau românizarea locuitorilor satelor, răzeşi şi ţărani, din zone distincte ale nordului moldav, o rutenizare sau o românizare impusă nu de politic, ci de realităţile economice (ca argument, se poate folosi şi petiţia pentru învăţământ în limba română a ucrainenilor şi huţulilor din Breaza, „toţi Ruşii, fără deosebire”, care susţineau „că au neapărată trebuinţă de” cunoaşterea limbii române, „căci îs încunjuraţi, din toate părţile, numai de Români şi, încotro se mişcă, numai tot cu ei (Românii) vin în atingere. Oraşul cel mai apropiat îi Câmpulungul şi, acolo, nu poţi nimică începe fără limba română. Pân’ la Câmpulung, însă – de Putila nu mai amintim, căci îi mult mai depărtată şi nu mai merge nime la ea, pentru că ne-am prea hrănit de cămătari – avem de

trecut prin Fundul-Moldovei şi Pojorâta, tot numai sate curat româneşti. Oamenii noştri îs, mai departe, mai că de-a rândul, lucrători la lemn şi, ca atari, vin încă numai cu Românii în atingere. Şi, în fine, nici în Breaza, chiar când ne-am pune de gând să nu ieşim niciodată din sat, nu putem trăi fără limba română, căci aici au moşii întinse" numai românii câmpulungeni, care „cea mai mare parte din an, petrec ei pe aici şi ai noştri trebuie, ori de vreau, ori de nu vreau, să înveţe româneşte... Nu vă mai temeţi atâta că ne romanizăm, căci nu ne mai romanizează nime, ba, din contră, mulţi dintre români s-au rusificat"[498], datorită vieţii într-o comunitate rurală complexă).

Existenţa celor două culturi rurale distincte, una răzeşească, deci tradiţional românească şi, parţial, ucraineană, şi alta ţărănească, deci de tip slavon şi, parţial ardelenească, justifică relatările contradictorii, contemporane începuturilor Bucovinei istorice, despre realităţile rurale ale acelor vremi.

Cultura răzeşească îşi află şi astăzi reprezentări exponenţiale, care ţin de o încrâncenată tradiţie.

Pe de o parte, în domeniul care ne interesează deocamdată, cel al aşezărilor şi al arhitecturii rurale, existau, în anii 1774-1777, sate cu locuinţele „cel mai adesea răzleţe, iar casele sunt atât de prost clădite şi de mici, încât într-însele nu găseşti, în afara unei odăi mici sau, mai degrabă, a unei afumători, alăturate unui antreu, decât arareori o cameră şi foarte rar alt loc de culcare. De

---

[498] PATRIA, Anul III, nr. 366/1899, p. 2

cele mai multe ori, aceste cocioabe sunt neîngrădite şi nu sunt prevăzute nici cu şoproane sau grajduri sau alte clădiri gospodăreşti”[499], deci aşezări ţărăneşti ale iobagilor, cu case „colibe mici şi împrăştiate care pe unde, cele mai adeseori lipsite de grădină şi curte… dar cauza acestui fel de comportament este îndoiala sa dacă va putea păstra, în anul următor, mica sa colibă, care, după spusa lui, nu-l costă nimic, sau va trebui să se mute în altă parte”[500], cu animalele sale, singura lui proprietate, urmând să-şi facă o altă colibă, pe altă moşie, unde atitudinea proprietarului poate fi mai benevolă.

Pe de altă parte, în întreaga Moldovă existau şi „răzeşi, care, pe ici şi acolo, sunt sate întregi… pe teritoriul lor, lat de 5 coţi, ei sunt mai mândri decât aiurea un domn al unei provincii întregi”, dar în casa răzeşului „este simplu, dar foarte curat; patul său e un prichici şi mâncarea sa, mai ales cucuruz, pâine ori mămăligă; dar cu totul uscată nu o mănâncă niciodată; şi cel mai sărac dintre ei are, totdeauna, ceva pe lângă ea: lapte, brânză, carne de berbece etc.”[501], casa aceasta simplă fiind, în fond, tradiţionala casă moldovenească, identificată, la o primă vedere, prin acoperişul în patru ape, preluat de la armenii urbani, şi prin prispă (un mult mai economicos şi lenevos pridvor şi verandă armeneşti), dar ea fiind, în fond, un edificiu ritualic, „cort al lui Dumnezeu”, durat

---

499 SPLENY VON MIHALDY, GABRIEL, *Descrierea districtului Bucovina*, p. 55
500 BALŞ, VASILE, *Descrierea districtului Bucovina*, p. 345
501 BUDAI-DELEANU, ION, *Scurte observaţii asupra Bucovinei*, p. 383

pe un sacrificiu mai mult sau mai puţin simbolic (de la o vietate, la umbra unui om).

Stâna moldovenească

Stâna moldovenească, aidoma stânii românilor din celelalte provincii, are, totuşi, un specific al ei, care constă în detalii mai puţin degradate ale matricei stilistice iniţiale, deci ale prototipului preistoric atât de bine înrădăcinat în practici şi în eresuri, încât îl putem întâlni chiar şi la stânele de astăzi. Păstoritul şi, în general, creşterea animalelor reprezintă gloria românilor, o îndeletnicire în care erau şi sunt nespus de pricepuţi. „La capătul lumii, unde sunt izvoarele nopţii şi unde cerul e luminat de-o lumină ce abia mijeşte", locuitorii se hrănesc doar „cu miere, lapte şi brânză, ducând un trai liniştit… Căci înţelepţii, nefăcând nici o deosebire între dreptate şi cumpătare, au urmărit, în primul rând, mulţumirea cu puţin şi simplitatea. Ei trăiesc din ce produc turmele lor, lapte şi brânză"[502].

„Ţăranii care locuiesc în ţinutul de munte, pe înălţimile pomenite mai sus, ne întrec pe noi, romanii, în deplinătatea puterilor trupeşti şi a privilegiului unei vieţi mai îndelungate, iar lucrul acesta, cred ei, stă în legătură cu faptul că nu se îmbuibă cu necurăţenia mâncărurilor calde, ci mereu în puterea vârstei, îşi răcoresc trupurile cu stropii de rouă, sunt stăpâni pe dulceaţa unui aer mai curat şi simt, înaintea tuturor, razele soarelui dătător de

[502] STRABON, *Geografia*, XI, 6.2, p. 337

viaţă, rămânând până acum neatinşi de relele civilizaţiei umane”[503].

Recursul la mărturiile începuturilor epocii noastre sunt, desigur, doar un răsfăţ, din moment ce există mărturii şi mai vechi, în mit, deci în timpul primordial, unde se optează, fără rezerve, că, pe acest pământ, nimic „nu-i mai bun ca oaia bună, / toată vara te hrăneşte, / toată iarna te-ncălzeşte!”[504], iar, „cât în sus şi cât în jos, / cât în sus la cei trei munţi, / colea este-un ciobănaş, / are-un fluier verigit / cu verigă de argint. / fluier toarce, / turma-ntoarce, / fluier zice, / turma-nfrânge / şi mi-o-nfrânge / pe vâlcele / ca să-mi pască rămurele. / Tu oică, / bălăică, / tu ce bei, tu ce mănânci? / Unde-oi bea / şi oi mânca / de-ai pus gândul de-a ne da? / Tu pe noi de nu ni-i da, / mare dar ţi-om dărui / şi frumos te-om îmbrăca / cu cojoc şi cu manta!”[505].

Mult mai târziu, deşi în fără timp (timpul începe dincoace de preistorie, deci acolo unde începe istoria, spune Blaga), prin 1404, vatra noastră natală avea „sate multe şi multe animale”[506], „iar belşugul de vite e de necrezut… Din Moldova, deci, se scoate acea mulţime de boi, din a căror carne se hrănesc nu numai popoarele vecine ale Ungariei şi Rusiei (Roşii), ci şi ale Poloniei, Germaniei, ba până şi Italiei, şi mai ales cei din oraşul

---

[503] MARCELLINUS, AMNIANUS, *Rerum gestarum libri qui supersunt*, p. 47
[504] SBIERA, I. G., *Colinde, / Cîntice de stea şi urări la nunţi…*, p. 12
[505] NICULIŢĂ-VORONCA, ELENA, *Datinile şi credinţele poporului român*, p. 76
[506] SULTANIEH, IOAN ARHIEPISCOP DE, *Călători străini despre ţările române*, I, p. 39

Veneţia. Pe aceşti boi, veneţienii îi numesc boi ungureşti şi preferă carnea lor celorlalte de acest fel. În fiecare an, se fac câte şapte bâlciuri de vite în Moldova, pe câmpii foarte întinse, cu mare mulţime de negustori. La fiecare din aceste bâlciuri se mână, de obicei, nespus de multe mii de boi; şi, după trecerea a trei zile, pentru ruperea, din partea negustorilor, a preţului unui cap de vită, după care să fie socotite toate celelalte – preţ care trece rareori de trei galbeni de vită – în câteva ceasuri, toată această mulţime de boi este vândută şi dusă în diferite regiuni. De aici au mare câştig boierii care cresc cirezi de vite şi chiar domnul însuşi mai mult din aceasta se îmbogăţeşte, căci şi el vinde, în fiecare an, un mare număr de boi de pe moşiile sale, şi veniturile lui sunt sporite mult de aceste iarmaroace. Vătafii aduc domnului în vistierie, pe fiece an, până la 400.000 bani de aur, din venitul întregii ţări; dintre aceştia, 60.000 sunt plătiţi sultanului turcilor ca tribut"[507]. Până şi iobagii, în acele vremi, îşi puteau permite să vândă zeci de boi la Bistriţa, iar când unii dintre ei era „reţinut de straja cetăţii" şi deposedaţi de bani, precum un oarecare Matei din Mihalcea, fratele lui Mihai, însuşi voievodul ameninţa Bistriţa cu represalii armate, cum a şi făcut-o Bogdan cel Orb, în 10 iulie 1510, cerând eliberarea grabnică şi despăgubirea „omului şi iobagului nostru, Matei din Mihalcea".

Sus, pe crestele munţilor, zăceau, în calea drumeţilor, colibele folosite în timpul verii pentru stâne. „Locuitorii de la multe mile distanţă îşi mână aici oile, la păşune, pentru o vară întreagă, fiindcă în unele locuri de

[507] GRAZIANI, ANTONIO MARIA, *Călători străini despre ţările române*, II, pp. 381, 382

pe munte iarba este minunată; iar colibele acestea le serveau pentru prelucrarea şi păstrarea laptelui şi a brânzei”[508], cu pagubele de rigoare pentru codrul frate, dar încă neconştientizate ca atare până la venirea austriecilor, care, mai întâi au văzut, apoi au analizat şi-abia în final, dar repede de tot, au legiferat, legile lor, cum zicea Xenopol, fiind şi bune, dar şi aplicate fără compromisuri.

În baza realităţilor păstoreşti autohtone, austriecii au elaborat o „Orânduială de pădure pentru Bucovina”, validată de Iosif al II-lea în 1786, tradusă imediat în moldoveneasca (desuetă doar în scriere, nu şi în oralitate) vremii de Ion Budai-Deleanu şi impusă ferm şi fără întârziere.

În acest prim cod silvic românesc se menţiona că „păşunarea acolo, în ţară, zăboveşte până târziu în toamnă şi păstorii nu pot fără foc pentru frigul ce cade”, punând în pericol pădurea.

Primul comentator al „Orânduielii”, Gh. T. Kirileanu preciza, în 1908, că „pe moşiile mari de munte din Moldova este şi acum acest obicei. După ce se răscolesc oile, la Vinerea Mare, şi se dau berbecii la oi, dacă n-a căzut iarnă grea, unii săteni, spre a-şi cruţa nutreţul vitelor, se duc cu ele prin fundurile cele mai depărtate ale pâraielor, în preajma locurilor de fâneţe, unde nu s-a păşunat peste vară, şi-şi pasc vitele prin păduri până cade o zăpadă prea groasă, lucru care uneori întârzie până după

---

[508] BARDILI, JOHANN WENDEL, *Călători străini despre ţările române*, 1709, VIII, p. 282

Sf. Nicolae. În acest timp, păzitorul vitelor nu are un sălaş statornic, ci rătăceşte prin păduri, mutându-şi, de la o zi la alta, puţina jăchilă păstorească la adăposturile arborilor bătrâni, sub poalele cărora primejdia de foc e mai mică”[509].

Şi mai păgubos pentru codrul frate, „este un obicei, acolo, care nu mai puţin prăpădeşte pădurile, cu făcutul gardurilor şi a răzloagelor la grădini, la ţarini şi la fânaţ, la care ei pun alături câte doi pari, din mari despicături făcuţi, şi câte două leaţuri de codru nelucrate – pe multe locuri pun cel mai tare şi cel mai bun lemn de perete. Deci ei doboară la pământ, cu tăiatul pentru îngrăditură, cel mai bun şi mai frumos lemn de leaţuri şi de căpriori şi dintr-acesta fac pari şi poprele, şi, ceea ce este mai rău, că peste iarnă ei ard gardurile şi, de primăvară, de iznoavă iarăşi le pun…

Mai pretutindeni este acel stricăcios obicei că podanii (supuşii), pentru ca să-şi lăţească ţarina şi fânaţul care merg alăturea cu pădurea, până şi în mijlocul pădurii, pentru ca să poată avea mai mult lemn căzut, jupesc din răutate copaci întregi, stătători împrejur, şi ciocârtesc, din care pricină lemnul se usucă şi cade, în vreme de vânturi tari…

Deosebit de aceasta este şi acel stricăcios obicei, mai ales la munţi, de darmă, în vreme de iarnă, pentru oi şi capre, brad şi molid şi le aruncă de hrană”.

---

509 IOSIF II, *Orânduiala de pădure pentru Bucovina*, comentată de Gh. T. Kirileanu, p. 5

Comentariul lui Gh. T. Kirileanu, viitorul bibliotecar regal, originar din Holda, de lângă Broşteni, pe valea Bistriţei Aurii, este trist şi cât se poate de tradiţional (de la Petru Dărman, ctitorul Dărmăneştilor, încoace): „Acest din urmă obicei se păstrează, din nenorocire, şi astăzi în unele sate de munte, în care locuitorii obişnuiesc a tăia brazi tineri (numiţi târşi) şi a-i da la vite ca să le mănânce cetina şi vârful mai fraged al crenguţelor, împiedicându-se, astfel, împădurirea regulată a coastelor repezi şi a părţilor împădurite din imaşurile săteşti”[510].

Dar dincolo de aceste tuşe cenuşii ale activităţii păstoreşti, există universul mitic mioritic, la care trebuie să căutăm cu evlavie şi cu neîntrecută mândrie patriotică şi naţională, pentru că, în vreme ce neamuri bezmetice cântau marşuri şi călcau, cu armurile pe ei şi cu armele în mâini, teritorii străine, noi, cu fluieraşul de os, cu bâta ciobănească subsuoară, drept sprijin, şi cu cojocul pe umeri, doineam dumnezeieşte, de se clătinau munţii de admiraţie şi de uimire. Stâna românească a fost şi templu, şi panteon, iar viaţa ei ritualică şi pururi atemporală farmecă şi astăzi, deşi a cam dispărut miraculosul, prometeicul şi cosmicul „foc viu”, dar ne-au rămas balmoşul, urda şi caşul. Stâna este tipul nostru ancestral de contemporaneitate, iar povestea ei măsoară, de fapt, făptura noastră secretă, firea pe care numai bunul Dumnezeu o cunoaşte cu adevărat, dar care trebuie să ni se releve odată şi odată. În fond, ca întotdeauna (aşa se numeşte împietrirea în preistorie, spune Blaga), pe român „oaia îl hrăneşte şi-l îmbracă, din cap până la căputa

[510] Ibidem, p. 6

picioarelor, cu călduroasele cuşme de miel, cu sau fără urechi, cu elegantele bondiţe şi pieptare, cu lungile şi ca neaua de albe cojoace, făcute din întregi piei de oaie, cu brunele sumane şi albele mantăli, cu albii iţari (cioareci) de vară şi berneveci de iarnă, cu călduroasele meşini (cioareci din piei de oaie, cu lâna înlăuntru), cu mânecări de iarnă, împletite din lână sau făcute din blană de oaie, şi cu catrinţele (pregitoarele), ţesute de Româncele noastre cu mare iscusinţă, din călduroasa şi trainica lână. Ba chiar şi obiectele ţăranului sunt de lână. Nu ne mai oprim la neîntrecutele scoarţe, laicere şi pănuri de lână, care împodobesc căscioarele satelor noastre”[511].

Stâna noldovenilor are propriul ei calendar, adică o succesiune de ritualuri, de fapte şi de eresuri, adică un amestec ciudat de pragmatism, de mitic şi de mistic, toate doar drapate străveziu în ortodoxism, deşi viaţa păstorească are doar două elemente oarecum creştine, participarea la slujba bisericească şi dania, din care să se îndulcească şi preotul, celelalte ritualuri, practici şi credinţe ţinând de datina primordială, asumată şi adaptată de creştinism cu multă, multă dibăcie.

„În ziua de Florii, sosind gospodarii, acasă, de la biserică, ating cu mâţişoarele (stâlpările) sfinţite vitele cornute şi oile, pentru ca, peste an, să fie aşa de înflorite ca mâţişoarele din acea zi.

În presara Sfântului Gheorghe, se aleg mieii, iar în dimineaţa zilei de Sfântul Gheorghe se mulg oile şi, din întâiul lapte muls, se face caşul, care se duce jertfă la

---

[511] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 3, 4

biserică, ca oile, în cursul verii, să aibă multă mană. Tot în acea zi, se porneşte trâmbiţa oilor, care durează până la Sâmedru (Sfântul Dimitrie).

Presara Sfântului Gheorghe este foarte primejdioasă pentru oi, căci atunci îmblă vrăjitoarele şi strigoii pe la târlele oamenilor şi iau mana, adică laptele oilor, zicând „Să le rămâie ud şi baligă!”. Dar aceşti răuvoitori abat şi pe la stâni, în acelaşi scop, unde îngroapă, în poarta stânii, sare şi tărâţe, şi oile care trec peste aceste îşi pierd mana. Pierderea manei poate fi împiedicată sau, dacă e acum pierdută, poate fi redobândită, dacă respectivele oi se spală pe spinare, de trei ori, cu udul lor.

O seamă de Români mulg oile şi, de Paşti, fac caş şi-l duc la biserică, dimpreună cu pasca, la sfinţit. Caşul acesta e socotit, apoi, ca leac împotriva frigurilor.

Românul, de dragul oilor sale, se lipseşte, în ziua Sfântului Gheorghe, şi de somn, ca nu cumva să ieie somnul mieilor.

O strânsură de mai multe oi se numeşte botei, iar o mulţime de 500-1.000 oi, turmă, care poate forma o stână.

La Sfântul Gheorghe, se aleg oile, cele mulgătoare, de cele sterpe, şi se iau şi mieii de la oi. Atunci se năimesc ciobanii, cârlanarii şi baciul.

Mieii înţărcaţi se trimit la vreo păscătoare dintr-o pădure, căci acolo le merge foarte bine şi miţele (lânele)

se fac negre ca mura, pe când mieii care pasc pe câmp devin roşietici…

Oile se tund în săptămâna de după Sfântul Gheorghe, când dă căldura, iar mieii, abia între Sâmpetru şi Sântilie.

Tunsul se începe de la fruntea oii, merge peste spinare şi sfârşeşte pe ambele părţi ale trupului. O seamă pornesc cu tunsul de la cap, grumaz, merg până la picioarele cele de dinainte, de unde, apoi, o duc până la spinare. Oile tunse trebuie ferite, mai ales în timpul nopţii, de răceală, care este în stare să le bolnăvească de sânger.

Înainte de a începe tunsul, se face, cu foarfecele, cruce în fruntea oii, fiindcă norocul oii este în frunte şi pentru ca oaia să fie ferită de orice beteşug…

Lâna, adunată din tunsul oilor, trebuie cântărită cu dreptate, căci, dacă cineva se încumetă să şterpelească ceva dintr-însa, pe furiş, atunci urmează, de bună seamă, pagubă între oi.

Lâna unui miel, numită mniţ, e de mai puţin preţ decât cea a unui miel noaten, adică cea de pe o mioară sau de pe un berbec de un an, şi lâna noatenului e mai puţin preţuită decât cea a unei oi bătrâne.

Lâna oilor, nu numai că-l îmbracă pe Român, dar îi este şi de leac împotriva reumatismului, care se vindecă, dacă bolnavul se înveleşte cu dânsa la mâini şi la

picioare, sau stă, trei ore, în apa în care s-a spălat lâna, căci ursucul, adică grăsimea din lână, scoate reumatismul din trupul omului.

Mortului, însă, nu-i bine să-i dai ceva haine de lână, căci, la judeţul de apoi, pământul va arde şi, arzându-le lâna, le va pricinui un miros rău.

Oile pot fi stricate, dacă li se ia, din urmă sau din lapte, când li se fac moţochini, adică umflături vârtoase pe pulpe.

Timpul farmecelor şi stricării laptelui începe cu seara Sfântului Andrei şi durează până la Dumineca Mare. Cel mai primejdios timp pentru oi este presara Sfântului Gheorghe. De la Rusalii, însă, şi până la Sfântul Andrei, farmecele nu mai au nici o putere”[512].

Toate practicile ritualice de peste an vizează, în fond, pregătirea stânei (timp de şase luni, muntenii, dar şi crăsnenii, cum ne spune Dragoş Tochiţă, se gândesc numai la stână, iar timp de alte şase luni, la datinile de Crăciun şi de Anul Nou), sâmbra oilor însemnând un eveniment extrem de important pentru fiecare sat românesc sau huţănesc.

„Strânsoarea pentru stână se face în următorul chip: cutare gospodar arendează, pe timp de o vară, un munte sau o păscătoare. Arendaşul acesta adună oile pentru vărat. Tot el îşi năimeşte, la Sfântul Gheorghe, un baci şi câţiva ciobani cârlanari.

---

[512] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 5-8

Strânsoarea oilor se face la două-trei săptămâni, înainte de Duminica Mare. Proprietarii oilor, adică sâmbraşii, plătesc pentru branişte, adică pentru păscătoare sau, mai bine zis, pentru văratul unei oi suma hotărâtă în tocmeală şi încă ceva pe deasupra, pentru sare, însă, Dumineca, nu li se dă de lins oilor, pentru că, atunci, le-ar curge ochii.

Sâmbraşii mai dau şi mai dau şi câte o ocă de făină de păpuşoi, pe care o duc la stână, când se suie să-şi ieie brânza.

Sarea se pune, în timp senin, peste noapte, pe crivăli, adică crăcane sau furci de lemn. În fiecare stână, se află 4-5 crivăli de felul acesta.

Braniştea unei stâni constă din cel puţin 2 sau 3 mutări, adică locuri de păscut. Când, într-o păscătoare, se găteşte păşunea, atunci oile se mută în alt loc, încă nepăscut.

Dacă, la o astfel de mutare, o stână întâlneşte în cale o altă stână, care şi ea se mută, atunci ciobanii din ambele stâni caută să încunjure cealaltă stână cu stâna lor. Această încercare stârneşte multă supărare, sfadă, ba chiar şi păruială, pentru că se crede că stâna care a încunjurat pe cealaltă i-a luat celei încunjurate şi laptele.

La stână, se împarte fruptul, mai întâi sâmbraşilor cu mai multe oi şi, apoi, celor cu mai puţine; cei din urmă ies mai bine la capăt, pentru că – zice credinţa – caşul lor este cu mai mult saţ.

Arendaşul se învoieşte, pentru frupt, cu sâmbraşii oilor, cu baciul şi cu ciobanii năimiţi, pe măsură, adică la ocă; şi sâmbraşul primeşte câte 3 ocă sau 5 kilograme, de oaie, tot aşa, baciul, adică de la toate oile cam 6-7 vedre de caş, iar ciobanii, 4-5 vedre, dacă timpul verii este mistreţ, adică nici prea sec, nici ploios.

Untul strâns este al baciului, al ciobanilor şi al strungarului.

Dacă învoiala se face pe cumpănă, care-i şi cea mai dreaptă, atunci sâmbraşul, care are oi mai bune de lapte, capătă şi cel mai mult caş.

Lucrul se face aşa: oile fiecărui sâmbraş se mulg, pe rând şi deosebit, într-un vas anumit şi baciul măsură cantitatea mulsă, cu un băţ numit carâmb, încrestându-l cu o crestătură; ia, apoi, un alt băţ, lung cât măsura carâmbului, de la crestătură, până la capătul de jos, numit răbuş sau ţincuş, şi-l dă sâmbraşului. Carâmbul, cu crestăturile tuturor sâmbraşilor, rămâne la baci.

Venind sâmbraşul, după 7 săptămâni, să-şi ieie fruptul, baciul ia răbuşul sâmbraşului şi, după ce-l aseamănă cu carâmbul său, îl vâră în apa din căldare, care trebuie să ajungă până la înălţimea răbuşului, apoi cântăreşte acea cantitate de apă şi-i dă sâmbraşului de 10-12 ori atâta caş, cât a tras la cântar acea apă.

O samă de baci obicinuiesc a cumpeni laptele unei oi de la o mulsoare şi, apoi, dau sâmbraşului de 10-12 ori atât caş. Carâmbul şi răbuşii (ţincuşii) au valoare numai

pentru o vară şi sâmbraşul care şi-a primit fruptul de la oile sale trebuie să predeie răbuşul la mâna baciului.

O samă de sâmbraşi dau oilor, cu câteva zile înainte de suire la stână şi mulsoare, să mănânce sămânţă de cânepă sau mătrăgună cu slatină, ca oile lor, la mulsoarea de cumpănă, să deie mult lapte. Alţii le dau să mănânce, în seara Sfântului Gheorghe, câte o bucăţică de pască, sfinţită în ziua de Paşti. Alţii le dau tărâţe, de cele care le pun, la Ajunul Bobotezei, supt faţa de masă, dimpreună cu ceva fânicel sau otavă, care se stropeşte de preot cu agheasmă. De acestea se dau oilor în scopul ca ele, peste an, să fie sănătoase”[513].

Alegerea locului stânei şi amplasarea acesteia se face, iar, ritualic şi poate că într-o formulă mai puţin alterată de tradiţia creştină, din moment ce menhirul („focul viu”) tutelează, încă din prima zi, activitatea păstorească propriu-zisă.

„După ce s-a făcut strânsoarea oilor şi arendaşul şi-a ales un baci şi ciobani, aceştia merg, cu câteva zile înainte de sosirea oilor, de obicei în 21 Aprilie, adică în ajunul Sfântului Gheorghe, de aleg locul pentru stână şi fac părcanul, apoi coliba (în Roşoşa îi zice coşmagă, iar în România, aciotă) şi strunga stânii.

Părcanul este un gard de drugi, înşiraţi cam câte 7-9 între 4 pari, bătuţi în pământ şi legaţi la un loc cu câte un gânj de cepuri de brad. La şes, părcanul se face dintr-

[513] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 8-11

un gard împletit din nuiele. Terenul cuprins în părcan este cam o falce de loc.

În mijlocul părcanului, se face coliba sau stâna, înţepenindu-se patru furci de lemn de brad sau molid în pământ, care, apoi, se prind cu pari şi se leagă cu gânji; în urmă, coliba se corneşte, se leţueşte şi se acoperă cu draniţă. Înainte vreme, coliba se acoperea cu foltea, adică scoarţă, jupită de pe molizi, pe care se aşezau pietre grele, ca vântul să nu poată descoperi coliba.

În colibă se face, pe un stâlp bătut în pământ, un pod de scânduri, acoperit cu draniţe, numit cămarnic (comarnic – n.n.), pentru păstrarea caşului. Cămarnicul, mai demult, se făcea afară, cam trei paşi de la colibă, astăzi, însă, se face numai în colibă, ca nu cumva să se piardă ceva caş.

În colibă, se pune o furcă de lemn, prins sus de dânsa cu un gânj şi care stă, jos, într-o scobitură de lemn, aşa că lemnul se poate răsuci în dreapta şi stânga. Acest lemn, numit vârtej, are, la mijlocul său, o dăltuitură, in care intră un capăt al altui lemn, numit cal, pe al cărui capăt încrestat, care ajunge cam până la mijlocul colibei, se aşează toarta căldării, sub care arde un foc răzimat de un butuc, numit naclad. Aceasta scuteşte peretele colibei de foc şi ţine focul necontenit nestins. Din acest foc nu este bine să se deie cuiva cărbuni, căci, atunci, cu ei, împreună, s-ar da şi somnul ciobanilor, care şi aşa este foarte scurt.

Pe naclad nu se şede, căci, dacă cineva ar şedea pe un capăt al lui, atunci oile se împărţesc, adică nu se ţin la un loc şi sunt greu de păzit.

Într-un ungher al colibei, se bate acarniţa, adică traista în care ciobanii ţin acele, foarfecele şi alte mărunţişuri trebuincioase.

Dinaintea colibei sau stânii, se îngrădeşte o ogradă, adică o bucată de loc, unde se taie lemnele trebuincioase şi se spală găleţile, care, apoi, curate, se anină de sărcior, adică într-un vârf de fag, cu mai multe cornări, tăiat şi înfipt în pământ, ca pe cornării lui să se scurgă şi usuce găleţile stânii.

Lângă colibă, se face strunga, adică locul unde se mulg oile. Se trag, adică, 3 pereţi spre colibă. Într-un perete, sunt zăvoară, adică un fel de poartă, pe care se mână oile în strungă, care trebuie să fie aşa de largă, ca să cuprindă toate oile.

Al doilea perete al stânii este cu totul închis. Al treilea formează strunga propriu-zisă. Ea constă din spătare, adică leaţuri înfipte în pământ. Distanţa dintre două leaţuri este cam de un cot, adică aşa de mare ca între două leaţuri să poată trece o oaie. În fiecare strungă, se află, de obicei, trei, adică pentru 3 rânduri de oi şi 6 mulgători.

Spătarii au o înălţime cam de 2 coţi şi se sprijină de o lungă prăjină, numită ceriu, care se ţine strâns de spătari printr-o altă prăjină, numită durobeaţă. Durobeaţa

este tot atât de lungă ca şi ceriul, de ale cărui capete este prinsă cu gânji.

Spaţiul între spătari constă dintr-o împletitură de nuiele sau din scânduri.

Intrările strungii se numesc strunguşoare sau strunguţe. Aici şed, faţă în faţă, câte 2 ciobani şi mulg oile, pe care băiatul numit strungar le mână la muls. Strungarul este ajutătorul baciului.

Ciobanii, înainte de muls, se aşează, câte doi, înaintea unei strunguţe, pe scaun sau ţoldac, adică un butucaş de lemn, aşa ca genunchiul drept al unuia să ajungă genunchiul stâng al celuilalt şi, aşa, să formeze un unghi şi, prin urmare, o stavilă, ca nici o oaie să nu poată trece nemulsă prin strunguţă.

Ciobanii aşezaţi la strunguţe, cu mânecile cămeşii suflecate în sus şi prinse la umăr cu un nasture, strigă, către băiatul strungar „Mână!”. Acesta, atunci, mână oile în ţarc, adică în ocol, şuierând şi strigând „Hurăst!”, strigăt care indică oilor direcţia încotro să meargă, ca, bunăoară, „Häis!” şi „Cea!”, uzitate la mânatul vitelor cornute.

Oile mulse ies din strungă, în dreapta şi stânga, în părcan.

Strunga de dinainte, adică acolo unde şed şi mulg ciobanii, este acoperită cu draniţe, ca să fie scutită la vreme de ploaie.

La fiecare stână se mai află, în preajma stânii şi ogrăzii, încă şi câte-o colibiţă, acoperită cu scoarţă de molid şi numită zavatră, unde veghează, în fiecare noapte, lângă focul aprins, câte un cioban, întovărăşit de câte un câine, şi păzeşte oile, în timpul nopţii, de oameni răi şi dihănii. Aceşti ciobani au rândul, adică se perindă, să meargă, dimineaţa, după mulsoare, cu oile la păscut. Baciul, însă, şi ceilalţi ciobani, care nu-s de rând, dorm în stână, pe o mare scoarţă de molid, având sub cap câte o perinuţă, umplută cu bugeag (adică muşchi), şi acoperiţi fiind fiecare cu sumanul său, care, de altfel, la stână, se îmbracă numai pe timp de ploaie"[514].

Portul păstoresc, descris şi de Iraclie Porumbescu („Unii erau în cuşme ţurcăneşti, alţii în pălării şi alţii în comănace, şi toţi cu pene în ele, pare-mi-se că de vultur ori de huhurez de codru, şi nici unul nu avea cuşmă, pălărie ori comănac sus, pe creştet, ci pe frunte şi apăsat pe sprâncene, de ce, dacă te uitai la ei, încă şi mai multă groază-ţi făceau. Toţi aveau trăişti, unii de piele, alţii de lână… Cămeşile şi pieptarele lor erau, la toţi, ca la ciobani, adică negre"[515]), are particularităţile lui inconfundabile:

„O cămeşă proastă de cânepă, muiată în unt şi presurată, apoi, cu praf de cărbuni, ca să fie bine cruşită, adică negrită; o ţin, o zi şi o noapte, în cruşala făcută din scoarţă de arin şi apă, apoi o usucă şi o ung cu unt de oi, ca să fie scutită de insecte.

---

[514] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, Cernăuţi 1923, pp. 11-15
[515] PORUMBESCU, IRACLIE, *Zece zile de haiducie*, pp. 61 şi urm.

Iţari de cânepă, la fel pregătiţi, sau iţari negri, de lână, care se poartă peste izmene.

Şi bondiţa (sau pieptarul) se unge cu funingini de pe fundul căldării şi, apoi, cu unt de oi, ca ploaia să nu prindă de dânsa. Procedura aceasta se repetă de mai multe ori, până ce numitele haine devin negre de tot.

Mijlocul şi-l încing ciobanii c-o curea lată pasoc, înfrumuseţată cu nasturi albi şi galbeni. De catarama curelei se leagă, cu un lănţujel subţire de aramă, numit rătez, sau cu o cureluşă, cuţitul ciobănesc, cel cu 2-3 stricnele, menite pentru sângeratul oilor.

Picioarele şi le încalţă ciobanii cu tradiţionalele opinci, după ce le-au învelit cu mari obiele, albe sau negre, de lână.

În cap, poartă pălării cu streşini mai late de cum se poartă prin sat, pe care le împodobesc cu crenguţe de tisă şi păstăetă, o plantă de pădure, care se crede că creşte numai în locuri sfinte. Mai înainte vreme, când încă nu ieşiseră pălăriile, se purtau cibice, adică comanace de suman, în cornuri, cum se mai văd în comuna Putna şi pe la munte.

Ciobanii se razimă, pe când oile pasc, în nişte măciuce de tisă sau de catrafoi sau capripoi, o tufă care creşte numai în regiunile muntoase. Aceste măciuce se împistresc prea frumos cu cuţitul şi, apoi, se ung cu unt de oi, ceea ce le dă o culoare brună şi strălucitoare"[516].

[516] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 15-16

Focurile vii („preholovoc”, în ucraineană, existenţa termenului probând o folosinţă comună, îndelungată în timp), instrument arhaic de aprindere a flăcării şi păstrare a jarului, reminiscenţă subconştientă a menhirului (piatra căzută din cer, deci mitul prometeic), încă se mai puteau vedea, pe la stânele bucovinene, către sfârşitul secolului al XIX-lea, încă mai este nevoie el, datorită sacralităţii lui tainice, stranii, dar vindecătoare de suflet, şi în reluările scenice de tradiţii, în zilele noastre.

„E obicei străvechi că, dacă sosesc oile la stână, se aprind două focuri vii dinaintea strungii.

Focul viu se face luându-se o bucată de lemn, care se despică la ambele capete, iar în despicături se pune iască.

Apoi se înţepenesc două scânduri, una în faţa alteia, în pământ, după ce s-a făcut, cam în mijlocul lor, câte o bortă, în care se vâră, în uşor, capetele lemnului cu iască.

După aceea, se leagă acest lemn, care trebuie să aibă forma unui vălătug, c-o funie, aşa ca el, fiind tras de funie, să se poată învârti în dreapta şi stânga.

Deci, prinde un cioban neînsurat funia de-o parte, şi altul, şi el holtei, pe altă parte, şi trag de funie aşa că vălătugul se mişcă în dreapta şi stânga, timp până când se aprind capetele vălătugului, iasca din ele şi scândura.

Imediat după aprinderea acestui foc viu, oile se mână, prin foc, la muls, ca ele să fie scutite şi ferite de boli şi dihănii, şi nimeni să nu le poată lua mana.

Acest foc viu arde, în locul unde s-a aprins, fără să se mai pună lemne pe dânsul, pănă se stinge de sine.

Din acest foc viu nimeni n-are voie să ieie cărbuni, spre a aprinde alt foc sau pentru aprinsul lulelelor, pentru că el este viu.

Câteodată, se fac focuri de acestea la fiecare mutare a oilor din loc în loc. Dar foc viu e bine să facă omul nu numai la stână, ci şi pe lângă casă, şi anume de Paşti şi de Sfântul Gheorghe, căci focul ista are darul de a apăra vitele de muşcatul şerpilor, de deochi, de dihănii şi altele…

În timpul cât petrec oile la stână, ciobanii n-au voie să îmble la joc şi petreceri, căci, de altfel, oile îşi pierd laptele, ba chiar şi iese, adică se trec"[517].

Mulsul oilor şi facerea caşului, deci activitatea ca atare a stânei, debutează, tot ritualic, tot mitic şi mistic, dar în împăcare tihnită cu creştinismul: „La prima mulsoare a oilor, se pune, în găleată, un ban de argint, sare mare şi două fire de urzică, apoi se mulge laptele, ca oile să fie iuţi, adică lacome la mâncare, cum sunt oamenii de lacomi după argint şi cum de iute este urzica, şi ca bulzul (caşul) să fie dulce, cum e sarea în bucate de dulce.

---

[517] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 16-17

Găleata în care se mulge laptele este un polobocel, cu cercuri de lemn sau de fier, care, la fund, este ceva mai larg decât la gură. Două din doagele lui, care stau faţă în faţă, sunt, sus, mai lungi decât celelalte şi găurite cu borţi, numite urechi, prin care se vâră un baier, adică o nuia groasă.

După mulsoare, baciul şi ciobanii prind, cu mâna dreaptă, de mijlocul baierului şi duc găleţile, cu laptele muls, din strungă, în colibă, unde le aşează lângă budacă, un ciubăr înalt, cu gura mai largă decât fundul, şi înzestrat, şi el, cu urechi.

Apoi, toţi îşi spală mâinile, precum o făcuseră şi înainte de muls, şi unii din ciobani pleacă cu oile, alţii, însă, rămân în stână. După ce baciul a făcut rânduială cu laptele, spală găleţile şi face şi alte trebi de ale stânii.

Baciul, la rândul său, ia câte o găleată cu lapte şi strecură laptele printr-o strecurătoare, adică o bucată de pânză de câlţi, de 2 părţi cu şfere (cu sfori la ambele capete – n.n.), care se ţine, cu dânsele, peste hârzobul de deasupra budăcii.

Hârzobul este un cerc de lemn, pe deasupra căruia se leagă, cruciş şi în toate părţile, aţe groase de cânepă. El are menirea să ţină strecurătoarea deasupra budăcii.

Apoi, baciul ia, din cigorniţă (un fedeleş cu cheag), cu un polonic de lemn, 2-3 polonice de cheag, după mulţimea laptelui, le toarnă în budaca cu lapte şi mestecă, cu polonicul, cheagul în lapte, face semnul

crucii deasupra lui, pune capacul de lemn deasupra budăcii, pe care a aşezat-o dinaintea focului, ca laptele să se încălzească ceva şi o mai acoperă cu un suman, ca laptele să nu se răcească.

Cheagul trebuincios se pregăteşte în următorul chip: Se ia un miel frumos, imediat după ce l-a fătat oaia, şi se închide într-un coteţ podit, unde nu se află nimic de mâncare. De aici, se scoate mielul numai la supt. După două săptămâni, mielul se taie şi i se scoate rânza, în care se află un fel de căşuţ. Rânza aceasta se sărează şi se anină în drăgar, în dreptul hornului, unde stă cam 2-4 săptămâni, să se usuce. Pentru facerea caşului, se ia, deci, căşuţ de acesta, se lungeşte cu zăr şi se toarnă în cigorniţă, iar de aici, cu polonicul, în budaca cu lapte.

Laptele, după 1 ½ – 2 ore, se prinde şi, atunci, baciul descopere budaca şi bate bine laptele în budacă, cu un bătălău de lemn, numit roată, aşa că laptele se face, iar, ca laptele cel dulce. Această procedură se face numai după ce baciul, mai întâi, a înfipt bătălăul în lapte şi a luat 2-3 polonice de zăr, ieşit deasupra laptelui, şi l-a turnat în cigorniţă, ca cheagul să nu se sfârşească.

Bătălăul este un băţ tare, cam de un metru lungime, înţepenit, în mijlocul a 2 tălpi de lemn, puse cruciş, prin care trec, jur-împrejur, 3 rânduri de vergele, din care fiecare formează un cerc.

Baciul, după procedura arătată, îşi suflecă mânecile cămeşii, îşi spală mâinile, apoi bagă o mână în budacă, ocoleşte laptele dimprejur, până se îndeseşte, aşa

că devine vârtos, apoi strânge bulzul (caşul din laptele ieşit din mulsoarea tuturor oilor), îl scoate afară şi-l pune pe strecurătoarea de deasupra unei budăcuţe şi-l scurge de zăr, apăsându-l de 3 ori.

Acest prim bulz, numit cocârtiţă se taie în felii şi se împarte între toţi sâmbraşii care se află la stână, ca toţi să se îndulcească din mana oiţelor.

Baciul scurge bulzul, aşezând hârzobul şi strecurătoarea pe prima budacă, şi punând caşul pe strecurătoare, unde-l rumpe în 4 bucăţi, ca să se scurgă mai bine. Apoi ia caşul, cu strecurătoare, cu tot, şi-l anină, de şferele strecurătoarei, în cui, unde stă până a doua zi, dimineaţa, sau până la al treilea lapte, când se ridică, de aici, făcând loc altui caş, şi se pune pe podul din comarnic.

După ce a pus caşul în cui, baciul toarnă zărul, ieşit din caş, în căldarea care stă pe calul de deasupra focului din colibă. Mestecă, apoi, zărul, care clocoteşte în căldare, cu meleşteul, numit şterţ. Şterţul este un băţ, cu capătul de jos mai gros şi despicat în mai multe despicături. Mestecatul se continuă până ce zărul fierbe şi se face urda şi pentru ca urda să nu se afume sau să se prindă de căldare. Baciul mai rumpe, apoi, urda cu polonicul, ca ea să fiarbă mai bine.

Urda se scoate, apoi, din căldare, se pune într-o anume strecurătoare, ca zărul dintr-însa să se scurgă bine, într-o anume budacă, şi aşa să poată sta mult în bărbânţe şi să nu se strice.

Grăsimea care iese deasupra zărului fierbând se strânge într-o bărbânţă, în care se colboteşte (bate) până se alege untul.

Zărul, scurs din urdă, amestecat cu fulgi de urdă, se numeşte jintiţă. Băută pe inima goală, jintiţa curăţă repede stomacul.

Amintita operaţie cu laptele, zărul, caşul şi urda se repetă după fiecare lapte, adică mulsoare.

Când căldarea stânii este mică, atunci zărul trebuie fiert de mai multe ori, ceea ce durează până noaptea, târziu, şi bietul baci, pe la Sâmpetru, când este mult lapte, n-are parte defel de somn.

Mulsul oilor se face de trei ori pe zi, şi anume primul – la 4 ore, dimineaţa, adică la mânecate, ceasul când baciul îşi trezeşte ciobanii din somn cu trâmbiţa, şi, după mulsoare, oile merg în porneală, adică la păscut, întovărăşite de ciobani şi câini.

La fiecare porneală a oilor se trâmbiţă. Din trâmbiţă sau din cimpoi ştiu zice (cânta) numai acei bărbaţi care au fost ciobani la oi şi o seamă de femei, care, ca fete, au vărat cu vitele pe munte.

Ciobanii călăuzesc oile prin păscători, purtând în mână caţa (băţul ciobănesc, destul de înalt şi cioturos la capătul de sus), şi zicând din fluierul frumos împestrit şi îngălbenit doine şi alte cântece de dor şi jale, ca să se zăbăvească. După ce se satură de cântat, îşi taie beţe

pentru bâte sau lemn pentru polonice şi linguri, pe care le încrestează seara.

Pe la orele 11, la prânz, baciul iarăşi trâmbiţă, dând semn ciobanilor să vie cu oile la mulsoare. Oile se mulg şi la ora 1, după-amiazi; după ce ciobanii au mâncat, oile iarăşi trebuie să fie în porneală.

Seara, la orele 6, oile iarăşi se mulg şi, apoi, merg ciobanii cu oile, după răsăritul luceafărului, numit steaua ciobanului, adică după achindie, de iznou în porneală, până la 9 ceasuri, când oile se mână la părcanul stânii, la mas sau în sălaş sau în târlă…

La stână se află felurite vase de lemn, pentru trebuinţa laptelui, zărului, şi anume: Budace şi budăcuţe, cu capace şi toarte, cofele, cupe cu mănunchi, săpate dintr-o bucată de rădăcină, ocă, racle, polonice şi untăriţe de ales untul, care toate sunt proprietatea baciului.

Baciul, care strânge fruptul oilor, trebuie să fie om cu dreptate, căci, în altfel, s-ar întâmpla pagubă mare între oi. El împarte frăţeşte brânza, caşul şi urda, între sâmbraşi, în fiecare săptămână, până ce i-a mulţămit pe toţi.

Oile stau la stână de la 12-16 săptămâni, în care răstimp stâna nu stă locului – după cum am amintit mai sus – ci se mută de mai multe ori, în mai multe locuri, unde este păşune”[518].

---

[518] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, pp. 18-22

Răscolul stânei, care se face, ca întotdeauna, de Vinerea Mare, este a doua mare sărbătoare a păstoritului, aşteptată şi de baci şi păstori, care vor scăpa de ascetismul asumat şi respectat cu rigoare, dar şi de întreaga obşte sătească, obişnuită să omagieze, prin păstorit, cele două „lanţuri ale îngheţului”, ieşirea şi intrarea îngheţului („şarpelui”) în pământ. Spectaculos, trăit cu intensitate şi cu o religiozitate neprefăcută, răscolul oilor înseamnă, în fond, şi un popas odihnitor al satului românesc în matricea sa primordială.

„Primind sâmbraşii, baciul şi ciobanii fruptul care li se cuvine, stâna se răscoleşte, adică se desface. Lucrul acesta se întâmplă în postul Sântămăriei.

Atunci, ciobanii voioşi cântă: „Şi-apoi legea voastră, oi, / Iute treci tu, vară hăi! / Iute treci şi iat-o-i toamna / Să nu stau s-îmblu de-a valma! / Păpuşoii-s de cules, / Fete multe dintr-ales! / Grâu-i gata secerat, / Fete mândre de pupat!”.

La răscol, se adună toţi sâmbraşii, înştiinţaţi de cu bună vreme, mulţămesc baciului şi ciobanilor pentru truda lor, pentru buna îngrijire a oilor şi fruptului, dorind ca „Dumnezeu să ajute cu bine şi sănătate şi la anul”. Ciobanii, la rândul lor, le urează sâmbraşilor ca sâmbraşii, la anul, să aibă şi mai multe oi.

În ziua răscolului, se ia puiul, adică smântâna de pe urdă. Din smântâna aceasta, apoi din făină de păpuşoi şi sare, se face balmoş. Toţi sâmbraşii aflători la stână ospătează din balmoşul acesta. Tot atunci, se mai mânân-

că şi jintiţă. Jintiţa se ia cu polonicul dintr-o cupă sau dintr-un cofăiel.

Dacă, la răscol, rămâne ceva din balmoş, atunci se zice că răscolul a fost sătul, de altfel, răscolul e flămând.

După mâncarea balmoşului, sarea rămasă la stână se sfarmă şi se împărţeşte între toţi sâmbraşii, care, luându-şi fiecare oile sale, se duc, în voie bună, care încotro, la sălaşul său. Atunci, baciul vâră răbuşul, lângă un izvor, în pământ, ca nime să nu-l afle.

Oile sosite acasă, după răscolirea stânii, sunt întâmpinate de gospodină sau gospodar cu mare bucurie.

Acasă, se mulg oile cam până la Ziua Crucii, dar numai de 2 ori pe zi, adică dimineaţa şi seara. Din laptele muls, însă, nu se mai face caş, ci el se mănâncă dulce sau se prinde acru sau se amestecă cu cel de vacă, ca să iasă mai multă smântână”[519].

Tradiţia hotarelor Moldovei

Întemeierea statului feudal Moldova, deci punerea temeliei unei istorii naționale pentru aceste ținuturi, se datorează lui Bogdan I, cneazul Moiseilor, stăpânitor peste satele Cuhea, Moisei și Vișeu.

Primul descălecat, cel al legendarului Dragoș Vo-

---

[519] DAN, DIMITRIE, *Stâna la Românii din Bucovina*, p. 22

dă, este din ce în ce mai ignorat de istorie și pentru că n-a însemnat o întemeiere de țară, și pentru că ne temem ca nu cumva să li se dea scuipat la furcă ungurilor, din moment ce Dragoș încerca să pună în practică politica lor de a construi un contrafort statal în calea tătarilor, dincolo de Carpați. Poate că și merită Dragoș Vodă să fie ignorat de istorie, dacă tot i-a lipsit curajul de a crea un domeniu statal propriu, pe care să-l lase moștenire urmașilor săi, mulțumindu-se să fie doar mandatarul catolicismului pentru constituirea unei zone tampon la marginea imperiului catolic.

De-abia Bogdan I, cneazul Moiseilor, descălecând din Maramureș cu oaste, a vrut o țară a sa și, între 1359 și 1365, a pus bazele statului feudal Moldova, căruia i-a ales și o capitală. Rădăuții, unde a ctitorit biserica „Sf. Nicolae”, prima necropolă domnească a Moldovei. Bogdan I se trage din părțile Moiseiului, localitatea care-i poartă, astăzi, numele chemându-se, pe atunci și pentru alte câteva veacuri, Cuhea. În vechime, cuvântul slav „cuhe” însemna „fierărie” şi este de presupus că străbunii Mușatinilor au fost, în vremuri străvechi, fierari, meșteșugul respectiv transformându-i, încetul cu încetul, în stăpâni de moșii și în căpetenii. Documentele vechi, pe care le-am lecturat cu o foame a sufletului aproape inexplicabilă și despre care vă voi vorbi în paginile ce urmează, sugerează, până la Bogdan cel Orb, numai chipuri de voievozi drepți, viteji, iubitori de neam, care puteau interveni fără nici o reținere și în favoarea unui iobag. De altfel, până la Bogdan cel Orb, iobagul nici nu prea ora iobag. El trăia în bunăstarea pe care i-o îngăduia propria-i vrednicie, iar în vremuri de năpastă pentru ţară putea deveni, prin vitejie,

răzeş, căpetenie militară sau boier, toate trei statutele acestea nefiind diferenţiate prea mult. Diferenţa o făcea locul unde te puteai aşeza la Curte, cu ocazia divanurilor domneşti. Din nefericire, locul acela a început să conteze imens încă de la începutul istoriei noastre.

Noi, prin străbunii noştri, n-am mai avut alte idealuri decât acela de a sta în fața. Ne-am vrut cât mai galonaţi şi, când nu ne-au mai ajuns demnitățile autohtone, am bătut cale lungă după demnități străine. Ne-am trimis copiii să lupte în armata polonă doar ca să putem deveni și șleahtici. Limba română, vorbită de poporeni, a prins să ne displacă, pentru că nu mai cadra cu unicitatea noastră nobiliară. Un boier adevărat vorbea polona, ca să i se vadă rasa, un cleric – slavona sau greaca. Mai târziu, când fanarioții, ca emisari ai Porții otomane, au prins să facă impresie, s-a generalizat folosirea limbii lui Homer în saloanele aristocrate. Copii de boier nu se mai numeau Ion, ci Ian, Ivan sau Ianacache. Gavril ot Lucavăț se transformă în Gabriel Lukaviecki, Postelnicescul în Postelnicovici. Parvenitismul, cu toate relele lui, a creat două noi identități deturnate, românii și nobilimea cosmopolită, inclusiv clerul, care și el era nobil și cosmopolit.

Românii nu aveau, în mod obligatoriu, sânge daco-roman în vene. Românii erau cei care vorbeau românește, lumea satelor, mai mult sau mai puțin oprimată.

Nefiind istoric, ci doar un individ care nu vrea să mai creadă orbește în orice, mă pripesc și devansez panicat evoluția firească a evenimentelor.

Odată cu întemeierea statului feudal Moldova, trebuia desemnat și un teritoriu statal, cu granițe precise, care să fie lăsate moștenire urmașilor. Înspre vest, erau munții și, dincolo de munți, catolicismul, înspre sud. Marea Neagră și statul fraților noștri munteni constituiau, deocamdată, granițe sigure și stabile. Înspre răsărit și înspre nord, zone în care statele abia se înființau sau treceau prin frământări în a-și consolida propria lor identitate, cum e cazul Poloniei, granițele trebuiau stabilite sau negociate.

Nu ne-am lăcomit la pământul altora așa că nimeni, în primele patru-cinci veacuri de la întemeiere, nu ne-a contestat granițele teritoriului nostru statal. Dimpotrivă, ele au fost reconfirmate, fără obiecții, de toate tratatele internaționale care s-au încheiat ulterior.

O singură corecție s-a adus, la 1400, hotarului stabilit de Bogdan I, când Ivașco, fiul lui Petru Mușat, a promis în scris, pe 25 martie, că va reda regelui polon Țara Sepenicului, cu cetățile care sunt în ea, după vechea graniță. În rest, n-au fost probleme. De pildă, în 1433, decembrie 13, Regele Vladislav al Poloniei stabilește hotarul moldo-polon în următorii termeni: „Iar între aceste orașe (Țețin și Hmcelov) va fi această graniță veșnică: noi întâi între orașul nostru Sniatin și între Sepinți, care Sepinți aparține Moldovei, pe acestea le desparte râul Colacin. Iar de la râul Colacin, drept peste câmpia Bolohovului, până la râul cel mare Dnistru, mai sus de satul Potoc, care sat Potoc aparține Moldovei, și de la acest sat, în jos, pe Dnistru, până la mare, aparține către Țara Moldovei... Iar Vascouții i-am lăsat lui Ștefan

Voievod, către Țara Moldovei, cu toate câte aparțin acestui sat de demult. Zamostie și Vilaucea sunt între satele noastre. Iar din codrii Țării Moldovei cum au umblat hotarele de demult, tot așa vor umbla și acuma, în vecii vecilor”.

Tradiția hotarului continuă și în veacurile care urmează, cu ciudățenia că, în vreme ce boierii români se străduiesc să învețe slavona, slavii boieri poloni vorbesc latina cu o aceiași încrâncenare. Aşa se face că, în decembrie 1504, despre hotar se scrie, la Cracovia: „Et sciat Dominus orator, quod limites anliqui et veri fuerunt et sunt circa Colaczino”.

Deci, rămân precum au fost, iar vechiul Colacin poartă un țanțoș nume latinesc, cu nășire polonă: Colaczino.

În 1546, noiembrie 30, hotarul moldo-polon este și mai laconic reconfimat: „Limites antiqui conservobuntur”.

Cu trecerea timpului, hotarele noastre nu le-am mai negociat noi, ci alții. De pildă, în 20 iulie 1642, hotarnica a fost negociată de marele Mareșal al Poloniei și de Abaza Pașa, din partea Porții otomane. Ce-i drept, strămoșii lui Abaza Pașa s-au numit Abăza și au fost mari boieri moldoveni. Abaza Pașa, însă, este turc, tot așa cum, peste alte două veacuri, stră-strănepotul lui va fi lider al ultranaționaliștilor galițieni.

Hotarul moldo-polon, însă, spre deosebire de bo-

ieri și de hotarul moldo-turc, este cel bun, cel vechi: „Hotarul între Moldova și celelalte state străine începe la Bender, unde au fost puse două pietre între hotare care despart Moldova de Turcia și merge până la apa Nistrului, pe care am fixat-o să fie hotar, cum a fost și până acum. Mai departe începe hotarul între Polonia și Moldova, de la un izvor, din care curge pârâul Colacinul, care se varsă în apa Prutului și, de la acel pârău, cale de o oră depărtare, începe alt pârău, zis Serafineţul, care se varsă în apa Nistrului; acest pârău, după care este numita localitatea, formează hotarul între Moldova p Polonia. De la Ceremuş, hotarul merge prin munţii unguręști. până la părâul Ceremuşul Negru, care se varsă în apa Prutului. Pe cursul acestui pârâu merge hotarul Moldovei cu Polonia și cu celelalte ţări străine".

Părăsind micul său cnezat din Maramureș, unde, vorba înscrisurilor vremii, era „loc strâmt" și, mai devreme sau mai târziu, ar fi fost strivit de unguri, părăsind, deci, valea Moiseilor și venind în Moldova, cneazul Bogdan a făcut o afacere bună. Autohtonii, cărora le-a respectat libertatea în limitele răzeșismului, l-au primit bine, iar Biserica Ortodoxă l-a sprijinit fără rezerve. N-aș crede că Bogdan a trecut în Moldova așa, doar din spirit de aventură, cu vreo trei sute de călăreți, și că localnicii l-ar fi acceptat ca Domn impresionați de măreția alaiului. Despre o conștiință de neam, care să justifice legitimarea voievodului, nici măcar nu poate fi vorba, pentru că nu se născuseră încă nici masonii, care să inventeze termenul acesta cu mare forță în manevrarea maselor. În consecință, este de presupus că Bogdan a fost chemat să organizeze statul, de către singura forță autentică exis-

tentă în Moldova acelei vremi, de Biserica Ortodoxă, cea pe care o respecta, cu un secol și ceva înainte, chiar și episcopul catolic Grigorie.

Întemeierea și organizarea statului feudal Moldova s-a făcut într-o perioadă relativ scurtă, ceea ce demonstrează un existent dc organizare pe structura unui existent ocupațional foarte bine conturat. Resursele economice ale țării depășeau cu mult, însă, capacitatea de a le valorifica, așa că statul, încă de la începuturile sale, îi primește cu înlesniri pe toți pribegii lumii cunoscute, ba mai și trimite emisari prin țările megieșe, care să cheme lume străină să se așeze în Moldova.

Colonizarea cu străini are efecte de două ori benefice: în primul rând, se dezvoltă economia și statul prosperă, iar în al doilea rând, străinii aceia adoptă identitatea localnicilor cu toată dragostea și credința, cum s-a întâmplat, de pildă, cu armenii, rămași fără patrie după înfrângerea viteazului Rafi-Beg, dar descoperind în Moldova o patrie generoasă, care le îngăduia să-și pună în valoare calitățile lor înnăscute de comercianți. Pe parcursul veacurilor care au urmat, armenii nu și-au trădat niciodată patria adoptivă. Iar când s-a găsit şi printre ei un trădător, deja trădarea devenise o regulă pentru jumătate din numărul autohtonilor.

La nici patruzeci de ani de la al doilea descălecat. Moldova avea o nouă capitală și pusese temelie pentru cea mai falnică cetate a ei, Suceava.

Pe 10 februarie 1388, în zi de început de săptă-

mână, Petru Mușat scrie lui Vladislav, „rege al Poloniei, stăpânitor al Lituaniei și al Rusiei și domn al mai multor țări”, ca să-i dea de știre că i-a trimis un împrumut de 3.000 ruble de argint și nu de 4.000, cum conveniseră anterior și cum scrie în zapisul pe care îl posedă și pe care îl va returna în clipa în care i se va trimite altul nou, în care să figureze împrumutul real.

Scrisoarea se încheie cu localizare și dată: „Și s-a scris cartea în Cetatea Sucevei, luni, în prima săptămână a postului, sub pecetea noastră, în anul nașterii Domnului 1000 și 388”.

După doi ani, pe 17 martie 1390, se semna la Suceava primul tratat politic și militar internațional, adică o convenție încheiată între trimișii lui Mircea cel Bătrân și cei ai lui Vladislav II Jagielo, respectiv Roman Herițchi și Radius Gadchi – „din însărcinarea și porunca osebită a prea-vestitului principe, Domnul Mircea, Voievodul Țării Românești”, și domnii Gervasie de Dalewicz și Benko de Zabokruc, având, la rândul lor, „poruncă deplină și însărcinare osebită ca soli ai pea-luminatului principe, Domnul Vladislav. Vestitul rege al Poloniei”.

Negocierile au fost nu încununate de succes, astfel încât, în Convenția semnată de ambele părți, să se poată caligrafia: „Ne-am întâlnit cu rodnic spor în oraşul Suceava din părţile Moldovei, spre a cădea de acord asupra înţelegerii de nestrămutată prietenie între amintiţii noştri stăpâni”.

În mai puțin de o jumătate de secol de la înte-

meiere, stalul feudal Moldova demonstra o prosperitate care nu se explică decât printr-o tradiție ocupațională amplă și printr-o temeinică integrare în circuitul comercial est-european. Voievozii construiesc cetăți, biserici, mănăstiri, curți domnești și încă le rămân în visteria țării sume importante, cu care să poată împrumuta pe reprezentantul celei mai bine consolidate monarhii de dincoace de contraforturile Carpaților. Prosperitatea aceasta va dăinui până în vremea lui Bogdan cel Orb, ea fiind caracteristică și statului, și locuitorilor. Chiar și iobagii își puteau permite, sub Mușatini, să crească zeci de vite, pe care să le vândă, cu câștig bun, în iarmarocul de la Bistrița, cum se mărturisește, indirect, într-o scrisoare către bistrițeni, din vremea lui Bogdan cel Orb, asupra căreia voi reveni.

O epocă prosperă impune reguli noi. Cine are vrea să aibă și mai mult și va lua măsuri să-și poată proteja comorile. În Moldova abia întemeiată existau resurse inepuizabile, dar care nu puteau fi valorificate din lipsa forței de muncă. Moldoveanul băștinaș nu și-ar fi părăsit niciodată ocina străbună, ca să se mute într-un oraș sau într-un sat nou. În plus, nici nu ar fi fost de dorit să se înceapă popularea unei zone prin depopularea alteia, cu scutire de bir și cu facilități pe câțiva ani.

Pentru întemeierea orașelor, voievozii aveau la dispoziție un popor fără țară, care visa să-și trăiască istoria de la un nou început, armenii. Urmașii viteazului Rafi-Beg, primul popor ortodox al Europei, sunt, practic, pe lângă românii maramureșeni, coautorii înființării statului feudal Moldova, spiritul lor comunitar înnăscut

determinând apariția noilor orașe. Înălțarea unei biserici armene undeva, în calea unui drum comercial recunoscut, însemna întemeierea unui nou oraș. Fiecare oraș din Moldova este clădit pe aura luminoasă a unei biserici armenești. Într-o epocă în care bisericile, mănăstirile și misiunile franciscanilor de pe aliniamentul Siretului erau privite cu ostilitate și, în cele din urmă, arse și spulberate în cele patru vânturi, bisericile ortodoxe armenești sunt sprijinite și de Biserica Ortodoxă autohtonă, și de stat.

În 30 iulie 1401, deci la o jumătate de veac de la al doilea Descălecat. Alexandru cel Bun și fratele lui Bogdan încuviințează întemeierea unei episcopii armene în Moldova, cu reședința în Suceava, subordonând bisericile armene episcopului Ohanes. Documentul, întărit cu pecete domnească, s-a scris, ca și alte înscrisuri ale vremii, „cu mâna Bratei". Eu înclin să cred că Brata nu era un grămatic oarecare, ci Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun, adică „brat" („frate", în slavonă).

Dincolo de privilegiul incredibil de a întemeia o episcopie proprie, armenii moldoveni beneficiază, din partea voievozilor, de o sumedenie de alte privilegii, care nu se pot explica decât printr-un rol major pe care ei l-ar fi jucat în întemeierea și consolidarea statului feudal Moldova. Pe Ion Armenciocul, Vodă „l-a iertat ca să nu dea nimic din casa lui din Suceava și din ceea ce ar cumpăra oricând din Țara Moldovenească, de asemenea să nu plătească nici o vamă" (1449, august 27). La fel, „casele din Suceava, unde este domiciliată armeanca Stana (să nu plătească) nici un fel de dare domnească, nici mare, nici mică, nici ceară" (1451, ianuarie 10). De

aceleași privilegii au parte și negustorii din Suceava care, în 1476, acceptă dreptul civil liovean (armenesc), aceștia fiind: Iacob Armeanul, Toloc armeanul, Hulubei armeanul, Stepan ruteanul, Sadbet armeanul și Serchis armeanul.

Privilegiile respective urmăreau, fără îndoială, să-i determine pe armeni să rămână definitiv în Moldova, vocația lor de comercianți înnăscuți bucurându-se de notorietate, dar consfințeau şi niște merite istorice în consolidarea statului. Vom mai întâlni, de-a lungul veacurilor, o mulțime de armeni, numiți din numărul mare al nenumiţilor, care au fost tot atât de buni români ca și românii din munţi, aflaţi acolo de dinainte de Descălecat.

Odată înființate de negustorii armeni, orașele au început să funcționeze de la sine, integrându-se vieții comerciale est-europene, în baza unor principii economice și chiar a unor norme de drept moderne, principii și norme pe care le găsim definite în vasta corespondență purtată de Curtea Domnească a Moldovei cu înțelepții orașului Bistrița. Satele, însă, au o poveste mult mai complexă, ba chiar miraculoasă.

Primul înscris prin care se acordă dreptul de întemeiere a unui sat, de care am eu știință, este cel din 23 februarie 1453, prin care Alexandru Vodă acordă mănăstirii lui Iațco, unde era stareță Fevronia, dreptul de a înființa un sat pe moșia mănăstirească.

Legendarul Iațco, ctitorul mănăstirii din Ițcani,

era, bineînțeles, armean.

Stareța Fevronia era împuternicită „să-și întemeieze sat în hotarul mănăstirii, unde îi va plăcea, și pe cine va chema, sau din țară străină, sau din Țara Leșească, sau din țara noastră, toți acești oameni, câți vor fi la această mănăstire, să fie slobozi să-și are și să-și semene grâul și să cosească fân din țarina târgului Suceava ca și oamenii târgoveți. Și, de asemenea, acești oameni să aibă slobozenie, fie că vor fi meșteri sau cojocari sau orice fel de meșteri, fie rus sau grec sau de orice alt fel de limbă, să nu dea acești oameni nici dare, nici posadă, nici iliș, nici la morile noastre să nu lucreze, nici la cetate, nici să nu dea deseatină la albine, nici din vii și nici altceva nimic să nu dea niciodată, în veci. Și, de asemenea, acești oameni să fie slobozi și să umble în bunăvoie cu oale sau cu sare, sau după pește, fie că vor umbla cu marfă vie sau moartă, cu ce vor putea, pretutindeni în țara noastră, vânzând și cumpărând, și prin târguri, și prin sate, iar vamă să nu dea nicăieri nici un groș, fie că vama este vândută, fie că este nevândută”.

Întemeierea de sate se făcea, de regulă, cu „oameni străini”, înscrisurile ulterioare interzicând amestecul autohtonilor, sub amenințarea cu „pedeapsa uliței”, de care vor avea parte străinii care îi vor accepta pe băștinași în satul lor. Atitudinea voievozilor se baza pe rațiuni de visterie. Localnicii erau plătitori de dări și este de presupus că, în cele din urmă, ar fi renunțat la „ocina străbună”, care nici nu le mai aparținea, pentru a deveni oameni liberi într-o nouă „slobozie”.

Noile sate adunau în vetrele lor polonezi, ardeleni, ucraineni, greci, ruși, care, în foarte scurt timp, învățau românește, limba care îi ajuta în activitățile de comerț și, totodată, limba nesperatei lor libertăți. Copiii lor se nășteau în limba română și își revendicau statutul de autohtoni, revendicându-și, în fond, statutul de oameni liberi. Și ei chiar erau moldoveni, erau și sunt români, pentru că etnia ți-o dă limba și civilizația în care te naști și crești, tot așa cum patria ți-o dă numai dragostea față de patria aceea.

Dintre toate meseriile de care avea nevoie capitala Moldovei acelei vremi, cea de cojocar se bucura de o atenție deosebită. De cojoc aveau nevoie și oștenii, și negustorii, și oamenii de fiecare zi. Suceava era un oraș al cojocarilor și este de presupus că asta fusese și în vechime. Pe vremea aceea, și cojocul, și cojocarul erau definiți prin cuvântul de origine maghiară „suci”, folosit, cu aceleași sensuri și astăzi în Ardeal. Deci Suceava era orașul sucilor. Oare nu cumva de aici, de la această ocupație de bază, cândva, îi vine și numele?

Vechile zapise, ispisoace, danii, scrisori și înscrisuri, dincolo de farmecul pe care îl degajă, pot aduce în contemporaneitate o lume spre care privim cu nostalgie, fără să bănuim că lumea aceea nu diferă de cea de azi. Citind cu patimă vechile documente, am căutat doar crâmpeiele de viață și, eventual, adevărurile care, cu bună ştiinţă, nu ni s-au spus.

Istoria are vicleșugurile ei, se păzește să rostească adevăruri care pot fi interpretate în beneficiul altora.

Popoarele nu câștigă niciodată nimic din astfel de interpretări. Popoarele își sacrifică doar generații întregi pentru bunăstarea celor care, ocârmuindu-le, fac o afacere ca oricare alta, dar incomparabil mai profitabilă. De fapt, asta este singura idee pe care vreau s-o slujesc, scriind această carte, ideea că mie, deci și dumneavoastră, nu mi-i nimeni dușman, cu excepția celui care nu mă lasă cu nici un chip să trăiesc după cum mă îndeamnă sufletul, liber și cinstindu-l pe Dumnezeu, pe Cel care m-a creat pentru a-l descoperi ca libertate.

Urmaşii cui?

De la *Istoria pentru începuturile romanilor în Dachia* (Buda, 1812), spiritualitatea românească, înrădăcinată în cea a romanilor de către Petru Maior, a fost, în fapt, retezată de „vremurile şi mai cărunte"[520] ale legendarului Moş Timp, deşi *Saturnaliile*, de pildă, în care toţi continuatorii lui Petru Maior se resemnează să identifice toate obiceiurile românilor, nu au fost altceva decât omagieri ale lui Moş Timp (Cronos, la greci; Cernunos, la celţi), reper mitic dezlânat descifrat, în condiţiile în care cultura română nu s-a raportat şi nu se raportează la culturile lumii, pe care, în fond, aproape mimetic le mărturiseşte. Un moto mai mult decât convingător, „Cu anevoie este a nu grăi adevărul", protopopul Petru Maior izbutea, în 1812, să centralizeze informaţii din scrierile autorilor vechi, precum Paulus Orosius, Constantinus Porphyrogenetus, Eutropius, Iulianus, Dio Cassius, Stra-

[520] *Transilvania*, Anul VIII, Nr. 5, 1 martie 1875, p. 51

bo, Iulius Capitolinus, Ptolemaeus Alexandrinus, Aelius Spartianus, Trebellius Pollio, Orosius, Ovidius, Vopiscus, maghiarul Thuroczi etc., şi să contureze, suficient de exact, istoria vechii Dacii, în ceea ce priveşte oglindirea conflictelor ei cu lumea mărturisitoare. Şi cum, în acele vremuri, Christian Engel şi Franz Joseph Sulzer negau continuitatea elementului latin în Dacia, Maior află şi prezintă dovezile statorniciei, inclusiv prin metoda raportării limbii şi obiceiurilor româneşti la cele romane, din care s-ar şi trage.

Prin intermediul lui Franz Joseph Sulzer[521], care prelua şi, de fapt, statornicea „fabula care spune că romanii în suta a treisprezecea de peste Dunăre au venit în Dachia”, „fabulă” susţinută şi de Engel, dar care „vedea” migraţia în secolul IX, iar Sulzer, începând cu secolul XIII[522], „mitologia” lui Maior[523], prezentă lui Sulzer prin viu grai şi acceptată de acesta şi în baza unor cercetări proprii, străvechea spiritualitate românească era denaturată, ulterior, şi de mai toţi autorii occidentali, iar recursurile rare ale folcloriştilor români la operele europene nu fac decât să întărească, aparent argumentat, teoriile lui Petru Maior – admirabile în 1812, dar nu şi în

---

[521] Sulzer, J. F., *Geschichte des Transalpinischen Dnciens,* Wien, 1782, t. II, pp. 405-412

[522] Maior, op. cit., pp. 244-256

[523] „Eu, odată, i-am spus lui Sulzer un lucru, încă din pruncia mea din veşti pustii auzit. Când mă dusei altă dată la dânsul, văd că el a însemnat lucrul acela ca un adevăr în istoria Ardealului, care atunci o alcătuia. Destul m-am nevoit a-i arăta că nici o dovadă nu este a lucrului aceluia; şi altminteri s-a întâmplat; ci fiindcă spusa cea dintâi fusese după gustul lui: nici nu vrea să audă cuvântarea mea, cu care vream să-i arăt adevărul” – Maior, op. cit., p. 247

veacurile care au urmat, când, „pentru a restabili contactul cu strămoşii mitici”[524], nu ne-au mai rămas decât ritualicele obiceiuri, din ce în ce mai deşarte de iniţial şi iniţiere.

Contează, oare, aceste „eresuri” străvechi, care, în fond, în vremuri cărunte au avut „un caracter filosofic cu adevărat progresiv”[525] şi care, după Lévi-Strauss, reprezentau „caracteristicile excepţionale ale acestei gândiri pe care o numim sălbatică şi pe care Comte o califică de spontană”? Fără îndoială că nu, fără îndoială că da, funcţie de fiecare om în parte. Iar pentru identitatea spirituală românească încă mai păstrează, dacă mai punem preţ pe ea, fiecare relaţionare a singularelor obiceiuri româneşti cu elementele „gândirii spontane” a Timpului sacru, şi poziţionează această spiritualitate a românilor drept moştenitoare, deşi e bine să conştientizăm că nu doar noi, ci toate neamurile euro-asiatice descind din acelaşi ecumen.

Revenind la importantul op al protopopului Petru Maior, care, începând cu capitolul „Pentru începutul limbii romaneşti” (niciodată nu vorbeşte despre români şi româneşti, ci despre „romani” şi „romaneşti”), ia în discuţie argumentul lingvistic şi mitologic latin, fără să îndrăznească presupunerea conform căreia limba şi mitologia românilor sunt mult mai vechi decât limba şi obiceiurile romanilor, deşi înţelesese „cum că alta a fost

---

[524] Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genigis-Han*, HUMANITAS, 1995, p. 58

[525] Lévi-Strauss, Claude, *Gândirea sălbatică*, Cap. VIII, *Timpul regăsit*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti 1970, pp. 383, 384

limba latinească cea îndreptată sau corectă şi alta cea ce răsuna în gura poporului latinesc"[526], Maior susţinând că limba latină s-ar fi format pe un filon străvechi, cel al gintei sabinilor[527], gintă în care, începând cu „răpirea sabinelor", descoperă, ca şi Franz Joseph Sulzer, şi rădăcina tuturor obiceiurilor românilor şi mai ales a dansurilor căluşăreşti.

În paralel cu folcloriştii, jalnici epigoni ai lui Maior şi Sulzer, marii gânditori ai Europei, inclusiv românii, descifrează o altfel de istorie a culturii, o altă sincroneitate a festivităţilor magice, specifice timpului liturgic, deci momentelor sărbătoreşti, propice pentru intrarea în armonia universală, ceea ce constituia, în fond, datul religios primar, pe care, peste milenii, după spusa lui Hippo Augustin, Iisus Hristos l-a preluat în întregime, el fiind „luceafărul de dimineaţă", care vestea lumina, cel care „şi-a făcut sălaşul în Soare", fiind, conform Psalmului 18 al lui David, Dumnezeu-Tatăl, care, la începuturile mitologice era „Dumnezeu-Timpul". Deci, orice demers de recuperare a memoriei străvechi ar trebui să înceapă cu „un Strămoş mitic (care) dă naştere unei noi omeniri"[528], prin fiecare retrăire cosmologică, ştiut fiind că, în limbajul filosofilor culturii, „*Cosmogonia este manifestarea divină supremă*, gestul exemplar de putere, de îndestulare, de creativitate"[529]. Acest strămoş mitic este, în toate culturile lumii, „Tatăl Ceresc" şi doar în

[526] Maior, op. cit., p. 302
[527] Maior, op. cit., p. 305
[528] Eliade, Mircea, *Imagini şi simboluri*, HUMANITAS, 1994, p. 89
[529] Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul*, Cap. II, *Timpul sacru şi miturile*, HUMANITAS 2000, p. 62

mitologia română Moş Timp. „Moş” sau „stâlp” înseamnă străbunul care a ieşit din indiviziune, el fiind *ultimul strămoş* şi *primul străbun*. Deci, Moş Timp este ultimul „zeu” şi primul antecesor al unui neam, chiar dacă, aşa cum observa Nicolae Densuşianu, există o identitate „Zalmoxis = Saturnus senex = Zeul-moş”[530], că „în o colinda saturnică românească, „bătrânul” sau „moş” Crăciun apare sub numele de *Tatăl*”[531], că „Saturn mai avea epitetul *bătrânul, moşul, zeul cel vechi*”[532], iar „acelaşi titlu de *Zeul-moş* (*deus vetus* sau *avus*) îl avea Saturn şi la Daci”[533].

Deci, toate ritualurile înnoirii erau închinate, într-o istorie primordială, Timpului, fie ca zeu („generaţiile Devas (zeilor)” din *Mahabharata*[534]), fie ca moş, deşi „Părinţii şi Zeii sunt una”, dar se sărbătoresc, „la Luna nouă, părinţii (Pitris), la Luna plină, zeii (Devas)”[535], pentru că „**Timpul este Creatorul**. Există două căi, de nord şi de sud… calea din sud este Calea Strămoşilor… calea din nord este Calea Astrală, Calea Nemuririi”[536]. Şi desigur că există şi „o *istorie primordială* şi această

---

530 Densuşianu, Nicolae, *Dacia Preistorică*, Bucureşti 2002, p. LXVII, notă

531 Densuşianu, Nicolae, *Dacia Preistorică*, Bucureşti 2002, p. 207, nota 4

532 Densuşianu, Nicolae, *Dacia Preistorică*, Bucureşti 2002, p. 207

533 Densuşianu, Nicolae, *Dacia Preistorică*, Bucureşti 2002, p. 212

534 *Mahabharata,* de Krishna-Dvaipayana Vyasa, Bherata Press, Calcutta, 1884, I, p. 4

535 *Mahabharata*, VII, p. 65

536 *The Ten Principal Upanishads,* Traducere de Shree Purohit Swami şi W. B. Yeats, Faber and Faber Limited, London, Cartea *Prashna-Upanishad* 2, p 40

istorie are un *început*: un mit cosmogonic propriu-zis sau un mit prezentând primul stadiu, germinal, al lumii"[537].

De strămoşii mitici s-au ocupat mulţi filosofi şi teologi, eforturile lor fiind încununate de concluzii aproape identice. În capitolul *„Tatăl suprem" şi strămoşii mitici*, Mircea Eliade susţinea, pe bună dreptate, că în toate mitologiile lumii există „reprezentarea acelui *primordium* al Marelui Tată ceresc"[538]. De aici şi împărţirea oarecum istorică între „Timpul sacru" şi „timpul profan"[539], cu precizarea că, „între aceste două feluri de timp există, bineînţeles, o ruptură; dar, prin mijlocirea riturilor, omul religios poate „trece" cu uşurinţă de la durata temporală obişnuită la Timpul Sacru"[540], timpul sacru al începuturilor devenind, prin reluări şi retrăiri îndătinate, timp liturgic, timp al oficierilor străvechi moştenite. „Timp liturgic înseamnă reactualizarea unui eveniment sacru care a avut loc într-un trecut mitic, „la începutul începuturilor". Participarea religioasă la o sărbătoare implică ieşirea din durata temporară „obişnuită" şi reintegrarea în Timpul mitic actualizat de acea sărbătoare. Timpul sacru este mereu recuperabil şi repetabil la nesfârşit"[541].

O astfel de retrăire a timpului liturgic o reprezintă şi tradiţiile de Anul Nou, indiferent de localizările în

---

537 Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor*, HUMANITAS, 1994, p. 122
538 Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor*, HUMANITAS, 1994, p. 135
539 Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul*, Cap. II, *Timpul sacru şi miturile*, HUMANITAS 2000, pp. 54-87
540 Eliade, p. 54
541 Eliade, p. 54

timp, de regulă primăvara, iar la popoarele semitice chiar şi toamna, după strânsul recoltelor[542]. „Deoarece Anul Nou este o reactualizare a cosmogoniei, el implică *reluarea Timpului de la începuturile sale*, adică refacerea Timpului primordial, Timpul „pur”, cel care exista în momentul Creaţiei. Anul Nou era aşadar un prilej pentru „curăţirea” de păcate”[543]. Prin mutarea începutului anului imediat după sărbătorile morţii şi învierii Timpului, considerată, odinioară „naşterea luminii” (Ca Li) la solstiţiul de iarnă, continuată de „naşterea luminii întărite” (Ca Li'n Da), la echinocţiul de primăvară, nimic nu se schimbă, din perspectivă ritualică şi ceremonială, pentru că „pentru omul religios al culturilor arhaice, *Lumea se reînnoieşte în fiecare an* sau, cu alte cuvinte, *îşi regăseşte cu fiecare început de an „sfinţenia” originară*, cu care se născuse din mâinile Creatorului”[544]. Şi astfel, „omul religios devine periodic contemporan cu zeii, în măsura în care reactualizează Timpul primordial al înfăptuirilor divine”[545].

Există teze convingătoare despre acest „nou început”, de care avem nevoie mai ales la echinocţii şi solstiţii, marcate pe cer de crucea dreaptă şi de crucea oblică, elementele fundamentale ale tuturor reprezentărilor grafice a simbolurilor la toate popoarele lumii, elemente care, prin trasarea perimetrelor sau prin supra-

---

[542] La vechii evrei, după întoarcerea din robia babilonică, „Anul Nou de primăvară inaugura anul liturgic, iar Anul Nou de toamnă marca începutul anului civil” – *Dicţionar Biblic,* I, Editura Stephanus, Bucureşti 1995, p. 56
[543] Eliade, p. 61
[544] Eliade, p. 59
[545] Eliade, p. 67

puneri, sugerează, în limbaj mitic, dubla natură pământească şi cerească a iniţiaţilor, cetatea sfântă sau paradisul, Dumnezeu-Timpul, numit şi Dumnezeu-Soarele, cu trimitere la menţionatul psalm al lui David.

„Mitul relatează o întâmplare sacră, adică un eveniment primordial, care s-a petrecut la începuturile Timpului, *ab initio*”[546], o întâmplare alegorică şi retrăită ca atare, alegoria respectivă făcând trimitere la o întâmplare din Univers şi fiind „scrisă pe Cer” odată cu poruncile divine, pe care doar poeţii le-au putut reproduce, dar fără să le înţeleagă, rolul acesta fiind preluat de „maeştri” şi încredinţate discipolilor, spre a nu se pierde. Prin urmare, „orice An Nou înseamnă repetarea cosmogoniei, re-crearea Lumii şi totodată „crearea” Timpului, regenerarea lui printr-un *nou început*”[547], în condiţiile în care, indiferent de schismele produse în timp, pentru a justifica tot alte şi alte imperii, „religia contă într-o *umanizare a legilor naturale*, iar magia într-o *naturalizare a acţiunilor umane*”[548].

Numai că orice „nou început” trebuie să continue cu alte „acţiuni umane” circumscrise timpului sacru, printr-un liturgic distinct, deşi înrădăcinat în ciclicul „nou început”, până la aparenta moarte şi înviere a timpului şi a luminii, în arca numită a Capricornului. Cerul a fost împărţit în 12 arcane (de unde şi numele unor dansuri de brâu iniţiatice), ştiut fiind că „egiptenii au fost cei dintâi oameni care au născocit anul şi l-au împărţit în două-

---

546 Eliade, p. 73

547 Eliade, p. 81

548 Lévi-Strauss, p. 386

sprezece părţi, ţinând seama de anotimpurile lui. Au făcut această descoperire – spuneau ei – călăuzindu-se după stele... tot egiptenii sunt cei dintâi care au pus nume celor doisprezece zei”[549], dar în Egipt „misterele”[550] şi „zeii şi-au primit numele de la pelasgi”[551], deci de la o antichitate mult „mai căruntă” decât cea greacă sau cea romană, o antichitate pe care o putem în parte descifra cu ajutorul Datinii, iar „datinile, poveştile, muzica şi poezia, sunt archivele popoarelor. Cu ele se poate reconstitui trecutul întunecat”[552], ceea ce mi-am şi propus să înţeleg prin „Cartea Datinii”, lucrare amplă, din care am preluat acest fragment.

Ziguratele din Carpaţi

În toată lumea, dar mai des decât oriunde în România, se află o mulţime de forme piramidale, durate din piatră şi/sau din pământ, unele cu bază pătrată, altele cu bază circulară, care stârnesc imaginaţia generaţiilor de localnici[553], întotdeauna atrase şi intimidate de mistere şi, deci, de superstiţii, pentru că, aşa cum scria poetul latin Caius Lucilius (180-103 î. H.), cu peste o sută de ani înainte de Hristos, „drept adevăr socoate gloata tot ce

[549] Herodot, *Istorii*, II, IV, p. 134
[550] Herodot, *Istorii*, II, LII, p. 156
[551] Herodot, *Istorii*, II, L, p. 156
[552] Alecu Russo apud „Foaia populară”, nr. 39 din 26 decembrie 1899, p. 4
[553] „lângă tumuli preistorici sau monumente megalitice întâlnim izvoare considerate de populaţie ca miraculoase sau binefăcătoare” – Eliade, Mircea, *Tratat de Istorie a Religiilor*, Humanitas 1995, p. 165

eresul născoceşte”[554]. De regulă, în formele acelea ciudate poporul „vede” creaţii ale „uriaşilor”[555], care, după cum o probează arheologia, chiar au existat, deşi, la Congresul de la Copenhaga din 1869, savantul italian Capellini susţinea că, în imaginaţia naivă, „*uriaşii* peşterilor sunt în genere mamiferele cele colosale din timpii preistorici”[556]. Poezia elinilor vedea în uriaşi „copii falnici născuţi din Glie şi din Cer... / bunii şi străbunii noştri, stând pe tărâmul celălalt, / Sortiţi Tartarului”[557], deci „obârşia şi începutul ancestralei omeniri”[558], ei, uriaşii, fiind „părinţii oricăror neamuri de pe lume”[559], iar formulările acestea lirice străvechi întrezăresc „paralelismul dintre urmele cultului solar şi cultul strămoşilor: aceste două complexe religioase îşi află o expresie comună în înălţarea monumentelor megalitice”, ştiut fiind faptul că „monumentele megalitice sunt întotdeauna în relaţie cu cultul solar”[560].

---

[554] Lucilius, Caius, *Contra superstiţiei*, în *Antologia poeziei latine*, Ed. Albatros, Bucureşti 1968, p. 7

[555] „pe povârnişurile meridionale ale şirei Carpaţilor, un număr destul de însemnat de peşteri, pe care tradiţiunile poporane le arata ca fostele locuinţe ale *Uriaşilor* de odinioară” – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 112

[556] Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 113

[557] Orfeu, *Către Titani*, în *Antologia poeziei greceşti*, p. 207

[558] Orfeu, *Către Titani*, în *Antologia poeziei greceşti*, p. 207

[559] Orfeu, *Către Titani*, în *Antologia poeziei greceşti*, p. 207

[560] Eliade, Mircea, *Tratat de Istorie a Religiilor*, Humanitas 1995, p. 119

Structurile arhitectonice primordiale, de tip piramidal, cunoscute drept zigurate („ziqqurat” se traduce prin „zidirea muntelui în munte”) sau cromlech-uri[561], purtau, într-o vechime şi mai căruntă, numele de Kogaion sau Gogaion, *Go Ga Io Anu* însemnând, în limbajul monosilabic al primelor generaţii totemice de oameni vorbitori, „*Muntele zidit de ştiutorul de Cer*”, formula aceasta fiind mai complexă şi mai explicită decât cea sanscrită, dar care se bucură de notorietate mondială. Despre originea tradiţiei megalitice planetare, Mircea Eliade sugera „relaţii istorice, generice (poate indirecte) cu cultura megalitică a preistoriei europene”[562], iar în aceasta din urmă, aidoma majorităţii filosofilor europeni, întrezărea rădăcini în arhitecturile primare spaniole şi nord-africane, deşi, aşa cum scria, cu neaşteptat temei, în 1873, cărturarul ieşean George Panu, tocmai tumulii carpatici, incluzând măgurile şi movilele, ar putea fi primele structuri piramidale care le-au inspirat pe toate celelalte ale umanităţii[563].

---

[561] „Cromlech, un soi de clădiri megalitice, un fel de îngrădituri de diferite extensiuni, făcute din pietre mari necioplite, aşezate simplu sau împlântate în pământ. Unii cred că Cromlech au fost loc pentru cultul divin sau pentru adunări, alţii le ţin de cimitire preistorice” – Diaconovich, C., *Enciclopedia Română*, Tomul II, Sibiu 1900, p. 52

[562] Eliade, Mircea, *Tratat de Istorie a Religiilor*, Humanitas 1995, p. 178

[563] „ne-au şi rămas de la popoarele preistorice numai morminte, de la popoarele vechi mai cu seamă, morminte şi temple, pe când locuinţele indivizilor au dispărut… Morminte cele vechi erau în peşteri… Altă formă de morminte sunt tumulii, în locurile unde nu erau peşteri. Din această formă se dezvoltară piramidele la mexicani, egipteni etc. ” – Panu, G., *Prelecţiunile populare*, în *Convorbiri literare*, Anul VII / 1 aprilie 1873 – 1 martie 1874, Iassi 1874, p. 130

Fără a şti ceva despre civilizaţiile primordiale *polară* şi *boreală*, fără a găsi mărturii vechi despre interacţiunea dintre semnificaţiile interacţiunii *cultului solar* cu *cultul străbunilor*[564], în cadrul căruia elementul central îl reprezenta *Tatăl Tuturora*, cărora „i-au dat multe nume, deoarece multe neamuri, fiecare vorbind altă limbă, au simţit nevoia de a traduce numele lui, pentru a i se închina”[565], istoricii şi filosofii culturii secolului al XIX-lea şi chiar cei din prima parte a celui următor, au descifrat în arhitecturile piramidale străvechi doar morminte şi nicidecum temple[566], deşi, în cazul în care unele au rol de morminte, „aceste monumente megalitice funerare au ca scop să „fixeze” sufletul mortului şi să-i stabilească un locaş provizoriu, care să-l menţină în vecinătatea celor vii”[567]. Darwin, de pildă, chiar le banaliza[568], pentru că nu putea înţelege că „Muntele are şi

---

564 „Structura sintetică a gândirii „primitive” îşi găseşte un excelent instrument de exprimare în simbol, care unifică niveluri felurite de realitate cosmică, fără ca, prin aceasta, să le „neutralizeze”. Polivalenţa simbolului face posibilă coexistenţa sensurilor” – Eliade, Mircea, *Cosmologie şi alchimie babiloniană*, Ediţia a II-a, Iaşi 1991, p. 23

565 *The Prose Edda*, Traducere de Jean I. Young, Cambridge, 1954, p. 16

566 „Aceste morminte megalitice sunt ultimele manifestări ale Epocii de Piatră… cel mai celebru sanctuar al Epocii Megalitice – Templul Soarelui de la Stonehenge – acel gigantic cerc de pietre de lângă Salisbury” – Keller, Werner, *Şi Biblia are totuşi dreptate*, Hamburg 1955, p. 10

567 Eliade, Mircea, *Tratat de Istorie a Religiilor*, Humanitas 1995, p. 178

568 „în multe părţi ale lumii, oamenii au ales în general vârful colinelor înalte pentru a înălţa mormane de pietre, fie ca amintire a unui eveniment remarcabil, fie pentru a-şi îngropa morţii” – Darwin,

înţelesul de „pragul Tărâmului celălalt". Pe acolo, prin munte, trec sufletele în lumea morţilor… Soarele apune între munţi şi pe-acolo trebuie să fie drumul mortului către lumea cealaltă. Dar alături de această valenţă funerară, simbolul muntelui are şi un sens metafizic cu mult mai important. Muntele este centrul lumii şi de aceea, după moarte, sufletul este atras către „centru", adică realitatea absolută"[569].

În opera „părintelui istoriei", există o singură mărturie despre civilizaţia boreală de după „Epoca de Piatră" a lui Keller, referitoare la înmormântarea „regilor sciţi"[570], în Epoca Bronzului – desigur, iar această

Charles, *Descendenţa omului şi selecţia sexuală*, Editura Academiei, Bucureşti 1967, p. 153

[569] Eliade, Mircea, *Cosmologie şi alchimie babiloniană*, Ediţia a II-a, Iaşi 1991, p. 24

[570] „În a patra carte, cea care, sub numele Melpomenei, muza tragică, vorbeşte despre Traci, Geţi, Sciţi şi despre toate popoarele ce se pierdeau, în timpii depărtaţi, prin ceaţa locurilor pe „unde aerul, zice Herodot, mai multe luni de-a rândul, se umple de fulgi şi unde pământul cărunţeşte", în a patra carte a sa, Herodot ne spune cum se îngropau regii Sciţilor şi ce fel de morminte li se înălţau: Mormintele regilor, zice el, sunt în tara Gerrilor, acolo unde Boristenele începe a fi pluteţ. Acolo, când la dânşii moare un rege, ei sapă o groapă mare pătrată în pământ şi, sfârşind-o, iau pe mort, cu trupul scăldat în ceară, îi despintecă şi-i curăţă pântecele, umplându-le cu izmă pisată, cu miresme, cu seminţe de selină sălbatică şi de anason, îl cos la loc şi îi duc într-o căruţă până la alt popor. Apoi aceia la care duc în trăsură pe mort fac şi ei ca Sciţii cei regali, adică îi taie bucăţele din urechi, îşi tund părul jur-împrejurul capului, îşi crestează cu cuţitul braţele, îşi sfâşie fruntea şi nasul şi îşi străpung mâna stângă cu săgeţi. De aci duc, tot în căruţă, trupul regelui la alt popor peste care el a domnit, iar cei la care a sosit mai întâi îl urmează. După ce au purtat trupul pe la toate popoarele, în sfârşit

relatare avea să fie extinsă definitoriu asupra tuturor enigmaticelor străvechi structuri arhitectonice ale Europei. Pornindu-se unilateral şi, aş zice, tendenţios de la mărturia lui Herodot, în cercetările culturale europene se fac confuzii incalificabile. *Măgura*, de pildă, care în toate limbile europene defineşte toponime care se referă la culmi cu vârfurile netezite manual, în scopuri ceremoniale, devine sinonim cu *movilele* şi cu *tumulii*[571], ba şi

---

ajung şi la Gerri, care sunt cel mai depărtat din neamurile supuse lor, şi unde îl îngroapă. Acolo, dar, depunând trupul în groapa ce i-a fost pregătită, întins pe un aşternut de verdeaţă şi înfigând, ici şi colea, împrejurul mortului, suliţe, ei aşează deasupra lemne şi le acoperă cu ramuri verzi de răchită. În locul cât mai rămâne gol în groapă, ei depun pe una din ţiitoarele regelui, sugrumată, pe pimnicerul, pe bucătarul, pe comisul, pe slujitorul, pe vestitorul lui, vreo câţiva cai de ai săi, prinoase din toate avuţiile lui şi mai multe vase de aur, căci argint şi aramă ei nu întrebuinţează. După ce au făcut acestea, ei înalţă deasupra o mare movilă, lucrând toţi împreună cu mare sârguinţă şi silindu-se a o face cât se va putea mai înaltă" – Herodot, *Istorii*, IV, p. 71, apud Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, p. 33

[571] „Odobescu spune că, în patria sa, se văd foarte numeroşi tumuli, printre care par a se distinge vreo trei specii, osebiţi fiind unii de alţii prin formele şi dimensiunile lor, şi purtând în graiul local denumiri speciale. Cei mai mici, îndeobşte grămădiţi în preajma ruinelor de vechi cetăţi sau rânduiţi de-a lungul căilor antice, sunt mai adesea morminte din epoca Romanilor şi conţin, în mare parte, sarcofage de piatra văroasă; acei tumuli se cheamă, mai pretutindeni, de către locuitori, *măguri* sau *măgule*; ei n-au, în genere, mai mult de trei, până la cinci metri înălţime. A doua specie se compune din grămezi de pământ, tot conice, dar cu mult mai proeminente decât tumulii funerari din epoca romană. Li se zice, mai adesea, *movile*, şi acestea au atras băgarea de seamă a poporaţiunilor întru atâta, că mai toate au câte-o denumire a sa proprie. Abia se poate zice că ele au fost cercetate, căci, şi dacă s-au făcut într-unele din ele ceva săpături,

„nume arhaic al muntelui” – pentru unii erudiţi contemporani, cărora le va rămâne pururi străină complexa interacţiune iniţiatică a ceremoniilor de tip *Ma Go Ra* („Primăvara, pe Muntele Soarelui”).

În faţa unor astfel de erori, bazate pe concepte stranii, deşi nu lipsite de poezie, precum „antichităţi estetice”[572] şi „antichităţi etice”[573], asimilate ca atare de erudiţii zilei, pare inutil efortul lui Mircea Eliade de a proba că „ziqqurat-ul este de fapt Lumea, întrucât el simbolizează muntele Cosmic. Iar muntele Cosmic nu este decât o perfectă *imago mundi*... Muntele sacru este adevăratul tron, căci acolo domneşte zeul, stăpânul şi creatorul Universului. „Tron”, „templu”, „munte cosmic”

---

acelea nu s-au executat decât pe muche sau în coastele lor şi n-au dat alte rezultate decât aflarea unor fărâme de arme de fier, lăncii, paloşe, săgeţi, zale şi alte mărunte obiecte de metal, care sunt toate, fără îndoială, din epoci cu mult mai apropiate de noi decât clădirea primitiva a movilelor. Judecând după monumentele de acelaşi fel, în care s-au făcut, prin ţările vecine, precum în Ungaria, Polonia şi Rusia, săpături regulate şi minuţioase, avem tot dreptul să afirmăm că asemenea înălţături artificiale au fost lucrate de mâinile unor poporaţiuni cu mult mai vechi decât acelea care au purtat armele şi obiectele, în genere puţin interesante, ce se găsesc uneori în straturile superficiale ale movilelor din ţările româneşti… / Tumuli din a treia şi ultima specie observată au proporţiuni încă mai mari decât ale movilelor. Ei ating uneori o înălţime de douăzeci şi cinci până la treizeci metri şi chiar mai mult, şi se află dispuşi sau în cercuri lungăreţe sau în pătrare cu feţe neregulate. Li se zice, mai îndeobşte, gorgane” – Odobescu, Al., *Opere complete,* Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, pp. 108-110

[572] Ibidem, p. 18

[573] Ibidem, p. 14

nu sunt decât formule sinonimice ale aceluiaşi simbolism al *Centrului*”[574].

Măgurile în sine, şi cele naturale, şi cele înălţate manual în zonele premontane, aveau meniri ceremoniale şi, tocmai de aceea, pe crestele lor netezite aveau să apară temple sau doar movile cu rol de temple, de înălţimi dedicate oficierilor şamanice. Mult mai târziu, odată cu potenţarea cultului străbunilor, avea să se producă o dublă „fixare”, a veşnicului cosmic şi a vremelnicului uman, în megieşia comunitară, urcările ceremoniale pe munte însemnând nu doar „călătorii pe cer”, ci şi „Drumul spre Paradis”, care „este același drum spre munte, aceeași „ascensiune”, care, de cele mai multe ori, se face în mod simbolic”, pentru că, în fond, „drumul spre munte înseamnă apropierea de sacru, de real, de absolut; într-un cuvânt, este o consacrare”[575]. Tocmai de aceea cuvântul *măgura, magora, magura* avea să supravieţuiască în toate limbile europene şi asiatice, în ciuda faptului că *gora* sau *hora* aveau să desemneze, în diferite limbi, fie muntele, dealul, colnicul, fie ceremonialul horistic, în cadrul căruia „dansul exprimă întotdeauna o călătorie în văzduh”[576]. Folosirea „movilelor” (termen impropriu, preluat din limba slavonă) ca tumuli, deci că „movile funerare”, avea să se facă mult mai târziu, odată cu constituirea organizărilor tribale, în cadrul cărora şamanul devine stăpân

---

[574] Eliade, Mircea, *Cosmologie şi alchimie babiloniană*, Ediţia a II-a, Iaşi 1991, p. 21

[575] Eliade, Mircea, *Cosmologie și alchimie babiloniană*, Iași 1991, p. 27

[576] Eliade, Mircea, *Şamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, Humanitas, 1997, p. 221

pământesc, „buric al pământului”, cum zice un vechi frazeologism, încă funcţional în limba română, locuţiunea „buric al cerului” devenind inactivă încă de la începuturile ei, pentru că oficiantul nu s-a putut substitui şi simbolului Universului, Sfântul Soare, „ochiul lumii”[577], reprezentat simbolic drept „cruce, trupului stricăcioasă”[578].

Cântecele solare, care asigurau „magia muzicală”[579] a fenomenului horistic, numite de greci „imnele Titanilor”, deci ale „Uriaşilor”, au fost colindele („vechile imne religioase numite colinde”[580]; „Colindele în fond sunt imne religioase din epoca păgână, adresate Soarelui ca zeu, cântând bunătăţile lui şi lăudându-i faptele ca erou, întocmai precum se cântă şi se laudă Soarele sau Agni în imnele vedice”[581]), textele colindelor fiind concepute în „limba zeilor”, deci în limba numită, mai târziu, „latina vulgară”. Şi cum colindele au dispărut din toate limbile europene, dar s-au păstrat cu încrâncenare, în pofida anatemizării bisericeşti[582], doar în limba română, concluzia firească se impune de la sine, şi anume aceea că

---

[577] *Katha-Upanishad* 2, p. 36

[578] leitmotiv în *Eesha-Upanishad*, pp. 15, 16

[579] Eliade, Mircea, *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, Humanitas, 1997, p. 171

[580] Densuşianu, Ar., *Istoria limbei şi literaturei române*, Ediţiunea a doua, Iaşi, 1894, pp. 111, 112

[581] Densuşianu, Ar., *Istoria limbei şi literaturei române*, Ediţiunea a doua, Iaşi, 1894, p. 161

[582] „La câte crime n-a-ndemnat religia!” – Carus, Titus, Lucretius, *Junghierea Ifigeniei*, în *Antologia poeziei latine*, Ed. Albatros, Bucureşti 1968, p. 22

spiritualitatea românească este continuatoarea celei ancestrale, care a durat „limba zeilor”.

Măgurile aveau peşteri iniţiatice[583], naturale sau săpate, care să permită dubla iniţiere a sfinţeniei, în peşteră şi în cer, dar fără ca aceste incinte să fie folosite şi ca morminte, cum avea să se întâmple, ulterior, în peşterile tuturor măgurilor din lume, impunând concluzii pripite şi din partea unor cărturari cu mult superiori vremurilor în care au trăit, precum Alexandru Odobescu, cel care îşi luase ca reper „gorganul scitic”, pe fondul mărturiilor lui Herodot despre astfel de „înveşniciri”: „Desenele reduse din această pagină reprezintă planurile la baza secţiunile verticale a două măguri de pământ, cuprinzând în sânul lor bolţi mormântale de formă circulară. Una (a), are vreo 7 sau 8 metri înălţime şi 50 metri la bază, conţine zece bolţi de piatră în lăuntrul său. Ea se află în Normandia, lângă Caen, în localitatea Fontenay-le-Marmion. Cealaltă (b) este movila numita Kub-Oba sau Muntele-de-Aur, de lângă Kerci, în Crimeea. Unica-i boltă interioară are 7 metri în diametru şi 12 înălţime. Prin urmare, tot gorganul scythic este cu mult mai mare decât tumulul celtic din Normandia”[584].

Existau, în afară de măguri, şi munţi dedicaţi strămoşilor iniţiali, BaBa – Babele din Bucegi păstrează

---

583 Mitul intrării în peşteră: Zalmoxe, ca şi „Minos a fost un imitator al unui Rhadamanthys, din timpuri străvechi” – Strabon, *Geografia*, II, X, 6, p. 446

584 Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 286

memoria antecesorilor de tip Adam şi Eva (Ba însemna strămoş, iar funcţie de numărul lor se compunea cuvântul) – dar şi Spiritului Universal, numit OM (se scria AUM, dar se citea OM)[585], deci primului nume ale Atoateziditorului[586], căruia, de milenii, i se spune „Stăpân al Zeilor”, deci Dumnezeu. Dar exista, cu urme vizibile şi astăzi, o adevărată cartografiere pe scoarţa pământului a zonei paralelor globale care delimitau munţii Carpaţi[587],

---

585 „Cel care meditează primele două litere, A şi U, şi scandează Yajur-Veda, merge pe lună şi, după ce se bucură de plăcerile sale, se întoarce, din nou şi din nou, pe Pământ. / Celui care meditează cele trei litere, A, U, M, ca pe Dumnezeu îi este destinată lumina Soarelui… El trece prin acea lumină, cu ajutorul cântării Sama-Veda, la Împărăţia Cerurilor” – *Prashna-Upanishad* 6, p 46) // „Cel care meditează cele trei litere separate primeşte stigmatul morţii; cel care le meditează împreună, inseparabile, interdependente, păşeşte dincolo de moarte” – *Prashna-Upanishad* 6, p 46. // „Cuvântul OM este nedegradabil. Toate câte există sunt manifestările lui. Trecut, prezent, viitor, totul este OM” – *Mandookya-Upanishad*, p. 59 // „Dincolo de cuvinte este cuvântul suprem OM; deşi indivizibil, acela poate fi împărţit în trei litere, care corespund celor trei condiţii ale Sinelui, litera A, litera U şi litera M. / Condiţia stare de veghe, numită stare materială, corespunde literei A… Condiţia de vis, numită stare mentală, corespunde literei U… Starea de somn, numită condiţia intelectuală, corespunde literei M… A patra condiţie a Sinelui corespunde lui Om ca Unu indivizibil” – *Mandookya-Upanishad*, p. 61.

586 „Om este condiţionat, doar Duhul este necondiţionat” – *Prashna-Upanishad* 6, p 46.

587 „În România se află mai multe linii sau şiruri de *valuri* sau *troiene*, care străbat ţara în direcţiuni diverse; dar cele mai însemnate sunt cele două mari brazde, din care una taie ţara Românească de-a lungul ei, în paralel cu apa Dunării, şi se pierde, dincolo de hotare, în Rusia meridionala (aceasta se numeşte, în unele părţi ale sale, *brazda lui Novac*); iar cealaltă străbate nordul Moldovei şi Basarabia, urmând o direcţiune convergentă cu a celei dintâi… Construcţiunea

acea *Paradesha* boreală, care începe „tocmai de unde apune soarele şi se sfârşeşte la răsăritul soarelui”[588], delimitările acestor valuri de pământ, vegheate, din loc în loc, de câte două sau mai multe măguri cu movile sau tumuli deasupra[589], putându-se încă observa, în ciuda ravagiilor produse de dezvoltarea agriculturii. *Novac*[590] sau *Ostrea*

---

valurilor, deoarece şanţul e săpat dinspre miazăzi, arată că ele au fost înălţate ca să serve de apărare locuitorilor din Carpaţi, în contra unor duşmani ce îi ameninţau dinspre părţile meridionale” – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 107

588 „Calea de piatră a lui Traian, Craiul de Rouă din poveste, urcând Oltul în sus, cu şiruri de movile şi de cetăţi”. Ea „vine de la Vest, mergând spre Est. Tradiţia poporană se exprimă într-astfel despre acest şanţ, numit *Brazda lui Novac*: „Brazda lui Novac vine tocmai de unde apune soarele şi se sfârşeşte la răsăritul soarelui. Novac a tras cu plugul această brazdă, având înjugaţi doi bivoli albi, care au tras brazda chiar pe Olt, mai adăugând că Oltul face şi acum valuri pe unde a trecut această brazdă”. Se înşeală, dar, rău acei din învăţătorii săteşti care zic Troian acestei mitice brazde, dând-o pe seama împăratului Traian” – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 223

589 „De-a lungul acestei căi sunt răspândite şi măguri, şi vechi cetăţi” – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 220

590 „De cine a fost făcută această brazdă, şi pentru ce ea poartă numele enigmatic a lui *Novac*, care, în România mică, s-a păstrat ca o denumire geografica în *plaiul Novacilor*, din nordul judeţului Gorj, iar aiurea, între românime, pare a fi sinonim cu epitetul de *Uriaş*? Acestea sunt chestiuni pe care abia dacă constatări arheologice, purtate prin toate ţările de la Dunărea de jos, le vor putea vreo odinioară elucida” – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul III, Minerva, Bucureşti 1908, cu trimitere la *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, apărută în 1867, p. 224

Novac Jidovul nu este decât Rhamses al II-lea, ultimul *Osiris,* numit *Sesostris* în greacă, iar în română *Ostrea,* cel care a durat, conform mărturiilor vechi, *Calea cea demnă de admiraţiune a Zeilor*, confundată, inclusiv de Dimitrie Cantemir, cu *valul* sudic, care străbate Ţara Românească, pe la poalele Carpaţilor, continuă prin sudul Moldovei, prin vecinătatea Tecucilor (Piroboridava) şi a Chişinăului şi răzbate spre Don (Alexandru Macedon a cercetat-o dinspre Don, înspre Geţia, conform cronicarului său). Numai că există şi *troianul* care delimitează Carpaţii înspre nord, mai jos de Cameniţa, prin nordul Moldovei. „Pe multe din aceste ruine au crescut copaci bătrâni, care, împodobind peisagiul, ne arată că viforul vremii a lucrat îndelung asupra lor. Poporul nostru, în neştiinţa lui, minunat de tăria şi ades de mărimea acestor clădiri străvechi, nu şi le-a putut închipui zidite decât de oameni cu braţe mai vânjoase şi minte mai isteaţă decât a celor de astăzi. De aci numirile de „cetatea Uriaşilor" sau „cetatea Jidovilor", sub care tradiţia mai totdeauna le cunoaşte"[591].

Există tradiţii locale care atribuie măgurile unor uriaşi[592], care le-ar fi durat drept morminte, există şi *mă-*

---

[591] Antonescu, Teohari, *Columna Traiană studiată din punct de vedere arheologic, geografic şi artistic*, Iaşi 1910, pp. 36 şi 37

[592] La E. de Ibăneşti şi la V. de la Pomârla, în plasa Coşului, pe locul zis şesul Jijiei, în moşia Curt, ca la un sfert de poştă de Ibăneşti, se vede o ridicătură de pământ ca de un stânjen şi jumătate (3,35 m) înaltă, având o lungime de mai bine de 30 stânjeni (66,90 m) şi aproape 6 stânjeni înălţime (13,38 m). Acest loc se numeşte *Mormântul Uriaşului* şi tradiţiunea zice că acolo ar fi îngropat un copil de uriaş, în vârstă de şapte ani; se adaugă că sora copilului ar fi pus să înalţe acest mormânt, scoţând pământul dintr-un loc învecinat,

guri săpate în care s-au descoperit oseminte, fie aşezate în vase de lut[593] – dovadă a practicii „înmormântării în cer” prin expunerea cadavrelor şi dezgolirea cadavrelor de către păsări, aşa cum există, cu provenienţe mai târzii, şi depozite subterane de oseminte[594], dar toate acestea,

---

unde astăzi se află un fel de groapă mare, numită Balta-Mare. Acea groapă este pe un podiş, la S. E. de satul Cristineşti – Odobescu, Al., *Opere complete,* Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, pp. 127-130

593 Comuna Pomârla se află mai spre apus, în lunca Jijiei; la răsărit de sat, pe locul numit Ruginosul, sunt acolo trei movile, aşezate în direcţiune dreaptă; cea mai mare din ele are 3 stânjeni (6,69 m) înălţime şi 19 stânjeni (35,68 m) periferie la bază; vârful ei este oval şi găurit (fără îndoială, de căutătorii de comori); celelalte două, egale între ele, au abia 2 stânjeni (4,16 m) înălţime şi 4 stânjeni (8,92 m) circumferinţă la bază; şi ele au vârful de formă ovală. În această comună, spre V., este un deal păduros, numit *Dealul Comorilor,* unde se văd o mulţime de gropi de diferite dimensiuni, făcute de cercătorii de comori de pe vremi. Pe un alt deal, zis *Dealul Cărămizilor,* cu suprafaţa înclinată spre N. E., săpând nişte oameni, la 1858, au găsit oale de lut de formă lunguiaţă, conţinând oseminte omeneşti. Acea oală îndată a fost îngropată, cu vreo 40 de stânjeni (89,20 m) mai spre V – Odobescu, Al., *Opere complete,* Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, pp. 127-130

594 Mai înspre N. de Miculinţi, tot pe malul Prutului, se află satul Horodişte, situat pe o coastă înaltă şi râpoasă, sub care trece râul. Despre această localitate găsim într-o relaţiune a colonelului Guriţă, publicată în *Buletinul Instrucţiunii publice* al dlui V. A. Ureche (anul 1865 şi 1866, p. 285), următoarele însemnări: „Locul numit Bitca, de pe moşia Horodiştei, proprietate acum a dlui George Baltă, este o culme de deal, al cărui capăt face mal la râul Prutul; din mâncătura apei, o parte din acel mal, acum câţiva ani, s-a năruit, unde s-a văzut o catacombă cu o mulţime de oseminte omeneşti. Se vede acolo ca un fel de zidărie cu grinzi groase de lemn de stejar (devenite acum ca abanosul), unde s-au găsit vreo câteva săgeţi de fier, pentru războl. Dl

fiind descoperite întâmplător şi de către neaveniţi, nu au fost cercetate, ci s-au pierdut ca „antichităţi" ciudate[595]

George Baltă posedă vreo două din acele săgeţi. Se presupune că întinderea acelei catacombe s-ar trage în lăuntrul dealului; încercarea pe la năruitură este periculoasă, din cauza malului, care vine drept în apă, şi a aerului de acolo. Cercetarea s-ar putea face pe deasupra culmii, mai cu depărtare de mal, prin săpări şi sfredeliri în pământ, însă se cere mult lucru şi cheltuieli. Tot în acel deal se găseşte şi săpunul de pământ".
Voi observa că numirea acelei localităţi dă însăşi o foarte întemeiată bănuială cum că aci a fost o întăritură sau mai bine o cetăţuie. Numele satului Horodişte este chiar cuvântul polon *horodyszcze,* care înseamnă o asemenea veche lucrare de pământ, precum se găsesc foarte multe în Ucraina în toate ţările circumvecine. Denumirea de *Grădişte*, aşa de frecventă în toate părţile locuite de Romani, în regat, precum şi în Ardeal, Basarabia etc., are şi ea acelaşi înţeles în limbile slavone de miazăzi şi răsărit (*gorod, grad* înseamnă oraş, cetate şi, prin urmare, *grădişte*, loc de cetate). Trebuie dar să considerăm ca un fapt netăgăduit că toate locurile ce poartă astfel de numire, la noi, precum şi în ţările slavone, au fost, în vechime, prevăzute cu întărituri, cu cetăţui, pe care le-au găsit în fiinţă sau le-au clădit popoarele de gintă slavonă, ce au venit, sunt acum ca la douăsprezece secole, să conlocuiască cu poporaţiunea Romană sau Daco-romană de pe malurile Dunării de Jos. Deşi, în studiul său manuscris, dl inginer Filipescu-Dubău vorbeşte mai pe larg despre vechile rămăşiţe de la Horodişte şi despre catacombele din localitatea Bitca, ar fi bine să se mai facă, în acele localităţi, exploraţiuni cu scop curat arheologic" – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, pp. 130-133

[595] Grămeşti. În această comună sunt două dealuri însemnate, din care unul se numeşte dealul Cudrina, iar altul dealul Movilei, precum şi un loc foarte întins de bătălie, numit Podişul Horaiţului. În cătunul Verpole este asemeni o movilă, la poalele căreia s-au găsit mânere de săbii antice. Ruşii au înălţat pe acea veche movilă o mare cruce de piatră, la 1849" – Odobescu, Al.*, Opere complete,* Volumul IV,

ale moştenitorilor proprietarilor de moşii care şi-au primit partea din „recolta” căutătorilor de comori.

Tot pe aceste măguri sunt rămăşiţe de temple de piatră, înglobate sau nu în „cetăţi”, presupuse mai cu seamă pe baza unor toponime, toate spulberate de vremuri şi de nepăsare, deşi măgurile, atunci când au, pe platoul lor, câteva movile conice, dispuse precum anumite constelaţii omagiate, atrag energii stranii, în care sunetele se amplifică şi vibrează în fragilitatea făpturii omeneşti până la nelinişte, până la nevoia despovărării pripite de atingerile stranii ale netimpului. În preajma unor astfel de construcţii astrale, cum sunt şi cele de la Şona Făgăraşului, paranormalul face parte din normalitatea tot mai ocolită de oameni a unei falii senzoriale care întrezăreşte existenţe pe care nici o minte nu are curajul sau putinţa să le şi contureze. Printre localnici circulă discret teoria *vrajei* străvechi a *blestemului uriaşilor,* care nu este altceva decât „neputinţa minţii noastre de a înţelege”, după cum observa René Guenon[596]. La Şona, movilele nu adăpostesc morminte, nici măcar pe cele târzii ale descendenţelor scitice, ci structura energetică a unei constelaţii, concepută ca atare în căruntele vremuri iniţiatice şi menţinute din întâmplare. Movilele nu

---

Istoria Arheologiei (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, pp. 125 şi 126;
Movila Herţanului. La anul 1865, s-a găsit aci, într-o movilă care a dat şi numele său acestui cătun, spre E. de târgul mare, Herţei, o sabie de fier ca de 2 şi jumătate coţi (1 m, 60) lungime şi 0,1 m lăţime; muchia-i era groasă şi ruginită; dl Alecu Georgiu din Botoşani, fiind atunci subprefect, a luat acest obiect. În pârâul Băranca, spre S. de târgul Herţei, se zice că s-ar fi găsit o bucata de pieptar de fier – Ibidem;

[596] Guenon, René, *Simboluri ale ştiinţei sacre*, Bucureşti, 1998

înseamnă măgura, ci mesajul de pe măgură, iar numele folosit de localnici, „guruieţi” sau „gruieţi”, face indirect trimitere la un alt *Novac*, fiul celui care a *brăzdat* pe scoarţa Asiei şi a Europei două *troiene* protectoare ale munţilor Carpaţi şi care, în fond, delimitau teritoriile *civilizaţiei boreale*, numite, în toate cărţile sacre ale omenirii, *Paradesha*.

„Din nenorocire, starea informaţiunilor noastre arheologice nu este ajunsă la un grad care să ne permită a determina epoca şi ginţile cărora aparţin aşa uriaşe lucrări. În ori ce caz, ele ni se par a nu fi depăşit termenii istoriei necunoscute”[597], o istorie care va rămâne veşnic necunoscută, datorită golirii absolute de metafizic a civilizaţiei umane. Acolo, în *măguri*, în starea de *primăvară*, de *reînviere* pe *Muntele Soarelui*, încă se mai păstrează interacţiunile cosmice, stările de tip *Coloana Celestă*, pe care o vedem atât de bine reprezentată pe prima carte religioasă a omenirii, *Oul Cosmic*, bagatelizat drept *oul încondeiat,* un similar simbolic al *Horei Buciumul*, încă păstrată neştiut, datorită lui Dimitrie Cantemir, Karol Mikuli şi Alexandru Voievidca. Nu avem de unde şti dacă şi *măgurile de pe Troian* au aceleaşi particularităţi energetice precum *măgurile ritualice străvechi*, dar e de presupus că da, că *Muntele Sfânt – Centrul Lumii* era protejat şi prin două hotare energetice, şi nu doar prin două banale brazde de pământ. Se spune că omul a săvârşit cea mai mare greşeală a sa în clipa în care, în loc de forţele *ochiului intuitiv*, a început

[597] Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, p. 135

să se folosească de cele ale braţelor, golindu-se total şi de puterile sale dumnezeieşti şi de intrările în armonie cu Universul. Fără îndoială că pe măguri s-au ridicat, dar fără dispuneri astrale, şi *gorgane*, deci şi morminte ale unor căpetenii târzii ale populaţiilor euro-asiatice[598], care au sfârşit prin vecinătatea Carpaţilor, dar *măgurile grupate*, indiferent dacă se află dispuse pe la poalele Carpaţilor sau pe cele două *„brazde” energetice*, care poartă numele de *Troiane* (dintre troienii balcanici, numiţi *pioni*, se alegeau *preoţii solari*, ei atribuind numele de *Pionul* muntelui fundamental, cunoscut, de la Asachi, încoace, drept *Ceahlăul*, muntele cu cele trei vârfuri care constituie prototipul *piramidelor drepte, strâmbe* şi *în trepte*). Dar convingerea mea este că în adevăratele *măguri* (Ma Go Ra) nu se vor găsi oseminte, ci doar „peşteri” iniţiatice şi dispunerile piramidale astrale de pe „învelişul lumii”, dispuneri care provoacă senzaţii de paranormal, deci de dincolo de învelişul definitiv obturat al ochiului nostru intuitiv.

---

598 Pe valea Calului, un afluent dinspre răsărit al Volovăţului, se întinde comuna Coţuşca, în care se află patru movile, situate toate în arături; una din ele poartă numirea de *movila Armeanului*, fiindcă s-ar fi îngropat acolo un Armean; ea este spre S. de moşia Puţureni, pe deal, lângă şleahul Ştefăneşti: are 60 stânjeni (133,80 m) diametru la bază şi 10 stânjeni (22,30 m) înălţime; forma ei este conică – Odobescu, Al., *Opere complete*, Volumul IV, *Istoria Arheologiei* (apărută în 1877)*, cu o prefaţă şi indice de C. Damianovici*, Minerva, Bucureşti 1919, pp. 130-133

Movilele de pe cele două baraje energetice, care delimitau, la sud și la nord, țara boreazilor, numite în popor „Brazda lui Novac” (Ostrea Novac Jidovul fiind numele preluat din greacă al ultimului „Osiris”, Rhamses al II-lea, „Sesostris”) și, respectiv, „Valul lui Troian”, reprezentau, prin dispunerea lor, constelații, așa cum este și cazul movilelor de la Șona, din vecinătatea Făgărașului, care „desenează”, cu dispunere spre Ceruri, Constelația Ara sau Altarul, așa cum era deslușită de una dintre primele două civilizații primordiale, cea boreală, cealaltă fiind civilizația polară, din care aveau să se desprindă, migrând spre sud, mai întâi ionienii, aheii și dorienii. Herodot sublinia că egiptenii au luat cerul de la pelasgi, inventând anul „călăuzindu-se după stele”[599], că în Egipt „zeii și-au primit numele de la pelasgi”[600] și că știința universului grecii „de la egipteni au învățat-o, iar ei de la pelasgi”[601], odată cu misterele[602], deci cu ceremoniile primordiale, ulterior devenite un apanaj doar al celor iniţiaţi. Ceea ce înseamnă că şi reprezentările cosmologice ale boreazilor, preluate de felahii egipteni de la străbunii lor pelasgi („mulţi au afirmat că şi populaţiile Egiptului ar fi fost pelasge”[603]), au fost adoptate, cu degenerări pragmatice, şi de greci, dar mult mai târziu şi fără a influenţa civilizaţia pelasgă din Carpaţi, pentru care „Legea strămoșească este stăpâna tuturor”[604].

---

599 Herodot, *Istorii*, II, IV, p. 134
600 Herodot, *Istorii*, II, L, p. 156
601 Herodot, *Istorii*, II, LI, p. 156
602 Herodot, *Istorii*, II, LII, p. 156
603 Strabon, *Geografia*, I, I, 4, p. 30
604 Pindar, *Legea* naturii, apud Herodot, *Istorii*, III, XXXVIII, p. 242

Vorbind despre urcările pe munte, dar nu şi despre altarele astrale de pe măguri, movile în ciudate dispuneri sau chiar temple, Herodot mărturisea, cu trimitere la boreazi, că „ei obișnuiesc să aducă jertfe lui Zeus (Deaus, adică cerul zilei – n. n.), suindu-se pe cele mai înalte piscuri de munte, înțelegând sub numele de Zeus toată roata cerului. Aduc jertfe soarelui, lunii, pământului, focului, apei și vânturilor. Din timpuri străvechi acestor zeități aduc ei jertfă”[605]. Iar Strabon opina, cu valabilitate în toate vremurile, până la sfârşitul omenirii, că „orice discuţie despre zei cercetează păreri şi mituri vechi, deoarece oamenii, mai demult, îşi arătau mai pe ocolite părerile pe care le aveau despre natura lucrurilor şi împleteau mereu poveşti în deslușirile lor. Negreşit, nu este uşor să dezlegi cu precizie enigmele, dar dacă se adună la un loc şi se compară un mare număr de mituri, unele concordând între ele, altele contrazicându-se, mai lesne s-ar putea descoperi adevărul din ele. De pildă, miturile care vorbesc despre plimbările prin munţi, atât ale slujitorului unui cult, cât şi ale zeilor înşişi, şi despre acei cu adevărat posedaţi, decurg din aceleaşi principiu pentru care zeii socotesc locuitori ai cerului şi prevăzători ai altor lucruri, cât şi ai semnelor cereşti”[606].

Pornind de la aceste argumente, nu doar credibile, ci şi de perspectivă, îndrăznesc să cred că movilele din Carpaţi şi cele de pe „brazdele” sau „valurile” care flancau Carpaţii, de la Don până la Atlantic, Canalul Mânecii şi Marea Nordului, însemnau frontiere ener-

---

605 Herodot, *Istorii*, I, CXXXI, p. 78
606 Strabon, *Geografia*, II, X, 23, p. 442

getice, prin replici pământeşti ale constelaţiilor, replici care mijloceau vibraţii cosmice, mai ales în acele vremuri ale totalei predispuneri metafizice a pământenilor, care, ulterior, după cum aveau să observe tot egiptenii, aveau să piardă în metafizic exact atât cât vor fi câştigat în civilizaţie.

Bibliografie

ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I, Chişinău 1975

ACAD. ŞT. RSS MOLD., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chişinău 1975

Arhivele Statului Iaşi, transp. 166, of. 143, No. 7, filele 31-32; tr. 885, op. 1011, Nr. 10, filele 21-24; tr. 696, op. 722, Nr. 1084, filele 80-84; tr. 1316, op. 1488, Nr. 1174, filele 53-59

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. I, Bucureşti 1975

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. II, Bucureşti 1976

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. III, Bucureşti 1980

AŞSP, *Documente privind Istoria Românilor, A. Moldova*, sec. XVII, vol. IV

AŞSP, *Documente privind Istoria Românilor*, A. Moldova, sec. XVII, vol. V

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XVIII, Bucureşti 2006

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XIX, Bucureşti 1969

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXI, Bucureşti 1971

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXII, Bucureşti 1974

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996

AŞSP, *Documente Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. XXIII, Bucureşti 1996

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXIV, Bucureşti 1998

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXV, Bucureşti 2003

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVII, Bucureşti 2005

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova*, vol. XXVIII, Bucureşti 2006

AŞSP, *Documente privind Istoria Românilor, A. Moldova*, sec. XVII, vol. IV

AŞSP, *Documente privind Istoria Românilor*, A. Moldova, sec. XVII, vol. V

AŞSP, *Documente privind relaţiile agrare în veacul XVIII*, Editura Academiei, 1966

AŞSP, *Călători străini despre Ţările Române în secolul al XIX-lea*, I, Bucureşti 2004

AŞSP, *Călători străini prin Ţările Române*, Vol. VII, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980

AŞSP, *Călători străini despre ţările române*, IX, Bucureşti, 1997

AŞRSSM, *Moldova în epoca feudalismului*, vol. I, Chişinău 1975

Angeli, Moriz, Edler von, *Erzherzog Carl von Österreich als Feldherr und Heeresorganisator*, Wien 1897

Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, I, Bârlad 1911

Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, II, Bârlad 1912

Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, III, Bârlad 1915

Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, IV, Bârlad 1924

Antonovici, Ioan Preotul, *Documente Bârlădene*, V, Huşi 1926

Arbore, Zamfir, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904

Ardeleanu, C., căpitan invalid de război, *Amintiri din timpul ocupării Bucovinei*, în Nistor, Ion I., *Amintiri răzleţe din timpul Unirii / 1918*, Cernăuţi 1938

Árus Csongor László: Szemelvények a moldvai szórványmisszió történetéből – apud Pál, László Gergely, *Bucovina unui maghiar*, Imperium Constanţa 2019

Averescu, Ales., Maior, *Lecţiuni de geografie militară predate la Şcoala de Ofiţeri*, Bucureşti 1895

Baciu, Cornelia A., *Bucşoaia*, în *Afirmarea*, No. 8-9, august-septembrie 1939

Bălan, Teodor, *Documente bucovinene*, I (1507-1653), Cernăuţi 1933

Balan, Teodor, *Documente bucovinene*, vol. II / 1519-1662, Cernăuţi 1933

Balan, Teodor, *Documente bucovinene*, III, 1573-1720, Cernăuţi 1937

Balan, Teodor, *Documente bucovinene*, IV, 1720-1745, Cernăuţi 1938

Bălan, Teodor, *Documente bucovinene*, vol. V, Cernăuţi 1939

Balan, Teodor, *Bucovina în Războiul Mondial*, Cernăuţi 1929

Bergner, Rudolf, *Rumänien / Eina Darstellung des Landes und der Leute*, Breslau 1887

Bianu, Ioan (bibliotecarul Academiei Române), *Catalogul manuscriptelor româneşti*, Bucureşti 1907

Bianu, Vasile, *Însemnări din războiul României Mari*, I, Institutul de Arte Grafice *Ardealul*, Cluj, 1926

Biblioteca Academiei Române, *Creșterile din anul 1906*, No. II, aprilie 107, București 1907

Biserica Ortodoxă Română, *Jurnal Periodic Ecleziastic*, București 1905, Nr. 6, Anul 29, septembrie 1905

Biserica Ortodoxă Română, *Jurnal Periodic Ecleziastic*, Anul XXXII, nr. 9, decembrie 1908; Nr. 3, Anul 33, iunie 1909; nr. 40, 1916

Bogdan, I., *Documentele moldoveneşti de la Ştefan cel Mare*, Iaşi 1933

Boldur, Alexandru V., *Ștefan celo Mare, Voievod al Moldovei*, Editura „Carpații”, Madrid 1970

Botez, Corneliu, *Omagiu lui Mihail Eminescu, cu prilejul a 20 de ani de la moartea sa*, Atelierele grafice „Socec”, Bucureşti, 1909

Brumaru, Emil, *Julien Ospitalierul*, Polirom, Iași 2009

Bucşă, Prof. Viorel; Hutu, Prof. Cătălin; *110 ani de învăţământ românesc la Prelipca*, în revista *Primele iubiri*, Suceava, 15.01.2004

Bumbac, Vasile, *Schiţe de escursiuni făcute prin Bucovina în feriile de vară ale anului 1888*, în *Revista Bucovinei*, Anul IV, nr. 4 / 15 Februar 1889; *Schiţe de*

excursiuni feriale. Anul 1889, în *Revista Politică*, Anul V, nr. 17 / 1 septemvrie 1890

Cantemir, Dimitrie, *Hronicului Romano-Moldo-Vlahilor*, Bucureşti 1928

Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Bucureşti, 1967

Ciocoiu, C., Iconomul, *Note la Monografia Bisericilor parohiale şi filiale din judeţul Botoşani*, Dorohoi 1892

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. I, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. II, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. III, Iaşi 1892

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. VI, Iassi 1875

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. VII, Iassi 1886

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. VIII, Iassi 1886

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. IX, Iassi 1887

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. X, Iassi 1888

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XI, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XII, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XIII, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XIV, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XV, Iassi 1889

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVI, Iassi 1891

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVII, Iassi 1891

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XVIII, Iaşi 1892

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XIX, Iassi 1891

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XX, Iaşi 1892

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XXIII, Iaşi 1895

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XXIV, Iaşi 1895

Codrescu, Theodor, *Uricarul*, vol. XXV, Iaşi 1895

Costăchescu, Mihai, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, Iaşi 1931

Crăciun, Georgeta, *Moldova în vremea Domnitorului Grigore Alexandru Ghica*, Bucureşti 1984

Daimer, Dr. J, *Ošterreichische Zeitschrift für Stomatologie*, Wien 1891

Damian, Constantin C., *Les banques populaires en Roumanie*, Orléans, Imp. P. Pigelet et Fils et Co, 1922

Dan, Dimitrie, *Mânăstirea şi comuna Putna*, Bucureşti 1906

Dan, Dimitrie, *Igeştii*, în *Revista Istorică*, N-rele 4-6, Anul VIII, Aprilie-Iunie 1922

D'Avril, Adolphe, *De Paris a l'Ille des Serpents*, Chapitre VIII / La Boukovine, Paris 1876

De Martens, G. Fr., par Felix Stoerk, *Nouveau recueil général de traités wt autres actes relatifs aux rapports de droit international*, Tome XV, Goettingue, 1891

Denarowski, Dr. Carl, *Die mineralquellen in Dorna-Watra und Pojana-Negri in der Bukowina*, Wien 1868

De Plason, Adolphe, *Recueil des traités et convention conclus par l'Autriche*-*Hongrie*, Tome dix-neuvième, Vienne 1891

De Serres, Marcel, *Voyage dans l'Empire d'Autriche, pendant les années 1809 et 1810*, Livre VIII, Bukowine, Paris, 1814D DGAS Suceava, *Din tezaurul documentar sucevean*, Bucureşti 1983

DGAS Suceava, *Din tezaurul documentar sucevean*, Bucureşti 1983

DGAS Suceava, *Suceava / File de istorie*, Bucureşti 1989

Diaconovich, Dr. Corneliu, *Enciclopedia Română*, Tomul I, Sibiu 1898; Tomul II, Sibiu 1900

Dimitriu, Constantin V., Dr., *Bacăul istoric / Monografia istorică a 12 sare de răzeşi de pe valea Tazlăului Mare*, Bucureşti 1936

Direcțiunea Administrațiunii Locale, *Tablou de regruparea comunelor rurale*, București 1931

Doboş, Filaret, profesor, ofiţer voluntar, fost membru al Consiliului Naţional din Bucovina, *În preajma zilei de 28 noiembrie 1918*, în Nistor, Ion I., *Amintiri răzleţe din timpul Unirii / 1918*, Cernăuţi 1938

Dominian, Leon, *The frontiers of language and nationality in Europe*, New York 1917

Drăgan, Dr. Valentin, *Serbarea de la Putna – 3/16 iulie 1904*, în *Gazeta Transilvaniei*, Nr. 144, Anul LXXVII, Braşov 3/16 iulie 1914

Dragomir, Dr. Silviu, *Contribuţii la Relaţiunile Bisericii Româneşti cu Rusia, în veacul XVII*, Bucureşti 1912

Drăguşanul, Ion, *Identităţi deturnate. O istorie anecdotică a Bucovinei*, Grupul editorial Muşatinii – Bucovina viitoare, Suceava, Anul Eminescu

Dugan, Ilie, *Patroni şi patronat în biserica ortodoxă din Bucovina. Date şi reflexii*, în *Românul*, Nr. 98, Anul II, Arad, joi 3/16 mai 1912

Engel, Alexander von, *Österreichs Holz*-*Industrie und Holdzhandel*, I Theil, Wien 1907

Felea, Dr. I., *Impresii de călătorie*, în *Românul*, Nr. 178, Anul IV, Arad, joi 14/27 august 1914

Filip, Preotul Neculai, *30 de ani în parohia Văratec*, Botoşani, 1911

Filipescu-Dubău, Nicu, *Dicţionar geografic al Judeţului Dorohoi*, Iaşi, 1891

Florescu, George D., *Andrei Vistierul şi Andrei Hatmanul-Logofătul*, Bucureşti 1936

Forescu, V. A., *Obiceiurile sătenilor şi Măriuţa din Rădăşeni*, în *Gazeta Transilvaniei*, 9 iunie 1907

Formanek, Jaromir; Dvorák, Karl, *Geschichte des k.k. Infanterie-regiments nr. 41*, II Band, Czernowitz 1887

Friedwagner, Matthias, *Rumanische Volkslieder aus der Bukowina*, Konrad Triltsch Verlag Wurzburg, 1940

Gane, N., *Zile trăite*, Iaşi 1902

Gatti, Friedrich, *Geschichte der k. k. Ingenieur- und k. k. Genie-Akademie / 1717-1869*, Wien 1901

Georgescu, Marin I., căpitan, I , *Grupa Măriei Sale în Bucovina*, în *De strajă*, Nr. 1-3, Anul I, ianuarie-martie 1938

Ghibănescu, Gh, *Catastihul Iaşilor din 1755*, Iaşi 1921

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. I, Iaşi 1906

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. II, Iaşi 1907

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. III, Iaşi 1907

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IV, Iaşi 1908

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. V, Iaşi 1908

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VII, Iaşi 1912

Ghibănescu, Gh., *Ispisoace şi Zapise*, Vol. I, Partea I, Iaşi 1906

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. VIII, Iaşi 1913

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. IX, Iaşi 1914

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. X, Iaşi 1915

Ghibănescu, Gh., *Dorohoiul / Studii şi documente*, vol. XII, Iaşi 1924

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XIV, Huşi 1925

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XVI, Iaşi 1926

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Fereştii, Vaslui*, vol. XVIII, Iaşi 1927

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XIX, Iaşi 1927

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XX, Iaşi 1928

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXI, Iaşi 1929

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Başoteştii şi Pomârla*, vol. XXIII, Iaşi, 1929

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXIV, Iaşi 1930

Ghibănescu, Gh., *Surete şi izvoade / Documente slavo-române*, vol. XXV, Iaşi 1933

Giurescu, C. C., *Principatele române la începuturile secolului XIX*, Bucureşti 1964

Giurescu, Constantin C., *Istoria pădurii româneşti*, Bucureşti 1976

Gonţa, Alexandru I., *Documente privind Istoria României / A. Moldova / Indicele numelor de locuri*, Bucureşti 1990

Gonţa, Alexandru I., *Indicele numelor de persoane*, Bucureşti 1995

Gonţa, Al. I., *O problemă de geografie istorică*, în *Studii*, an. XI, 1958, nr. 6

Gorovei, Artur, *Cruzimi*, Iaşi, Editura *Viaţa Românească,* 1921

Gorovei, Artur, *Monografia Oraşului Botoşani*, Ediţia Primăriei de Botoşani 1926

Gorovei, Artur, *Folticenii. Cercetări istorice asupra oraşului*, Bucureşti 1938

Gorovei, Artur, *Folklorul şi Justiţia*, în *Şezătoarea,* No. 3-5. Anul XII, Mai-Iunie 1904

Gorovei, Artur, *Ouăle de Paşti*, Bucureşti 1937

Grămadă, Ion, *Ocuparea oraşului Cernăuţi de către ruşi*, în *Adevărul*, din 2 noiembrie 1914

Grămadă, Nicolai, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I, II, Editura Anima Iaşi 1996

Grigorovitza, Em., *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti 1908

Grigorovitza, Em., *Cum a fost odată / Schiţe din Bucovina*, Bucureşti 1911

Guzman, E., *Silvicultura şi industria silvică, de E. Guzman*, tratată în limba română de J. cav. de Cuparenco,

în *Geschichte der österreichischen Land- und Forstwirtschaft und ihrer 1848-1898 / Supplementband*, Wien 1901

Hain, Joseph, *Handbuch der Statistik des österreichischen Kaisersstaates*, Wien 1852

Helfert, Joseph Alexander, Freihaerr von, *Ausgang der französischen Herrschaft in Ober-italien und Brescia-mailänder Militär-verschwörung*, Wien 1890

Hellwig, Albert, Dr., *Zufall und Aberglaube* (Şansă şi Superstiţie), în *Globus*, Nr. 19, Bd. XCV, 27 Mai 1909

Hrehor, Constantin, *Muntele mărturisitor*, Editura Apologetica, Iași 2004

Hüffer, Hermann, *Quellen zur Geschichte des Zeitalters der französischen Revolution Bd. Der Frieden von campoformio*, Leipzig 1900

Hurmuzaki, Eudoxiu de, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Volumul II, Partea 4, Bucureşti 1894

Iacobescu, Mihai, *Din istoria Bucovinei*, vol I, Ed. Academiei Române 1993

Iasinchi, Vasile, *Crucile de pe muntele Pietrosu*, Colecția Dacoromania 1962

Ilisei, Ilie, *Dosarele suferinţei*, Suceava 1999

„Ioan Neculce" / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, Anul I, Fascicola I, octombrie 1921

„Ioan Neculce" / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, Anul I, Fascicola II, iulie 1922

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, Anul III, Fascicola III, 1923

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An IV, Fasc. IV, 1924

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An V, Fasc. V, 1925

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An VI, Fasc. VI, 1926

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An VII, Fasc. VII, 1928

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An VIII, Fasc. VIII, 1930

„Ioan Neculce” / Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, An IX, Fasc. IX, 1931

Ionescu, Serafim, *Dicţionar geografic al Judeţului Suceava*, Bucureşti 1894

Ionescu, Ion, *Esposiţiunea Naţionale din 1865 în Jassi – Catalogu Officialu*, Jasii 1865

Ioaniţiu, Cicerone, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România*, București 2004

Iorga, Nicolae, *Memorii*, I, Editura *Ramuri*, Craiova, 1928

Iorga, Nicolae, *Neamul românesc în Bucovina*, Rădăuţi, 1996

Iorga, Nicolae, *Note despre vechea Bucovină*, în *Revista Istorică*, I, No. 5, București mai 1915

Iorga, Nicolae, *Războiul nostru în note zilnice / 1914-1916*, Vol. I, „Ramuri” Craiova 1926

Iorga, Nicolae, *Conferinţe bucovinene*, Bucureşti 1919

Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii Româneşti şi a vieţii religioase a Românilor*, Vol. I, Vălenii de Munte 1908

Iorga, Nicolae, *La cronologia vechii domni moldoveni*, Academia Română, Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, Tomul XII, 1931

Iorga, N., *Opinia publică germană şi România lui Carol I, înainte şi după Războiul de Independenţă*, Bucureşti 1933

Iorga, Nicolae, *România cum era până la 1918*, volumul II, *Moldova și Dobrogea*, București 1972

Iorga, Nicolae, *Românismul în trecutul Bucovinei*, Bucureşti 1938

Iorga, N., *Studii şi documente cu privire la Istoria Românilor*, volumul VI, Partea II, Bucureşti, 1904

Iorga, N., *Studii și documente cu privire la Istoria Românilor*, vol. VII, partea III, București 1904

Iorga, N., *Studii şi Documente cu privire la Istoria Românilor*, Vol. XXI, Bucureşti 1911

Jüttner, J. M., *Mitteilungen der kaiserlich-königlichen geographischen Gesellschaft*, Wien 1891

Kaindl, Raimund Friedrich, *Das Ansiedlungsweden in der Bukowina*, Innsbruck, 1902

Kaindl, Raimund Friedrich, *Die Huzulen*, Wien 1894

Kaindl, Raimund Friedrich, *Hexenleiter*, în *Am Ur-Quell. Monatschrift für Volkkunde*, III B, 1892

Kiss Hadnagy, în „Tudományos Gyűjtemény” 1824 volumul VIII, p. 100 – apud Pál, László Gergely, *Bucovina unui maghiar*, Imperium Constanţa 2019

Kogălniceanu, Mihail, *Cronicile României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei*, Tomul II, citat din Neculce, Ion, *O samă de cuvinte*, Bucureşti 1872

Kogălniceanu, M., *Scrisori / 1834-1849*, Bucureşti 1913

Kotzebue, Wilhelm, *Lascăr Viorescu /O icoană a Moldovei din 1851*, în *România Liberă*, Nr. 3238, Anul XII, joi 23 iunie / 5 iulie 1888; Nr. 3241, Anul XII, marți 28 iunie / 10 iulie 1888; Nr. 3457, Anul XIII, marţi 28 martie / 9 aprilie 1889; Nr. 3459, Anul XIII, joi 30 martie / 11 aprilie 1889

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul I, Bucureşti 1898

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul II 1899

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul III, Bucureşti 1900

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, Volumul IV, Bucureşti 1901

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicționar Geografic al României*, Volumul V, București 1902

Lahovari, George Ioan, *Marele Dicţionar Geografic al României*, volumul IV, Bucureşti 1901

Lapedatu, Alex., *Antichităţile de la Baia* , în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, No. 2, Anul II, aprilie-iunie 1909

Lazăr, Grigore, *Monografia geografică a comunei Bogdăneşti, judeţul Suceava*, Bucureşti 1980

Lesur, C. L., *Annuaire Historique Universel pour 1823*, Paris 1824

Lupaşcu-Stejar, Alexandru, general, *Paradisul Românesc*, Bucureşti 1929

Lupescu, Mihai, *Intratul flăcăilor şi scosul fetelor la horă*, revista *Ion* Creangă, Nr. 6/1915

Marian, Sim. Fl., *Insectele. Limba, credinţele şi obiceiurile românilor*, Bucureşti 1904

Marian, Sim. Fl., *Legendele Maicii Domnului*, Bu-curești 1904

Marian, S. Fl., *Înmormântarea la Români*, Bucu-rești 1892

Marian, S. Fl., *Nașterea la Români*, București 1892

Marian, Sim. Fl., *Hore și chiuituri din Bucovina*, București 1911

Marie, Queen of Roumania, *The story of my Life*, London, Toronto, Melbourne and Sydney 1935

Martens, G. Fr. De, *Nouveau recueil général de Traités et autres actes relatifs aux rapports de droit international*, Tome XVIII, Goettingue 1898

Maximowicz, E; Mikulicz, A.; Polek, Dr. J.; Romstorfer, C. A., *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums 1893*, Czernowitz 1893

Mihalache, M., *Cuza Vodă*, Ed. Tineretului, 1967

Mihordea, V., *Relaţii agrare din secolul al XVIII-lea în Moldova*, Bucureşti 1974

Morariu, Constantin, *Cursul vieţii mele*, Suceava 1998

Morariu, Constantin, *Matrachi şi feciorii ei – Amintiri din trecut* , în *Amicul Familiei*, Nr. 19, Anul VII, 15/27 mai 1883

Morariu, Leca, *Ţara scaunelor de domnie*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 8-9, Anul VIII, 1 august 1 septembrie 1941

Morariu, Victor; Pavelescu, Ştefan, *Istoricul Reuniunii muzical-dramatice „Ciprian Porumbescu" din Suceava / 1903-1938*, Suceava, 1939

Müller-Meiningen, Ernst, *„Who are the Huns?"*, Berlin 1815

Neale, Adam, *Voyage en Allemagne, en Pologne, en Moldavie et en Turquie*, Tome second, Traduit de l'Angloise par Charles-Auguste Def., Paris 1818

Negruzzi, Iacob, *Din Carpaţi / Fragmente*, în *Convorbiri literare*, Anul I, No. 22, Iassi 15 ianuarie 1868

Nicolae, Eugen, *Monede de cupru bătute în Oraşul Nou (Şehr al-cedid)*, în *Revista numismatică*, 1992

Nistor, I., *Românii şi rutenii în Bucovina*, Bucureşti 1915

Pacurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, ediţia a II-a, Bucureşti 1994

Pál, László Gergely, *Bucovina unui maghiar*, Imperium Constanţa 2019

Palade, V. I, *O excursiune la Suceava / 17 şi 18 august 1871*, Iaşi 1871

Panaitescu, P. P., *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, Bucureşti 1968

Pannach, A., *Zwei Jahre als Ingenieur în Rumänien und Russland*, în *Zeitschrift für Vermessungswesen*, Band XLV, 1916 November

Papiu Ilarianu, A., *Istoria românilor din Dacia superioară*, Viena 1851

Paul, K. M., *Grundzüge der Geologie der Bukowina, în Jahrbuch der k. k. Geologischen Reichsanstalt*, volumul XXVI, Viena 1876

Păunel, Eugen I., *Acvarelele lui Franz Jaschke*, în *Codrul Cosminului*, VIII, 1933-1934, Cernăuţi

Petrescu, Ghenadie; Sturdza, Dimitrie A.; Sturdza, Dimitrie C., *Acte şi documente relative la Istoria Renaşterii României*, Vol. VII, Bucureşti 1892

Petriceicu-Hasdeu, B., *Etymologicum Magnum Romaniae*, IV, Bucureşti 1898

Platon, Gh., *Domeniul feudal din Moldova în preajma Revoluţiei de la 1848*, Bucureşti 1976

Polek, Johann, *Începuturile hergheliei de stat de la Rădăuți*, în *Jahrbuch des Bukowiner Landes-museums*, Cernăuţi 1893

Polek, J., Ansgewält Capitel aus d. Gedenkbuche der röm.-kat. Pfarre zu Czernowitz. Czernowitz 1890

Polek, J., *Regenzauber in Osteuropa*, în *Zeitschrift des Vereines für Volkskunde*, Berlin 1893

Polek, Johann, *Recenzie privind cercetările asupra pământului și obiceiurilor Bucovinei după 1773*, în Maximovici, E.; Mikulicz, A.; Polek, Dr. J; Romstorfer, C. A.; *Jahrbuch des Bucowiner Landes-Museum / 1893*,Czernowitz 1893, pp. 3-20

Polek, Dr. Johann, *Joseph's Reisen nach Galizien und der Bukowina*, Czernowitz 1895

Polek, Dr. J., *Topographische Beschreibung der Bukowina mit militärischen Anmerkungen von Major Friedrich von Mieg*, în *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum*, Fünter Jahrgang, Czernowitz 1897

Popinciuc, Mardarie, *Pentru Sfânta Cruce, pentru Ţară*, Freiburg 1985

Porumbescu, Iraclie, *Zece zile de haiducie* în *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, Cernăuţi 1898

Radu, Dr. Simion, *Revista teologică*, Anul II (74) Nr. 2, aprilie iunie 1992, Sibiu

Raffelsperger, Franz, *Itinerär oder Verzeichniss aller Postrouten in den k. k. österreichischen Staaten*, Wien 1851

Rice, D. Talbot, *Byzantine Art*, London 1954

Roller, Mihail, *Răscoalele ţăranilor din 1907 – documente*, Bucureşti 1958

Romstorfer, Carl A., *Aus „Mittheilungen der k. k. Central-Commission*, în Maximovici, E.; Mikulicz, A.; Polek, Dr. J; Romstorfer, C. A.; *Jahrbuch des Bucowiner Landes-Museum / 1893*, Czernowitz 1893

Romstorfer, Carl A., *Mittheilungen der k. k. Central-Commission*, Volumul 15

Romstorfer, Karl A., *Tumuli, alte Ansiedlung und verschazungen m Bezirke Suczawa*, în *Mittheilungen der k. k. Central-Comision*, XXII. Jahrgang, Wien 1896

Rosetti, Radu, *Pământul, sătenii şi stăpânii*, Tomul I, Bucureşti 1907

Roşu, Traian, *Amintiri în legătură cu Unirea Bucovinei şi intrarea Armatei Române*, în Nistor, Ion I., *Amintiri răzleţe din timpul Unirii* / 1918, Cernăuţi 1938

Rudtorfer, Franz Xaver, traduit de l'Allemand par L. A. Unger, *Géographie militaire de l'Europe*, Première partie, Paris 1847

Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti 1937

Sava, Aurel V., *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Orheiului*, Bucureşti 1944

Sava, Aurel V, *Documente Putnene*, I, *Vrancea / Odobeşti-Câmpuri*, Focşani 1926

Sava, Aurel V, *Documente Putnene*, II, *Vrancea / Ireşti-Câmpuri*, Chişinău 1931

Sbiera, I. G., *Baronul Alesandru Vasilco-Sireteanul*, în *Familia*, Nr. 34, Anul XXXI, 13 august / 1 septembrie 1895

Sbiera, I. G., *Amintiri din viaţa autorului*, Cernăuţ 1899

Scharler, Franz Ser, *Archiv für österreichische geschichte*, Wien 1848

Schmedes, Carl Ritter von, *Geographisch-statische uebersicht Galizien und der Bukowina*, Lemberg 1869

Schwab, Franz, *Mittelungen der Erdbebeden-Komission der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Wien 1903

Scolik, Charles, *Photographische Rundschau*, VI. Jahrgang, Nummer 61 – incl. 72, Halle a. S., 1892

Spleny von Mihaly, Gabriel, *Descrierea Bucovinei*, ediţia lui J. Polek, Czernowitz 1893

Spleny von Mihaly, Gabriel, *Descrierea districtului Bucovina*, în *Bucovina în primele descrieri*

geografice, istorice, economice şi demografice, Bucureşti 1998

Stanciu, Aurel, *Pagini monografice* – manuscris

Stanciu, Aurel; Drăguşanul, Ion, *Pagini monografice: Salcea, Mereni, Plopeni, Prelipca, Văratic*, Suceava 2004

Sturza, Dimitrie, *Însemnătatea divanurilor ad-hoc din Iaşi şi Bucureşti*, 1912

Şotropa, Virgil, *Zavera din 1821 şi Regimentul năsăudean*, în Lapedatu, Alex.; Lupaş, Ioan, *Anuarul Institutului de Istorie Naţională*, IV 1926-1927, Bucureşti 1929

Tamba, S., *Impresiuni şi reflexiuni dintr-o călătorie*, în *Tribuna*, Nr. 185, Anul VIII, joi 30 septembrie / 13 octombrie 1904

Todică, Gavril, *În plin necunoscut*, în revista *Societatea de mâine*, Anul IV, Nr. 22, Cluj, Duminică 5 ianuarie 1927

Tofan, George, în *Viaţa Românească*, Volumul V, Anul II, Iaşi 1907

Tommaséo, Nicolò, *Geografia storica moderna universale*, Milano 1857

Ţarălungă, Ecaterina, *Enciclopedia identităţii româneşti. Personalităţi*, Bucureşti 2011

Ţopa, Dimitrie, Preot, *Românismul în regiunea dintre Prut şi Nistru din fosta Bucovina*, Cernăuţi 1927, Bucureşti 1928

Ureche, Grigorie, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ediţia Const. Giurescu, Bucureşti 1916

Urechia, V. A., *Din domnia lui Alexandru Calimach*, Bucureşti 1901

Varone-Niculescu, G. T., *Dicţionarul jocurilor româneşti*, Bucureşti 1931

Vizirescu, Pan. M., *Sânge românesc pentru Lumea Nouă / Marea de Azov şi Crimeea / Prima parte a operaţiunilor*, Bucureşti 1942

Xenopol, A. D., *Amintire din Bucovina*, în *Revista Politică*, Anul II, nr. 13 / 1 Decembrie 1887

Zelea-Codreanu, Ion, *Pentru ordine, muncă şi dreptate*, Huşi 1920

Wachlowski, A., prof. dr. in Czernowitz, *Die Hagelverhältnisse in der Bukowina*, în *Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe*, Wien 1887

Weigand, Gustav, Prof. Dr., *Die Dialekte der Bukowina und Bessarabiens*, Leipzig 1904

Woestyne, Adolphe de Plason de la, *Recueil dest Traités et Conventions conclus par L'Autriche*-Hongrie *avec les Puissances étrangères*, Vienne 1904

Adevărul, No. 28, Anul I, vineri 16 septembrie 1888; No. 605, anul III, joi 30 august 1890; No, 638, Anul III, duminică 7 octombrie 1890; No. 1447, Anul VI, miercuri 24 februarie 1893; No. 1480, Anul VI, miercuri 31 martie 1893; No. 1654, Anul VI, vineri 1 octombrie 1893; No. 2435, Anul IX, joi 25 ianuarie 1896; nr. 9980 din 22 decembrie 1914; nr. 9994, 8 ianuarie 1915; nr. 10506, 10 iunie 1916; , nr. 14279, joi 17 iulie 1930; nr. 14280, vineri 18 iulie 1930; nr. 14351, 9 octombrie 1930;

Albina, Anul I, nr. 58, Viena, miercuri 7/19 martie 1866;Anul II, nr. 27, Duminică 4 aprilie 1899; No. 29, Anul X, 15 aprilie 1907

Analele Parlamentare ale României, Tomul 15, partea a 2-a Anexe, Iași 1848

Apărarea Naţională, Nr. 6, Anul I, Cernăuţi, joi 25 octombrie stil nou 1906; Nr. 21, Anul II, joi 21 martie stil nou 1907; Nr. 27, Anul III, joi 9 aprilie stil nou 1908;

Archiv für österreichische Geschihte, Wien 1899

Austria, Nr. 26, anul XXII, Viena 25 iunie 1870

Bericht über die Ergebnisse der k. k. Staatseisenbahnverwaltung, Wien 1896

Beschreibender Katalog des k. k. historischen Museum der österreichiscen Eisenbahnen, Wien 1902

Biserica şi Şcoala, Anul XXIV, Nr. 39, Arad 24 septembrie / 7 octombrie 1900; Nr. 31, duminică 28 iulie / 10 august 1924

Boabe de grâu, Anul V, Nr. 9, 1934

Buletin de la Société d'Etudes Psychiques de Nancy, 28 Année, No. 3, Novembre-Décembre 1927

Calendarul Minervei pe 1907

Catalog Administrația Domeniului Coroanei la Expoziția generală română din București 1906, București 1906

Comptes rendus des séances de L'Académie des Sciences, Paris 1949

Convorbiri literare, Anul I, No. 22, Iassi 15 ianuarie 1868

Cultura Poporului, Nr. 94, Anul V, Cluj, duminică 18 ianuarie 1925

Dezbaterile Senatului, No. 75, 11 iunie 1893, Bucureşti

Die Bergwerks-inspektion in Österreich, Elfter Jahrgand 1902, Wien 1905

Domnia şi detronarea lui Cuza Vodă, Bucureşti, Biblioteca „Flacăra”, nr. 8

Epoca, No. 136, marţi 6 mai 1886; No. 262, miercuri 8 / 20 octombrie 1886; No. 416, joi 16/28 aprilie 1887; No. 498, marţi 28 iunie / 9 august 1887; No. 668, joi 18 februarie / 1 martie 1888; No. 752, miercuri 25 mai / 6 iunie 1888; No. 773, duminică 19 iunie / 1 iulie 1888; No. 841, miercuri 14/26 septembrie 1888; No. 979, joi 23 februarie / 7 martie 1889; No. 1034, sâmbătă 29 aprilie / 11 mai 1889; No. 1026, joi 20 aprilie / 2 mai 1889; No. 15, duminică 19 noiembrie 1895; No. 73, duminică 4 februarie 1896; No. 192, sâmbătă 29 iunie 1896; No. 466, sâmbătă 31 mai 1897; No. 478, Anul III, vineri 13 iunie 1897; No. 482, marţi 17 iunie 1897; No. 536, Anul III, duminică 17 august 1897; No. 545, Anul III, joi 28 august 1897; No. 738, Anul IV, joi 16 aprilie 1898;

Gazette de France, No. 104, Vendredi 29 Décembre 1786

Gazeta Bucovinei, nr. 12, Duminecă 9/21 Iunie 1891; Nr. 15, Joi 20 Iunie (2 Iulie) 1891; Nr. 22/1891; Nr. 29/1891; Nr. 40/1891; Nr. 41/1891; Nr. 44/1891; Nr. 64/1891; Nr. 62/1892; Nr. 7/1893; Nr. 12/1893; Nr. 18/1895; Nr. 42/1896; Nr. 46/1896; Nr. 48/1896; Nr. 53/1896; Nr. 78/1896; Nr. 88/1896; Nr. 8/1906; Nr. 9/1906; Nr. 14/1906;

Gazeta Mazililor şi Răzeşilor Bucovineni, Anul I, Nr. 1, bilunar – proprietar şi editor: Prof. Dr. Iancu cav. De Cuparencu; redactor responsabil: Teofil cav de Manescul; tipografia lui E. Kanarski, Cernăuţi, 18 noiembrie 1910; Nr. 2, Anul I, 7 decembrie 1910; Nr. 5, Anul I, Cernăuţi, 19 ianuarie 1910; Anul I, Nr. 22, 4 ianuarie 1911; Nr. 6, Anul I, 12 februarie 1911; Nr. 13,

Anul I, Cernăuţi 8 iunie 1911; Nr. 14, Anul I, 7 iulie 1911; Nr. 16, Anul I, 12 august 1911; Nr. 17, Anul I, 15 septembrie 1911; Nr. 19, Anul I, 3 noiembrie 1911; Nr. I, Anul II, 10 martie 1912; Nr. 4, Anul II, 1 iunie 1912; Nr. 6 şi 7, Anul II, Cernăuţi, 29 iulie 1912; Nr. 11, Anul II, 7 noiembrie 1912; Nr. 16 şi 17, Anul II, 27 martie 1913; Nr. 2 şi 3, Anul III, 21 iunie 1913; Nr. 5, Anul III, 22 august 1913; Nr. 7-8, Anul III, 18 octombrie 1913; Nr. 9, Anul III, 12 noiembrie 1913; Nr. 13 şi 14, anul III, Cernăuţi 29 mai 1914;

Gazeta Transilvaniei, nr. 90, 9 noiembrie 1855; Nr. 183, duminică 22 august / 4 septembrie 1910;

Geschichte der österreichischen Land und Forstwirtschaft und ihrer Industrien, Wien 1897

Globus. Illustrierte Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde, Nr. 17, Anul LXVI, octombrie 1894; Nr. 9, Bd. LXXI, 27 februar 1897

Glückauf, Nr. 46, Anul XXXIX, Essen (Ruhr) 14 noiembrie 1903

Iconar, Nr. 6, Anul III, 1997

Înfrățirea românească, anul V, nr. 1, 1 noiembrie 1928

Journal of the Society for Psychical Research, Volume XXIV 1927-1928

Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, Zweiter Jahrgang, Czernowitz 1894

Journal of the Society for Psychical Research, Volume XXIV 1927-1928

Katalog des k. k. historischen Museums der österreichischen Eisenhahnen, Wien 1902

La Fraternité, Cinquieme année, No. 2, Paris, le 24 octobre 1894

La Guerre Mondiale, No. 610, 22 août 1916; No. 909, 22 septembrie 1917

La Justice, Neuviéme année, Paris, Samedi 14 avril 1888

La Lanterne, No. 14.452, Vendredi 16 Février 1917; 5 noiembrie 1917

La Liberté, 60 année, No. 22.303, Dimanche 24 mai 1925; 61 année, No. 22804, 5 octobre 1926

Le XIXe siècle, No. 17087, 30 august 1917

L'Echo D'Alger, Lundi 16 Octobre 1916

L'Ouest-Éclair, 8 november 1916

L'Univers Israélite, 2 iulie 1926

Libertatea, Nr. 53, Anul XI, Orăştie 13/26 decembrie 1912; Nr. 76, Anul XIII, Orăştie, luni 15/27 decembrie 1914; Nr. 25, Anul al 33-lea, 27 septembrie 1936

Lupta, Anul IX, No. 1668, duminică 22 martie 1892

Martiri şi mărturisitori ai Bisericii din România, Editura Contact 2004

Minerva, Nr. 3, Anul II, Bistriţa 1/13 februarie 1892

Militär-Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes, Wien 1829; Wien 1831

Mittheilungen der k. k. Central-Commission , Wien 1892; Wien 1895

Monatsblatt der Kais. Kön. Heraldischen Gesellschaft „Adler", III. Band, 1891-1895

Monitorul Bucovinei, Fascicula 17, Cernăuţi, 20 martie nou 1919; Fascicula 19, Cernăuţi în 5 Aprilie nou

1919; fascicula 31, Cernăuţi, în 25 mai nou 1919; Fascicula 38, Cernăuţi în 15 iunie nou 1919; Fascicula 60, Cernăuţi, în 30 August nou 1919; Anul 1919, Cernăuţi, în 10 Septembrie nou, Fascicula 63; Fascicula 65, Cernăuți, în 13 Septemvrie nou 1919; Fascicula 67, Cernăuți, în 24 Septemvrie nou 1919; Fascicula 68, Cernăuţi 30 septembrie nou 1919; Fascicula 69, Cernăuţi, în 3 octombrie nou 1919; Fascicola 73, 13 octombrie nou 1919; Fascicola 73, 13 octombrie nou 1919; Fascicula 80, Cernăuţi în 7 Noiemvrie nou 1919; Fascicula 81, Cernăuţi în 15 Noiemvrie nou 1919; Fascicula 86, 5 decembrie nou 1919; Fascicula 1, Cernăuţi 13 ianuarie nou 1921; Fascicula 2, Cernăuţi 25 ianuarie nou 1921; Fascicula 3, Cernăuţi 3 februarie nou 1921; Fascicula 4, 10 februarie nou 1921;fascicula 6, Cernăuţi 21 februarie nou 1921; Fascicula 7, Cernăuţi 1 martie nou 1921; Fascicula 9, Cernăuţi 15 martie nou 1921; Fascicula 13, Cernăuţi 15 aprilie nou 1921; Fascicula 14, Cernăuţi 21 aprilie nou 1921; Fascicula 16, Cernăuţi 13 mai nou 1921; Fascicula 17, Cernăuţi, 1 iunie nou 1921; Fascicula 18, Cernăuţi, 15 iunie nou 1921; Fascicula 19, Cernăuţi, 1 iulie nou 1921; Fascicula 16, Cernăuţi 21 iulie nou 1921; Fascicula 8, Cernăuţi 21 aprilie 1922; Fascicula 8, Cernăuţi 21 aprilie 1922

Monitorul Oficial, Nr. 88, 19 aprilie / 1 mai 1877; Nr. 23, 29 ianuarie / 10 februarie 1878; Nr. 51, 4/16 martie 1878; No. 63, 18/30 martie 1878; No. 63, sâmbătă 18/30 mai 1878; Nr. 93, 27 aprilie / 9 mai 1878; No. 152, miercuri 12/24 iulie 1878; Nr. 187, 24 august / 5 septembrie 1878; Nr. 238, 25 octombrie / 6 noiembrie 1878; No. 196, 2/14 decembrie 1881; No. 56, 12/24 iunie 1881; Nr. 85, 16/28 iulie 1881; No. 196, miercuri 2/14

decembrie 1881; No. 196, 2/14 decembrie 1881; No. 1, 1/13 aprilie 1882; No. 9, sâmbătă 10/22 aprilie 1882; No. 126, 1/13 septembrie 1882; Nr. 127, 2/14 septembrie 1882; Nr. 130, 17/29 septembrie 1883; No. 136, 24 septembrie / 6 octombrie 1883; Nr. 157, 20 octombrie / 1 noiembrie 1883; Nr. 216, 1/16 ianuarie 1884; Nr. 236, 29 ianuarie / 10 februarie 1884; No. 256, 24 februarie / 7 martie 1884; No. 138, miercuri 26 sept. / 8 oct. 1884; nr. 1, 2 aprilie 1885; No. 58, 14 iunie 1887; Nr. 85, 18 iulie 1887; Nr. 92, 28 iulie 1887; No. 167, 29 octombrie / 10 noiembrie 1888; No. 185, 20 noiembrie 1888; No. 199, vineri 9/21 decembrie 1888; Nr. 165, 23 octombrie 1890; nr. 176, 6/18 noiembrie 1890; No. 179, 10/22 noiembrie 1890; No. 185, 17/29 noiembrie 1890; Nr. 200, 6 decembrie 1890; No. 209, Marţi 18/30 decembrie 1890; No. 4, 5 aprilie 1891; No. 222, sâmbătă 11/23 ianuarie 1892; Nr. 224, 14 ianuarie 1892; Nr. 114, 23 august 1892; No. 117, joi 27 august / 8 septembrie 1892; No. 237, 29 ianuarie / 10 februarie 1892; No. 253, 16/28 februarie 1892; Nr. 114, 23 august 1892; No. 25, 3/15 mai 1895; No. 107, 12/24 august 1895; 13/25 august 1895; No. 118, 26 august 1895; No. 116, 24 august / 5 septembrie 1895; No. 118, 26 august / 7 septembrie 1895; No. 165, Sâmbătă 23 octombrie / 4 noiembrie 1899; Nr. 172, 2 noiembrie 1899; No. 173, miercuri 3/15 noiembrie 1899; Nr. 173, 3/15 noiembrie 1899; No. 174, 4/16 noiembrie 1899; Nr. 183, 15/27 noiembrie 1899; No. 205, 11/23 decembrie 1899; No. 206, 14/26 decembrie 1900; Nr. 128, 2 septembrie 1903; Nr. 82, 12 iulie 1908; Nr. 229, 17 ianuarie 1908; Nr. 253, 16 februarie 1908; nr. 175, 7 noiembrie 1910; No. 244, sâmbătă 2/15 februarie 1913; Nr. 203, 11 decembrie 1913; Nr. 262, 22 februarie

1914; nr. 213 din 19 decembrie 1914 / 1 ianuarie 191; Nr. 90, 9 august 1919; Nr. 203, 15 decembrie 1920; 7 octombrie 1922; Nr. 210, 26 decembrie 1922; Nr. 44, 28 februarie 1924; nr. 52 din 8 martie 1924; nr. 67 din 27 martie 1924; Nr. 107, 17 mai 1925; nr. 3, 3 ianuarie 1926; nr. 4, 5 ianuarie 1926; nr. 14, 19 ianuarie 1926; nr. 20, 25 ianuarie 1926; nr. 44 din 28 februarie 1926; Nr. 263, 24 noiembrie 1926; Nr. 241, 30 octombrie 1927; Nr. 109, 23 mai 1929; Nr. 2, 2 ianuarie 1940; Nr. 20, 24 ianuarie 1940; Nr. 49, 27 februarie 1941; Nr. 122, 26 mai 1941; Nr. 202, 27 august 1941; Nr. 220, 17 septembrie 1941; Nr. 223, 20 septembrie 1941; Nr. 231, marţi 30 septembrie 1941; Nr. 233, 2 octombrie 1941; Nr. 283, 28 noiembrie 1941; Nr. 24, joi 29 ianuarie 1942; Nr. 123, 30 mai 1942; Nr. 159, 11 iulie 1942; Nr. 167, 21 iulie 1942; Nr. 178, 3 august 1942; Nr. 50, 28 februarie 1943; Nr. 106, 8 mai 1943; nr. 112, 15 mai 1943; Nr. 179, 3 august 1944; Nr. 240, 17 octombrie 1944; Nr. 246, 27 octombrie 1945; Nr. 248, 30 octombrie 1945; Nr. 287, 11 decembrie 1946; Nr. 127, 7 iulie 1947; Nr. 135, 17 iunie 1947; Nr. 178, 6 august 1947; Nr. 179, joi 28 august 1947; Nr. 250, 29 octombrie 1947; Nr. 256, 5 noiembrie 1947; Nr. 268, 19 noiembrie 1947; Nr. 40, 18 februarie 1948; Nr. 140, sâmbătă 19 iunie 1948; Nr. 167, 22 iulie 1948; Nr. 191, 19 august 1948; Nr. 194, 23 august 1948; Nr. 203, 2 septembrie 1948; Nr. 229, 2 octombrie 1948; Nr. 3, 4 ianuarie 1949; Nr. 17, 21 ianuarie 1949; Nr. 20, 25 ianuarie 1949; Nr. 35, 11 februarie 1949

Opinia, Nr. 1876, vineri 10 mai 1913; Nr. 1877, Anul X, duminică 112 mai 1913; Nr. 1880, joi 16 mai 1913; No. 1883, Anul X, duminică 19 mai 1913; No. 1880, Anul X, joi 16 mai 1913; No. 1888, marți 28 mai

1913; No. 1889, Anul X, miercuri 29 mai 1913; No. 1963, duminică 18 august 1913; No. 1965, Iaşi, miercuri 21 august 1913; No. 1985, 13 septembrie 1913; No. 7261, joi 28 august 1914; No. 1266, miercuri 3 septembrie 1914; No. 90, 9 august 1919

Politische und gerichtliche / Organisation / der / im Reichsrathe vertretenen Länder von Öesterreich, Wien 1869

Predicatoriulu sateanului romanu, Numerului 12, Cursulu III, Anulu 1877

Programm des griechisch-oriental. Gymnasium in Suczawa für das Schuljahr 1868, Czernowitz 1868; *1873*, Czernowitz 1873; *1874*, Czernowitz 1874

Recueil des griefs de la minorité hongroise de Roumanie, I (1919-1922), Societatea Naţiunilor, 1922

Reise Liste in die Lager von 1786 (K.-A. II. S. 1786-49-2) Vergl. Auch Radics a. a. O. S. 37

Revue Archéologique, Cinquième série. Tom XXXIII, Janvier-Avril 1931

Revista Fundaţiilor Regale, Nr. 8, p, Anul VIII, 1 august – 1 septembrie 1941, Bucureşti 1941

Revista Politică, Anul I, Nr. 6, august 1886; Anul I, nr. 7, 15 August 1886; Anul I, nr. 9, 15 Septembrie 1886; Anul I, Nr. 13, decembrie 1886; Anul 1, Nr. 16, 20, martie 1887; Anul II, nr. 5, 15 iulie 1887; Anul III, nr. 3, 15 februarie 1888; *Revista Politică*, Anul III, nr. 12 1 iunie 1888; Anul III, nr. 22, 1 decembrie 1888; Nr. 23, Anul V, 1 decembrie 1890; Nr. 3, Anul VI, Suceava 8 februarie 1891; nr. 3/1910; nr. 11/1910; Nr. 17, Anul VII, 5 februarie 1911; Nr, 18, Anul VII, 12 februarie 1911; nr. 18/1911; nr. 19/1911;

Românulu, Anul VII, vineri 6 decembrie 1863; No. 1, Anul XI, joi 29 iunie 1867;

România Eroică, Nr. 3-4, Anul VII, iulie-august 1943

România Liberă, No. 465, vineri 8 decembrie 1878; No. 902, joi 5 iunie 1880; Nr. 2261, duminică 27 ianuarie 1885; Nr. 2412, Abul IX, joi 8 august 1885; Nr. 2415, Anul IX, duminică 11 august 1885; Nr. 2572, joi 27 februarie / 11 martie 1886; Nr. 2640, duminică 25 mai / 6 iunie 1886; Nr. 2604, 6/18 aprilie 1886; Nr. 2640, duminică 25 mai / 6 iunie 1886; Nr. 2667, Anul X, sâmbătă 28 iunie / 10 iulie 1886; Nr. 2995, joi 20 august / 1 septembrie 1887; Nr. 3121, Anul XII, miercuri 27 ianuarie / 8 februarie 1888; Nr. 3163, Anul XII, vineri 18/30 martie 1888; Nr. 3239, Anul XII, vineri 24 iunie / 6 iulie 1888; Nr. 3233, vineri 17/29 iunie 1888; Nr. 3248, Anul XII, joi 7/19 iulie 1888; Nr. 3250, Anul XII, sâmbătă 9/21 iulie 1888; Nr. 3392, joi 5/17 ianuarie 1889; Nr. 3431, vineri 24 februarie / 8 martie 1889; Nr. 3163, vineri 18/30 martie 1888; Nr. 3470, vineri 14/26 aprilie 1889; Nr. 3429, miercuri 22 februarie / 5 martie 1889; Nr. 3487, Anul XIII, sâmbătă 6/18 mai 1889;

Românimea, No. 187, Anul II, joi, 10 iulie 1919

Schematismus der Bucowinaer, Czernowitz, 1843

Schematismus der Bukowinaer, Czernowitz, 1876

Schematismul der Bucowinaer, Czernowitz, 1907

Schematismus des Österreichischen Kaisert-humes, Wien, mai 1855

Telegraful, No. 3973, Anul XVI, duminică 28 aprilie 1885

Tribuna, Nr. 56, Anul XI, sâmbătă 10/23 martie 1907

The Chicago Tribune, No. 141, 6 noiembrie 1917

Transilvania, Nr. 2, Anul IX, Braşov 15 ianuarie 1876; Nr. 3, Anul XI, 1 februarie 1878; Nr. 12, Anul XXIV, Sibiu 15 decembrie 1893

Tribuna, Nr. 56, Anul XI, sâmbătă 10/23 martie 1907; Nr. 223, Anul XIV, Arad, duminică 17/30 octombrie 1910; Nr. 108, Anul XV, Arad, marţi 17/30 mai 1911

Tribuna Poporului, Nr. 144, Anul II, joi 30 iulie / 11 august 1898

Ţara Fagilor, Cernăuţi 1998

Unirea, Nr. 64, Anul XXV, Blaj, marţi 29 iunie 1915; Nr. 82, Anul XXV, Blaj, marţi 17 august 1915;

Unirea Poporului, Anul IX, Nr. 5, Blaj, 30 ianuarie 1927; Nr. 10, Blaj, 6 martie 1927

Viaţa nouă, anul III, nr. 153, 30 mai 1915

Voinţa Naţională, No. 2234, Anul IX, 1/13 aprilie 1892

Verordnungs-Blatt fűr Eisenbahnen und Schiffahrt, Anul X, Nr. 46, Wien 22 April 1897

Viaţa nouă, Anul III, nr. 140, 1 octombrie 1914; Anul III, nr. 146, 1 noiembrie 1914; anul III, nr. 153, 30 mai 1915; IV, nr. 157 – Supliment, din 8 iulie n. 1915; nr. 158 – Supliment, din 25 iulie n. 1915; IV, nr. 159 – Supliment, din 6 august n. 1915; IV, nr. 163 din 3 octombrie n. 1915; IV, nr. 164 din 17 octombrie n. 1915; IV, nr. 165 din 31 octombrie n. 1915; Anul III, nr. 168, 5 decembrie 1915; anul IV, nr.174, 7 februarie 1916**;** IV, nr. 175 din 5 martie n. 1916; IV, nr. 182, 4 iunie n. 1916; Anul V, nr. 3, 16 iunie 1918;

Viaţa Românească, Volumul 5, anul II, Iași 1907; Anul IV, vol. 13, 6 iunie 1909

Voinţa Naţională, No. 2234, Anul IX, 1/13 aprilie 1892

Wiener Klinische Wochenschrift, 1906, Nr. 29; 1900, Nr. 31, XIII Jahrgang, Wien, 2 August 1900

Cuprins

După o imensă documentare şi o trudă proporţională cu scrierea şi tehnoredactarea rudimentară a celor 16.000 de pagini, ar trebui să mă simt ostenit. Nici vorbă! Mă regăsesc atât de proaspăt la suflet şi la trup, încât abia

aştept să mă îndrept spre alte cărţi, care mă aşteaptă nescrise. Prospeţime, asta înseamnă Moldova, zare a zărilor şi a cerului neprihănit, căreia mă închin cu netrucată evlavie (**I. D.**).